PEYGAMBERİMİZ

İslâm Dini ve Aşere-i Mübeşşere

ZEKÂİ KONRAPA

KİTABEVİ

PEYGAMBERİMİZİN HAYATI

(Siyer-i Nebî)

M. Zekâî KONRAPA

PEYGAMBERİMİZİN HAYATI
(Siyer-i Nebî)
M. Zekâî KONRAPA
KİTABEVİ
Çatalçeşme Sok., No: 54/A
Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel:
0 (212) 512 43 28 - 511 21 43
Faks:
0 (212) 513 77 26
Online Satış
www.kitabus.com

I TARİH VE SİYER-İ NEBİ

Bugünü anlamak ve geleceği bulmağa çalışmak için, dünü öğrenmek gerek. Dünü, yani geçmişi bize öğreten ilme “tarih” denir. Ancak, tarih bütün geçmişi bilemez. Tarih bize geçmişi öğretirken yazıya, yazılı vesikalara dayanır. Halbuki, binlerce yıldan beri yeryüzünde yaşamakta olan insanlar, bütün devirlerde yazılı belgeler bırakmamışlardır. Tarihin bilmediği zamanlar uzun, hem de pek uzundur. Bildiği çağlar ise çok kısadır. Bu sebepten, insanların yaşadıkları zamanlar ikiye ayrılır: Tarihten önceki çağlar, tarih çağları.

Tarihin bilmediği, aydınlatamadığı zamanlara tarihten önceki çağlar, tarihin bize anlattığı zamanlara da tarih çağları adı verilir. Tarih zamanları tarihin sahasıdır, tarihçilerin konusudur.

Siyer-i Nebiye gelince:

Kelime olarak “siyer” sîret’in çoğuludur. Sîret ise gidiş, insanın manen tuttuğu yol manalarını taşır.

İlim bakımından “Siyer-i Nebi” bir tarihtir. Fakat, yalnız Hz. Peygamberin hayatını öğretir. Tarih bilgisi geneldir. Siyer-i Nebi ise özeldir; ay senesi olarak Peygamberimizin 63 yıllık şahsî tarihidir. Siyer-i Nebi hem hadîs ilminin, hem de İslâm tarihinin birer şu’besidir. Peygamberimizin söylediği sözler, yaptığı işler bakımından siyer, hadîs ilminin bir parçasıdır, siyasî ve askerî hayatı itibariyle de İslâm tarihinin en doğru bölümüdür.

Siyer, diğer meslek bilgileriyle meselâ tefsirle, hadîsle, fıkıh ve ibadetle alâkalıdır. Bu sebepten Siyer-i Nebi meslek bilgilerinin ruhudur. Peygamberimizin hayatı doğru olarak bilinmedikçe ne tefsirin, ne hadîsin, ne fıkhın, ne de ahlâkın ne olduğu anlaşılamaz. Siyer bilgisi, sırası geldikçe, bütün bu meslekî bilgilere temas eder.

Siyer-i Nebi bilgisi, Peygamberimizin hayatını içtimaî, siyasî, askerî, dinî ve ahlâkî bakımlardan açıklarken birtakım hükümler çıkarır. Fakat, hiçbir vakit kendi sınırını aşmaz. Aşarsa vazifesini unutmuş olur. Diğer meslek ilimlerine müdâhale etmez. Yalnız, onlara yardımcı olur. Bunun içindir ki, bütün meslek bilgileri, kaynağını Hz. Peygamberin hayatında bulur.

Okuma Parçası: HİCRÎ TAKVİM - CELÂLİ TAKVİMİ.

Hazret-i Peygamberden sonra, ikinci Halife Hz. Ömer zamanına kadar, Müslümanlar arasında yazılan yazılara, tarih

koymak usulü yoktu. Birgün Ömer’e, “Şaban” ayında ödenecek, bir senet gösterilmiş. O zaman Halife, “hangi Şaban, bu seneki mi, yoksa, gelecek seneki şaban mı?” diye sormuş.

Gene Cezire valisi “Ebû-Musa” ya iki emir verilmiş. Bu emirlerin hükümleri, birbirini bozmakta imiş! Bunlardan hangisinin, önce yazıldığı anlaşılamamış. “Ebû-Musa” da bunları, Halife Ömerden sormuş!

Bu hâdiseler karşısında, Medine’de bir meşveret meclisi toplandı, çeşitli fikirler ileri sürüldü. Sonunda, Hazret-i Peygamberin (12/Rebiülevyel/1. H - 23/Eylül/622. M.) tarihinde: Mekke’den Medine’ye yapmış olduğu Hicreti, Tarih başı olarak kabul edildi: (17/H.-638M.).

Hicret Rebiülevvelde, yâni ay senesinin üçüncü ayında yapılmış idi. Aynı yılın birinci (Muharrem) ayı: (1/Muharrem/1. H - 16/Temmuz/ 622 M.) yıl başı sayıldı.

İslâm Dünyası: (Oruç, Bayram, Kurban, Hac gibi) dinî ibadetler sebebiyle güneş senesi değil, ay senesi kullanıyordu. Büyük Selçuk Hükümdarı: “Celâlüddevle Melikşâh” zamanında, kendi adını taşıyan, yeni bir takvim (Celâlî Takvimi) yapıldı: (467H-1074M.).

Celâli Takvimi güneş senesi takvimine dayanıyor. İlk baharın ilk günü: (9-22 Mart) yâni “Nevruz” yıl başı sayılıyordu.

Büyük Selçuk - Türk İmparatorluğunun üçüncü Hakanı: Melikşah devrinde, tatbik edilmiş olan bu Türk “Takvimi” Avrupa’nın “Geregorien” takvimden daha az hatalı idi. Medenî dünyanın kullandığı bu “Gregorien” takviminde yıl başı: dört mevsimin sonuncusu, kış mevsiminin ikinci (Ocak) ayının birinci günüdür. Halbuki, Celâlî takviminde, yeni yılın ilk günü: İlk baharın ilk günü idi. Celâlî takvimi, ilmî bakımdan 10 bin senede, iki günlük bir fark yaptığı halde, “Gregorien” takvimindeki bu fark daha çoktur.

II TARİHTE HAZRET-İ MUHAMMED (S.A.V.)

A. Yaşadığı Asır:

Peygamberimiz, VI. yüzyılda “Mekke” de doğdu: (571). VII. yüzyılda, Peygamber oldu (610).

Hz. Muhammedin yaşadığı yıllarda bütün dünyada olduğu gibi Arabistan’da da karışıklık ve huzursuzluk hüküm sürüyordu.

Arabistan ahalisi, toplu bir “millet” haline gelememişti. Kabileler halinde yaşarlardı. Yemen ve Hicaz bölgelerinde şehirler kurdukları halde, çoğu, çöllerde, çadır hayatı geçirirlerdi. Kabileler arasında kan dâvaları yüzünden iç harblerin ardı arası kesilmiyordu. Yalnız, yılda dört ay (Zilkade, Zilhicce, Muharrem, Receb) harb etmezlerdi. Mekke civarındaki büyük panayırlar bu aylarda kurulurdu.

Müslümanlıktan önce Arablar, çoğunlukla putlara taparlardı. Mekke’de Hazret-e İbrahim devrinden kalma “Kâbe”nin içinde ve dışında 360 tane put vardı. Her kabilenin bir putu vardı. Her puta, senenin bir günü ayrılmıştı. Bu yüzden Mekke, Arabların ticaret merkezi olduğu kadar “din merkezi” de olmuştu.

Puta tapıcılıktan başka, bu yarımadaya, ateş - perestlik, musevîlik, hıristiyanlık gibi çeşitli dinler de girmişti. Tek Tanrıya inanan “Hanif”ler, sayılacak kadar azdı. Arabistan, adeta bütün dinlerin, bütün ananelerin, bütün hurafelerin sergisi halini almıştı.

Panayırlara iştirak için “Mekke”ye her taraftan akın akın gelenler arasında dindarlar, şâirler, hatipler, satıcılar bulunduğu gibi, düşük akıllı insanlar da az değildi

Rakkaseler, ahlâksızlıkta kadınlara kötü örnek oluyorlardı. Esasen Araplar, kadınlara ehemmiyet vermezlerdi. Kız çocuklarını diri diri gömecek derecede vahşet gösteren aileler vardı.

Araplar içinde okuma yazma bilenler çok değildi. Yalnız hatipler, güzel şiir söyleyenler fazla idi. Mekke civarında “Sûku’l-Ukaz” denilen panayır yerinde şiir yarışları yapılır, alkışlanan kasideler, altınla yazılıp Kâbe duvarına asılırdı. Bu suretle asılmış, yedi ünlü kasideye “Muallekat-ı Seb’a” derler. Bunların birincisi “İmriülkays” ın kasidesi idi.

O zaman, Arabistan’ın iki büyük komşusu vardı: Bizans adını alan Doğu Roma ile Bizans’ın rakîbi İran. Bunlar korkunç bir uçuruma doğru sürükleniyorlardı. Medenî dünyanın bu iki büyük devleti, görünüşte

parlaktı. Fakat ikisi de içinden çürümüş, temelinden sarsılmış, hayatının son devresine yaklaşmış bulunuyordu. Müslümanlığın doğuşu sırasında bütün dünya zulüm, istibdat, cehalet, sefalet içinde inliyordu. Yalnız Araplar değil, bütün insanlık maddî ve ruhî ıstıraplar içinde kurtuluş çaresi arıyordu. İnsanları kurtaracak, bayağı hayattan saadete ulaştıracak hakikî mürşit, ancak bir peygamber olabilirdi.

B) Tarihteki Yeri:

Hazret-i Peygamberin hayatı ile hadîs bilginleri inceden inceye uğraşmışlardır. Ayrıca İslâm tarihçileri de, onun bütün hayatını, doğru bir şekilde yazmayı başarmışlardı. Büyük peygamberler arasında Hazret-i Muhammed gibi hayatı en ince noktalarına varıncaya kadar belgelenmiş bir tarzda zaptedilen bir kimse daha gösterilemez.

İnsanlığın en yüksek derecesi peygamberliktir. Hiç kimse, kendi zekâsıyla veya çalışmakla bu yüksek makama ulaşamaz. Peygamberlik insanlara Allahın büyük bir lûtfudur. Peygamberler, Allah ile kullar arasında birer elçidir. İlk Peygamber Âdem, son Peygamber Hazret-i Muhammed'dir. Kur'an-ı Kerim, bunların bir kısmını bildirmiş, bir kısmını haber vermemiştir[1]. İsimleri Kur'an'da geçen Peygamberler 25 tir. Bunlardan başka isimleri anılan daha üç zâtın nebî mi, velî mi olduğu ihtilâflıdır. Bunlar; ya Araplara gönderilenler veya Arabistan'a yakın olan bölgelerde zuhur edenler, veyahut İsrail oğulları içinden çıkanlardır. Halbuki her ümmetin içinden peygamber çıkmıştır[2]. Bütün Peygamberler, ya bir kavme, ya bir ülkeye veya belli bir zamana ait olmak üzere gelmiştir. Yalnız, Hz. Muhammed dünyanın sonuna kadar bütün milletlerin, bütün insanların saadetini sağlamak için gönderilmiş; bu sebepten "Hatemü'n-Nebiyyîn" yani Peygamberlerin sonuncusu olmuştur[3]:

Sorular:

Hazret-i Muhammed (S.A.V.) hangi asırda, nerede doğdu? – Müslümanlık hangi asırda yayıldı? – İslâm dininin doğuş ve yayılış asırlarında Arabistan ve medenî dünya ne halde idi? – Peygamber kime derler? – Kur'anda, isimleri geçen Peygamberler kaç tanedir? – Hazret-i Muhammed (S.A.V.) ile diğer Peygamberler arasında ne fark var?

Okuma Parçası: İSLÂM MEDENİYETİNİN DOĞRU MÂNASI.

Arapları tarihe tanıtan Müslümanlık oldu. İslâm dini doğmazdan önce, Arapların tarihte yeri, insanlık âleminde değeri yoktu. Esaslı bir devlet kuramadıkları gibi, yüksek bir

medeniyetleri de görülmedi. Yaşayışları ise, adeta “vahşet” denilebilecek derecede geri idi.

“Mekke” de doğan Müslümanlık, Araplara yüksek bir ruh verdi; onları vahşilikten kurtardı, yüksek bir medeniyet kademesine çıkardı. İçlerinde dünya çapında büyük adamların yetişmesine sebep oldu. Ortaya yeni bir âlem koydu. Az zamanda Atlas kıyılarından Çin kapılarına dayanan büyük İslâm İmparatorluğunu kurdu. İnsanlık tarihinin en büyük inkılâplarını hazırladı.

İslâm dini, Arapların iyi âdetlerini muhafaza etti; kötü huylarını kaldırdı. Ancak, Müslümanlık, yalnız Arapların dini değil; İslâm medeniyeti, yalnız Arapların medeniyeti değil; İslâm Tarihi de yalnız Arap Tarihi değildir. İslâm Tarihi, ortak bir tarihtir. İslâm dünyasına giren, İslâm dinini kabul eden, İslâm medeniyetine hizmet eden 18 den fazla, çeşitli kavimlerin ortak “malı” dır. İslâm âlemine giren her milletin ahlâkî hukukî teşkilâtı, İslâm medeniyetinin temellerine dayanır. Arapça, İslâm dünyasında ortak din dili olduğu kadar da müşterek ilim dili idi. İlim adamları kendi dillerinden çok Arapça’yı kullanıyorlardı. Çünkü kendi dillerinde yazdıkları eserleri yalnız kendi ırkdaşları okuyacaktı. Fakat Arapça yazılırsa, üç kıt’aya yayılan İslâm âlemi alâkadar oluyordu. Bütün Müslüman’lar, İslâm medeniyetini benimsedikleri gibi; din lisanı olması bakımından da Arapça’yı öğrenmişlerdi. Bu sebepten İslâm medeniyetini incelemek isteyen bazı Avrupalılar, İslâm medeniyetine gelişigüzel Arap medeniyeti adını vermişlerdir. Çünkü bu âlimler, İslâm medeniyeti adına Arapça ile yazılan ilmî eserleri görmüşler; işin önemini kavrayamadıkları için hataya düşmüşlerdir.

III TABİAT KANUNLARI VE HARİKÛLÂDE HALLER

Gözün görebildiği ve göremediği şu kâinattaki olaylar bazı prensiplere göre meydana gelir. Bunlara “tabiat kanunları” denir. Bu kanunlar ancak, tecrübe ile bilinir Ateşin yakması, ağaçların yetişmesi, güneşin doğması, yağmurun yağması gibi tabiat olayları hakkında edindiğimiz bilgiler, ya kendi gözlerimize veya başkalarının görgülerine dayanır.

Tabiat kanunlarına dinimizde “İlâhî sünnetler” adı verilir. Cenab-ı Hak; kâinat makinesini idare için, bir takım kanunlar yaratmıştır. Bu makinenin her parçası, bu kanunlara bağlıdır, ister “tabiat kanunları” diyelim, isterse “İlâhî âdetler” adını verelim, bu kanunlar aslâ değişmez[4].

Maddi hayatta görülen hâdiseler, maddi sebeplerden ileri gelirse de maddi olmayan sebeplerin de bunlar üzerinde tesiri vardır. Kur’an-ı Kerim, âdi sebeplerle beraber bunların üstünde, bu sebeplerin hepsine hâkim ilâhî kudrete inanmayı öğretmekte, her şeyin ilâhî iradeye bağlı bulunduğunu bildirmektedir. Şu halde kâinatı idare eden “ilâhî iradedir”. Tabiî hâdiseler de hârikûlâde haller de doğrudan doğruya Allah’ın iradesi ile vuku’ bulmaktadır.

Maddi hayatın hâdiseleri nasıl “tabiat kanunları”na bağlı ise, manevi âlemin de kendine mahsus kanunları vardır. Yerde, gökte vukû bulan hâdiselere hâkim olan kanunlar nasıl değişmezse, Peygamberlerin zuhur etmesi gibi, hârikulâde haller de belli kanunlara bağlıdır. Bu kanunlar da değişmez. Peygamberler, Allah’ın tayin ettiği zamanlarda gelmiştir. Peygamberlerin gösterdiği hârikulâde hâdiselere “mûcize” adı verilir. Kur’an-ı Kerimde ve Peygamberin hadîslerinde mûcizelere: “Ayet, Bürhan” denilmektedir.

Cenabı-Hak tabiat kanunlarını nasıl yaratmış ise, hârikulâde hallere mahsus kanunları da yaratabilir. Fakat, biz hârikulâde hallerin sebeplerini bilemeyiz. Peygamberler, insanların bilmediğini bilir, görmediğini görür, duymadığını duyar.

Maddeler âlemini değişmez kanunlara bağlıyan Cenab-ı Hak Peygamberlerini doğrulamak için tabiî hâdiselerde isterse değişiklik yapar ve bunlarda sebebi ve tesiri ortadan kaldırır. Böylece tabiat kanunları dışında hârikaları yaratmış olur. Meselâ: ateş, yakıcı bir madde olduğu halde, Peygamber Hazret-i İbrahim’i yakmamıştır[5].

Mûcizeler görünüşte tabiat kanunlarına aykırıdır. Her akıl da bunları kavrayamaz. Fakat mûcizeler doğrudur, hakikattir. Gündüzlerin geceleri takip etmesi nasıl tabiat kanunlarından ileri geliyorsa, ufukların günah bulutlarıyla karardığı bir zamanda, hidayet güneşinin doğması; Peygamber gönderilmesi de İlâhî sünnetten ileri gelmektedir.

Kur'an-ı Kerim, hârikulâde hallerin de mümkün olduğunu göstermektedir. Yalnız bunlara inanmak için son derece sağlam delillere ihtiyaç vardır.

Peygamberimizin mûcizelerini ispatlayan deliller, diğer hâdiselerin tarihî delillerinden daha kuvvetlidir. Ancak mûcizeleri kabul edebilmesi için insanın ilk önce Allah'a ve görmediği hakikatlere inanması lâzımdır. Allah'ın varlığına inanan bir âlim için hârikulâde kabul etmek müşkül değildir.

Sorular:

Tabiat kanunları nelerdir? – Bu kanunlar, bize ne ile belli olur? – Tabiat kanunları ile hârikulâde haller arasında ne fark vardır? – Mûcize nedir? – Kur'anda ve hadîslerde mûcizenin adı nedir? – Hârikulâde haller inkâr edilebilir mi?

Okuma Parçası: FENNİN, FELSEFENİN, DİNİN HUDUDU.

Fen maddi sahada bir şeyin nasıl olduğunu inceler. Fennin konusu yalnız maddî hâdiselerdir. Fen, hiçbir zaman tecrübe sahasından dışarı çıkmaz. Çıkarsa fen olamaz. Fen, insanlar tarafından yapılması mümkün tecrübelere dayanmaktadır. Tecrübe edilemeyen mevzular, fennin sınırları içine girmez. Fen, tecrübe dışında kalan mevzular üzerinde durarak hüküm vermeye kalkarsa hududunu aşmış, selâhiyeti dışına çıkmış olur. Meselâ: Bir insan, fen bakımından "Melek yoktur" demiş olsa, bu sözü ilmî olamaz. Çünkü fennin sınırı dışına çıkmış demektir. Tecrübe ile ispat edilemeyen bir şeyi, inkâr etmek de, kabul etmek kadar fenne aykırıdır.

Fen bir şeyin nasıl olabileceğini incelediği halde, niçin olduğunu incelemeyi "felsefe" ye bırakmıştır. Zira insan, bir hâdisenin nasıl meydana geldiğini öğrenmekle yetinmez; aynı zamanda "niçin" olduğunu da anlamak ister. Fen, dünyaya nasıl gelindiğini anlatır. Fakat niçin gelindiğini bildiremez. Bu dünyaya her gelenin öleceğini bildirir. Fakat nereye gideceğini kestiremez.

İşte insanı düşündüren “nereden geliyoruz, nereye gideceğiz?” sualleri “felsefe”nin doğmasına sebep olmuştur. Fen, bir hâdisenin yalnız şeklinden; felsefe ise, sebebinden bahseder. Ancak, Felsefenin de hududu “akıl”dır. Aklın bulamayacağı mevzular, felsefenin salâhiyeti dışında kalır; o zaman söz, “din” in olur. Din, Allah’ın bir ihsânıdır. Cenâb-ı Hak, insanlara vermiş olduğu aklın bulamadığı hakikatleri, Peygamberler vasıtasıyla öğretmiştir.

Fen, ilim, felsefe, din, bu dört kavram içiçe, birbirine girmiş, merkezleri aynı, dört daireye benzer. Birinci daire fen dairesidir. En küçük ve en dar olan bu daire; yalnız tecrübe sahasıdır. İnsanlar tarafından, tecrübe edilebilen her mevzu, bu dairenin içine girer. İkinci ilim dairesidir. Birinci daireye nispetle daha büyük olan bu daire; âlimlerin ortaya koydukları düsturlar, nazariyeler dairesidir. Bu nazariyeler tecrübe edilerek henüz fen sahasına geçememiştir. Bu sebepten, ilim dairesi nazariye; fen dairesi tecrübe meydanı olmuştur. Üçüncü daireye “felsefe” denir. Burada, filozofların çeşitli fikirleri bulunur. Aklın tâyin ettiği sahayı kaplar. Fakat, salâhiyeti sona erince, dördüncü dairenin sınırı başlar. Bu daire din dairesidir. Fennin dışında kalan, ilmin sınırına giremeyen, felsefeyi âciz bırakan mevzular “din dairesi” içindedir. Din dairesi, merkezi aynı olmakla beraber, diğer üç dairenin en genişidir. Din dairesine inanmak girer. Bu dairenin mevzuları, fennin, ilmin, felsefenin salâhiyetleri dışındadır. Fen, ilim, felsefe din dairesi hududuna giremezler. Girerlerse, kendi hudutlarını, kendi salâhiyetlerini tecavüz etmiş, kendi kıymetlerini hiçe indirmiş olurlar.

IV PEYGAMBERİMİZİN HAYATI

(571 - 632)

Hz. Muhammed kamerî - hicrî takvim itibariyle 63 yıl yaşamıştır. Bunun 40 yılı Peygamberlikten önce, 23 yılı ise Peygamberlikle geçmiştir. Bu sebepten, Hz. Muhammed'in ömrünü Peygamberlikten önceki hayatı ve Peygamberlik devri olmak üzere ikiye ayırabiliriz.

V Hz. MUHAMMED'İN (S.A.V.) PEYGAMBERLİKTEN ÖNCEKİ HAYATI

(571 – 610)

HZ. MUHAMMED'İN PEYGAMBERLİKTEN ÖNCEKİ HAYATI:

Resûl-i Ekrem'in Peygamberlikten önce geçirdiği 40 yıllık hayatını da üç safhada toplıyabiliriz: 1. Çocukluğu, 2. Gençliği 3. Evliliği.

1. Çocukluk safhası:

a) Doğumu:

Peygamber Efendimiz, Arabistan'da Hicaz bölgesinde, Mekke'nin doğu tarafındaki, "Hâşim oğulları" mahallesinde bir gece sabaha karşı doğdu.

Doğumu Hicret'ten 53 yıl önce, Fil yılında, Milâdın 571 inci yılının 13 Nisanında, Rebiü'l-evvel ayının 2'nci Pazartesi gününe rastlar[6]:

Bu duruma göre, Hz. İsâ'nın doğumu ile Hz. Muhammed'in doğumu arasında 571 yıllık yani altı yüzyıla yakın bir zaman geçmiştir[7]:

Eski Arapların takvim başı olarak kullandıkları "Fil vak'ası" Peygamberimizin doğumundan 52 gün evvel olmuştur:

Habeşistan'ın Yemen valisi Ebrehe, Arapları "Kâbe" ziyaretinden vaz geçirmek için, "San'a"da büyük bir kilise yaptırmıştı. Fakat Arapların bu kiliseye hakaret ettiklerini görünce, Kâbe'yi yıkmaya karar verdi. Hazırladığı bir ordu ile "Mekke" üzerine yürüdü. Şehri kuşattı.

O zaman "Mekke'yi idare eden "Kureyş" kabilesinin reisi "Abdülmuttalip" idi. Hazret-i Muhammed'in dedesi Abdulmuttalip, düşmanın hücumu karşısında hiç telâş etmedi. Ebrehe, Mekke'yi zaptı, "Kâbe'yi" yıkmayı başaramadı. Kur'an-ı Kerîm'de beyan buyurulduğu gibi, ordusu büyük felâkete uğradı[8].

Tarihte bu hâdiseye, "Fil vak'ası", hâdisesinin geçtiği yıla da "Fil senesi" adı verilir. Ebrehe, uğurlu saydığı "Mahmudî fil"ini dâima ordusuyla beraber götürürdü. "Mekke" muhasarasında da bu fili bulundurduğu için, vak'anın bu isimle anılmasına sebep oldu.

İslâm Tarihleri Hz. Peygamber'in doğduğu gece bir takım hârikulâde hallerin zuhur ettiğini yazarlar: İran'ın eski merkezinde Mecusilerin, bin yıldan beri yanmakta olan ateşleri sönmüş; "Medayin" şehrinde hükümdar sarayının 14 şerefesi yıkılmış; Mecusilerin büyük âlimi korkunç bir rüya görmüş; yine İran'da Sâve gölü yere geçmiş, bin yıldanberi suyu kesilmiş olan Semave deresindeki sular taşmış, Kâbedeki büyük putların yüz üstü yere düştükleri görülmüştür[9].

b) Soyu:

Hazret-i Muhammed'in babası Abdülmuttalib oğlu "Abdullah", annesi Vehbin kızı "Âmine"dir. Soyu Hazret-i İsmail'in torunlarından Adnan'a kadar uzanır. Hz. İsmail, Hz. İbrahim'in büyük oğludur[10].

Hazreti Peygamber'in babası Abdullah, Hâşim oğullarından olup annesi Âmine, Zühre oğullarındandır. Her ikisi de "Mekkeli"[11], her ikisi de Kureyş kabilesindendi. Her ikisinin soyu, birkaç batın yukarda birleşmektedir.

c) Büyütülmesi:

Peygamberimiz doğduğu zaman, Mekke, şehir cumhuriyeti şeklinde idare ediliyordu. Dedesi Abdülmuttalib burada Devlet Reisi sayılıyordu. Doğumdan yedi gün sonra torununa "Muhammed" adını koydu. Annesi de "Ahmed" dedi.

Babası Abdullah, oğlunun doğumundan iki ay önce, Suriye seyahatinden dönerken Yesrip (Medine) te 25 yaşında olduğu halde vefat etmişti. Bu sebepten Peygamberimiz, doğmadan önce babadan öksüz düşmüş, kendisine miras olarak babasından, beş deve, bir sürü koyun, Ümmü Eymen adında habeşli bir cariye ile doğduğu ev kalmıştı.

Mekke'nin havası, yeni doğan çocuklara ağır geldiği için, aynı zamanda çocukların güzel Arapça öğrenmelerini sağlamak maksadıyla öteden beri Mekkeliler, yeni doğan çocukları, etraftan Mekke'ye gelen süt annelere verirler, havası güzel yerlere gönderirlerdi. Bu Arab âdeti üzerine, Hazret-i Muhammed de, süt annesi Halime'ye verildi. Dört yaşına kadar Halime'nin yanında yaşadı. Dört yaşında çocuk, süt annesi tarafından Mekke'ye götürüldü. Annesi Âmine'ye verildi[12]. Dört yaşından - altı yaşına kadar öz annesi yanında kaldı. Âmine; zevci ve Hazret-i Muhammed'in babası, Abdullah'ın mezarını ziyaret etmek üzere Yesrib (Medine) ye gitmişti. Oğlu da beraberinde bulunuyordu. Mekke'ye dönerken yolda "Ebva" denilen köyde 21 yaşında vefat edince, Hazret-i Peygamber, altı yaşında da annesinden yetim kaldı. Âmine'nin ölümünden sonra "Ümm-i-Eymen", çocuğu Mekke'ye götürdü. Dedesine teslim etti. Hazret-i Muhammed sekiz yaşında iken, dedesi "Abdülmuttalip" ölünce onu, öz amcası "Ebutâlib" aldı.

2. Gençliği:

a) Seyahatleri:

Sekiz yaşından itibaren Peygamberimizin hayatında yeni bir devre başladı, 25 yaşına kadar sürdü. Gençliğinin ilk safhasını teşkil eden bu

devir, amcası Ebutâlib'in himayesi altında geçti. Mekke'ye hâkim olan Kureyş kabilesi ticaretle uğraşırdı. Mekke'den, senede iki defa büyük kervanlar kalkardı: Kışın "Yemen"e, yazın "Şam"a, seyahat ederlerdi. Mekke, Yemen ile Şam arasında, ticaret merkezi olmuştu. Ebutâlib de Mekkeliler gibi, kervan ticareti yapıyordu. Yeğeni Muhammed'i çok seviyor, yanından ayırmıyordu. Suriye'ye yapacağı seyahatte onu da beraberinde götürmeye karar verdi. O zaman, Peygamberimiz 12 yaşında idi. Bu seyahatinde kafilenin yolu Busra'ya uğradı.

Şam'ın güneyinde, "Eski Şam" denilen "Busra" da "Bahîra" adında, Hıristiyan bir papaz vardı. Kafileye ziyafet verdi. Kafile içinde 12 yaşındaki çocuğu görünce, simasından onun istikbalini sezdi. Şam yolculuğunun bu çocuk için tehlikeli olacağını anlatarak Ebutâlib'i bu seyahatten geri çevirdi.

Peygamberimiz 17 yaşında da diğer bir ticaret kafilesiyle Yemene gitti. Bu seyahatinde, diğer amcaları "Zübeyir" ile "Abbas" vardı. Hazret-i Peygamber, bunların himâyesindeydi.

b) Ficar savaşlarına karışması:

Müslümanlıktan önce, Arap kabileleri arasında, iç harbler eksik değildi. Yalnız, dört ay (Zilka'de, Zilhicce, Muharrem, Receb), harb etmek haram sayılırdı. Şayet, bu dört ayda harb yapılırsa bunlara "Ficar savaşları" denirdi.

Kureyş kabilesi ile "Havazin" arasında, böyle bir "Ficar Harbi" çıkmış ve dört sene sürmüştü. Amcaları ile birlikte, bu harblere karıştığı zaman, Hazret-i Muhammed 20 yaşında idi. Fakat, muharebede kimseye ok atmamış; hiç kimsenin kanını dökmemişti. Yalnız, düşman tarafından atılan okları toplayarak, amcalarına vermişti.

c) Hılfü'l-Fudul cemiyetinde bulunması:

Peygamber efendimiz, Ficar harbinden sonra, "Hılfü'l-Fudul" denilen adalet cemiyetinde bulundu. Bu cemiyet, Mekke'de haksızlığa meydan vermemek için kurulmuş idi. Vaktiyle, Kureyşlilerden önce, "Cürhumî" ler devrinde üç kabile reisi ilk defa, maiyetleriyle birlikte toplantı yapmışlar; "Mekke'de hiçbir zulme meydan vermeyelim, zayıfların haklarını adalet üzere alıverelim" diye yemin etmişlerdi. "Fadul" isimlerini taşıyan bu reislerin yeminlerine "Fadulların yemini" manasına "Hılfü'l-Fudul" denilmişti. Zaman geçti, Fadulların bu yemini unutuldu.

Kureyşliler devrinde sürekli olarak devam eden Ficar harbi yüzünden Mekke'de asayiş bozulduğu için zulüm arttı. Yabancıların malları gasp

olunmaya başladı. Bir Yemenli böyle bir haksızlığa uğramış, bütün malları “As” tarafından haksız olarak elinden alınmıştı.

Yemenli bu haksızlığa dayanamadı. “Ebu Kubeys” dağına çıktı. Feryada başladı, bütün kabileleri yardımına çağırdı. O zaman “Haşimîler” le “Zühre oğulları” ve diğer aileler Ced’an oğlu Abdullah’ın evinde toplandılar; “Yerli ve yabancı hiç kimseye zulüm yapılmamasına, haksızlığa uğrayanlara yardım edilmesine” karar verdiler. Tekrar yemin ettiler. Eski Fadulların hatırasını yaşatmak için de toplanan bu cemiyete “Hılfü’l Fudul” adını verdiler. Yemenli’nin hakkını As’tan aldıkları gibi, Mekke’nin asayişini de yoluna koydular.

Bu cemiyetin ikinci defa kuruluşunda en çok, Haşimîlerle Hazret-i Peygamber’in büyük tesiri görüldü. Hazret-i Muhammed 20 yaşlarında iken bu adalet cemiyetine girmişler, son derece memnun kalmışlar, memnunluklarını da bilâhare “İslâm’da böyle bir meclise çağırılırsam, yine icabet ederim” diye, fikirlerini, doğru ve sahih hadisleriyle açıklamışlardır.

3. Evlilik safhası:

a) Ticaretle uğraşması:

Hazret-i Muhammed de bütün Mekkeliler gibi ticaretle uğraşıyordu. Kendisini ticarete amcası Ebutâlib alıştırmıştı. Ötedenberi gösterdiği doğruluk sayesinde herkese emniyet telkin ettiği için, vatandaşları arasında kendisine “El-Emîn” denilmişti. Peygamberimizin bu yüksek vasıflarını duyan Hatice, kendisine ortaklık teklif etti Aralarında ticaret münasebeti bu suretle başladı.

Hz. Hatice, Kureyş kabilesinden, Esed oğullarındandı. Tahsil görmüş, 39 veya 40 yaşlarında zengin, güzel bir dul kadın idi. Zeki, dirayetli, âlicenap olarak tanınmış, yüksek ahlâkı yüzünden müslümanlıktan önce “Tahire”, sonra da “Haticetü’l-kübra”, “Büyük Hatice” sıfatlarını kazanmıştı.

Dul iken kendisini, Kureyş’in ileri gelenlerinden pek çok isteyenler olmuş; fakat hiçbiriyle evlenmemişti. Yalnız arzu edenlere sermaye verir, kendine ortak yaparak servetini artırırdı.

Hz. Hatice Peygamberimizi, bir ticaret kafilesi ile Şam’a gönderdi. Kölesi Meysere’yi de yanına verdi. Fakat Hz. Muhammed yine Şam’a girmedi. Mallarını “Busra”da satarak geri döndü. Çünkü, “Bahira” ölmüş yerine geçen papaz “Nastura” da, Şam yolculuğunu Peygamberimiz için mahzurlu görmüştü.

Üç ay süren bu ikinci Suriye seyahatinde, Hz. Muhammed'in doğru iş görmesi yüzünden, büyük kazançlar elde edilmişti. Hz. Hatice bu kazançlardan ziyade o büyük insanın doğruluğunu, gayretini takdir etmiş, insanlığına hayran olmuştu. Araya aracılar girerek evlenmeleri kararlaştı.

b) Evlenmesi:

Nikâh meclisi Hatice'nin evinde kuruldu. Hz. Muhammed de amcaları ile birlikte mecliste bulundu. "Ebutâlib" le "Varaka" tarafından nutuklar söylendi. Nikâhlarını Hatice'nin amcazadesi Varaka kıydı. Kureyşin ileri gelenleri de, nikâh şahidi olarak bulundular.

Hazret-i Peygamber, Hatice ile evlendiği zaman 25 yaşlarında idi. Bu suretle gençlik hayatının ikinci mühim safhasına girmiş bulunuyordu. Hatice'nin evine geçti, refaha kavuştu. Evlilik hayatının ilk senelerinde Hatice'nin malı ile ticaret yaptı, büyük kazançlar sağladı.

Hz. Hatice, eşsiz bir kadın idi. Peygamberimizi derin bir sevgi ile severdi. Peygamberlikten önceki hayatında olduğu gibi, Peygamberlik devrinde de o büyük insana yardımcı oldu. Peygamberliğin en sıkıntılı zamanlarında onu teselli etti. Yüksek ruhlu bir kadın olduğunu gösterdi.

Hazret-i Peygamber de ondan memnundu. İlk Çağ tarihinde olduğu gibi, Orta Çağ tarihinde de medenî dünyada ve Arabistanda çok kadın almak âdeti vardı. Fakat Hz. Muhammed, Hatice'nin sağlığında kendisine pek çok teklifler yapıldığı halde, Hatice'nin üstüne başka bir kadınla evlenmedi[13]. Birbirlerinden son derece memnun olarak faziletli bir yuva kurdular. Tam yirmi beş sene mesut bir hayat yaşadılar, insanlara örnek oldular.

Bu yirmi beş yıllık aile hayatının 15 senesi Peygamberlikten önce, 10 senesi Peygamberlik devrinde geçti.

Peygamber'in ilk hayat arkadaşı olan Hatice'den ikisi erkek, dördü kız olmak üzere "Kasım, Zeynep, Rukîye, Ümmü Gülsüm, Fâtıma, Abdullah" adlarında altı çocuğu oldu[14].

İlk çocuğu Kasım olduğu için, Arap âdeti üzerine, Hazret-i Peygamber'e: "Kasım'ın babası" manasına "Ebülkasım" denildi. "Zeynep", kızlarının en büyüğü idi. En küçük kızı "Fâtıma" babasının en sevgilisiydi. Hayatının kırkıncı senesinde doğmuştu. Erkek çocukları küçük yaşlarda vefat ettikleri gibi, bütün çocukları da babalarından önce, ölmüşlerdi. Yalnız Fâtıma, Peygamberden altı ay sonra öldü. Babası, onu, Ali ile evlendirmişti. Hasan ile Hüseyin, Fâtıma'nın çocukları, Hz. Muhammed'in torunlarıdır. Peygamberin sülâlesi, Fâtıma ile devam etmiştir.

c) Kâ'be hakemliği:

Hazret-i Muhammed henüz 35 yaşlarında idi. Peygamberlik devrinden beş yıl önce Kâ'benin işinde hakemlik yaptı.

O zaman Kâ'bede bir yangın çıkmıştı. Esasen, yağan yağmurlardan, dağlardan gelen sellerden, binanın ana temelleri yerinden oynamış bulunuyordu.

Kureyşliler, Kâ'benin binasını yıkarak yeniden yapmaya karar verdiler. Yardım toplandı. Taş getirildi. Binanın duvarlarını yıktılar, Hazret-i İbrahim'in yaptığı temele kadar indiler, inşaat başladı, malzeme bulundu, duvarlar yükseldi. Yalnız "Hacerü'l-esved" denilen kara taşı yerine koymak işi mühim bir mesele halini aldı. Kureyşin bütün kolları, bu şerefin kendilerinde kalmasını istiyorlardı. Aralarında büyük bir anlaşmazlık çıktı; gittikçe büyüdü. Dört beş gün sürdü. Nerede ise kan dökülecekti.

O zaman Abdülmuttâlib'in yaşlı dayısı "Huzeyfe"nin teklifi üzerine, işi hakeme bıraktılar. "Harem-i şerife" ilk girecek zatın hakemliğini kabul ettiler. Tam o sırada "Muhammedü'l-Emîn" çıkageldi. Herkes bu tesadüften çok memnun oldular. Çünkü, onun doğruluğunda birleşiyorlardı. Hemen kendisini ittifakla hakem yaptılar.

Peygamberimiz sırtından çıkardığı ridasını yere serdi. "Hacerü'l-esved"i ortasına koydu. Uçlarından dört büyük kabilenin reislerine tutturarak taşıttı. Tam yerine gelince taşı bizzat kendisi aldı, yerine koydu. Hazret-i Muhammed'in bu hareketi, bütün kabileler tarafından beğenildi. Aynı zamanda Mekke'de büyük bir felâketin de önü alınmış oldu.

Sorular:

Hazret-i Muhammed, nerede, hangi tarihte doğdu? – Hangi kabiledendir, soyu nereye kadar çıkar? – Babası, annesi, dedesi, kendisini himaye eden amcası kimdi? – Suriye ve Yemen seyahatlerini, kaç yaşında, kimlerle yaptı? – Hılfü'l-Fudûl nedir, nerede, kaç defa kuruldu? Maksadı ne idi? Hazret-i Muhammed bu cemiyet hakkında ne söylemiştir? – Hazret-i Peygamber kaç yaşında, kiminle evlendi, nasıl bir aile kurdu, kaç çocuğu oldu? – Peygamberimizin Kâ'be hakemliği nedir? – Hazret-i Muhammed'in Peygamberlikten önceki hayatı kaç sene sürdü? – Peygamberlik devri kaç yaşında başladı?

Okuma Parçası: KÂ'BE NE ZAMAN YAPILDI?

Peygamberlerin büyüklerinden olan Hz. İbrahim, "Irak" denilen "Aşağı Mezopotamya"da, "Sumer" bölgesinde, "Ur" şehrinde doğdu. Birinci Bâbil Hükûmeti devrinde, "İbranî" kabilesinin şeyhi ve Peygamberi idi. Bâbil Hükümdarını, tek

Tanrı (Tevhid) itikadına davet etti. O zaman, Babilliler, beş gezici yıldız ile Aya ve Güneşe taparlar; mâbetlerini yedi katlı yaparlardı. Haftayı bile bu sebeple yedi güne ayırmışlardı.

Din ayrılığı yüzünden, Bâbil hükümdarıyla anlaşamayan, Hz. İbrahim, kendisine tâbi olan “İbranî” kabilesiyle “Mezopotamya”dan ayrılıp çöl ve “Fırat” nehri yolu ile “Filistin”e göç etmek zorunda kaldı.

Hz. İbrahim’in iki oğlu vardı, ilk oğlu “İsmail”, ikinci oğlu “İshak” dan 14 yaş büyüktü. Hz. İsmail’in annesi Hâcer, Hz. İshak’ın annesi ise Sâre idi. İshak sülâlesinden “İsrâil” oğulları geldi.

Hz. İbrahim, ilk oğlu İsmail’i, küçük yaşta annesi Hâcer’le birlikte Filistin’den “Hicaz”a götürdü. Mekke’de büyüyen Hz. İsmail Cürhüm kabilesinden kız aldı. Kendisi İbranî idi. Araplara karıştı. Bu suretle meydana gelen İsmail oğullarına, tarihte “Araplaşmış Araplar” mânasına gelen “Müsta’rebe” Arapları denildi.

Hz. İsmail’in çocukları, torunları çoğaldı. Hicaz bölgesine yayıldı. Torunu “Adnan”a nisbetle Hicaz araplarına “Adnanîler” ismi de verildi. Hazret-i Muhammed Adnanîlerdendir.

“Allah’ın evi” mânasına “Beytullah” denilen Kâ’beyi, ilk önce taştan yapan Hz. İbrahim oldu. H. İbrahim Irak’ta, Suriye’de, Mısır’da, “Hanîf” dinini yayamamıştı. Arabistan’da Hicazda “Tevhid” itikadını yerleştirmek istedi. “Mekke” şehrinin kuruluşundan çok önce, Mekke’nin ortasında “Kâ’be”yi yaptı. Kendisine yardımda bulunan oğlu İsmail’e, “Hacerü’l-Esved” denilen kara taşı, “Ebu Kubeys” dağından getirtti. Kâ’be kapısı üzerindeki köşeye koydu. “Hacerü’l-Esved” Kâ’benin etrafı dolaşılırken, “Tavaf”ın başlangıç nişanı oldu.

Hz. İbrahim, “Safa” ile “Merve” adındaki basamaklı iki tepe arasında, Kâ’beyi her taraftan çeviren “Mescid-i Harâm”ın sınırlarını gösterdi. İlk tavafı, oğlu ile beraber kendisi yaptı. Halkı “Beytullah” ziyaretine çağırdı.

Kâ’benin, Hz. İbrahim ile oğlu Hz. İsmail tarafından yapılmış olduğunu, Kur’an-ı Kerim haber vermektedir[15]:

Yer yüzünde “Tevhid” itikadının ilk âbidesi olarak yapılan “Kâ’be” o tarihten itibaren, bütün mü’minlerin “ziyaret yeri” oldu. Fakat zaman geçti. Tek Tanrı inancı unutuldu. Yerini “Puta tapıcılık” aldı. Tabiat kuvvetleri tanrılaştırıldı. “Beytullah”ın her tarafı putlarla doldu. Burada büyük, küçük, bazıları insan, bir kısmı hayvan veya nebat şeklinde 360 put birikti.

Kâ’be, Kureyşlilerin devrine kadar Amâlika kabilesi, Cürhüm kabilesi, ve Hz. Muhammed’in dedelerinden Kusey tarafından olmak üzere, birkaç defa tamir edildiği gibi, Hz. Peygamberin 35 yaşlarında da Kureyşliler tarafından yenilendi, içi dışı yine putlarla dolduruldu. Bu hal Mekke fethine kadar devam etti.

Müslümanlar Mekke’yi alınca, putlar kırıldı. Kâ’be, ilk devrinde olduğu gibi yine tevhid itikadının âbidesi haline getirildi.

Hz. Muhammed’den ve halifeler devrinden sonra, “Mekke’de Emirliğini ilân eden Zübeyir oğlu “Abdullah” Kâ’be’yi yaptırdı. Kureyşin vaktiyle yapmış olduğu eski bina yıkıldı, Hz. İbrahim’in ilk plânı esas tutuldu.

Emevî halifelerinden Abdü’l-Melik devrinde ise, “Zâlim Haccac” Mekke’ye girmiş, Emir Abdullah’ı idam ettirmişti. Haccac Kâ’be’nin plânını bozdurdu. Kâ’be’yi Kureyş usulüne göre yeniden yaptırdı.

Osmanlılar devrinde I. Ahmet zamanında tamir edilen Kâ’be IV. Murat zamanında da, esaslı bir surette ve fakat Kureyş usulü bozulmayarak yenilendi. XIX. yüzyılda da yine Osmanlılar tarafından esaslı tamirlerde bulunuldu.

I R A N
Mezopotamya
A R A P Y A R I M A D A S I
MEDİNE
Bedir
Kureyş kabilesi
MEKKE
San'a
Saba
YEMEN
H A B E Ş İ L İ
U M M A N D E N İ Z İ

VI Hz. MUHAMMED'İN PEYGAMBERLİK DEVRİ

(610 - 632)

HZ. MUHAMMED'İN PEYGAMBERLİK DEVRİ:

Peygamberimiz 40 yaşında ilâhî vahyâ nail oldu. Bu suretle peygamberlik devri başladı, 22 yıldan fazla sürdü. Peygamberlik devrinin 13 yılı Mekke'de, 10 senesi Medine'de geçti. Bunun için Peygamberlik zamanı Mekke devri, Medine devri olmak üzere ikiye ayrıldı.

I. MEKKE DEVRİ:

A. Nebîlik:

a) İlk vahiy ve vahiy şekilleri, b) İslâm'a dâvet ve ilk müslümanlar, c) Dâvetin açıklanması.

a) İlk vahiy ve vahiy şekilleri:

Peygamberimize 40 yaşında Nebîlik bir müddet sonra da Resullük geldi[16].

Nebîliği, rüya ile başladı. Altı ay sürdü. Rüyasında ne görse, olduğu gibi çıkardı. Ondan sonra içine yalnızlık sevgisi düştü.

Öteden beri Mekke'de zahitler vardı. Receb ayı geldi mi, Mekke civarında tenha yerlere çekilirlerdi. Her bir zahidin "Hira-Nûr" dağında muayyen yerleri vardı.

Peygamber de Ramazan'da erzakını alır, "Hira" dağındaki mağaraya çekilir, orada günlerce kalır, düşünceye dalardı. Yine bir Ramazan, inzivaya çekilmişti. Yaşı kırk vardı. Hira'da, mağara içinde melasına bürünerek murakabeye varmış bulunuyordu. Gece yarısından sonra idi: arkasından bir ses kendisini ismiyle çağırıyordu. Hz. Peygamber, başını kaldırdı, etrafına bakındı, kimseyi göremedi. Ses ikinci defa tekrarlandığı halde duymamazlıktan geldi. Fakat o esnada, her tarafı birdenbire bir nur kaplayınca dayanamadı, kendinden geçerek bayıldı. Ayıldığı zaman, karşısında insan şeklinde bir Melek gördü. Kendisine "Oku!" dedi. Hz. Muhammed "Ben okuma bilmem" diye cevap verdi. O zaman Melek; Hazret-i Peygamberi takatsiz bırakıncaya kadar sıktı; "Oku!" emrini tekrar etti. Hz. Muhammed de, aynı cevabı tekrarlayarak: "Ben okuma bilmem!" dedi. Cebrail Peygamberi ikinci defa yine sıktı. Bu hal üç defa tekrarlandı[17]: Üçüncüsünde Meleğin rehberliği ile Peygamberimiz "İkra" sûresinin ilk ayetlerini okudu.

İlk vahiy bu suretle başladı. Hazret-i Allah'ın, Peygamberi vasıtasıyla bütün insanlara verdiği ilk emir "Oku!" oldu.

Hira'daki mağarasından çıkan Peygamberimiz, heyecan içinde idi. Dağın ortasına geldiği zaman bir ses: "Ya Muhammed! Sen Allah'ın Resulüsün; ben de Cibrilim!" diyordu. Başını kaldırdığı zaman, Hem Cebrâil'i gördü, hem de sesini duydu[18]. Zevcesi Hz. Hatice'nin yanına, korku içinde döndü: "Beni örtünüz!" diyebildi.

Aklı başına geldiği zaman, gördüklerini zevcesine anlattı. Kendisini hayretten alamıyordu; hattâ üzülüyordu.

Hatice, onu teselli etmekle kalmadı, Amcazadesi Varaka'nın yanına götürdü. Varaka, Hanîflerdendi. İbranî dilini biliyor, Kitab-ı Mukaddesi okumuş, dinler hakkında bilgi edinmiş bulunuyordu. Hz. Muhammed'i dinledikten sonra:

– Müjde ya Muhammed! Allah'a yemin ederim ki sen İsa'nın haber verdiği son Peygambersin! Sana görünen melek, senden evvel Musa'ya gelen Cebrâil'dir... Ah! Ne olurdu! Genç olaydım, vatandaşların seni, Mekke'den çıkardıkları zamana yetişseydim de, sana yardım etseydim!.. demiş, "Hiçbir Peygamber yoktur ki ümmeti tarafından yurdundan çıkmağa zorlanmasın!" sözlerini de ilâve etmişti. Çok geçmeden Varaka öldüğü için, Peygamber'in İslam'a davet zamanına yetişememişti.

İlk gelen ayetler Nebilik ayetleri idi. Bir müddet vahyin arkası kesildi. Fakat çok geçmedi[19]. Hz. Muhammed, yine "Hira" dağından aşağı iniyordu. Yine kulağına bir ses geldi. Başını kaldırınca Meleği gördü. Kalbi çarpmaya, vücudu titremeye başladı. Evine dönünce: "Beni örtünüz!" dedi ve örtündü. O zaman, Cebrâil; "Müddessir" sûresini getirdi. Resullük devri başladı. Artık vahyin arkası kesilmedi. Kur'an-ı Kerim ayetleri; arka arkaya geldi. 22 sene, 2 ay, 22 gün sürdü[20]:

İlâhî vahyin mahiyetini, Peygamberlerden başka kimse bilemez. Yalnız çeşitli şekillerini Siyer kitapları yazmaktadır. Ancak, Kur'an-ı Kerim Allah'ın iradesini üç şekilde bildirdiğini anlatmaktadır[21]. Birincisi: Peygamberin kalbine inen ilhamdır. İkincisi: İlâhî hitaba nail olan Peygamber perde arkasından bir ses duyar gibi olur, ses işitilir, fakat ses sahibi görülmez. Üçüncüsü: Meleğin gelmesidir:

b) İslâm'a davet ve ilk Müslümanlar:

Hz. Muhammed, "Hira" dağından evine dönerek örtünmüş yatıyordu. Vahiy meleği Cebrail:

“Kalk, İnzar et!”[22] emrini getirince, hemen yerinden fırladı. Evvelce “Hira” ufuklarında “Oku!” emriyle, İslâm güneşi doğmuş, Peygamberimiz bu ışığın altında yürümeye hazırlanmıştı. Şimdi:

“Kalk insanları irşad et! Azap ile korkut!” emriyle karşılaştı. Artık yatılacak zaman değildi. En büyük inkılâb vazifesi kendisini bekliyordu. Bu vazife, insanları karanlıktan çıkaracak, insanlığın şerefini alçaltan puta tapıcılıktan kurtaracak, tek Tanrı inancına (Tevhide) kavuşturacak, ıztırap çeken ruhları saadete ulaştıracaktı.

Hatice merak içinde sordu:

– “Niçin kalktınız, istirahat etmediniz?” Hz. Muhammed şöyle cevap verdi:

– “Artık dinlenmek, istirahat etmek zamanı geçti deyip insanları, “Allah yoluna” çağıracağını bildirdi.” Yeni gelmiş olan Vahyi anlattı ve:

– “Kimi davet edeyim, beni kim tasdik eder?” diye, endişesini açıkladı. O zaman, o büyük kadın, bu sözleri sabırsızlıkla karşıladı.

– “Ya Resulallah! dedi, seni ben tasdik ederim. Herkesten evvel bu doğru yola beni çağır!” Hz. Muhammed, şefkatli zevcesinin bu samimî duygusundan son derece sevinç duydu, ona İslâm dinini öğretti.

İşte en evvel Hz. Muhammed’e imân eden ve Hz. Peygamberle birlikte, ilk olarak namaz kılan Hatice oldu.

Hz. Hatice, ilk Müslüman olmak şerefine nail olmakla kalmadı, aynı zamanda Peygamberlik vazifesini yaparken zevcine büyük yardımlarda bulundu. En sıkıntılı zamanlarında ona teselli kaynağı oldu. Ölünceye kadar bu vazifesini seve seve yaptı.

Peygamberimiz, İslâm’a davet işinde gayet ihtiyatlı hareket etti: İlk önce kalbini, yakın akrabasına, samimî dostlarına açtı. Hatice’den sonra İslâm’a sıra ile kendi evinde kendi terbiyesiyle yetişen ve öz amcası Ebutâlib’in oğlu olan “Ali”, azadlı kölesi ve evlâtlığı Harise oğlu Zeyd, en eski dostu Ebukuhafe oğlu “Ebubekir” geldi. Bundan sonra, Ebubekir’in irşadiyle beş kişi daha müslüman oldu: Affan oğlu Osman (Osman İbnü Affan), Avf oğlu Abdürrahman (Abdürrahman İbnü Avf), Ebu Vakkas oğlu Sa’d (Sa’d İbnü Ebî Vakkas), Avvam oğlu Zübeyr, (Zübeyr İbnü Avvam), Ubeydillah oğlu Talha (Talha İbnü-Ubeydillah).

Haticeden sonra İslâm dinine giren bu sekiz zata “Sabıkun-ı İslâm” derler.

c) Dâvetin açıklanması:

Hz. Muhammed ilk üç yıl halkı gizliden gizliye İslâm'a dâvet etti: Hz. Ebubekir de, ahbaplarını el altından teşvik eyledi. Birer birer Mekke ahalisi, puta tapıcılığı bırakıyor, Hak dinine giriyor, girenler de tanıdıklarına haber veriyordu. Bu üç yıl içinde, Müslümanların sayısı ancak otuzu geçebildi. Bunlar, ibadetlerini Mescid-i Haramda açıktan açığa yapamıyorlar; bunu ancak evlerinde yapabiliyorlar, Kur'an-ı Kerimi de gizlice okuyorlardı. Kendisinden: "Ya Rasulâllah! artık meydana çıkalım!" diye izin istiyen Hz. Ebubekir'e karşı Hz. Peygamber: "Henüz, azız!" cevabını vermişti.

Peygamberlik zamanının dördüncü yılında idi (614 M.):

– "Sana emrolunan şeyi açıkla, baş ağırtırcasına anlat, müşriklere aldırma!"[23] mânasındaki İlâhî emir gelince Peygamberimiz, Mekkelileri açıktan açığa davete başladı. Artık Kur'an-ı Kerimi sesli olarak okumaktan çekinmiyordu. Hattâ Harem-i Şerife giderek ayetleri okuyordu; Kureyşlileri İslâm'a çağırıyordu. Kendi evini bıraktı, Ashabtan "Erkam" 'in evine taşındı. "Erkam" ın "Safa" ile "Merve" arasındaki bu evinde birçok Mekkeliler Müslüman olmuştu. Bu sebepten İslâm dininin ilk beşiği olan bu eve "Darü'l-İslâm" adı verildi.

B. Müşriklerin kötülükleri:

Alay ve hakaret – işkence safhası – Münasebetleri kesme devri – Şiddet politikası.

Müslümanlık güneşinin Hira dağından doğması üzerine, Mekke ahalisi iki kısma ayrılmış oldu: Hazret-i Muhammed'e inananlara "Müslüman", inanmayıp Allah'a ortak koşanlara "Müşrik" denildi.

Müşrikler sayıca çok ve kuvvetli idi. Fakat ahlâkları bozuk, kendi dinlerine karşı bile pek lâubali idiler. Müslümanlar azdı. Üç yıl içinde, sayıları kırkı bile bulmamıştı. Fakat imanları kuvvetli, seciyeleri yüksekti.

On üç yıl süren, Mekke devri boyunca bu iki fırka arasındaki münasebetler, daha doğrusu müşriklerin Müslümanlara karşı yapmaktan çekinmedikleri kötülükler beş çeşit idi:

İlk münasebet "alay etme!" tarzında başladı. İkincisi "hakaret" şeklini aldı. Üçüncüsü "işkence safhası"na girdi. Dördüncüsü "her türlü ticarî ve medenî "münasebetleri kesme" devri idi. Beşincisi ise "şiddet politikası" oldu.

Kureyşliler, Hz. Muhammed'in Peygamberliğini başlangıçta büyük bir kayıtsızlıkla karşıladılar. Müslümanlığı, Arabistan'da bulunan "çeşitli dinler" arasında yeni bir dinin daha katılması şeklinde gördüler. Seslerini çıkarmadılar. Yalnız, Müslümanları alaya aldılar. Hz. Muhammed'i "Gökten

haber veren işte budur!” diye birbirlerine göstererek eğlendiler. İşte müşriklerin Müslümanlarla ilk münasebeti böyle “istihza, alay etme” şeklinde idi.

“Allah’ın azabıyla en yakın akrabanı korkut!” ayeti[24] gelince Peygamber “Safa” dağına çıktı, Kureyşin bütün kollarını etrafına toplayarak:

“Ey Kureyş! ben size şu dağın eteğinde düşman suvarisi var! Hemen size saldıracak, dersem bana inanır mısınız?” deyince hep bir ağızdan: “Evet! inanırız. Şimdiye kadar senin yalan söylediğini duymadık.” dediler.

“Öyle ise ben size önünüzde korkunç bir azap gününün bulunduğunu, Allah’a inanmayanların o büyük azaba uğrayacaklarını haber veriyorum;

“Ey Kureyş! benim halim, gördüğü düşmanın tehlikesinden korkarak âilesine haber vermeye koşan bir adamın hali gibidir;

“Ey Kureyş! uykuya dalar gibi öleceksiniz! Uyanır gibi dirileceksiniz! Allah divanına varınca dünyadaki her hareketinizin hesabını vereceksiniz! İyi işlerinizin mükâfatını, kötülüklerinizin cezasını göreceksiniz! Mükâfat ebedî Cennet, mücazat da daimî Cehennem!” sözleriyle hitabesini bitirdi.

Hz. Muhammed’in bu sözleri umumî bir muhalefetle karşılanmamıştı. Yalnız amcası Ebuleheb hiddetle ayağa kalktı. Münasebetsiz sözleriyle yeğeninin hatırını kırdı. Daha sonra “Tebbet” sûresinin gelmesine sebep oldu. Kureyşliler de “Safa” tepesinden ayrıldılar.

Vaktaki müşriklerin ve putlarının aleyhinde olan âyet geldi:[25] O zaman Kureyşliler küplere bindi. Böylece müşriklerle Müslümanlar arasındaki münasebetin ikincisi, hakaret devri başladı.

Artık, müşrikler, Müslümanlara karşı ateş püskürüyorlardı. Fakat bu taşkınlık, Müslümanlığın yayılmasına mâni olamadı. Hemen her gün bir Mekkelinin İslâm’a geldiği görülüyordu. İslâm’a girenlerin çoğu dünya malına ehemmiyet vermeyenlerdi. İçlerinde vicdanı temiz tüccarlar da vardı.

Kureyşin reisleri, son derece maddî, dinsiz ve ahlâksızdı. Menfaatleri yüzünden puta tapıcılıkta ısrar ediyorlar; Müslümanlığı tehlikeli görüyorlar; yeni dinin ilerlemesine mâni olmak için çareler arıyorlardı.

İlk önce amcası “Ebû Talib”e, daha sonra doğrudan doğruya Hz, Muhammed’in kendisine başvurdular. Fakat bu müracaatların fayda vermediğini görünce zulüm siyaseti takibinden başka çare kalmadığını anladılar. Bu suretle Müslümanlarla müşrikler arasındaki münasebetin üçüncü safhası, işkence devri başlamış oldu.

Kabilesi kuvvetli olanlara pek o kadar dokunmuyorlar, fakat kimsesizlere, hususiyle köle ve cariyelere son derece işkence ediyorlardı. Kimi, yakıcı kumlar üzerine yatırılır, göğüslerine ağır taşlar bastırılır veya kızgın, demirlerle, çıplak vücutları dağlanır; kimi, aç, susuz bırakılarak Müslümanlıktan vazgeçmesi için zorlanır; kimi de, boğulsun diye sulara batırılırdı.

"Habbab, Bilâl, Ammar" zalimce işkencelere uğramışlar; Ammar'ın annesi "Sümeyye" ile babası "Yâsir" çok feci ve çirkin şekillerde öldürülmüşlerdi.

Kureyşlilerin Müslümanlara yaptıkları ezaların, hattâ vahşetlerin benzerleri, cihan tarihinde pek az görülmüş ve işitilmiştir.

Kureyşlilerin maksadı herkesin gözünü yıldırmak, Müslümanlığın ilerlemesini önlemekti. Fakat bütün bu işkenceler Müslümanların kalbindeki Allah sevgisini aslâ söndürememişti. Hz. Ebubekir, müşriklerin bu korkunç işkencelerinden kurtarmak için yedi tane köle ve cariyeyi sahiplerinden satın alarak azad eylemişti. Peygamberimizin müezzini Habeşli "Bilâl" bunlardandı.

Müşriklerin zulmüne uğrayanlar yalnız kimsesizler değildi. Yüksek aileden olanlar içinde de eziyet görenler vardı. Şu halde bütün Müslümanlar müşriklerin fenalıklarını tatmışlardı.

İlk zamanlar Kureyşliler, açıktan açığa Peygamber'in aleyhinde bulunamıyorlar, Hâşîmilerden çekiniyorlar, Ebutâlib'in himayesinde bulunduğu için hayatına da dokunamıyorlardı. Yalnız, kendisine bazıları "Mecnun, Falcı, Şair"; bazıları da "Yalancı Sihirbaz" derlerdi. Fakat etrafında aklı başında bulunan insanların toplandığını görünce Peygambere karşı da her türlü kötülüğü yapmaya başladılar: Geçeceği yollara dikenler döküyorlar, üstüne fena şeyler atıyorlar, kapısına kan sürüyorlar, kendisine de her şeyi söylüyorlardı[26]: Hattâ bir defa Hz. Muhammed Harem-i Şerifte namaz kılıyordu, üzerine Ukbe saldırdı. Abasını boynuna doladı, boğmak istedi. Fakat Hz. Ebubekir yetişerek Peygamberi kurtardı.

Müşriklerin bu ezaları günden güne arttığı için Müslümanların bir kısmı dinlerini gizlemeye mecbur oldular. Hattâ "Ammar" kendisine yapılan işkenceye dayanamadığı için, müşriklerin teklif ettiklerini söylemek zorunda kalmış, fakat onların elinden kurtulur kurtulmaz koşarak Peygamberin yanına gelmiş, çektiği acıları ağlaya ağlaya anlatmıştı. O zaman Peygamber "eğer sana yine eziyet ederlerse yine öyle söyle!" diyerek "Ammar"a izin vermişti. Kureyşlilerin bu insafsız zulümleri

karşısında Müslümanların artık Mekke’de yaşayamayacakları anlaşıldı. Hz. Muhammed de ashabının Habeşistan’a hicret etmelerine izin verdi.

C. Habeşistan’a hicret:

Birinci Habeş Hicreti – Hamza ile Ömer’in Müslüman oluşları – İkinci Habeş Hicreti.

a) Birinci Habeş hicreti:

Hazret-i Muhammed’in Mekke devrinde, Peygamberliğin beşinci yılı Receb ayında idi (615 M.):

Müslümanlar, ilk olarak Habeşistan’a hicret etti. Hz. Peygamber, müşrikler tarafından ashaba yapılan işkencelere dayanamadı, bunların Habeşistana göç etmelerini uygun buldu.

Esasen Araplar, ötedenberi Habeşistan’ı bilirlerdi. Müslümanlığı oralarda yayma işi de vardı. Fazla olarak Müslümanlar, Mekke’de dinî vazifelerini serbest yapamıyorlardı.

Birinci Habeş hicretinde 16 kişilik bir Müslüman kafilesi vardı. Zevcesiyle beraber Osman da bu kafile içinde idi. Fakat başkanları yoktu. Mekke’den ayrı ayrı çıkmışlar, bir gemiyle Habeşistan’a geçmişler, orada üç ay kalmışlardı.

O sırada Mekke’de nazil olan “Necm” sûresini Peygamber “Mescid-i Haram’da” müşriklere yüksek sesle okudu. Sonunda ilk olarak secdeye vardı. Bunu gören müşrikler de, secde etmişlerdi. Peygamber Cenâb-ı Hakka karşı secdeye varmıştı; müşrikler ise kendi putlarına karşı secde ediyorlardı. Müslümanlarla müşriklerin, ayrı ayrı kendi tanrılarına karşı yapmış oldukları bu secdeler, Mekkelilerin Müslüman oldukları şayiasının çıkmasına sebep oldu. Şayia Habeşistan’a kadar yayıldı. Orada bulunan muhacirlerin Mekke’ye dönmelerine sebep oldu. Fakat Müslümanlar gelir gelmez şayianın asılsızlığını anladılar. Döndüklerine pişman oldular. Çünkü müşrikler zulümlerini artırmışlardı. Bu sebepten tekrar Habeşistan’a hicret arzusu arttı. Mekke devrinin yedinci yılında ikinci Habeş Hicreti yapıldı: (616 M.).

Hazret-i Muhammed’in amcası Hamza ile, Hattab oğlu Ömer’in Müslüman oluşları ise bu iki habeş hicreti arasında Mekke devrinin 6’ncı yılında vukua geldi: (615M.).

b) Hamza ile Ömer’in Müslüman oluşları:

Peygamberimiz, bir gün “Safa” tepesinde otururken meşhur İslâm düşmanı “Ebucehil”, kendilerine hakaret etmişti. Bunu gören bir cariye, o gün avdan dönen amcası “Hamza” ya hâdiseyi anlattı. Hamza, henüz

Müslüman olmamıştı. Fakat yeğeni Hazret-i Muhammed'i çok seviyordu. Ona yapılan bu harekete dayanamadı. Silâhını çıkarmadan Kureyşlilerin toplu bulunduğu yere gitti. Hemen "Ebucehil" in üzerine atıldı:

"Kardeşimin oğluna hakaret eden "sen misin?" diyerek, başını yardı. Hz. Muhammed'in intikamını bu suretle aldıktan sonra doğru onun yanına vardı, hâdiseyi anlattı. Fakat kendisinin İslâm'a gelmedikçe Hz. Muhammed'in memnun olamayacağını öğrenince hemen şahadet getirdi ve Müslüman oldu. Üç gün sonra da "Ömer" imana geldi. Böylece Müslümanlık kuvvetlendi.

Hamza'nın İslâm'a gelişi, Müslümanları sevindirdiği gibi, müşrikleri de düşündürmüştü. Kureyşin ileri gelenleri "Darü'n-nedve" denilen hükümet konağında toplandı:

– "Muhammedîler çoğalıyor! İşin sonu fena olacak. Buna bir çare bulunmalı!" dediler. Münakaşa başladı. Çeşitli fikirler ortaya atıldı. Ebûcehil:

– "Muhammed'in vücudunu ortadan kaldırmaktan başka çare yok! Bunu yapana, şu kadar deve, bu kadar para verelim!" deyince Ömer yerinden fırladı:

– "Bu işi Hattab oğlundan başka yapacak yok! dedi." Ömer alkışlar arasında yola çıktı. Yeni dinin Peygamberini öldürmeye gidiyordu. Silâhlanmıştı. Yolda "Nuaym" den, kendi kız kardeşi Fâtıma ile eniştesi Said'in de Müslüman olduklarını öğrenince yolunu değiştirdi. Eniştesinin evine koştu. Kapıyı şiddetle çaldı. Evde Kur'an okunuyordu. Hiddetle içeri girdi:

– "Nedir, okuduğunuz!" diye eniştesini sorguya çekti. Yakasına sarılarak ayağı altına aldı. Kocasını kurtarmak isteyen kardeşine de şiddetli bir tokat indirdi. Ağzından, burnundan kan getirdi. Ancak canı yanan kız kardeşi:

– "Ya Ömer; neden Allah'tan korkmuyor, Peygambere inanmıyorsun! İşte, ben ve kocam müslüman olduk; ne yapacaksın! Başımızı kessen, bundan dönmeyiz!" diye çıkıştı. O zaman Ömer şaşırdı. Yaptığına pişman oldu. Hiddeti de artık geçmişti:

– "Okuduğunuzu getiriniz! diyebildi". "Taha" sûresini getirdiler. Okumaya başladı. Kur'an-ı Kerimin fesahati Ömer'in kalbinde büyük bir tesir yaptı. Hz. Muhammed'in yanına götürülmesini istedi. O esnada Hz. Peygamber, Safa'da "Erkam"ın evinde bulunuyordu.

Ömer oraya vardı. Kapıyı çaldı. Ashâb telâşlandı. Kapı tereddütle açıldı. Fakat içeri giren Ömer, Hz. Muhammed'in teklifi üzerine derhâl şahadet getirdi, İslâm'a girdi. Bunu gören ashâb, son derece sevinerek yüksek sesle tekbir getirerek, Mekke sokaklarını çınlattılar.

O zaman Ömer: "Arkadaşlarımız ne kadar?" diye sordu. "Seninle kırk olduk!" cevabını alınca, "o halde ne duruyoruz! Hemen çıkalım, Harem-i Şerife gidelim!" dedi. Bütün Müslümanları, toplu bir halde Kâ'beye götürdü.

Diğer tarafta Kureyşliler merak içinde, haber bekliyorlardı. Ömer, onları görünce: "Beni bilen bilsin, bilmeyen öğrensin! Ben Hattab oğlu Ömer'im! İşte, Müslüman oldum!" dedi, yine şehâdet getirdi. Kureyşliler şaşkına döndüler. Her biri bir tarafa savuştu.

O gün Müslüman'lar, serbest kaldılar. Harem-i Şerifte yüksek sesle Tekbir getirdiler! Korkusuzca ibadet ettiler.

Hamza ile Ömer'in Müslüman oluşu, İslâm'ın büyük bir zaferi idi. Mühim neticeler verdi. Hamza'dan önce müslümanların sayısı 38 idi. Hamza 39 uncu, Ömer 40'ıncı müslüman oldu. Bu hâdise, Nebiliğin 6'ncı yılında oldu. Bir sene sonra (yedinci yılda) ikinci Habeş hicretine iştirâk edenlerin sayısı 90 idi. O zaman Peygamberimizin yüzünü gören müslümanların, yani ashabın sayısı "300"e çıkmış, bulunuyordu.

c) İkinci Habeş Hicreti:

Mekke devrinin 5 inci yılındaki birinci Habeş hicreti 16 kişilik bir kafile tarafından yapılmıştı. Bunların 12 si erkek, 4 ü kadındı. İkinci Habeş hicretine katılanlar ise 90 kişi idi. Bu kafilenin 77 si erkek, 13 ü kadındı. Nebiliğin yedinci yılında yapıldı.

Birinci Habeş hicretinde Müslümanların başında reis yoktu. Fakat ikinci habeş hicretinde kafile başkanı "Cafer-i Tayyar" oldu.

Kureyşliler, Müslümanların Habeşistan'a göç etmelerinden kuşkulandılar. İslâm dininin etrafa yayılması ihtimalinden telâşa düştüler. Muhacirleri Habeş hükümdarından istemeye karar verdiler. İki kişilik bir heyet tertibederek kıymetli hediyelerle Habeşistan'a yolladılar. Habeş Necaşisi, Müslümanları huzuruna çağırdı, Mekkeli hey'etle bunları karşılaştırdı:

– Kureyşliler elçi yollamış, sizin geri dönmenizi istiyor, ne dersiniz? diye konuşmayı açtı. Müslümanların reisi Cafer ayağa kalktı:

– Ey hükümdar, sorunuz bunlara! Biz köle miyiz ki, istiyorlar? Mekkeli hey'et adına As oğlu Amr (Amr İbni As) cevap veriyordu:

– Hayır hepsi hürdür.
– Sorunuz bunlara! Biz borçlu muyuz ki, istiyorlar?
– Hayır! Hiçbirisinin borcu yoktur.
– Sorunuz bunlara! Biz kanlı mıyız ki, kısasa çağırıyorlar?
– Hayır! Böyle bir isteğimiz de yok.
– O halde! Ne diye, bizleri istiyorlar? deyince Amr, şöyle bir iddiada bulundu:
– Bunlar dedelerimizin dinlerinden çıktı, ilâhlarımız ile alay etmeye kalktılar. Gençlerimizin imanlarını bozuyorlar. Ahali arasına ayrılık soktular. Mekkelileri ikiye ayırdılar. Bu iddiaya karşı Cafer:
– "Ey Emîr! Biz cahil bir kavim idik. Taştan, ağaçtan yapılmış putlara tapardık. Ölü hayvanların etlerini yer, kız çocuklarımızı diri diri gömerdik. Kumar oynar, faizcilik yapardık. Zinayı, bir kadının dört beş erkekle münasebette bulunmasını hoş görürdük. Akrabamıza karşı vazifemizi bilmez, komşularımızın haklarını tanımazdık. Kuvvetliler zayıfları ezer; zenginler fakirlerin sırtından kazanır; aramızda, hak nedir, bilinmezdi.
Cenâb-ı Allah bizim Hak yoluna girmemizi diledi: İçimizden bir Peygamber çıktı. Asaleti vardı, soyu temiz, kabilesi temizdi. Doğruluğu ile kendisini herkese tanıtmıştı. Bizleri Allah'ın birliğine çağırdı. Dedelerimizin putlarından ayırdı. Bütün ahlâksızlıklardan uzaklaştırdı. Kan dökmeyi, kumarı, içkiyi, faizciliği, yalancılığı, yetimlerin mallarına dokunmayı bizlere yasak etti. Bütün iyilikleri öğretti. Doğruluğu, sözünde durmayı; komşulara, akrabalara iyi muamele yapılmasını; kadınların şerefini, çocuklarının hayatını korumayı emreyledi. Bizi vahşetten kurtararak medeniyete soktu. Mükemmel bir insan olmamızı sağladı.
Biz de ona inandık. Yolunda yürüdük. Bu sebepten ahalimizin düşmanlığını kazandı. Korkunç işkencelere uğradık. Dayanamadık. Fakat, dinimizden de dönmedik. Peygamberimiz, müsaade etti. Hükümdarlar arasında sizi seçtik. Himayenize sığındık", tarzındaki parlak hitabesini bitirdi.
Kur'an-ı Kerimden ayetler okudu. Herkesi heyecana getirerek ağlattı.
Bunları dinleyen Habeş Hükümdarı da: "Allah'a yemin ederim ki bu sözler Hz. Musa'ya gelen vahiylerle aynı kaynaktandır!" dedi, Kureyş heyetinin teklifini reddetti.
Bir gün sonra, yine hükümdarın huzuruna çıkan "Amr"; "Müslümanların "İsa" hakkında neler söylediklerini biliyor musunuz?" sözüyle Habeş Nacâşisini Müslümanlara karşı kışkırtmak istedi. Çünkü

Necâşi Hıristiyandı. O zaman Cafer, Hz. İsa hakkındaki Kur'an âyetini okuyunca, artık hükümdar dayanamadı, yerden bir çöp alarak yüksek sesle haykırdı: "Sizin dininizle bizim dinimiz arasında ancak şu çöp kadar fark var!" dedi. Kureyşin hediyelerini de, hey'etini de geriye çevirdi. Mekkeliler bu teşebbüslerinde de muvaffak olamadılar.

Habeşistan'a göç etmiş olan Müslümanların bir kısmı, orada Medine hicretine kadar kaldı. Bir kısmı da Peygamberin müşriklerle yaptığı "Hudeybiye" antlaşmasına kadar ikametlerini uzattı. Cafer'in başkanlığında bulunan 16 kişilik son kafile, "Hayber" in fethi sırasında Habeş muhaceretinden dönerek Medine'ye geldi, Hz. Muhammed'i memnun etti.

D. Ebû Tâlib'în himayesi:

Müşriklerin müracaatları – Müslümanların muhasara olunması – Ebû Tâlib ile Hz. Hatice'nin vefatı – Tâif Seferi ve Mi'rac.

a) Müşriklerin müracaatları:

Hz. Muhammed'in amcası Ebû Tâlib, Peygambere 8 yaşından 25 yaşına kadar, babalık yapmış, onu öz evlâdı gibi sevmişti. Peygamberlik devrinde de müşriklerin her türlü kötülüklerine karşı Peygamberi candan korumayı bilmişti.

Abdülmuttalib'in ölümünden sonra Hâşimîlerin reisi olan Ebû Tâlib Müslüman olmamıştı. Fakat yeğenini çok sevdiği için hayatta kaldığı müddetçe onu himayesinde bulundurmuştu. Bunun için, Müslümanlığın yayılmasına mâni olmak isteyen müşrikler, ilk önce "Ebû Tâlib"e başvurdular, Peygamlber'den şikâyet ettiler:

– "Kardeşinin oğlu ilâhlarımızı tahkir ediyor, dedelerimizi sapıklık, bizi ahmaklık içinde gösteriyor. Ya onu bu işten vazgeçirirsin, yahut himayeni bırakırsın!" dediler. Bu 10 kişilik heyetin içinde "Ebû Süfyan"da vardı.

Ebû Tâlib ilk önce heyeti tatlılıkla savdı. Hâdiseyi soğukkanlılıkla karşıladı. Fakat Kureyşliler, bu ilk müracaatın fayda vermediğini görünce tekrar geldiler, tehdide kalktılar:

– "Kardeşinin oğlunu bu davadan vazgeçirmezsen, sana da karşı geleceğiz! Ta ki iki taraftan biri, yok olsun!" diyecek kadar ileri gittiler.

Ebû Tâlib bu defa işin ciddîliğini anladı. Hâşimîlerin tehlikeli durumunu yeğenine de anlatmak istedi. Fakat Peygamber, bundan müteessir oldu. Amcasının kendisini artık himayeden vazgeçeceğini zannetti. Yalnız imânına güvenerek bunu şu yolda karşıladı:

– "Ey Amca! Allah'a yemin ederim ki bu adamlar güneşi sağ avucuma, ay'ı sol avucuma koysalar ben, bu işten vazgeçmem!" dedi ve mübarek

gözlerinden yaş aktı. Hemen yerinden kalktı, yürüyüverdi. O zaman Ebû Tâlîb, yeğeninin mahzun olarak gitmesine dayanamadı. Arkasından çağırarak:

– "Ey kardeşiminin oğlu, gel! İstediğin gibi söyle! Yemin ederim ki, seni aslâ kimseye vermem!" diyordu.

Bu konuşmalar heyetin gözü önünde yapıldığı için, Kureyşliler, bu müracaattan da bir netice çıkmayacağını anladılar. Onlar Hz. Muhammed'in menfaat arkasında koştuğunu sanıyorlardı. Ebû Tâlib'e üçüncü bir teklifte daha bulunduktan sonra, doğrudan doğruya Hz. Peygambere başvurmayı münasip gördüler:

– "Ey Muhammed! dediler. Sen soyca temiz, mevkice yüksek bir zatsın! Arablar arasında kimsenin yapmadığını yapıyor, söylemediğini söylüyorsun! Aramıza ayrılık soktun! Bizi birbirimize düşürdün! İlâhlarımızı tahkir ediyorsun! Bundan maksadın ne? Zengin olmaksa, sana istediğin kadar mal verelim, kabileler arasında senin kadar zengin kimse bulunmasın! Reis olmak istiyorsan seni hemen kendimize baş yapalım, Mekke'nin emîri ol! Pek asîl bir kadınla evlenmek fikrinde isen, Kureyşin en güzel kadınlarından hangisini istersen sana alıverelim: Eğer cinlerin şerrine uğramış bulunuyorsan, seni tabiplere gösterelim, kurtarmak için her fedakârlığa katlanalım. Yalnız bu dâvadan vazgeçmelisin!" teklifinde bulundular. Peygamber bunlara gayet kısa olarak şu cevabı verdi:

– "Ben sizden ne reislik, ne mal, ne de saltanat hiçbir şey istemiyorum. Sizden, tek isteğim şudur: Putlara tapmaktan vazgeçiniz, Allah'a ibadet ediniz! Bundan başka arzum yok!" buyurdu.

Hz. Muhammed hür bir muhitte doğdu. En yüksek bir âile içinde yetişti. Yetim doğmuş, öksüz büyümüştü; fakat kimsesiz değildi. Doğduğu zaman dedesi Mekke şehir cumhuriyetinin reisi sayılıyordu. Serveti de vardı. Babasından kalan miras az değildi. Gençliğinde ticaret yaptı. Hz. Hatice'ye ortak oldu. Onunla evlendi. Bir müddet daha ticarete devam etti. Çok zengin olduğu için ticaret hayatını bıraktı. Kâ'be'nin tamiri işinde ise bütün kabileler kendisini hakem yapmışlardı. Mensup bulunduğu "Hâşim" oğullarının Mekke'deki vaziyetleri de çok iyi idi. Şu halde Peygamberin mevkiini yükseltmek için servete, şerefe, siyasî üstünlüğe ihtiyacı yoktu. Giriştiği iş, ancak ilâhî ve yüksek bir vazife idi.

Artık müşrikler Müslümanlara karşı birleşmişlerdi. Vaziyet korkunç bir şekil aldı. Bu hal karşısında Ebû Tâlib, Hâşim oğullarını birleşmeğe çağırdı. Kureyşe karşı Hz. Muhammed'i himaye etmelerini istedi. Ebû Leheb hariç

kaldı. Araplar arasında ötedenberi kabîlecilik fikri hâkimdi. Şimdi kabîleciliğin yerini “din fikri” tuttu. Akrabalığın yerini Müslümanlık aldı. Bütün Müslümanlar birbirinin hakikî kardeşi oldu. Ebû Leheb müşriklerle birleşti. Peygambere en çok düşmanlık yapanların başına amcası Ebû Leheb geçti. Ümeyye oğulları da Arabların cehaletinden, taassubundan faydalanıyor, “Muhammed sizi dedelerinizin dininden ayırıyor, ilâhlarınızı tahkir ediyor!” sözleriyle cahil halkı Müslümanlara karşı ayaklandırıyordu.

Hz. Muhammed ise, yılmadan kutsal vazifesine devam ediyor, Kureyşin ileri gelenleriyle uğraşıyor, onların Müslüman olmalarını arzuluyordu.

b) Müslümanların kuşatılması:

Altı senedenberi müşrikler bütün kötülükleri yaptıkları halde Müslümanlığı durduramamışlardı. Artık Müslümanlarla her türlü münasebetleri kesmekten başka çare bulamadılar. Mekke devrinin 7 nci yılında Muharrem ayında (616 M.) Kureyşin ileri gelenlerinden 40 kişi, Ebûcehilin etrafında toplandı. Hâşim oğullarıyla her türlü alışverişi kesmeye, kız alıp vermemeye bütün muamelelere son vermeye karar verdiler. Aldıkları kararı da “ahidnâme” şeklinde bir sahifeye yazarak mühürlediler. Bir beze sararak “Kâ’be”nin içine astılar. Bu karara aykırı hiçbir harekette bulunmamaya de yemin ettiler. Ebû Leheb Hâşimîlerden olduğu halde müşriklerle beraber oldu. Ebû Tâlib ise, Müslüman olmadığı halde Müslümanların başına geçti, ötede beride oturan bütün Müslümanlar, “Ebû Tâlib mahallesinde” Hâşimîlerle birleştiler.

Peygamber de üç yıldanberi ikamet ettiği Erkam’ın evini bıraktı, Ebû Tâlib mahallesine geçti. Burada üç yıl kaldı. (616-619 M.) Burası kendisinin doğum mahallesi idi.

Müşriklerin, Müslümanları bu suretle muhasara altına almaktan maksatları, Peygamberi kendilerine teslime mecbur etmekti. Halbuki Müslümanlar Hz. Muhammed’i canla başla koruyorlardı. Hattâ Ebû Tâlib bile geceleri müşriklerin ansızın baskın yapması ihtimalini düşünerek bizzat nöbet bekliyordu.

Ebucehil, ahidnâmenin hükmünü yerine getirmek için gece ve gündüz uğraşıyor, Müslümanların mahallesine girip çıkanı kontrol ediyor, kaçak olarak İslâm mahallesine girecek erzaka mâni oluyordu. Müşriklerin yaptıkları kötülüklerin dördüncüsü “Ticarî ve medenî münasebetleri kesme” devri, korkunç bir şekilde başladı. Müslümanlar üç yıl ezici bir muhasara altında kaldılar. Pek çok sıkıntı çektiler. Ağaç yapraklarıyla geçindiler. Gizli gelen pek az erzak yetmiyor, çocuklar açlıktan ölüyordu.

Ashabın cesurlarından başka kimse pazara gidemiyor, hattâ mahalleden dışarı bile çıkamıyordu. Ancak Hac mevsiminde, her türlü savaşı yasak eden dört ay[27] içinde bir senelik ihtiyaçlarını temine çalışıyorlardı. Hz. Peygamber de, yalnız bu aylarda İslam'a dâvet vazifesini yapabiliyordu.

Müslümanlar için, tam bir "mahrumiyet safhası" demek olan bu devirde Hz. Peygamberin müsaadesiyle "İkinci Habeş muhaceret'i" yapılmıştı.

Peygamberlerini kendilerine teslim edinceye kadar Müslümanlara erzak verilmemesi için alınan karar, aynı zamanda müşriklere de ağır gelmeğe başladı. Bunların beşi, bu kararı bozdurmak için gizlice anlaştı. Kureyşin toplu bulunduğu yere gittiler. İçlerinden biri:

– "Ey Mekkeliler! revâ mıdır?... Biz refah içinde yaşayalım, lezzetli yemekler yiyelim, güzel elbise giyelim de Hâşim oğulları sefalet içinde kalsın, açlıktan ölecek hale gelsin! Yemin ederim ki bu zalim vesika yırtılmadıkça buradan ayrılmam!" diye söze başladı. Ebûcehil bunu susturmak isteyince, diğer dört arkadaşı kendisini destekledi. O zaman Ebûcehil:

– "Anlaşıldı. Bu iş geceden hazırlanmış!" diyebildi. Esasen vesikanın kâğıdını da bir güve yemiş, bitirmişti. Artık ahidnâme bozulmuş, müşriklerin üç yıl süren ittifakları suya düşmüştü. Müslümanlar, Mekke devrinin 10 uncu yılında bu korkunç muhasaradan kurtuldular.

c) Ebû Tâlib ile Hz. Hatice'nin vefatları:

Müslümanlar üç yıl süren bu muhasaradan kurtulduktan sonra sevinmişlerdi. Fakat bu sevinçleri çok sürmedi. İki büyük acı Peygamberi de, Müslümanları da çok üzdü. Sekiz ay geçmeden Ebû Tâlib, Ebû Tâlib'ten üç gün sonra da Hz. Hatice vefat etti.

Hz. Muhammed'in amcası Ebû Tâlib 80 yaşında, zevcesi "Seyyidetü'n-nisa" Hatice de 65 yaşındaydı.

Ebû Tâlib, Müslüman olmamıştı. Fakat Peygamber için büyük fedakârlıklar yapmış, haklı olarak tarihin takdirini kazanmıştı.

Hz. Muhammed, amcasını çok seviyor, onun Müslüman olmasını candan istiyordu. Hattâ hastalığı sırasında:

– "Ben eski din üzerine ölüyorum. Ebû Tâlib ölümden korktu da imana geldi! demeseler şahadet getirirdim!" cevabını vermiş, bir defasında da:

– "Ben biliyorum ki, Muhammed yalan söylemez. Eğer Kureyş kadınları beni ayıplamasalardı ona uyardım!" demişti.

Peygamber amcasının yanından mahzun olarak ayrıldı. Hattâ Ebû Tâlibin oğlu Ali, babasının ölümünü kendisine haber verdiği zaman

Peygamber çok üzüldü ve ağladı, üç gün sonra da üzüntüsüne Hatice'nin ölüm acısı katıldı.

Hz. Hatice, Peygamberin gam ortağı, şefkatli bir arkadaşı idi. Onu mezarına bizzat Peygamber indirdi.

Mekke devrinin onuncu senesine rastlayan bu iki ölüm hâdisesinin vukua geldiği yıla üzüntü yılı mânasına "Senetü-'lhazan" denildi.

Artık Peygamberi himaye edecek kimse kalmadı. Yeni bir devir, şiddet devri başladı. Bu devir müşriklerin yaptıkları kötülüklerin beşinci safhası idi, vahşet derecesini buldu.

d) Tâif seferi ve Mi'rac:

Peygamber müşriklerin zulmünden artık usanmıştı. Hatice'nin ölümünden sonra geçici bir zaman için Mekke'den çıkmaya karar verdi. Yanına evlâtlığı Zeyd'i aldı. Hicaz şehirlerinden Tâife gitti: (Şevval = 620 M.).

Orada Sakîyf kabîlesi vardı. Putlara tapıyorlardı. Tâif'te on gün kaldı. Kabile büyükleriyle görüştü. Kendilerini İslâm'a dâvet etti. Müslümanlığı burada da yaymak istiyordu.

Sakîf kabilesini İslâm'a çağırmak, ölümüne gitmek demekti. Fakat Peygamber ilahî vazifesini yapmaktan çekinmiyor, er-geç muvaffak olacağına da inanıyordu.

Tâiflerin hiçbiri Müslüman olmadığı gibi, Peygambere yapılmadık kötülük de bırakmadılar; alay etmekle başlayarak işi hakarete kadar vardırdılar. O'nu Tâif'ten çıkmaya mecbur etmekle kalmadılar, geçeceği yolun iki tarafına sıralanıp, taşa tuttular. Peygamber'in ayakları kan içinde kaldı. Ayakkabıları kanla doldu. Kendisini korumak isteyen Zeyd bile birkaç yerinden yaralandı. Tâifliler Peygamberi tâkib ettiler, yol üstünde bir bağ vardı, işte bu bağa kadar taşladılar.

Hz. Muhammed son derece müteessir idi. Fakat hiç kimse hakkında fena duada bulunmadı. Bu suretle ilâhî Peygamberliğinin bir delilini daha vermiş oldu.

Bu küçük bağda biraz dinlendi; kendisine üzüm getiren Hıristiyan köleye Müslümanlığı anlattı. Onun İslâm'a girmesini sağladı. Hayatının en sıkıntılı zamanlarında bile Peygamberlik vazifesini ihmal etmiyordu.

Mekke'ye dönüşte Hira dağına çıktı. Mut'im'in himayesinde şehre girebildi. Kâ'beyi ziyaret ederek evine döndü. Pek mahzundu.

Taif seferinden bir buçuk yıl geçmişti: "Mir'ac" mûcizesi vuku'a geldi: (Hicretten 19 ay önce).

Hz. Muhammed, bir gece Mekke'de Mescid-i Haram'dan Kudüs'te Mescid'i-Aksâ'ya götürüldü. Oradan da semalara urûç eyledi[28]. (Receb-27 Cuma gecesi). Hiçbir Peygamberin ulaşamadığı en yüksek makama erişti. Hak katında derecesi yükseldi. Kendisine nice ilâhî hakikatler gösterildi. Beş vakit namaz da o gece farz kılındı[29].

Ertesi günü Mi'racı ümmetine bildirdi. Müşrikler "Mi'rac" mûcizesini duyunca hayrete düştüler. Mescid'-i Aksa hakkında Peygambere bir takım sualler sordular. Doğru cevaplar aldıkları halde yine inanmak istemediler.

E) Akabe biatleri ve ehemmiyetleri:

Hz. Muhammed, her sene Hac vakti Mekke civarındaki çeşitli panayır yerlerine gider, oralarda toplananlara Kur'ân okur, Arap kabilelerini İslâm'a dâvet ederdi.

Kureyşin ileri gelenleri, Müslümanlığın etrafa yayılmasından endişeye düştüler. Mekkeye gelen kabilelere karşı "Muhammed hakkında ne diyelim!" diye, tedbirler almaya başladılar. İçlerinden Mugayre oğlu Velid, bizzat Peygamberle görüştü, kendisinden Kur'ân-ı Kerimi dinledi. Sonra arkadaşlarına döndü:

– "Muhammed'den dinlediklerim şiir değil, nesir de değil. Muhammed falcı değil; mecnun da olamaz. Ona sihirbaz da diyemeyiz. Ancak Muhammed, kardeşi kardeşten ayırıyor. Sözü sihirden başka bir şey değil!" dedi ve aralarında verilen karar ancak bu oldu.

Nebiliğin 10 uncu yılı Hac mevsimi idi (620 - Nisan).

Peygamber, yine İslâm dinini yaymaya devam ediyor, amcası Ebû Leheb ise arkasından giderek Peygamberi yalanlamaya çabalıyordu.

Bir gün Mekke'nin dışına çıkmıştı. Mekke ile Mina arasında Akabe tepesinde, Medinelilerden altı kişiye rastladı. Onlarla görüştü. Ayetler okuyarak, İslâm dinini anlatarak, onları Müslümanlığa dâvet etti. Medineliler Hz. Muhammed'in bu dâvetini hemen kabul ettiler.

Bu hâdiseye "Birinci Akabe mülâkatı" denildi. Bu zevata da "İlk Medineli Müslümanlar" adı verildi.

Medineli Müslümanlar, Hazrec kabîlesindendi. Hz. Muhammed'in Medinelilerle ilk münasebeti böyle başladı; üç yıl sürdü.

Peygamberden ayrılan Medineliler, memleketlerine döndüler, gördüklerini anlattılar. Medine'de Müslümanlığın yayılmasına yardım ettiler.

Bir sene sonra: (Nebiliğin 11 inci yılı). Hac mevsimi yine Akabe mevkiinde Peygamber, Medinelilerden 12 kişi ile karşılaştı.

Bu ikinci kafile Evs ve Hazreç kabîlelerindendi. Reisleri Zerare oğlu Es'ad idi. Bu ikinci Akabe mülâkatında Medineliler ilk defa Peygamberin elini sıkarak biat ettiler. Allah'a şirk koşmayacaklarına, nikâhsız karıkoca hayatından sakınacaklarına, hırsızlık yapmayacaklarına, kimseye iftira etmeyeceklerine, kız çocuklarını öldürmeyeceklerine, Allah'a ve Peygamberine karşı itaatten ayrılmayacaklarına söz verdiler.

Medinelilerin yaptıkları bu ilk Akabe biati, İslâm tarihinde büyük bir ehemmiyet taşıyordu: Bununla, Hicaz'da ve bütün Arabistanda hüküm süren şirkin ve yapılan zulümlerin ortadan kaldırılması esası kabul ediliyor; bu suretle, insanlık âlemine en büyük hizmet yapılmış oluyordu.

İkinci Akabe mülâkatından sonra Med'ineliler, memleketlerine gittiler. Peygamber Medine'ye muallim olarak, Mus'ab'ı gönderdi.

O zaman, Medine Müslümanlarının sayısı 40'ı bulmuştu. Reisleri Es'ad, hocaları Mus'ab idi. Az zamanda müslümanlık, Medine'de yayıldı. Evs ve Hazrec kabileleri arasında hemen hemen Müslüman olmayan kalmadı. Mus'ab, Medîne'deki bütün Müslümanlık hareketlerini bildirdi. Peygamberimizi ve Müslümanları sevinç içinde bıraktı. Bu sebepten bu yıla "Sevinç yılı" denildi.

Mi'rac ikinci Akabe mülâkatından sonra vuku' bulmuş idi: (Mekke devrinin 11 inci yılı Receb ayının 26/27. gecesi = 621 M.).

İkinci Akabe mülâkatının ertesi yılı yine Hac zamanı, Akabe yerinde üçüncü bir mülâkat daha yapıldı: (Mekke devrinin 12'nci yılı-Zilhicce ayı).

Bu üçüncü Akabe mülâkatında, Medinelilerin sayısı 75 i bulmuştu. Bunların iki tanesi kadın idi. İçlerinde Neccar Oğullarından Halid (Ebû Eyyüb el-Ensâri) de vardı.

Hz. Muhammed ile Medineliler arasındaki bu üçüncü Akabe mülâkatı, gece yarısı yapıldı. Müşriklerden çekinildiği için Müslümanlar, kıyafetlerini değiştirerek evlerinden birer birer çıkmışlar, oraya gitmişlerdi.

Bu mülâkatta ilk olarak Peygamberin amcası Abbas konuştu. Abbas henüz müslüman değildi. Fakat, yeğenini seviyor, onu himaye için Ebû Tâlib'in yerini almış bulunuyordu.

Abbas, Medinelilere şöyle hitabetti:

– "Siz, Muhammed'in aramızdaki mevkiini bilirsiniz. Şimdiye kadar onu düşmanlarından koruduk. Siz, onu Medine'ye çağırıyor, aranızda yaşamasını istiyorsunuz! Kendisi de bu arzudadır. Eğer onu düşmanlarından koruyabilecekseniz götürünüz! Himaye edeceğinize güvenemezseniz, teşebbüsünüzden vazgeçiniz!".

Abbas’tan sonra, Hz. Muhammed konuştu.

– “Din işlerinde kusur yapmamaya; hakkın yerine getirilmesi için kimseden çekinmemeye; nefsiniz, çocuklarınız, zevceleriniz gibi beni de müdâfaa etmeye söz veriyor musunuz?” diye sordu.

O zaman Es’ad söze başlayarak:

– “Ya Resulallah! Bizi müşkül işlere çağırıyorsun! Seninle ahdederiz. Çocuklarımızı, zevcelerimizi, nasıl koruyorsak, seni daha fazla koruruz”, dedi. Medineliler de:

– “Ya Resulallah! Senin uğrunda ölürsek bize ne var?” diye sordular Peygamberden;

– “Cennet var! cevabını alınca:

– “Öyle ise elini ver!” dediler. Hemen biate koştular. Peygamberi koruyacaklarına, icab ederse, harbi bile göze alacaklarına yemin ettiler.

En önce biat eden Reîs Ma’rur oğlu Bera’ oldu. Tarihte bu biate ikinci “Akabe biati” adı verilir.

Peygamberin Medine’ye hicreti de bu üçüncü mülâkatta kararlaştırıldı. Kureyşliler, bu ikinci Akabe biatini önce duymadılar. Ancak, bütün kabileler yerlerine döndükten sonra öğrenebildiler.

F) Hicret: Medine’ye büyük Hicret - Hicretin tarihteki değeri.

Kureyşliler zulümlerini artırdıkça artırdılar. Bu son Akabe biatinden sonra Müslümanlar için Medine, artık bir sığıntı yeri oldu. Peygamber izin verdiği için, hicret başladı (Nisan - 622 = 13 Muharrem).

İlk hicret eden Ebû Seleme oldu. Müşriklerin ezalarına dayanamayan müslümanlar, birer ikişer Mekke’den çıkıyor, Medine’ye gidiyordu.

Ashabın çoğu, gizli olarak hicret etmişti. Yalnız Ömer, kılıcını kuşanmış, müşriklere karşı meydan okuyarak:

– “İşte ben Medine’ye gidiyorum! Analarını ağlatmak, karılarını dul, çocuklarını yetim bırakmak isteyenler arkama düşsün!” sözleriyle açıktan açığa hicret etmiş idi. Ömer’in hicreti Hz. Muhammed’in hicretinden 15 gün önce yapılmıştı.

Müslümanlar Mekke’den böyle göç ettikçe bunları, Medine’de Evs ve Hazrec kabileleri karşılıyorlar, Mekkelilere yardım ediyorlardı. Müslümanlık uğrunda Mekke’de, malını, mülkünü, akrabasını bırakarak Medine’ye göç eden Müslümanlara “Muhacir” denildi. Muhacirlere yardım eden, Medineli Müslümanlara da “Ensar” adı verildi. Mekkeli muhacirler, Medine yakınında Avâli denilen köyde yerleştiler. Çok geçmeden Ashabın hemen hepsi Medine’ye göç etti. Yalnız Ebubekirle Ali’yi Peygamber,

Mekke’de alıkoydu. Ebubekir, Medine’ye gitmek için izin istediği zaman kendisine:

– “Sabret! Belki Allah, sana bir arkadaş verir!” sözleriyle hareketine mâni oluyordu. Mekke’de, Müslümanlığı sebebiyle hapsedilenlerden başka Müslüman kalmamıştı. Hz. Muhammed düşmanlar arasında, en büyük tehlike, karşısında yapayalnız bulunuyordu.

a) Medine’ye Büyük Hicret:

Müslümanlık artık, Mekke dışına çıkmış; Kureyşliler, korktuklarına uğramışlardı. Medine kabileleri arasında Müslümanlık yayılmış; ayrıca, Mekkeli Müslümanlar da Medine’de toplanmışlardı. Peygamber de oraya gider, Müslümanların başına geçerse müşrikler için, o zaman en büyük tehlike baş gösterecekti. Aynı zamanda, Medine Mekkelilerin Şam ticaret yolu üzerinde bulunuyordu.

Kureyşliler, vaziyetin nezaketini anladılar. “Dârü ‘n-nedve” denilen hükûmet konağında toplandılar. Münakaşalar çok hareketli oldu. Hz. Muhammed’i ortadan kaldırmak için, türlü türlü fikirler ileri sürdüler. Sonunda Ebucehil, şöyle bir teklifte bulundu:

– “Muhammed’i öldürmekten başka çare yok. Her kabileden birer genç ayıralım. Bunlar hep birden Muhammed’in üzerine yürüsünler. Onu bir hamlede öldürsünler. Yalnız, kimin öldürdüğü belli olmasın. O zaman, Hâşîmiler bütün kabilelerle başa çıkamaz, kan dâvasına kalkışamaz ve çaresiz, diyete razı olurlar. Biz de kurtuluruz!” dedi.

Ebucehil’in bu teklifi, ittifakla kabul edildi[30]. Her kabileden yeminli birer kişi olmak üzere 40 kişi seçildi. Bunlar gece vakti Peygamberin evini kuşatarak bekleyecekler, sabahleyin evinden çıkarken üzerine saldırarak öldüreceklerdi.

Peygamber, Kureyşlilerin bu korkunç plânından haberdar oldu. Suikasdin yapılacağı gece, Medine’ye hicrete karar verdi. Hz. Ali’yi, çağırdı:

– “Ben Medine’ye gidiyorum! Yarın bu emanetleri sahiplerine ver! Benden sonra sen de gel! Bu gece yatağıma yat! Üzerine de hırkamı ört! Müşrikler beni yatıyor sansınlar!” dedi ve o gece evinden çıktı. Evini kuşatmış olan müşriklerin arasından “Yasin” sûresini okuyarak geçti. Kimse kendisini görmedi, Kureyşliler Peygamberi yatıyor sandılar. Sabahleyin bu yatakta yatanın Ali olduğunu görünce hayrete düştüler. Aldandıklarını anladılar. Hiddetlerinden çıldıracak hale geldiler. Hemen Peygamberi aramaya koyuldular. Mekke’yi alt üst ettiler. Bulamayınca:

– “Muhammed’i kim bulursa, yüz deve veririz!” diye, ilân ettiler. Ne kadar kanlı katil, hırsız varsa, hepsi ortaya çıktı. Her tarafa yayıldı. Halbuki Hz. Muhammed ertesi gün öğle sıcağında Ebubekir’in evine varmıştı.

Ona emr-i ilâhî ile hicret edeceğini bildirdi. Kendisinin de beraber olacağını müjdeleyince Ebubekir sevincinden ağladı. Gece vakti her ikisi evin arka tarafındaki pencereden çıktılar. Ayakkabılarını çıkardılar. Parmak uçlarına basarak güneye doğru yürüdüler. Sevr dağında bir mağaraya sığındılar, üç gün üç gece orada kaldılar.

Ebubekir’in oğlu Abdullah, Kureyşin vaziyetini bildirir; kızı Esma yiyecek götürür; azatlısı Âmir de süt taşırdı.

Hz. Muhammed’i arayanlar, Sevr dağının etrafını dolaştılar. Mağaranın kapısına kadar geldiler. Peygamber’le Ebubekir’in bulunduğu yere yaklaştılar. Ayak sesleri duyuluyor; içerdekiler gayet nazik dakikalar yaşıyorlardı. Dikkat edilse muhakkak görüleceklerdi. Ebubekir çok telâşlandı. Peygamberin kulağına eğilerek hafif bir sesle:

– “Ya Resûlallah! yaklaştılar”, diyebildi.

– “Korkma! Allah bizimle beraberdir”, cevabını aldı[31]:

Ebubekir kendini değil, Peygamberi düşünüyordu. Peygamber ise, en tehlikeli dakikalarda bile Tanrısına karşı olan bağlılığını gösteriyordu.

Arama işi üç gün sürdü, üçüncü gecenin sabahı kılavuz olan kimse develeri getirdi. Peygamber ile Ebubekir bir deveye, kılavuz ile Âmir diğer bir deveye binerek Medine’ye doğru deniz kıyısından yollandılar. Tam 24 saat hiç dinlenmeden gittiler.

Müdlic oğullarından Sürâka, Kureyşin ilân ettiği mükâfatı almak hevesine kapılarak silâhını kuşandı. Atına binerek kafilenin arkasına düştü. İzlerini bırakmayarak dört nala sürdü. Tam yetişeceği sırada atı sürçtü. Kendisi yuvarlandı. Hemen yerden kalkarak tekrar atladı ve arkadan yetişerek saldıracakken atının dizlerine kadar kuma battığını görünce maneviyatı bozuldu. Giriştiği işten pişmanlık duydu. Peygamber’in affına sığınarak geri döndü. O tarafa gelenleri de geri çevirmeye muvaffak oldu.

Medine yolcularını arayanlardan biri de Büreyde idi. Eşlem oğullarından Büreyde, aynı mükâfatı kazanmak için Peygamber’i bağlamaya karar vermişti. Fakat, ilk temasta maiyetiyle beraber Müslüman olarak Hz. Peygambere candan bağlandı. O zaman beyaz sarığını mızrağına bağlıyarak:

– “Ya Resûlallah! Sizin gibi Allah yolunda çalışan bir zatın bayraksız hicretine vicdanım razı değil. Müsaade ederseniz ilk alemdarınız ben

olayım!” dedi. Kubâ köyüne kadar Peygambere bayraktarlık yaptı.

Bu hâdiseden sonra, Hz. Peygamber, Şamdan dönen bir ticaret kafilesi ile karşılaştı, içlerinde Zübeyir vardı. Zübeyir, derhal Hz. Muhammed’le Ebubekir’e birer beyaz maşlah giydirdi.

Medine müslümanları, Peygamberin hareketini duymuşlardı. Üç dört gündür yolunu bekliyorlardı. Yine o gün Medine’den çıkmışlar, yolcularını beklemişler, dönmüşlerdi. Ancak Medineli bir Yahudi, yüksek bir kulede bulunuyordu. Beyazlara bürünmüş kafilenin tam o sırada gelmekte olduğunu uzaktan gördü. Yüksek bir sesle:

– “Beklediğiniz zat geliyor!” diye, Müslümanlara haber verdi. Bu müjde karşısında: Medine sevinç içinde kaldı. Bütün Müslümanlar silâhlanarak misafirlerini karşılamaya çıktılar. Medine’ye bir saat mesafede Kubâ köyünde Peygambere kavuştular (12 Rebiülevvel - H. 1. = 23 - Eylül-622 M.)[32]:

Mekke ile Medine arası, deve yürüyüşü ile 13 günlük bir yol idi. Hicret kafilesi, bu yolu 8 günde alarak Kubâ köyüne ulaşmıştı.

Hz. Muhammed burada 14 gün kaldı. İlk Kubâ mescidini yaptırdı; arkalarından yaya olarak yola çıkan Hz. Ali de Peygambere Kubâ da yetişti.

Kubâ’dan muhteşem bir alayla hareket edildi. Kubâ ile Medine arasında Rânunâ vadisinde ilk Cum’a namazı kılındı. Resûl-i Ekrem burada arka arkaya iki hutbe buyurdu. Parlak bir merasimle Medine şehrine girdi.

Hz. Peygamberin Medine’ye girişi İslâm tarihinin en şerefli bir günü idi. Halk, Kubâ’dan şehre kadar yolda iki sıra olmuştu. Çocuklar: “Resûlüllah geldi!, Resûlûllah geldi!” diye, şenlikler yapıyor; kadınlar şiir söylüyor, minimini kızlar da tatlı tatlı manzumeler okuyarak Müslümanlığın bu büyük bayramına katılıyorlardı.

Herkes Peygamberi kendi evinde misafir etmek istiyordu. Fakat O, hiç kimsenin gücenmesine meydan vermemek için devesini serbest bıraktı. Deve, ilk önce bugünkü Mescid-i Nebevî’nin bulunduğu boş arsada çöktü. Sonra oradan kalktı. Birkaç adım gittikten sonra tekrar oturdu. Peygamber üzerinden inerek:

– “Akrabamızdan kimin evi yakın?” diye sorunca, Zeyd oğlu Hâlid (Hâlid İbnü Zeyd), hemen atılarak cevap verdi:

– “Ya Resûlallâh! benim evim daha yakın. İşte evim, işte kapısı!” dedi[33]. Peygamberimiz, böylece, Hâlid’in evine misafir oldu[34].

b Hicretin Tarihteki Değeri:

Peygamberimizin Mekke'den Medine'ye yapmış olduğu hicret (göç), İslâm tarihinde olduğu kadar dünya tarihinde de mühim bir hâdise idi. Bu hâdise, Müslümanların kurtuluşu, büyük İslâm inkılâbının başlangıcı oldu. Hicretten önce Müslümanlık, puta tapıcılığın korkunç baskısı altında idi. İslâm dini hicret sayesinde bu baskıdan kurtuldu, istikbâle kavuştu. Yayılma imkânını buldu. Medenî dünyaya kendini tanıtmaya muvaffak oldu.

Hicretin dinî olduğu kadar, içtimaî ve siyasî tesiri de mühimdir. Hicretten 17 yıl sonra Müslümanlık âlemi tarafından "Takvim başı" olarak kabul edilişi, bu ehemmiyeti göstermektedir.

Hicret, Mekke devrinin 13 üncü yılında vukua geldiği gibi; Peygamberin 53 üncü doğum yıldönümüne rastlamıştır. 23 yıl süren Peygamberlik hayatının ilk safhası olan Mekke devri, Hicret ile kapandı. İkinci safhası, Medine devri başlamış oldu.

Sorular:

İlk Vahiy, Peygambere nerede, ne zaman ve kaç yaşında iken geldi? – İlk müslümanlar kimlerdir? – Mekke ahalisini, Hz. Muhammed, gizli olarak kaç sene İslâm'a dâvet etti? – Müslümanlara karşı Kureyşlilerin ilk münasebetleri nasıldı, hakaret devri ne zaman başladı? – Müşriklerin Ebû Tâlib ve Hz. Peygambere yaptıkları müracaatların sebebi ne idi? – İlk Habeş hicreti, ne zaman ve ne suretle yapıldı? – Hz. Hamza ile Ömer'in İslâma girişleri nasıl oldu? – Müşriklerin Müslümanlarla olan münasebetleri nasıl kesildi, maksat ne idi? – İkinci Habeş hicreti, ne zaman ve kimin başkanlığında yapıldı, neticesi ne oldu? – Ebû Tâlib ile Hz. Hatice'nin vefatları ne gibi tesir yaptı? – Peygamber'in Tâif seferi nasıl sona erdi? – Akabe mülâkatı nedir, kaç defa yapıldı, neticeleri ne oldu? – Medîneye hicret ne zaman ne suretle başladı? – Peygamber ne zaman, kaç yaşında, kiminle ve ne suretle hicret etti? – Hicret'in tarihteki ehemmiyeti nedir?

Okuma Parçası: RESULİ-EKREMİN İSLAM'A DÂVETİNİN MAHİYETİ.

Hz. Muhammed, herkesi samimiyetle İslâm dinine dâvet etmişti. Kendisinin Allah tarafından gönderildiğine, halkı Müslümanlığa davet için İlâhî emirleri aldığına imanı pek kuvvetli idi. Böyle bir imânı bulunmasaydı, kendisine yapılan çeşitli zulümlere mümkün değil tahammül edemezdi.

Hz. Muhammed, Peygamberlikten önce, Mekke de bütün halk arasında seviliyor, büyük bir mevki sahibi bulunuyordu.

Akrabasının da kendisine sevgisi, hürmeti vardı. Gerek Hatice'nin serveti sâyesinde, gerekse kendisinin yaptığı ticaret dolayısıyla refah içinde yaşıyordu.

İslâm dinine dâvete başlayınca, herkes kendisine düşman kesildi. Her türlü hakareti, işkenceyi reva gördüler. Hattâ akrabası Hâşim oğullarına bile düşmanlık gösterildi. Onlarla her türlü münasebetleri kestiler. Hâşimîler, bu tazyik yüzünden dağlara sığındılar. Üç yıl dağ aralarında yaşadılar.

Hz. Peygamber, amcası Ebû Tâlib'in ölümünden sonra da, onun hayatında iken gösterdiği sebattan daha fazlasını gösterdi. Ahali ise, Hz. Muhammed'e daha çok düşmanlık yapmaya başladılar. Amcası Ebû Tâlib'in ve Hatice'nin vefatlarından sonra felâketler devamlı olarak Hz. Peygambere yağmur gibi yağıyor, Kureyşin istibdadı her türlü tahammül hudutlarını aşmış bulunuyordu. Eziyetler o dereceye varmıştı ki artık Hz. Muhammed dayanamadı. Davetini kabul edecek insan bulmak ümidiyle Tâif'e çekildi. Halbuki, burada da nefretten başka bir şey bulamadı. Oradan büyük bir yeis içinde döndü. Fakat, teşebbüslerinden aslâ vazgeçmedi. Yalnız, bu dakikada vazifesinin güçlüğünü anladı. Allah'a yalvardı. Mekke'ye döndü. Lâkin, azmine, sebatına fütur getirmiyordu. Mekke ahalisi ise, evvelkinden daha ziyade kendisine düşman kesilmişti.

Halbuki Peygamber, takibettiği bu davetten vazgeçseydi, kendisine açıktan açığa söyledikleri gibi; derhâl sevgi, hürmet göreceği muhakkaktı. Fakat, O, bunların hiç birine ehemmiyet vermedi.

Şu halde, Hz. Muhammed, giriştiği işin doğruluğuna inanmasaydı ve Cenâb-ı Hak tarafından Peygamberlik hizmetiyle vazifeli bulunduğuna itikadı son derece kuvvetli bulunmasaydı hiç bunca eziyetlere, hakaretlere dayanabilir mi idi? Elbette edemez, çoktan vazgeçmiş olurdu[35]:

VII MEDÎNE DEVRİ HİCRETİN BİRİNCİ YILI HÂDİSELERİ

(622 - 623)

I. HİCRETİN BİRİNCİ YILININ HÂDİSELERİ:

A. Hicret yılının başlaması:

Peygamberimiz Medîne'lilerle Akabe görüşmelerini Hac zamanında, Zilhicce ayında yapmıştı. Ay senesinin yıl başı olan Muharremle Müslümanların Medine'ye hicreti başladı. Peygamberimizin hicreti ise ayni yılın üçüncü ayı olan Rebîül'l-evvelde vuku' buldu. Böylece, Mekke devrinin 13 üncü yılı, hicretin birinci yılı oldu.

B. Medine'de siyasi hayat:

Medine'nin eski adı "Yesrib" idi. Peygamberimizin hicretinden sonra buraya Peygamber şehri veya Allah Elçisinin şehri mânasına "Medînetü'n-Nebî" veya "Medînetür-Resûlillâh" adı verildi. Gitgide bu isim kısaltıldı. Sadece "Medine" olarak kaldı. "Yesrib" adı ise unutuldu.

Medîne (Yesrib), Hicaz bölgesi şehirlerindendi. Mekke'nin kuzeyinde, üç tarafı dağlarla çevrili, güney tarafı ovalık ikinci büyük bir şehirdir. Havası güzel, bahçeleri, hurmalıkları bol, toprağı çiftçiliğe elverişlidir[36].

Medine'nin ilk ahalisi "Amâlika" kabilesi idi. Yahudiler buraya Filistin'den, Evs ve Hazrec kabileleri de Yemen'den gelmişlerdi.

Kudüs'ün yıkılması üzerine Roma'lılar tarafından tecavüze uğramış olan Yahudiler, Hicâz bölgesine sığınmışlar; Yesrib ve Hayber gibi şehirlerde yerleşmişler; Kaynuka, Nadîr, Kureyza oğulları gibi büyük kabileler kurmuşlar; bu bölgenin yerli ahalîsi haline gelmişlerdi.

Evs ve Hazrec kabileleri, Yemen'li idi. "Seylü'l-arim" denilen meşhur sel felâketi yüzünden Yemen'den çıkmışlar, Yahudilerden sonra, Yesrib'e gelerek yerleşmişlerdi.

İlk zamanlar Yahudilerle bu iki kabîle, gayet iyi geçiniyorlardı. Çok geçmeden araları açıldı. Arap kabileleri, Yahudilerin kendilerine tatbik etmek istedikleri, ahlâka son derece aykırı hareketlerine dayanamadılar, ayaklandılar[37]: Suriye'deki Gassânî Araplarından da yardım gördüler; Yahudileri ezdiler. Yesrib'e hâkim oldular. Ancak, bu iki kardeş kabile arasındaki ahenk de uzun sürmedi, bozuldu. Medîne Yahudilerinin tesiriyle aralarında kanlı mücadeleler başgösterdi. Müslümanlığın Medine'ye yayılmasına kadar devam etti.

Evs ve Hazrec kabileleri, Mekke’deki Kureyş kabilesi gibi puta tapıcı idi. Bunlar, Peygamberlik fikrini Yahudilerden duymuşlar; Akabe’de Hz. Peygambere biat ederek Müslümanlığa bağlanmışlardı. Bu iki kabile arasında, Yahudilerin yaşatmak istedikleri düşmanlık, Peygamberimizin Mekke’den Medine’ye hicreti üzerine ortadan kalktı. Bir daha görülmemek üzere tarihe gömüldü.

C. Peygamber Mescidi ve Suffe Ashâbı:

Hz. Peygamberin ilk yaptırdığı cami “Kubâ Mescidi” idi. İkincisi de, Medine’de “Peygamber Mescidi” oldu.

İlk zamanlar Medine’de bir cami yoktu. Peygamberimiz nerede bulunuyorsa namazını orada kılar, ashâbına da kıldırırdı[38]:

Hicret sırasında Medine’ye girerken devesinin çöktüğü yerde bir arsa vardı. Bu arsa Zeyd oğlu (Ebû Eyyûbi Ensârî) Hâlidin evi karşısında bulunuyordu. Arsa sahipleri, iki yetim çocuktu. Bunlar da Zeyd oğlu Hâlid gibi Neccâr oğullarından, yani Peygamberimizin Medîne’li akrabasındandı. Arsalarını, mescid yapılması için Peygambere hediye etmek istediler. Fakat sahipleri yetim olduğundan arsayı Hz. Peygamber hediye şeklinde kabul etmedi. Bedeli, Hz. Ebûbekir tarafından ödenmek suretiyle satın alındı. Peygamber Mescidi işte bu arsa üzerine kuruldu. Medine’de Müslümanlarca ilk yapılan bina, bu mescid oldu. Arsa üzerinde yabani hurmalar, müşriklere ait mezarlar vardı. Ağaçlar kesildi, mezarlar kaldırıldı. Toprak tesviye edildi. Yapı işinde Hz. Peygamberin bizzat kendisi amele gibi çalıştı. Muhacirlerle Ensar, ona yardım ettiler. Mescidin temeli taştan, duvarları kerpiçten yapıldı. Direkleri hurma ağaçlarındandı. Çatısı hurma dallarıyla örtüldü. Döşemesi, çakıl taşlarıyla döşendi. Peygamber Mescidinin bu ilk şekli, son derece sade idi. Müslümanlığın bütün sadeliğini ne güzel temsil ediyordu[39]. Bir mihrap ile üç kapısı vardı. Bu üç kapıdan biri, geride, cümle kapısı idi. Cemaat oradan girerdi. Hz. Peygamber, diğer kapılardan odalarına geçerdi, önceleri, mescidin kıblesi, Kudüs’e doğru idi. Sonra, kıble değişti. Mihrab ile cümle kapısı da yerlerini değiştirdi. Mescidin yapılması, yedi ay sürdü. Bu yedi ay içinde Peygamberimiz, akrabasından Zeyd oğlu Hâlid’in evinde misafir kaldı. Mescid tamamlanınca, Peygamberimiz için camiye bitişik odalar (hücreler) yapıldı. Üstleri, yine hurma dallarıyla örtüldü. Odaların sayısı, daha sonra, dokuza çıkarıldı. Bunlardan birisi de Hz. Âişe’ye verildi[40].

Kubâ mescidi gibi, Medîne mescidinde de minber yoktu. Peygamberimiz, hutbelerini ayakta söylerdi. Ashâb bu hale dayanamadı,

hutbenin okunduğu yere bir hurma ağacı dikildi. Hutbe söylerken, Hz. Peygamber bu ağaca dayanıyordu. Üç basamaklı ilk minber, ancak hicretin sekizinci yılında yapıldı. Peygamber mescidi, tam dokuz yıl bu halde kaldı.

Hz. Peygamber her gün namazdan sonra mescidde va'zeder, bütün cemaatle görüşür; Müslümanların dinî, ictimaî bütün müşküllerini giderirdi. Esasen, Arapların, Müslümanlıktan önce medenî hayatları, bilgi seviyeleri çok aşağı idi. Bunlar, her şeyi İslâm dininden bekliyor; Hz. Peygamberin vaazlarından öğreniyorlardı. Medine'ye yapılan Peygamber Mescidi yalnız ibadet evi değildi. Aynı zamanda Müslümanlar için bir toplantı yeri ve bir mahkeme olduğu kadar da bir dershane, bir kültür kaynağı vazifesini görüyordu.

Mescidin avlusunda, cami köşesine bitişik bir sofa (suffe) yapıldı. Bu sofa, hurma dallarından bir çardak, bir gölgelik idi. Evi, ailesi olmıyan Müslümanların fakirlerine verildiği için burada yatanlara "Suffe Ashabı" denildi. Suffe Ashabı çok fakirdi. Peygamberimiz her akşam bunların bir kısmını kendi sofrasına alır, diğerlerini de Ashaba dağıtır, zenginlerin evinde barındırırdı.

Hz. Peygamber, kendisine gönderilen bütün hediyelerden Suffe Ashabına hisse ayırırdı. Müslümanların birçoğu çiftçilikle, ticaretle uğraşırlar; yalnız namaz (salât) vakitleri, Peygamberle buluşurlar; namazlarını kılar, işlerine giderlerdi. Suffe yârânı ise daima mescitte bulunurlar, Peygamberin huzurunda kalırlardı. Ebû Hüreyre bunlardandı. Ebû Hüreyre'nin rivayetine göre Suffe Ahsâbı, yetmişten fazla idi. İslâm'da ilk öğretmen okulu bu suretle kurulmuş oldu. Dershanesi mescid; yatakhanesi suffe olan bu öğretmen okulunun öğretmeni Hz. Peygamber; yatılı talebesi de Suffe Ashabı idi. Suffe Ashabı, hayatlarını dine bağlamışlar, kendilerini ilme vermişlerdi. Geceleri ibadet ederler, Kur'ân okurlar, dinin bütün incelikleriyle uğraşırlardı. Hz. Peygamber, Medine dışına bir mürşit veya vaiz (öğretmen) göndermek istediği zaman, bunların içinden, yani Suffe Ashâbından (arkadaşlarından) seçer, gönderirdi[41]:

D. Ensâr ile Muhacirler arasında kardeşlik:

Mekke'li Müslümanlar, bir taraftan müşriklerin işkencelerinden kurtulmak; diğer taraftan Müslümanlığı yayabilmek için mallarını, mülklerini ve servetlerini Mekke'de bırakarak Medine'ye göç etmişler, "Muhacir" olmuşlardı. Medîne'li Müslümanlar da kendilerine sığınan bu Muhacirlere her türlü yardımı yapmışlar, "Ensâr" (Yardımcılar) adını kazanmışlardı. Halbuki, Evs ve Hazrec kabilesi arasında evvelce düşmanlık

bulunduğu gibi, Medîne'lilerle Mekke'liler arasında da kabilecilik kıskançlığı vardı. Müslümanlık, her iki düşmanlığı ortadan kaldırdı. Mekke'li muhacirlerle Medîne'li Ensârı birleştirdi. Bütün Müslümanlar da Hz. Peygambere sımsıkı bağlandı. Ancak günün birinde bu samimi birleşmenin bozulması, Muhacirlerle Ensârın arasının açılması ihtimali yok değildi. Fazla olarak Muhacirlerin içinde bulunan zenginler, Mekke'de hayatlarını çalışarak kazanmaya alışmışlardı. Fakat, bunlar sermayelerini, bütün varlıklarını Mekke'de bırakmışlardı. Şimdi ellerinde günlük ihtiyaçlarını bile sağlayacak bir şeyleri kalmamıştı. Vâkıa Ensar, Muhacirlere yardım ediyordu. Hattâ bunları, kendi nefislerine bile tercih eyliyorlardı[42]. Fakat, Ensâra yük olmak endişesi, Muhacirlere ağır geliyordu.

İşte Peygamberimiz aradaki bu samimiyeti bir kat daha kuvvetlendirmeyi düşündü. "Mescid-i Nebi" denilen Peygamber camii de bitmek üzere bulunuyordu. Hz. Ebûbekir ve Ömer'le istişare etti. Muhacirlerle Ensârı, Mâlik oğlu Enes'in evinde topladı. Bir Muhacirle bir Ensârı birbirlerine kardeş yaptı[43]. 45 Muhacirle 45 Ensâr veya 150 Muhacirle 150 Ensâr arasında ilk kardeşlik âbidesi böyle kuruldu. Her Medîne'li Müslüman Mekke'li kardeşini aldı, evine götürdü, malına ortak etti. Bu suretle doğan din kardeşliği, öz kardeşlikten daha çok kuvvetli idi[44]. Yalnız sağlıklarında değil, ölüm hallerinde bile kardeşler, mirasa giriyor; hak alıyordu.

Muhacirlerle Ensâr arasında Hz. Peygamber tarafından kurulan bu kardeşlik Kur'ân ayetleriyle genişledi[45]. İleride genişleyecek olan Müslümanlık dünyasında bütün müminleri içine alarak büyük İslâm kardeşliğinin temeli oldu. İslâm medeniyetinin başlangıcı sayıldı.

Ancak, bu din kardeşliğinin yalnız mirasa ait olan hükmü çok sürmedi. Bedir Gazâsından sonra, "Miras akrabaya aittir." mânasına gelen âyet ile kaldırıldı[46]. Çünkü Muhâcirler, ilk hicret yılında çektikleri büyük sıkıntılardan kurtulmuşlardı. Bunlar, Ensârın yardımıyla ticaret hayatına atılmışlar, geçimlik kazanmışlardı. Bedir Gazâsının ganimetlerinden de faydalandıkları için artık Ensârın yardımlarına ihtiyaçları kalmamıştı.

E. Ensâr ile Yahudiler arasında vatandaşlık:

Peygamberimiz, Ensâr ile Muhacirleri birbirine kardeş ederek İslâm birliğini nasıl kuvvetlendirmişse Ensâr ile Medine Yahudilerini de vatandaşlık muahedeleriyle birbirlerine bağlamıştı. Bu muahedelere göre Müslümanlarla Yahudiler, kendi dinlerinde serbest kalacak, fakat,

Medine’ye dışardan yapılacak her türlü düşman tecavüzlerine karşı müşterek vatanlarını el birliğiyle müdafaa edeceklerdi.

İki taraftan birisi, üçüncü bir düşmanla savaşa kalkarsa diğeri ona yardım edecek, sulh yaparsa bu sulhü de tanıyacak; ancak, iki taraftan hiçbiri Kureyşlileri himaye etmeyecekti. Akrabasından bile olsa suçluyu saklamayacaktı.

Yahudilerle Müslümanlar arasında çıkacak her türlü anlaşmazlıklarda Allah’ın elçisi Hz. Muhammed, hakemlik vazifesi yapacaktı.

Görülüyor ki, Müslümanlarla Yahudiler arasında yapılan bu vatandaşlık anlaşmasıyla Müslümanlık, daha yedinci yüzyılda, vicdan hürriyeti örneğini bütün dünyaya göstermiş oldu.

F. Peygamberimizin Âişe ile evlenmesi:

Peygamberimizin ilk eşi, Hatîce idi. Hicretten üç yıl önce Mekke’de vefât etmiş. Hz. Peygamber yalnız kalmıştı. Ebûbekir’in kızı Âişe ile Mekke’de nişanlandı, Medine’de nikâhlandı. Evlendiği zaman Âişe, bazılarının yanlış olarak dediği gibi çocuk yaşında değildi. On sekiz yaşında bulunduğu tarihî olayların incelenmesinden anlaşılmaktadır.

Vâkıa, Âişe gençti, küçüktü. Hz. Peygamberle aralarında yaş farkı vardı. Fakat, bu yaş farkı, o zaman memleketin âdetine aykırı değildi. Fazla olarak, Ebûbe’kir ilk Müslümanlardandı. Peygamberimizin, en fedakâr ashâbından bulunuyordu. Mânevi bağlarla bağlı bulunduğu Peygamberine akrabalık bağlariyle de bağlanmayı çok istiyordu. Hz. Peygamber de böyle düşünüyordu. Peygamberimizin Hz. Âişe ile evlenmesi, böylece karşılıklı duygu ve isteklerin bir neticesi oldu. Hz. Peygamber, Âişe’yi çok severdi. Hastalığının son zamanını, onun odasında geçirdi. Orada vefat etti. İlim bakımından Âişe’nin İslâm tarihinde yeri, pek büyüktür. Peygamberimizden birçok hadîs rivayet etmişti. Hattâ, şer’î hükümlerin dörtte birinin, hele kadınlığa ait hususların pek çoğunun Âişe’den nakledilen hadîslere dayanmış olduğu iddia edilmektedir.

G. Ezan:

Mescid tamamlanmış, cemaatle namaz kılınmaya başlanmıştı. Namaz vakitleri gelince, Habeşli Bilâl, Peygamberimizin emriyle: “Namaz, namaz!” veya “Namaz toplayıcıdır!” diye seslenirdi[47]. Medine’nin yakın semtlerinde oturanlar, mescide erken giderler, namaz vaktini beklerler, işlerinden olurlardı. Uzaklarda oturanlar ise namaza yetişemezler, üzülürlerdi. Bu hal, cemaate ağır gelmeye başladı. Cumayı ve beş vakti bildirecek bir alâmete ihtiyaç vardı. Vahiy gelmediği zamanlar

Peygamberimiz, Ashâbıyla istişare ederdi[48]. Bir meşveret meclisi toplandı. Toplantıda çeşitli fikirler ileri sürüldü.

a) Namaz vakitlerini bildirmek için “çan çalınması” teklif edildi. Hz. Peygamber “O, Hıristiyanlara mahsustur.” dedi, kabul etmedi.

b) “Boru çalınsın” diyenler oldu. Peygamberimiz, “O, Yahudilere mahsustur.” dedi.

c) “Yüksek bir yerde ateş yaksak.” dediler. Allah’ın elçisi, “O, ateşe tapanlara mahsustur.” buyurdu.

d) “Namaz vakti, bir bayrak dikeriz, halk onu görür, birbirlerine haber verir” diyenler de oldu. Fakat, bu da beğenilmedi[49].

Meşveret meclisi hiçbir şeye karar vermeden dağıldı. Herkes endişe içinde idi. Ensârdan Zeyd oğlu Abdullah, bir rüya gördü, hemen Peygambere haber verdi. Hz. Peygamber de “Gördüğünü Bilâl’e öğret. Bilâl, Medine’nin en yüksek yerine çıktı; Abdullah’tan öğrendiği ezanı yüksek ve gayet tatlı bir sesle okudu. Sesi, Medine’nin bir ucundan diğer ucuna kadar duyuldu. Peygamberimizin ilk müezzini oldu. Hz. Ömer de aynı rüyayı görmüştü. Bilâl’in ezanını işitince derhal koşa koşa gelmiş, Peygambere bildirmişti. Halbuki, o sırada vahiy de gelmiş bulunuyordu[50].

Ezan vâcip derecesinde kuvvetli bir sünnettir[51]. Bu, yalnız rüya ile değil hem Peygamberimizin sünnetiyle, hem de ilâhî vahiy ile sabittir[52].

Medine’de günde beş defa ezan okunması kalblere heyecan verdi. Aynı zamanda, Müslümanlarda emniyeti sağladı.

H. Medine’de Müslümanların durumu:

Müslümanlar Hicretin birinci yılı başında Medine’ye göç etmekle, rahata kavuşmuş olmadılar. Aksine burada, tehlikeler büsbütün arttı. Doğuşundan beri Müslümanlık nurunun ilk düşmanı, Kureyşliler idi. Mekke’ye hâkim olan Kureyş kabilesi, aynı zamanda Kâbe’nin muhafızlığını da elinde tutuyordu. Bunlar, menfaatlerini puta tapıcılığın yaşamasında görüyorlardı. O zaman Arabistan’ın hemen hemen bütün ahalisi, puta tapıcı idi. Her sene Kâbe’deki putlarını ziyaret için çeşitli bölgelerden gelen Arap kabileleri sayesinde Mekke’nin kazancı çoktu. Kureyşliler, bu kazancı ellerinden kaçırmamak için var kuvvetiyle Müslümanlığa karşı koydular. Müslümanları da, Peygamberi de Mekke’den çıkarıncaya kadar uğraştılar. Fakat, bununla da kalmadılar. Evvelce Habeşistan’a giden Müslümanlara yaptıkları gibi, şimdi de Medine’ye göç eden Müslümanların arkasını bırakmadılar. Çünkü Medine, Mekke’lilerin

Şam ticaret yolu üzerinde bulunuyordu. Müslümanlığın Medine'de tutunması, Mekke'lilerin işine hiç gelmezdi.

Medine'ye sığınan Müslümanlar, burada da üç türlü düşmanla karşılaştılar: Puta tapıcılar, Yahudiler, münafıklar.

Medîne'li puta tapıcılar, Kâ'be sebebiyle, Kureyşliler'e bağlıydılar. Yahudilerin de Kureyşlilerle kuvvetli ticaret münasebetleri vardı. Fazla olarak, Medine Yahudileri, ticaretle, san'atla aynı zamanda faizcilikle uğraştıkları için çok zengin olmuşlardı. Memleketin bütün gelir kaynakları ellerinde bulunuyordu. Evs ve Hazrec kabilelerine ödünç para verirler, onlardan müthiş faiz alırlardı. Yahudiler, kültür bakımından da Araplardan üstündü. Kendilerine Medine'de rekabet edebilecek kimse yoktu. Borçluların yalnız mallarına değil, her şeylerine, hattâ karılarına, kızlarına bile sahip oluyorlardı. Bu durum Medine Yahudilerinin ahlâkını bozmuş, hırsını artırmış, onları sefâhetin her çeşidine alıştırmıştı. İşte, Müslümanlığın Medine'ye girişi, Yahudilerin bütün bu menfaatlerine dokunuyordu. Vâkıâ, Peygamberimiz, bütün Yahudi kabileleriyle ayrı ayrı muahedeler yapmıştı. Fakat, Medine'de Müslümanlığın yayılmasını Yahudiler, kendileri için tehlikeli görüyorlardı. Bu sebepten, Müslümanlığa düşman kesilen Yahudiler, bir yandan Kureyşliler tarafını tutuyor, bir yandan da Evs ve Hazrec kabilelerinin arasını açmaya çalışıyorlardı.

Müslümanlığa girmiş görünerek düşmanlığını içinde gizleyen münafıklar da Müslümanlık için tehlikeli idiler. Münafıkların başı Übeyy oğlu Abdullah, Hazrec kabilesi ileri gelenlerindendi. Hicretten önce Medine'de Arapların başına geçecek, reis olacaktı. Hattâ, taraftarları kendisine giydirilmek üzere süslü bir taç bile hazırlamışlardı. Peygamberimizin hicreti, Abdullah'ın işini bozmuş, böylece Hazrec kabilesinin reisliği meselesi suya düşmüştü. Abdullah'ın Peygamberimize düşmanlığı bundan ileri geliyor; taraftarlarıyla birlikte Medine'de bir "Münafıklar zümresi" kurmuş oluyordu. Medine Müslümanları, Hz. Peygamberi parlak ve görülmemiş bir merasimle karşılarken Yahudilerle münafıkların kalblerinde korkunç bir düşmanlık gizlenmiş bulunuyordu.

Mekke'li müşrikler, Yahudilerle münafıkları, Müslümanlara karşı el altından teşvik ediyorlar, Medine etrafında bulunan puta tapıcı Arap kabileleriyle anlaşarak Medine üzerine baskın yapmaya hazırlanıyorlardı. Hattâ, münafıkların başı Abdullah'a Mekke'liler bir mektup yazmışlar:

"Siz, Muhammed'i yurdunuzda himaye ettiniz, barındırdınız. Onu, ya öldürürsünüz veya memleketinizden çıkarırsınız. Bunu yapmazsanız bütün

kuvvetimizle üzerinize geliriz, askerlerinizi öldürürüz; kadınlarınızı da ellerinizden alır, tecavüzde bulunuruz!” diyerek tehdide kadar varmışlardı[53]. Fazla olarak gözlerini korkutmak için, Câbir oğlu Kürz kumandasında bir çete göndererek Medine’nin hayvanlarını yağma bile ettirmişlerdi[54].

İşte Medîne devrinin ilk zamanlarında başta Hz. Peygamber olmak üzere Müslümanlar, çok nazik bir durumda bulunuyorlardı.

İ. İlk nüfus sayımı:

Peygamberimiz, bu nazik ve tehlikeli durum karşısında, insanların alabileceği bütün tedbirlere başvurdu. Mekke civarındaki kabilelerle sulh muahedeleri yaptı. Mekke’lilerin Şam ticareti yolunu kapattı. Medine’de bulunan Müslümanların bir defterini tutturdu; nüfusunu saydırdı. O zaman Medine’de bulunan bütün Müslümanların sayısının 1500 olduğu anlaşıldı[55]. Medine’nin Mekkeliler tarafından bir baskına uğraması ihtimaline karşı Ashâb, geceleri Medîne sokaklarında nöbet bekliyordu. Hattâ Peygamberimiz bile geceleri uyku uyuyamıyor, uyurken kapısını bekletiyordu[56]. Seriyye ve gazve adıyla öteye beriye gönderilen askerî birlikler, işte bu maksatla hazırlanmıştı.

J. İlk seriyyeler:

Peygamberimiz, Medîne âsâyişini korumak, düşmanlarının ahvalini kontrol edebilmek için devriyeler tertibetmiş, etrafa keşif kolları göndermişti. Fakat, düşman tarafından hücuma, tecavüze uğramadıkça savaş emrini vermemişti[57].

On yıl süren (622 - 632) Medine devrinde Müslümanlar, düşmanlarıyla küçüklü büyüklü pek çok harbler yaptı. Bu savaşların bir kısmında Peygamberimiz bulundu. Fakat, bir kısmında bulunmadı. Hz. Peygamberin bizzat idare ettiği savaşlara “Gazâ”, başında bulunmadığı askerî birliklere de “Seriyye” adı verildi. Gazâların sayısı 19 dur; seriyyelerin daha fazlaydı[58].

Seriyyeler, gece çıkarılan savaş birlikleriydi. Bunlar, en az 5, en çok 400 kişilik olurdu. Seriyyelerin başlarına getirilecek kumandanlarda en ziyade askerî vasıflar aranırdı.

Peygamberimizin ilk hazırladığı seriyyeler üçtü: Hamza’nın seriyyesi, Ubeyde’nin seriyyesi, Ebû Vakkas oğlu Sa’d’ın seriyyesi.

Bu üç seriyyeden birincisi, Hz. Peygamberin amcası Hamza’nın seriyyesi idi. İlk İslâm sancağı olan aksancak, bu birliğe askerî sancak olarak verildi. Ancak, Peygamberimiz herhangi bir çarpışmaya meydan

verilmemesi hakkında kat'î emirler verdiği için, bu seriyyelerin hiçbiri savaş yapmamış, kan dökmemişti.

Sorular:

Hicretin birinci yılı olaylarının başlıcaları nelerdir? – Peygamberimizin ilk yaptırdığı mescidler hangileridir? – Ensâr ile Muhacirler arasında kardeşlik nasıl kuruldu, nasıl genişledi? – Sonradan hangi hükmü kaldırıldı? Neden? – Ensâr ile Yahudiler arasında yapılan vatandaşlık muahedesinin hükümleri nelerdir ve İslâm Tarihindeki ehemmiyet nedir? – Suffe Ashâbı kimlerdi, bunlar nerede yatarlar, nerede yaşarlardı? – İslâm tarihindeki değerleri nereden geliyor? – Ezan nasıl kabul edildi, ilk müezzin kim oldu? – Medine'de Müslümanlığın düşmanları kimlerdi? – Hicretin ilk yılında Medîne'de Müslümanların siyasi durumları nasıldı? – Medine'de ilk nüfus sayımı ne vakit yapıldı? – Seriyye ve gazâ neye derler? – ilk seriyyeler hangileridir?

Okuma Parçası: EZAN İÇİN GÖRÜLEN RÜYA

Medîne Mescidi yapıldıktan, cemaatle namaz kılınmaya başlandıktan sonra halkı cuma ve beş vakit namazlarına çağırabilmek için meşveret meclisi toplanmış ve fakat hiçbir şeye karar vermeden dağılmıştı. Bütün Müslümanlar, üzüntü içinde idi. Ensârdan Zeyd oğlu Abdullah, bir rüya gördü. Rüyasını ve Peygamberimize müracaatini şöyle anlatmıştı: Uykuda iken bana, elinde nâkus (çan) bulunan biri uğradı. Ona: – Ey Allah'ın kulu, şu nâkusu satar mısın? diye sordum? – Ne yapacaksın? dedi. – Bununla halkı namaza çağırırız, dedim. – Ben sana daha hayırlısını göstersem olmaz mı? dedi. – Hayhay, dedim. Bunun üzerine 4 defa "Allahü ekber", 2 defa "Eşhedü en lâ ilâhe ill'allah", 2 defa "Eşhedü enne Muhammeden Resûlullah", 2 defa "Hayye ale's-Salâh", 2 defa "Hayye alel-felâh", 2 defa "Allahü ekber", 1 defa "Lâ ilâhe ill'allah" dedi. Sonra, biraz geri çekildi ve yine bana döndü: – Namaza davrandığın vakit de şöyle dersin, dedi: "Allahü ekber, Allahü ekber, Allahü ekber, Allahü ekber, Eşhedü en lâ ilâhe ill'allah, Eşhedü en lâ ilâhe ill'allah. Eşhedü enne Muhammeden-Resûlullah, Eşhedü enne Muhammeden-Resûlullah. Hayye ale's-Salâti, hayye ale's-Salâh. Hayye alel-felâhi, Hayye alel-felâh. Kad kameti's-Salâti, kad kameti's-Salâh. Alahü ekber, Allahü Ekber, Lâ ilâhe ill'allah.

Sabah olunca Peygamberimizin yanına gittim. Gördüğümü söyledim. Resûlullah: – İnşaallah, hak rüyadır. Bilâl ile beraber kalk. Gördüğünü ona öğret. Ezanı okusun. Çünkü, onun sesi, senden daha yüksektir, buyurdu[59].

Abdullah'ın öğrettiği ezana, Bilâl, bir müddet sonra sabah ezanında "Es-salâtü hayrün min-en-nevm" (Namaz uykudan hayırlıdır) cümlesini eklemiş, Peygamberimiz de, bu ilâveyi uygun bulmuştur[60].

VIII MEDÎNE DEVRİ HİCRETİN İKİNCİ YILI HÂDİSELERİ

(623 - 624)

A. Cihada İzin verilmesi:

Hicretten önce Peygamberimiz, düşmanlarıyla hiç harbetmedi. Çünkü, Mekke devrinde Cihada (kutsal savaşa) izin verilmemişti. Kur'ân-ı Kerîm, sabırla hareket olunmasını tavsiye ettiği için, Hz. Peygamber, Mekke ahalisini vaiz ve nasihat yoluyla İslâm'a çağırırdı[61]. Hattâ, müşrikler tarafından çeşitli işkencelere, büyük haksızlıklara uğrayan Müslümanlar, Peygambere başvuruyorlar: "Yâ Resûlallah! nedir bu çektiklerimiz. İzin ver de şu adamların gizlice haklarından gelelim!" diyorlar, fakat Hz. Peygamberden: "Henüz harbe izinli değilim." cevabını alıyorlardı. Bu suretle Mekke devrinde Müslümanlar, müşriklerin bütün zulümlerine, her türlü kötülüklerine katlanmışlardı. Bu hal, Hicretten sonra bir müddet daha devam etti. Ancak, Medîne devrinde tehlike büyümüştü. Cihâd âyeti geldi. Hicretin ikinci yılında, Safer ayında, yalnız müdafaa etmek suretiyle savaşa izin verildi[62].

B. İlk Gazâlar:

Mekke'li müşrikler Medine'ye baskın yapabilmek için her türlü hazırlıklarını tamamlamışlar, fırsat bekliyorlardı. Bu durum karşısında Müslümanların uyanık durması lâzımdı[63].

Peygamberimiz, düşmanın hazırlıkları hakkında bilgi edinmek istedi. Etrafa, "seriyye" adiyle keşif kolları çıkardı. Kendisi de hem Medîne ile Mekke arasında bulunan çeşitli kabilelerle görüşerek anlaşmalarda bulunmak, hem de Kureyş'in vakit vakit Medine'ye yöneltmeğe kalkıştıkları yağmacılığı önlemek için birkaç defa Medine'den çıkış hareketleri yaptı. Birliklerin başına geçti. Yapılan bu askerî yürüyüşlere. "Gazâ birliği" adı verildi. Gazâların birincisi "Ebvâ" idi. İkincisi "Buvat", üçüncüsü "Uşeyre", dördüncüsü "küçük Bedir", beşincisi "Büyük Bedir" gazâları oldu. Bunların ilk dördünde kan dökülmediği için, Büyük Bedir ilk savaş sayıldı.

Hicretin ikinci yılı seferinde Hz. Peygamberin kumandası altında bulunan 60 kişilik birlik "Ebvâ" köyüne kadar gitmişti. Bu köy, Peygamberimizin annesi Âmine'nin gömülü bulunduğu yerdi. İşte, bu 60 kişilik askerî birliğe, ilk gazâ birliği denildiği gibi Ebvâ Gazâsı da Peygamberimizin ilk gazâsı oldu.

Ancak, bütün bu teşebbüsler, bir keşif mahiyetinde idi. Düşmanla temas yapılmadı; çarpışma olmadı.

C. Kıblenin değişmesi:

Hicretin ikinci yılı olayları arasında iki tanesi büyük ehemmiyet taşır: biri, Müslümanlara nefislerini müdafaa için savaşa izin verilmesi; diğeri, kıblenin değişmesidir.

Peygamberimiz, Mekke'de iken Kâ'be'ye karşı namaz kıldı. Kâ'be, vaktiyle, Peygamber İbrâhim zamanında tek Tanrı inancının yeryüzünde ilk kulluk yeri olarak yapılmıştı. Fakat, Kureyşliler zamanında müşrikler, burasını puthaneye çevirdiler.

Hz. Peygamber, Kâbe'de "İbrahim Makamı" denilen yerde ibadetini yapardı. İbrahim Makamı'nın yönü, Kudüs'e doğru idi. Burada namazını kılarken Peygamberimizin yüzü, hem Kabe'ye hem de Kudüs'e karşı bulunuyordu. Çünkü Kâbe, Kudüs ile kendi arasında kalıyordu.

Hicretten üç yıl önce Mekke'de Kudüs'e karşı namaz kılınmaya başladı. Medine'de bulunan Müslümanlar da namazlarını Kudüs'e doğru kılıyorlardı. Hattâ, Medîne devrinin ilk zamanlarında yapılan "Kubâ Mescidi" ile "Peygamber Mescidi" nin kıbleleri de Kudüs'e doğru yapılmış idi.

Kudüs'teki "Mescid-i Aksâ"nın Müslümanlar için kıble olması hali, Hicretten sonra 16 ay ve birkaç gün sürdü. Kudüs aynı zamanda Yahudilerle Hıristiyanların yani, "Ehl-i Kitâb"ın kıblesi idi. Şu halde Müslümanlarla ehl-i kitâb arasında kıble beraberliği olmuştu. Ancak, Peygamberimiz, Mescid-i Aksâ'ya karşı namaz kılarken arkasında Kâ'be'nin kalışından üzüntü duyuyordu. Beş vakitte Peygamber İbrâhim ile onun oğlu İsmâil'in binası olan Kâbe'ye dönülmesini çok istiyordu. Artık Kâ'be, yalnız puta tapıcılara ait bir ma'bed olmaktan da çıkmış bulunuyordu. Çünkü Müslümanlık Medine'de bulunan puta tapıcı Araplar arasında yayılmış, Mekke'li puta tapıcıların birçoğu da Müslüman olarak Medîne'ye göç etmişlerdi.

Hicretin ikinci yılında Receb ayı ortalarında bir pazartesi günü idi. Hz. Peygamber "Seleme oğulları" yurduna gitmiş, oranın mescidinde Kudüs'e doğru ikindi namazını kılıyordu. Tam namaz içinde kıblenin değişmesi hakkında ilâhî vahiy indi. Birinci rekât kılınmış, ikinci rekâtın sonuna gelinmişti. Namazın içinde Kudüs'teki Mescid-i Aksâ'dan Mekkedeki Mescid-i Harâm'a dönülmesi emrolundu[64]. Hemen Peygamberimiz yönünü, Kudüs'ten Kâ'beye doğru çevirdi. Cemaat de saflarıyla birlikte

döndüler. Erkekler, kadınların yerlerini aldılar; kadınlar da erkeklerin yerlerine geldiler[65]. Namazın üçüncü ve dördüncü rekâtlarını yeni kıbleye doğru kılarak tamamladılar. Bu sebepten, Seleme oğulları mescidine “İki Kıbleli Mescid” adı verildi.

İlâhî vahyin inmesi üzerine Medine ve civarında bulunan bütün mescidlerin kıbleleri değiştirildi. Kıblenin değişmesi, namaz kılarken beş vakitte muhacirlerin eski vatanları Mekke’yi hatırlamalarına sebep olduğu gibi, kalblerinde Mekke müşriklerine karşı üstün gelmek arzusunu da kuvvetlendirdi. Ehl-i kitabla Müslümanlar arasındaki kıble beraberliği bozuldu. Bu kıble değişikliği, İslâm düşmanları tarafından hoş karşılanmadı. Münafıklar, Yahudiler ve müşrikler arasında türlü türlü dedikodulara yol açtı. Bunlara cevap olarak inen âyetten müslümanlığın Mekke’ye gireceği ve bütün dünyaya yayılacağı mânası çıkarıldığı gibi, aynı ayet Kâ’be’nin bütün insanlar için kıble olacağına da işâret sayılmaktadır[66]:

D. Batn-ı Nahle vak’ası:

Peygamberimiz, halasının oğlu Abdullah kumandasında Medine’den 10 kişilik bir keşif kuvveti (seriyye) çıkardı. Kumandan Cahş oğlu Abdullah’ın eline, hareketinden iki gün sonra açılmak üzere, bir de mektup verdi. Mektupta, seriyyenin yapacağı işler gösteriliyordu: Mekke ile Tâif arasında “Batn-ı Nahle” denilen yere varılacak, orada düşmanın ahvali kontrol edilecek, Kureyş’in hareketleri hakkında haberler toplanacaktı. Seriyyenin bu hareketi, Kureyş’in ansızın Medine’ye baskın yapmaması için bir ihtiyat tedbiri idi. Batn-ı Nahle’ye varıldığı zaman Abdullah’ın seriyyesi, Kureyş’in Tâîf’ten gelmekte olan bir kervanına rastladı. Casus zannetti. Hemen hücuma kalktı. Kervan reisi Hadremî oğlu Amr öldürüldü. İki arkadaşı yakalandı; diğerleri kaçtılar. Malları zaptedildi. İslâm’da ilk alınan ganimet bunlar oldu. Ancak, bu mallar Medine’ye götürüldüğü zaman Hz. Peygamber tarafından kabul edilmedi. Çünkü bu iş, müsaadesiz yapılmıştı. Bu sebepten seriyye kumandanı Abdullah, tekdir bile edildi. Fazla olarak Batn-ı Nahle hâdisesi, Receb ayında, yani, savaş yapılması o vakte göre haram olan bir ayda vuku bulmuştu. Bunun için büyük bir heyecan baş gösterdi. Pek çok dedikodulara yol açtı. Hele Mekke’liler ateş püskürüyorlar: “Muhammed, haram ayını helâl yaptı; sulh zamanı kan döktü, esir aldı, mal zaptetti.” diyerek Müslümanlar aleyhine yaygaralar koparıyorlardı[67].

Yahudiler de: “Muhammedîlerle Kureyşliler arasında bir harb patlarsa bir daha sönmez!” diyorlardı.

Seriyye kumandanı Abdullah tarafından öldürülen Amr ile yakalanan iki arkadaşı Mekke’nin ileri gelenlerindendi. Kureyşliler, bu hâdiseyi fırsat bildiler. Zaten harbe vesile arıyorlardı. Çünkü, Medine’ye baskına karar vermişlerdi. Ancak, paraya ihtiyaçları vardı. Bunun için Ebû Süfyân’ın başkanlığında Medine yoluyla Şam’a büyük bir kervan yolladılar. Bu kervanın sermayesini Mekke’nin zenginleri toplamışlardı. Kervan, Şam’dan dönerken Mekke’ye haber yollamış; “Müslümanların kervana hücum etmeleri ihtimali vardır.” diyerek korunması için yardım istemişti.

Ebû Süfyân’ın Mekke’den yardım isteğinde bulunuşu, araya bir kervan meselesi soktu. Bu mesele, büyük Bedir Gazâsının hakikî sebebini unutturdu. Tamamıyla yanlış ve haksız olarak bu savaşın çıkışına kervan meselesi, tek sebep halinde gösterildi.

E. Büyük Bedir Gazâsı:

Bu gazâ, Mekke’li müşriklerle Hz. Peygamberin yapmış olduğu ilk kanlı savaş idi. Batn-ı Nahle’de Hadramî oğlu Amr’in öldürülmesi, Kureyşlileri heyecana düşürdüğü gibi, Şam’dan dönmekte olan kervanın da kurtarılması için Ebû Süfyân’ın yardım isteğinde bulunması, Mekkelilerin hiddetini aşırı dereceye çıkarmıştı. Artık, açıktan açığa Müslümanlara karşı savaş hazırlıkları başladı, ölen Amr’ın kardeşi Âmir, çırıl çıplak, Mekke sokaklarını dolaşıyor; “Vah Amr!” diyerek halkı intikam almaya teşvik ediyordu.

Peygamberimiz de keşif kolları vasıtasıyla Kureyş’in bütün bu hazırlıklarını duydu, Ashabını topladı, istişare etti:

– Sizce kervanı takibetmek mi, yoksa Kureyş ordusunu karşılamak mı daha uygundur? diye sordu, Ashâbın fikirlerini öğrenmek istedi, önce Ebû Bekir, sonra Ömer ayağa kalkarak muhacirler adına konuştular. Kureyş ordusuna karşı gidilmesini müdafaa ettiler. Daha sonra Mikdad, ateşli bir konuşma yaptı:

– Biz! dedi, Musa kavminin Hz. Musa’ya karşı dedikleri gibi: “Sen ve Rabbın, gidin, savaşın! Biz burada oturucuyuz[68]” diyecek değiliz. Biz senin sağında, solunda, önünde, arkanda daima düşmanla çarpışırız. Bu sözler Hz. Peygamberin yüzünü güldürdü; Mikdâd’a dua etti. Ensâr adına konuşan Muâz oğlu Sa’d de:

– Ey Allah’ın Peygamberi! Biz sana inandık. Bize getirdiğin Kur’an’ın hak olduğuna şahadet eyledik. Nasıl dilersen öyle yap. Bize sen, denizi

gösterip dalsan biz de seninle beraber dalarız. Ensârdan tek bir kişi bile geri dönmez."[69] dedi. O zaman Hz. Peygamber:

– "Öyle ise haydi, Allah'ın bereketi üzerine yürüyünüz! Size müjdeler olsun ki, Cenâb-ı Allah, iki tâifeden birini va'detti[70]. Vallahi ben, savaş meydanında sanki Kureyşlilerin yıkılacakları yerleri görür gibi oluyorum." buyurdu.

Hicretin ikinci yılı Ramazan'ın 12 nci günü, Ensârdan Ebû Lübâbe'yi Medine'de vekil bırakan Hz. Peygamber, Ashâbıyla şehirden çıktı. Ordusu 313 kişi idi. Fakat, ma'zeretleri yüzünden sekizi izinli olduğu için bu sayı 305 e düştü, üç atlısı, 70 develisi vardı. Hayvanlara nöbetleşe bakıyorlardı. Hattâ, Hz. Peygamber bile Ali ve Zeyd ile birlikte üçü bir deveye binmişler; Müslümanlıktaki hakîkî eşitliği bu suretle göstermişlerdi.

Biri Muhacirlerin, ikisi Ensârın olmak üzere ordunun üç sancağı vardı. Askerî yürüyüş, Ramazan'a rastladığı için Peygamberimiz Medine'den çıkılınca, askerlerinin oruçlarını bozmalarını emretti[71].

Zafer bayrağını, sonraları Atlas Okyanusu'ndan Çin kapılarına kadar götüren büyük İslâm âleminin ilk ordusu, işte bu 305 kişilik askeri birliktir[72].

Peygamberimiz, ordusuyla birlikte "Bedir"e doğru ilerledi. (Harita–l) Bedir, Mekke ile Şam yolu üzerinde bir köydü. Burası, deve yürüyüşüyle Medine'ye 3 günlük, Mekke'ye 10 günlüktü, İslâm ordusu Bedir köyüne vardığı zaman, Kureyş ordusu daha evvel gelmiş; Bedir vadisinin öte tarafını tutmuştu. Medine ile Mekke arası ise 13 günlüktü. İslâm ordusu Medine'den çıkarak 3 günlük yol gidinceye kadar, müşrik ordusu daha evvel davranmış; Mekke'den kalkarak 10 günlük bir yol aldıktan sonra Medine'ye yaklaşmıştı. Müslümanlar için hem Medine'yi, hem de kendilerini müdafaa etmekten başka yapacak bir şey kalmamıştı. Bu durum karşısında hangi tarafın mütecaviz olduğunu kestirmek güç olmasa gerektir. (Plân – 1)

Kureyş ordusu 950 kişiden fazla idi. 305 kişilik İslâm ordusunun tam üç misli demekti. İçlerinde 100 tane atlısı, 700 tane develisi vardı. Çoğu, zırhlıydı. Müslümanlığın ve bilhassa Hz. Peygamberin en büyük düşmanı Ebû Cehil, Kureyş ordusunun başkumandanıydı. Kureyşîn bütün ileri gelenleri bu orduda yer almışlardı. Yalnız Peygamberimizin düşmanı olduğu halde, amcası Ebû Leheb yoktu.

Kureyş ordusu, Bedîr mevkiine vardığı zaman, Ebû Süfyân'ın ortalığı velveleye veren 40 kişilik kervan kafilesi, çoktan tehlikeli bölgeyi kıyı

yoluyla geçerek atlamış, Medine’yi geride bırakmıştı.

Bir cuma günü, iki ordu Bedir sahralarında karşılaştı. (17 Ramazan 13 Mart 624). Yüzlerce yıldan beri Araplar, hep kavimcilik: gayretiyle çarpışmışlardı. Şimdi, bunun yerini din aldı. Artık, dinleri için kan dökeceklerdi. Bunu, ilk olarak Müslümanlık yapmış oluyordu. Halbuki, yekdiğerini öldürmek için karşı karşıya gelen iki ordu, birbirlerinin kardeşleri, amca oğulları, babaları, hattâ öz oğullarıydı. Bir tarafta 360 tane puta tapan müşrikler ordusu, diğer tarafta Allah’ın birliğini kabul etmiş bulunan Müslümanlar, birbirlerine karşı savaş meydanında saf bağlamışlardı. Bu manzara, hayretle incelenmeye değer bir tablo idi[73].

Kureyş’in birinci bayraktarı Ebû Azîz’in karşısında, muhacirlerin sancaktarlığını yapan kardeşi Mus’ab, bulunuyordu. Ebû Bekir’in bir oğlu Abdullah, kendi yanındaydı; diğer oğlu Abdurrahman, düşman tarafındaydı. Utbe’nin bir oğlu Velid, kendi yanında; diğer oğlu Ebû Huzeyfe, Müslümanlar içinde yer almıştı. Peygamberimizin amcalarından Hamza kendi yanında, Abbas ise düşman saflarında idi. Diğer amcası Harisin bir oğlu Ubeyde Müslümanlarla beraber bulunduğu halde, öteki oğulları Ebû Süfyân ile Nevfel, müşriklerle birlikti. Hz. Peygamberin amcası Ebû Tâlibin bir oğlu Ali, Peygamberin yanında vazife görürken diğer oğlu ve Ali’nin kardeşi Akîl, karşı tarafta düşmanla beraberdi. Peygamberimizin ilk zevcesi Hatîce’nin kardeşi Nevfel ile Hz. Peygamberin kızı Zeyneb’in eşi Ebu-’l-As, İslâm’ın düşmanları arasında görülüyordu.

Askerî durum ise büsbütün başka ve çok nazikti. Kureyş ordusu, tecrübeli askerlerden meydana gelmişti. Sayısı Müslümanlara üstün olduğu gibi; silâhları, maddî kuvvetleri kat kat fazla idi. Bulundukları mevki de savaşa daha elverişli idi. İslâm ordusu, ya tecrübesiz gençlerden veya yaşları geçmiş ihtiyarlardan toplanmış bulunuyordu. Yalnız, mânevi üstünlük Müslümanlarda idi. Bu yüzden büyük Bedir Gazâsı, Müslümanlar için bir ölüm kalım savaşı idi.

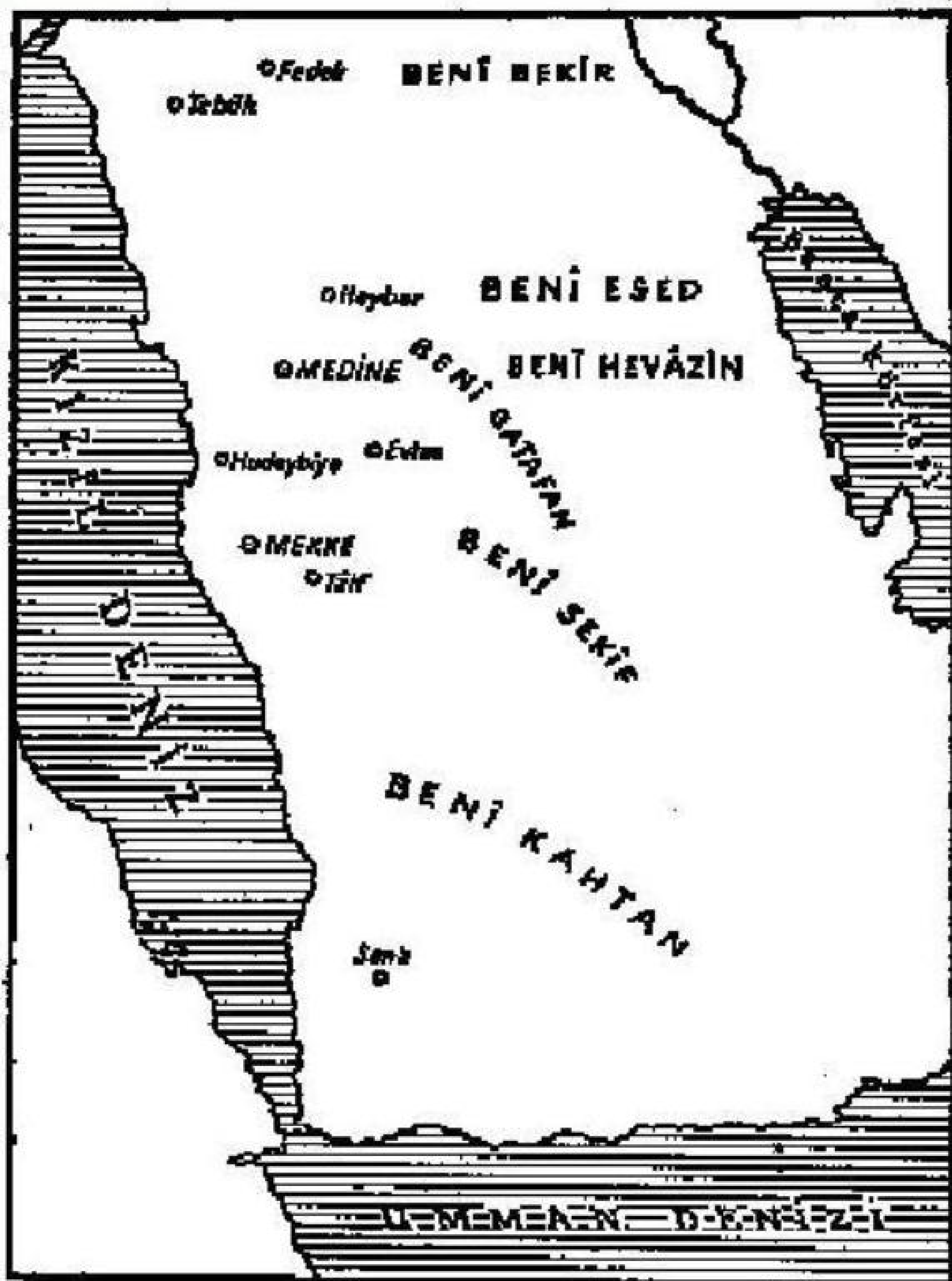
Peygamberimiz savaş meydanında, kendisi için hazırlanan bir gölgeliğe çekilmiş, ellerini kaldırarak Allah’a yalvarıyordu. Bütün arkadaşları heyecan içinde acı göz yaşları döküyorlardı. O zaman Peygamberimiz, Kur’ân’dan âyetler okuyor, müjdeler veriyor, Ashâbın mâneviyatlarını kuvvetlendiriyordu[74].

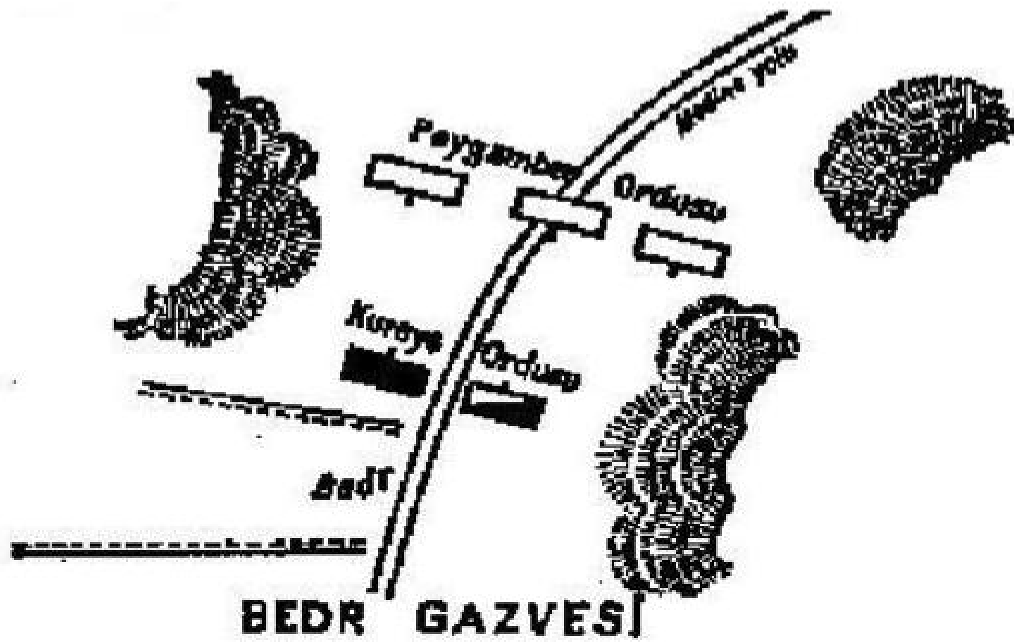
Düşman adım adım yaklaşıyordu. Fakat Peygamberimiz, Ashâbın birdenbire hücuma kalkmalarına müsaade etmedi. Düşmanın saldırmasını bekledi. Müdafaa savaşına hazırlandı, önce, Batn-ı Nahle’de ölen Amr’in

kardeşi Âmir, Ebû Cehl'in teşvikiyle ortaya atıldı. Attığı bir okla Hz. Ömer'in azatlısı "Mihca" şehit düştü. Müslümanlardan ilk şehid o oldu.

O devrin savaşları, mübareze suretinde başlardı. İki taraftan birer, ikişer ortaya çıkanlar, halkı cenge kızıştırırlardı. Fakat Bedir Gazası böyle olmadı. Bu savaş, kardeşinin öcünü almak isteyen Âmir'in attığı okla başladı. Bundan sonra ortada Utbe görüldü. Ebû Cehl'in hakaretine uğradığı için meydana çıkmaya mecbur kalmıştı. Bir tarafına Şeybe'yi diğer tarafına da oğlu Velid'i almıştı. Bunlara, Peygamberimizin emriyle, Ubeyde, Hamza, Ali karşı çıktılar. Hamza ile Ali, hasımlarını birer hamlede öldürdüler. Sonra Ubeyde'nin yardımına koşarak Utbe'nin de işini bitiriverdiler.

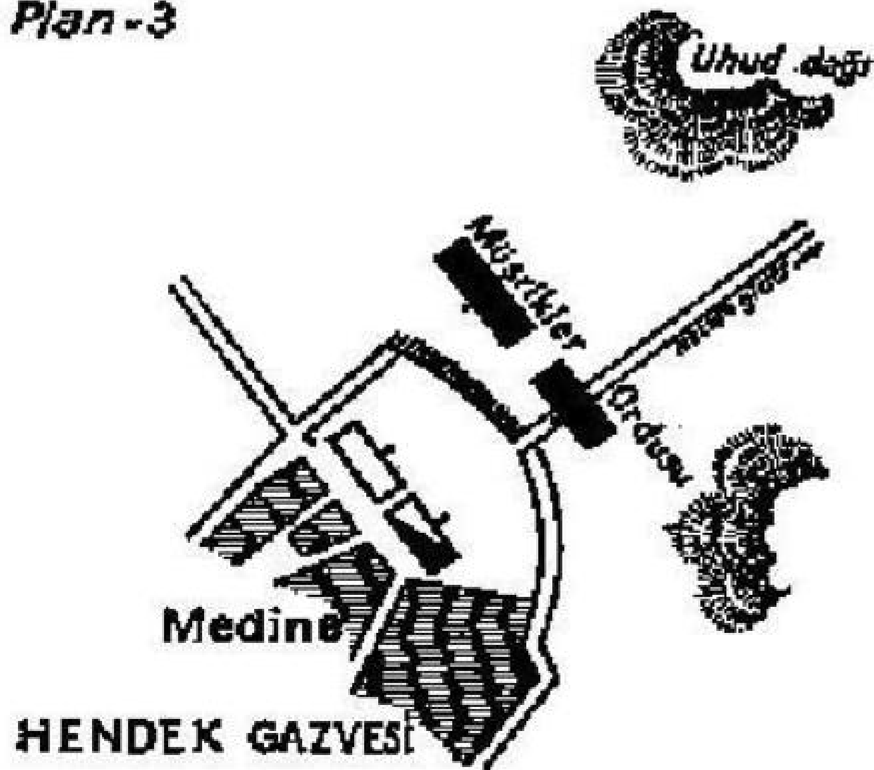

Uhud dağı
Mekke
Cidde
Huneyn
Tâif
KIZIL DENİZ

Fedek
BENİ BEKİR
Hayber
BENİ ESED
MEDİNE
BENİ GATAFAN
BENİ HEVÂZİN
Hudeybiye
MEKKE
BENİ SEKİF
BENİ KAHTAN
UMMAN DENİZİ

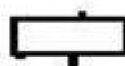
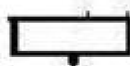
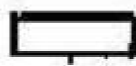
Medine yolu
Peygamber
Ordusu
Kureyş
Ordusu
Bedr
BEDR GAZVESİ

Plan-3

Uhud dağı
Müşrikler
Ordusu
Medine
HENDEK GAZVESİ

UHUD GAZVESİ

Artık umumi hücum başlamıştı. Savaş kızıştı. Kureyşlilerin korkunç saldırışlarına karşı, Müslümanlar kahramanca dayandılar. Büyük gayretler gösterdiler. Allah'ın yardımına da kavuştular[75]. Müşrik ordusunu müthiş bir bozguna uğrattılar. Kureyş'in ileri gelenleri, savaş meydanında öldü. Hattâ başkumandanları Ebû Cehil bile Ensârdan iki genç Medîne'li tarafından yere serildi, kafası kesildi. Savaş yerinde müşrikler, 70 ölü 70 esir bırakarak kaçtılar. Yakalarını zor kurtardılar. Ölenlerin 24 tanesi, Kureyş'in büyüklerindendi. Müslümanlar 14 şehit verdi. Ellerine pek çok ganimet geçti. Müşriklerin ölüleri bir kuyuya dolduruldu. Esirler, ashâba dağıtıldı. Hz. Peygamber bunların hoş tutulmalarını istedi.

Bedir Gazâsı, İslâm ordusunun ilk parlak zaferi idi. Bu zafer, hem İslâm dinini kuvvetlendirdi, hem de Medine'yi Kureyşlilerin ilk saldırılarından korumuş oldu.

Bedir zaferi sebebiyle Medine sevinç içinde kaldı. Mekke ise mateme büründü. Ebû Leheb de kederinden öldü. Ancak, Peygamberimizin kızı, Osman'ın zevcesi Rukayye'nin ölümü, Bedir zaferinin Medine'de duyulduğu zamana rastladığı için Müslümanların sevinci sürekli olmadı.

Hz. Peygamber Bedir'de üç gün daha kaldı. Medine'ye döndüğü zaman iki mühim mesele ile karşılaştı: Birisi esirler meselesi; diğeri, ganimet malları işi idi. Esirler hakkında Ashâbıyla görüştü. Ebû Bekir, esirlerden fidye (kurtuluş parası) alınarak bırakılmasını teklif etti. Çünkü bunlar, Müslümanların akrabasındandı. Ömer ise hepsinin kılıçtan geçirilmesini istedi. Çünkü bunlar, Müslümanlara en çok kötülük yapan müşriklerin başlarıydı. Peygamberimiz ve arkadaşlarının çoğu Ebû Bekir'in teklifini kabul etti. Her bîr esirden dörder bin dirhem (bir nevi gümüş para) bedel alınarak bütün esirler serbest bırakıldı. Yalnız, kurtuluş parasını ödeyecek kudreti bulunmayanlardan okuma yazması olanlara mühim bir vazife verildi. Her esir, Medîne'li 10 çocuğa okuma-yazma öğreterek salıverilecekti[76].

Esirlere yapılan bu muamelede iki nokta bilhassa göze çarpar: Birisi ortaçağda Müslümanlığın müşriklere yaptığı insanî muamele; diğeri, okuma – yazmaya, yani, tahsile verilen ehemmiyettir. Medine çocuklarına okuma – yazma öğretmek için Peygamberimizin Mekke'li esirlerden faydalanmak istemesi, hususiyle müslüman çocuklarına, müşrikleri öğretmen yapması, çok mühim bir hâdiseydi. Mekke'li müşrikler arasında okur yazarlar çoktu. Medine'de ise yoktu. Bu suretle Medine'nin de okuma – yazma bilenleri

çoğaldı. Ensârdan Sâbit oğlu Zeyd, okuma – yazma öğrenenlerden biri idi[77].

Bedir'de alınan ganimetleri de eşitlik esasına dayanarak gâziler arasında pay edildi. Aralarında hiçbir fark gözetilmedi. Hattâ, savaşta bulunamayan izinlilere bile pay ayrıldı. Yalnız, ganimetlerin beşte biri beyt-ül-mâl (devlet hazinesi) için alıkonuldu[78].

Peygamberimizin esirlere karşı gösterdiği bu yüksek ve insanî muamele, çok iyi tesir yaptı. Mekke'liler arasında olduğu gibi, Medîneliler için de İslâm'a girenlerin çoğalmasına sebep oldu.

F. Benî Kaynuka' Gazâsı:

Benî Kaynuka' Gazâsı, Peygamberimizin Medine Yahudileriyle yaptığı ilk savaştır.

Mekke devrinde iken, Müslümanların düşmanı, yalnız müşriklerdi. Medîne'ye göç edildikten sonra bu ilk düşmana, Medîne'li Yahudilerle münafıklar katıldı. Hudeybiye Barışı'ndan sonra Peygamberimiz, komşu hükümetlerini, dünya hükümdârlarını İslâm'a davet ettiği zaman Müslümanlığa karşı kurulmuş bulunan düşmanlık cephesine Hristiyanlar da karıştı. Müşriklerle Hristiyanlar, Müslüman'ların haricî düşmanlarıydı. Münafıkların düşmanlığı dahilî, Yahudilerin düşmanlığı ise hem dahilî, hem hâricî idi. Bunun için İslâm harbleri, üçe ayrılabilir. Müşriklerle yapılan harbler, Yahudilerle yapılan harbler, Hristiyanlarla yapılan harbler.

Büyük Bedir Gazâsı, Mekke'li müşriklerle yapılan ilk kanlı savaştı. Yahudilerle yapılan ilk harb ise Benî Kaynuka' Gazâsı oldu.

Müslümanların Bedir savaşını kazanması ve böylece, Müslümanlığın ilerlemesi, Yahudilerin hoşlarına gitmedi. Zaten Yahudilerle münafıklar, elele Vererek Müslümanların aleyhine gizli gizli çalışıyorlardı. Bedir Gazâsından önce Kureyşliler, Müslümanların aleyhine nasıl münafıkları teşvik etmişlerse, Yahudilere de haberler yollayarak onları da tehdide kalkmışlardı.

Yahudi'lerin Müslümanlara karşı siyasi durumları, hiç de iyi değildi. Hattâ, Peygamberimizin hayatı bile tehlike içinde bulunuyordu[79]. Yahudiler Müslümanlığı yıkmak için bir taraftan Evs ve Hazrec kabilelerinin arasını açarak eski kıskançlığı canlandırmaya çalışırken, bir taraftan da Müslümanlığı küçük düşürmek için bir gün Müslümanlığa giriyorlar, ertesi günü çıkıyorlardı. Yahudiler arasında İslâm düşmanlığı o derece ileri gitmişti ki, bunlar, ehl-i kitâbdan oldukları halde müşrikliği Müslümanlığa tercih bile ediyorlar; Peygamberimize karşı çirkin kelimeler

kullanmaktan çekinmiyorlardı. Dilleri sürçmüşçesine kelimeleri yanlış söylüyorlar, Kur'ân âyetlerinin mânasını bozacak şekle sokuyorlardı.

Bedir Gazâsından henüz bir ay geçmişti. Yahudilerin en cesuru sayılan Benî Kaynuka' Yahudileri daha önce, Müslümanlarla yapılmış olan vatandaşlık muahedesini bozdular[80], harbe karar verdiler. Hicretin ikinci senesi, Şevval (bayram) ayında yapılan bu savaşa, Benî Kaynuka' Gazâsı denildi. Gazâya bir Müslüman ile Yahudi arasında çıkan bir kavga sebep oldu:

Ensârdan bir Müslüman kadını, bir kuyumcu dükkânında Yahudiler tarafından hakarete uğruyor. Kadını müdafaaya koşan bir Müslüman Yahudilerle kavgaya tutuşuyor. Hakarette bulunan Yahudi de, kadına taraftarlık eden Müslüman da öldürülüyor. Bu yüzden Benî Kaynuka' Yahudileriyle Müslümanların arası açıldı. Peygamberimiz, Yahudilerin reisi ile görüştü. Bunları hem tehdit etti, hem de sulhü bozmak istemedi. Muahedenin yenilenmesini kendilerine teklif etti. Bu teklife yanaşmayan Yahudiler:

– "Ey Muhammed! Sen bizi, harbin ne olduğunu bilmeyen Kureyşliler mi sanıyorsun? Bizimle bir defa savaşırsan o zaman erkekliğin nerede olduğunu, anlarsın!" diyecek kadar cür'etlerini artardılar. Müslümanlara karşı harb açarak kalelerine kapandılar. Diğer Yahudi kabileleriyle münafıklardan yardım geleceğini umarak kendilerini müdafaaya kalktılar. Müslümanlar da bunların mahallelerini kuşattılar. Muhasara, onbeş gün sürdü. Benî Kaynuka' Yahudileri, bekledikleri imdat gelmeyince aman dileyip teslime karar verdiler. Ahidlerini bozdukları için Hz. Peygamberin vereceği cezaya boyun eğdiler. O zamanın âdetince teslim olanlar öldürülürdü. Fakat, Kaynuka' Yahudileri, Hazrec kabilesinin himayesinde idi. Münafıkların reisi Übeyy oğlu Abdullah da Hazrec kabilesinin eşrafındandı. Hz. Peygamberden, Yahudilerin affedilmesini istedi. Medîne'den çıkıp gitmelerini sağladı. 700 kişilik Yahudiler, hayatlarını kurtardılar, Suriye'ye sürüldüler. Ele geçen ganimetin beşte biri Beyt'ül-mâl'e ayrıldı. Geri kalanı, gazilere pay edildi. Bunların toprakları da topraksız bulunan Müslümanlara verildi.

Bu vak'adan sonra Peygamberimiz, artık Yahudi kâtib kullanmaktan vazgeçti. Neccâr oğullarından Zeyd İbn-i Sâbit'i kâtip yaptı. Kendisine Suriye, Irak, Mısr'ın resmî dili olan Arapça'yı öğrenmesini tenbih etti[81].

G. Dîni hükümler: Oruç, zekât, bayram namazları ve kurban:

İslâm dininde ibadetler ikiye ayrılır: Bedenî ibâdetler, mâlî ibâdetler. Bedenî ibadetler, beden ile yapılan ibâdetlerdir. Namaz kılmak, oruç tutmak gibi. Mâlî ibâdetler, mal ile yapılan ibâdetlerdir. Zekât gibi. Namaz, bedenî ibâdetlerin; zekât, mâlî ibâdetlerin nümûnesidir. Hac, hem bedenî ibâdet, hem de mâlî ibâdettir. Namaz ile zekât, diğer ibâdetlerden önce farz kılınmış, hac sona kalmıştır.

Ramazan orucu, Medine devrinde, Bedir Gazasından önce Şaban ayında farz kılındı[82]. Zekâtın farz oluşu hakkında, bilginler arasında görüş ayrılığı vardı. Hicretten önce, Mekke devrinde farz kılındığını söyleyenler olmuş, fakat Hicretten sonra Medine devrinde farz olduğu, çoğunlukça kabul edilmiştir[83]. Elmalı'lı Mehmed Hamdi Yazır merhum der ki: "Asıl zekât, Hicretten önce farz oldu. Medine devrinde farz kılınan zekâttan maksat, asıl zekât değil, belki zekâtın kimlere verileceğini bildirmektir"[84]. Kur'ân-ı Kerîm'de zekât, 37 yerde namazla birlikte emrolunmuştur[85].

Hz. Peygamber devrinde zekât şer'i, iki türlü toplanırdı: I. Zekât vermek isteyenler bizzat kendileri zekâtlarını getirir, Peygamberin duasını alırlardı. II. Zekâtı toplamak için memurlar gönderilirdi. Bunlar, gittikleri yerlerde topladıkları zekâtı önce oranın fakirlerine dağıtırlar, artanını merkeze gönderirlerdi. Zekât memurlarına da ücret verilirdi[86].

Zenginlerin mallarından yüzde iki buçuğunun zekât adiyle fakirlere verilmesinde çok hikmet vardır. Zenginleri, hasislikten kurtarması bakımından zekâtta ahlâkî bir gaye bulunduğu gibi, kendi cinsinden olanlara yardım edilmesi bakımından da insanî bir düşünce görülür. Müslümanlık âcizlere yardım etmek, zayıf ile kuvvetliyi bir tutmak esasına dayanmaktadır. Kendi mallarından fakirlere pay ayırmak istemeyenler, fakirleri, kendileriyle bir tutmaya tenezzül etmeyenler, Hz. Peygambere düşman kesilmişlerdi.

Hicretin ikinci yılı Şaban'ında oruç tutmak farz kılındığı gibi, Ramazan'da ilk oruç tutuldu. Şevval ayının birinci günü de bayram yapıldı. Bir aydan beri tutulan oruç, iftar edilerek bitirildiği gün olduğundan adına "Fıtır bayramı" denildi. Hz. Peygamber musallaya çıkarak iki rekât namaz kıldı[87]. Zilhicce ayında da kurban kesmek, bayram namazı kılmak, beş vakit namazdan sonra tekbîr getirmek vâcip oldu[88]. Peygamberimiz, yine Zilhicce'nin onuncu günü, Ashâbıyla musallaya giderek bayram namazını kıldı; kurbanını kesti. Arkadaşlarına da kurban kesmelerini buyurdu[89].

H. Hz. Fâtıma'nın Hz. Ali ile evlenmesi:

Fâtıma, Peygamberimizin en küçük kızı idi. İlk vahiy geldiği sene, Mekke'de doğdu. Babası, Fâtımayı çok severdi. Hicretin ikinci yılında Medine'de Ali ile evlendirdi. O zaman Fâtıma, 15 yaşındaydı. Ali, Peygamberimizin amcası Ebû Tâlib'in oğluydu. Hz. Peygamberin evinde yaşadı, elinde büyüdü. Fâtıma ile evlenince ayrı bir eve çıktılar. Peygamberimizin kızına verdiği eşya, pek basit idi: bir yatak, bir şilte, bir su tulumu, bir değirmen, iki su ibriği, bir su kabı idi. Fâtımayı verirken: "Kızım, seni âilemin en şereflisiyle evlendirdim." demişti[90]:

Hz. Peygamberin vefatında Fâtıma, 24 yaşındaydı. Babasından sonra altı ay daha yaşadı. Peygamberin sülâlesini devam ettiren Fâtıma oldu. Ali'den Fâtıma'nın: "Hasan, Hüseyin, Muhsin, Ümmükülsûm, Zeyneb" adlarında beş çocuğu doğmuştur.

Sorular:

Hicretin ikinci yılı olaylarının başlıcaları hangileridir? – Cihâd hakkında ilk âyet ne zaman geldi? – İlk gazâ hangisidir? – Büyük Bedir Gazâsı kimlerle yapıldı? – Bu gazâ nasıl başladı, nasıl sona erdi. Tarihteki önemi nereden geliyor? – Bedir gazasında alınan esirlere nasıl muamele edildi? – Ele geçen ganimetler ne yapıldı? – Benî Kaynuka' Gazâsı nasıl başladı, nasıl sona erdi? – Kıble ne zaman, ne suretle değişti, dinî ve siyasî ehemmiyeti ne oldu? – Oruç, zekât ne zaman farz kılındı? Bayram namazları ve kurban ne zaman vacip oldu?

Okuma Parçası: MÜSLÜMANLIKTA CİHÂD

Müslümanlıkta cihad, farz-ı ayındır, ilk cihad (savaş) âyeti, Hicretin ikinci yılı indi. Kur'ân-ı Kerîm'de bulunan cihad âyetleri ikiye ayrılır. Birtakım, yalnız müdafaa harbi için gelen âyetlerdir. Bu ilk âyetlerde[91] Müslümanların kendilerine taarruz edenlerle savaş yapmalarına izin verildiği bildirilmekte ve müdafaadan ileri gidilmemesi emr olunmaktadır.

Müslümanlıkta harb hükümleri (şartları) hakkında[92] Kur'ân'da 70 den fazla âyet bulunmaktadır[93]. İlk zamanlarda Müslümanlar, düşmanlarına karşı kendilerini müdafaa etmek zorunda kalmışlar; fakat düşman tarafından tecavüze uğramadıkça mukabele etmemişlerdi. Hattâ Bedir, Uhud, Hendek Gazâlarında bile hep müdafaa zarureti yüzünden savaşılmış, bu hal uzun zaman sürmüştür.

Öteki savaşlar, taarruz harbleri oldu. Bu harbler zulüm için değil misliyle mukabele etmekten ileri gelmişti. Aynı zamanda bu savaşlarda “Cihad” emrini yerine getirmek, Müslümanlığı yaymak gayesi de vardı. Şu kadar var ki, Müslümanlık denildiği gibi kılıç kuvvetiyle yayılmış bir din değildir. Ancak, her şeyde olduğu gibi, din meselelerinde de ilmî ve aklî deliller, yalnız söz anlayanlar içindir. Bu delilleri tanımak istemeyenlere, her hakkı çiğneyenlere karşı kılıçtan başka çare olamaz. Harb, esasta iyi bir şey değildir. Yalnız, çok defa fenalıkları önlemek için meşru sayılmış; İslâm harbleri, yerine göre müdâfaa savaşı, yerine göre de taarruz harbi olmuştur. Harbin dinî bir vazife olabilmesi için, hak yolunda yapılmış olması lâzımdır. Zulme boyun eğmek, zulmü tervic etmek demek olur. Hakkı yerine getirmemek de dine aykırıdır. İslâm dîninde cihâd, Müslümanlığı yayma bakımından meşrû olmuş; farz kılınmıştır. İslâm harblerini yalnız müdafaa savaşı olarak vasıflandırmak da doğru olamaz. Düşmanın tecavüzünü önlemek için, düşmandan önce hareket etmesini bilemeyenler, çok defa kendilerini müdafaadan mahrum bırakmış olurlar. Müslümanlıkta müdafaa meşru olduğu gibi, Allah yolunda taaruz da meşru olmuş, hattâ bir vazife sayılmıştır.

İslâm dininin hiçbir dinde görülmeyen “yayılma mûcizesini” yalnız silâh kuvvetine bağlamak nasıl büyük bir iftira ise, İslâm’ın yayılma işinde silâhın hiç hizmeti yoktur, demek de Müslümanlık ruhuna uygun düşmez.

Hulâsa, Peygamberimiz, önce düşmana karşı vaaz ve nasihat silâhıyla hareket etti. Sonra, müdafaa savaşına izin verildi. Daha sonra haktan kaçınanlara karşı cihad ile yürümesi emr olunur.

IX MEDİNE DEVRİ HİCRETİN ÜÇÜNCÜ YILI HÂDİSELERİ

(624 - 625)

A. Peygamberimizin Hz. Hafza ile evlenmesi:

Peygamberimizin bütün hareketlerinde nasıl büyük hikmetler bulunuyorsa evlenme işlerinde de mühim sebepler vardı. Ebû Bekir’in kızı Hz. Ayşe ile evlenmesi hangi sebepten ileri gelmiş ise, Ömer’in kızı Hafsa ile evlenmesi de aynı sebebe dayanmaktadır.

İlk kocasının Bedir Gazâsında din yolunda şehit düşmesi üzerine Hafsa, dul kalmıştı. Ömer, kızını tekrar evlendirmek istedi. Ona eş olabilecek zatlardan Osman’a teklif etti. Bir cevap alamadı. Ebû Bekir’e başvurdu, sükûtla karşılandı. Çünkü, Hafsa, babası gibi asabi mizaçlı bir kadındı. Kendisiyle geçinmek kolay değildi. Fakat, kızına münasip bir eş bulamayınca Ömer çok üzüldü. Hz. Muhammed Ömer’in üzgün bulunmasını doğru bulmadı. Çünkü Ömer de Ebû Bekir gibi bütün varlığıyla Hz. Peygambere bağlanmış ve onun en yakın arkadaşlarından biri olmuştu. Peygamberimiz, Ömer’i de, Ebû Bekir gibi, kendisine bir de akrabalık bağıyla bağlıyarak memnun etmeyi düşündü. Hafsa’yı kendisine bu sebepten nikâhladı.

B. Ümmü Külsûm’un Osman’la evlenmesi:

Ümmü Külsûm, Peygamberimizin ilk zevcesi Hatîce’den doğmuş (Zeyneb ve Rukıyye’den sonra) üçüncü kızı idi. Rukıyye ile Ümmü Külsûm, daha Mekke devrinde iken Hz. Peygamberin amcası Ebû Leheb’in iki oğlu ile evlenmişlerdi. Müslümanlığın en büyük düşmanlarından olan Ebû Leheb de, oğulları da müşrikti. Babalarının tesiriyle Peygamberimize hakarette bulunmakla kalmamışlar Hz. Peygamberin kızları olan eşlerini de bırakmışlardı.

Osmanla evlenmiş olan Rukıyye, Bedir zaferinin haberi Medine’ye geldiği zaman vefat etmişti. Bir yıl sonra, Ümmü Külsûm Osmanla evlendi. Altı yıl onunla beraber yaşadı. Osman, Peygamberimizin iki kızıyla (Rukıyye ve Ümmü Külsûm ile) evlenmiş bulunduğu için kendisine iki nur sahibi mânasına “Zi’n-nûreyn” denildi. Hz. Peygamber, Ebû Bekir’le Ömer gibi Osmanı da kendisine akrabalık bağlarıyla bağlamıştı.

C. Uhud Gazâsı ve Hamrâü’l-esed:

Bedir Gazâsı gibi, Uhud Gazâsı da Mekke’li müşriklerle yapılan korkunç savaşlardandı.

Müslümanların ilk başşehri Medine'yi basarak Müslümanlığı yok etmek isteyen Kureyşlilerin ilk saldırışları, Bedir zaferiyle önlenmişti. İkinci saldırış hareketleri de Uhud Dağı'nda karşılandı. Bedir Gazası gibi, Uhud Gazâsı da Müslümanlar için bir müdafaa savaşı, Medine'yi koruma harbi oldu.

Bedir Gazâsında müşrikler 70 ölü vererek bozguna uğramışlardı. Bu ölüler içinde Kureyş'in büyükleri de vardı. Mekke'lilerin yaraları derindi. Bu yüzden mâtem tutuyorlardı, kadınlar da mâteme karışarak intikam alınmasını istiyorlardı.

Bedir Gazâsına, tamamıyla yanlış olarak sebep gösteren Ebû Süfyân'ın kervanı, Şam'dan Mekke'ye yüzde yüz kârla dönmüştü. Fakat, kervanın sermayesine katılmış olanların çoğu, Bedir savaşında ölmüşlerdi. Kervanın sağladığı kâr, "Dârü'n-Nedve" denilen hükûmet konağında saklanmıştı. Esasen bu kervan, kârı Medine'ye baskın yapacak orduya sarfedilmek için Suriye'ye gönderilmişti.

Babalarını, kocalarını, kardeşlerini, oğullarını Bedir'de kaybedenler toplandılar; Ebû Süfyan'a baş vurdular:

– "Muhammed büyüklerimizi Bedir'de öldürdü. Artık kendisinden öç almak zamanı gelmiştir. Kervanın kâriyle bir ordu hazırlayalım, Medine'yi basalım; intikamımızı alalım!" dediler.

O zaman Ebû Süfyân, Mekke'nin hâkimi, Kureyş'in başkanı bulunuyordu. Yapılan bu teklifi, hemen kabul etti. Esasen kervan 50 bin altın kazanmıştı. Bunun yarısıyla Mekke dışında yaşayan müşrik kabilelerden asker toplanacaktı. Müslümanlara karşı çıkarılacak ordunun sayıca, silâhça üstün olması, toplantıda kararlaştırıldı. Şairler, hatipler ortaya atıldılar. Bedir'de ölenler anıldı. Mersiyeler söylendi. Halk heyecana getirildi.

Mekke'nin içinden ve dışından 3000 kişilik pek mükemmel bir ordu hazırlandı. Bu ordunun 700 ü zırhlı, 200 ü atlı idi. 3000 de develeri vardı. Başına Ebû Süfyân geçti. Orduda çalgıcılar, şarap tulumları, kötü yola sapmış kadınlar da bulunuyordu. Bunlardan başka evli kadınlardan 14 kişi de orduya karışmıştı; başlarında Ebû Süfyan'ın eşi Hind bulunuyordu. Müşrikleri, en çok savaşa teşvik eden de Hind oldu. Babasını ve iki kardeşini kaybetmiş olan Hind, kadınların harb yerine gitmelerini istemeyenlere karşı haykırmış:

– "Bedri hatırlayınız! Karılarınızın yanına dönmek için savaş yerinden alçakça kaçtınız. Biz, bu hal bir daha tekrarlanmasın diye harbe karışmak

istiyoruz. Kaçmak isteyenler, yolları üzerinde bizleri bulacaktır”, demişti.

Bedir Savaşında Hind’in babası Utbe’yi öldüren Hamza idi. Hz. Peygamberin amcası Hamza’dan intikam almak isteyen Hind, Habeş’li Vahşi ile anlaştı. Kendisine mükâfatlar va’detti. Vahşi, Mekke’li Cübeyr’in kölesiydi. Cübeyr de Vahşi’yi azadetmeye söz verdi.. Çünkü, onun da amcası,. Bedir’de ölenler arasındaydı.

Peygamberimizin diğer amcası Abbâs, Mekke’de kalıyordu. Müslümanlığını gizlemişti. Kendisine yapılan teklife karşı, Bedir Savaşında pek çok zarara uğradığını ileri sürdü. Uhud savaşı için Mekke’de hazırlanmakta olan orduya katılmadı, özür diledi. Fakat, Kureyş’in bütün bu hazırlıklarını, bir mektupla Hz. Peygambere haber verdi. Bu iş için Medine’ye hususi bir adam bile gönderdi.

O zaman Peygamber efendimiz, Medine’den keşif kolları çıkardı. Amcası Abbâs’tan aldığı malûmatı, tahkik ettirdi. Gerçekten Mekke’lilerin Medine’ye yaklaşmakta olduklarını, Medine civarındaki mahsûlâtı harabettiklerini, hayvanları boğazladıklarını öğrendi. Ansızın bir baskına uğramamak için Medine’nin mühim yerlerine nöbetçiler dikti. Ashâb silâhlandı. Camide Peygamberi beklemeye başladılar. Peygamberimiz, arkadaşlarıyla meşveret etmek için Muhacirlerle Ensarı çağırdı. Bir harb meclisi topladı. Toplantıda, münafıklar bile bulundu. Vahiy gelmediği zamanlar Hz. Peygamber, bütün işlerini meşveretle yapardı. Çünkü, dünya hayatında öğretmek istediği intizamın temeli “şûra’ya” (danışmaya) dayanıyordu.

Harb meclisinin incelediği mesele şu idi: Medine içinde kalarak müdafaa tertibatını almak mı doğrudur, Medine dışına çıkılarak düşmanı karşılamak mı? Fakat, Peygamberimiz gördüğü bir rüya üzerine Medine’de kalmayı, şehri tahkim etmeyi, müdafaa savaşı yapmayı tercih ediyordu. Ebû Bekir gibi, Sa’d İbn-i Muâz gibi Ashabın büyükleri de bu fikirde idi. Ancak, Bedir Savaşında bulunamamış olan gençlerle Hz. Hamza gibi kahramanlar, meydan harbine taraftar oldular. Medine’den çıkmayı, göğüs göğüse çarpışmayı istediler. Hattâ:

– “Biz, böyle bir günü sabırsızlıkla bekliyorduk. Harbi kazanırsak ne âlâ, ölürsek bu uğurda şehit olmayı tercih ederiz!” dediler.

Çoğunluk, şehirden çıkmak fikrinde olunca Peygamberimiz de Medine’den çıkmaya karar verdi. Birbiri üzerine iki zırh giydi, başına da miğferini geçirdi. Ancak, şehri müdafaa etmek isteyenler, diğerlerini

yumuşatmış, fikirlerinden caydırmıştı. O zaman Peygamberimiz, bunlara karşı:

– “Bir Peygamber, giydiği zırhını harbetmeden çıkarmaz. Eğer sabrederseniz, her biriniz vazifenizi yaparsanız, Allah, zaferi bize ihsan buyuracaktır”, dedi. Böylece, hem meşveret esasını göstermiş, hem de disiplini öğretmiş oldu.

Hz. Peygamber, Medine’de Ümmü Mektûm’un oğlunu vekil bıraktı. Cuma namazından sonra 1000 kişilik bir kuvvetle yola çıktı. İçlerinden Müslümanlığı candan kabul etmemiş 300 münafık vardı; başları, Übeyy oğlu Abdullah idi. İslâm ordusu, Medine ile Uhud arasında 600 kişilik silâhlı bir Yahudi kuvvetiyle karşılaştı. Bunlar, münafıkların reisi Abdullah’ın müttefikleriydi. Peygamberimiz, kendilerini kullanacak yeri olmadığını söyleyerek Yahudileri ordusuna kabul etmedi. Bunu gören Abdullah da kendi adamlarını alarak İslâm ordusundan ayrıldı ve kaçtı. İslâm tarihinin ilk kaçak askeri, bunlar oldu. Abdullah:

– “Ben, meydan savaşına taraftar değilim. Medine’den çıkılmamasını istedim. Muhammed, çoluk çocuğun sözüne uydu, bizim reyimize bakmadı!” demiş 1000 kişilik Müslüman ordusunun 700 kişiye inmesine sebep olmuştu.

Uhud, Medine’den bir saatlik uzakta bir dağdı: (Harita – 1) Kureyş ordusu, daha önce oraya varmış, karargâhlarını Uhud dağında kurmuşlardı. Sayıları, Müslümanların dört mislinden fazla idi. Doğrudan doğruya Ebû Süfyân’ın kumandası altında bulunuyordu. Sağ kanadına Velid oğlu Hâlid, sol kanadına da Ebû Cehil oğlu İkrime kumanda ediyordu.

Peygamberimiz Cuma günü öğleden sonra ordusuyla Medine’den çıkmıştı. Geceyi, Medine’ye yakın bir yerde geçirdi. Cumartesi günü, şafakla beraber, Uhud dağı’na doğru yürüdü. Düşmanlarına görünmeksizin sapa yoldan giderek Uhud Dağı’nın eteğine vardı. (Plân – 2) Bu dağ, Medine’nin batısına düşüyordu. Hz. Peygamber, savaşmak için sahanın en iyi yerini seçmişti. Ordu, Uhud Dağı’na arkasını verdi. Sağına Medine düşüyordu; solunda da bir vâdi vardı. Bu vâdi, Uhud dağı ile Ayneyn dağları arasındaydı. Düşman süvarisi, bu vâdiden saldırırsa İslâm ordusunun sol kanadını tehlikeye düşürebilirdi. Peygamberimiz, Ayneyn geçidi’ne 50 kadar okçu yerleştirdi. Başlarına da Cübeyr oğlu Abdullah adında hamiyetli bir kumandan bıraktı. Kendilerine:

– “Siz, bizim sırtımızı koruyacaksınız! Düşman ister galip gelsin isterse mağlûp olsun, benden emir gelmedikçe katiyen yerinizden ayrılmayınız.

Yenildiğimizi bile görseniz bize yardım için yerinizi bırakmayınız.. Yalnız düşman atlarına ok atınız!” diye tenbih etti.

İki ordu harb sâhasında karşılaştı, Uhud Gazâsı başladı (11 Şevvâl, Cumartesi = 27 Mart 625).

Müşriklerin 3000 kişilik muntazam ordusuna karşı çıkan, Müslümanların 700 kişilik tecrübesiz ordusu imanlı gençlerden meydana gelmişti. Bunların 100 ü zırhlı, ikisi atlı idi. İki taraf, savaşa hazırdı. Birbirlerini harbe teşvik ediyordu. Kureyşliler, Bedir’de ölenleri anıyorlardı; Müslümanlar da Allah’tan zafer diliyorlardı. Kureyş kadınları ise şarkı söyleyerek ve defler, darbukalar çalarak saflar arasında dolaşıyorlar; kocalarını savaşa teşvik ediyorlardı.

Peygamberimiz, elinde tuttuğu kılıcı Ashâbına uzatmış:

– “Bunun hakkını, kim ödeyebilecek?” diyordu. Ensârdan Ebû Dücâne adında cesur bir zat; Peygambere yaklaşarak:

– “Yâ Resulallah! Bunun hakkı nedir?” diye sordu.

– “Bu kılıç eğilinceye kadar düşmanla savaşmak”, cevabını aldı. Savaş, önce iki kişinin vuruşmasıyla başladı. Kureyş’in sancaktarı Talha, ortaya atıldı. Ali buna karşı çıkıp Talha’yı bir kılıçta öldürdü. Talha’dan sonra kardeşi Osman çıktı. Onu da Hamza öldürdü. Talha ailesinden olanlar, intikam almak istediler. Fakat hepsi de Hamza ve Ali tarafından yok edildiler.

Artık harb kızışmış, İslâm ordusu, düşmanın ordu merkezine kadar ilerlemişti. Mekke’liler, yirmiden fazla ölü bırakmış, sancakları tutanlar, birer birer ölmüş; yere düşen bayrakları kaldıracak kimse bulunamamıştı. Sağ ve sol kanad kumandanları, çekilmek zorunda kalmıştı. Hz. Peygamber ordusunda bulunan Hamza, Ali, Zübeyr, Sa’d ibn-i Ebî Vakkas, Ebû Dücâne gibi değerli harb adamları sayesinde düşman, bozguna uğradı. Kureyş ordusunda def çalan kadınlar da feryatlar koparарak dağa kaçtılar[94]. İman kudreti karşısında sayıca ve malzemece üstünlüğün hiçbir fayda veremeyeceği anlaşıldı. Savaş sona ermiş, Müslümanlar tarafından zafer kazanılmış gibi görünüyordu. Müslümanlar, düşmanlarını kovalarken harb sahasından uzaklaştılar. Sonra da ganimet toplamaya başladılar. Ganimetler ise pek boldu. Düşmanı, sonuna kadar takip işini bıraktılar. Ellerine geçirdikleri üstünlükten istifade edemediler. Büyük fırsatı kaçırdılar.

Ayneyn boğazı’nı tutmuş olan okçular, bu hali yüksekten gördüler; dayanamadılar. Birbirlerine:

– “Ne duruyoruz! Ordumuz harbi kazandı. Düşman bozuldu. Savaş bitti, üstünlük Müslümanlarda kaldı. Düşmanı kovalayan kardeşlerimize biz de katılalım!” dediler. Kumandan Abdullah, Peygamberimizin emrini bunlara hatırlatmak istedi. Sözünü dinletemedi. Bedir’de olduğu gibi düşmanın geri dönemeyeceğini sanıyorlardı. Peygamberin tenbihini unuttular. Yerlerini bıraktılar; düşmanı takibe, ganimet toplamaya koyuldular. Emîr Abdullah, sekiz arkadaşıyla yapayalnız kaldı.

Düşmanın sağ kol kumandanı Velid oğlu Hâlid; Zübeyr’in karşısında, önce geri çekilmeye mecbur edilmişti. Fakat, fırsat kolluyordu. Müslüman okçularının yerlerini bırakarak dağıldığını görünce, emrindeki 250 kişilik süvari ile hemen hücuma kalktı. Okçular kumandanı Abdullah’ı sekiz arkadaşıyla birlikte şehid etti. Ayneyn Geçidi’ne hâkim oldu. İslâm ordusunun arkasını çevirerek birdenbire bağırdı. Kureyşliler Hâlid’in sesini tanıyorlardı. Müslümanların çevrildiğini anladılar. Bozulmuş olan düşman, geri döndü. Tecavüze geçti. Müslümanlar, iki düşman arasında kaldı. Dağa sığınan kadınlar kafilesi de def çalarak aşağı indiler. İslâm ordusu, bir taraftan Hâlid’in süvarileri, diğer taraftan Ebû Süfyân’ın piyadeleri karşısında sıkıştı. Şaşkınlık başladı. Zafer, yer değiştiriyordu. Müslümanlar, harbi kazanmışken kaybetmeye başladılar.

Hâlid, bu manevrasını evvelce bir iki defa daha yapmak istemiş, fakat, okçuların karşı koyması sebebiyle başaramamıştı.

O sırada Hz. Peygamberin amcası Hamza, sahada bir taraftan öte tarafa koşuyor, düşmanı dağıtmaya çalışıyor, her tarafa ölümler saçıyordu. Kureyş’in ileri gelenlerinden 8 ini yere sermişti. Hamza’yı öldürmek İçin Hind’le sözleşen Habeş’li Vahşî ise kendisine vadedilen mükâfatı düşünüyordu. Fakat, Hamza’nın karşısına çıkacak cesareti yoktu. Yalnız, iyi ok atar, attığını boşa düşürmezdi. Bunun için, savaşın başından beri bir taşın arkasına gizlenmiş, Hamza’yı gözleriyle adım adım takibediyordu. Hz. Hamza ise önüne geleni vuruyor, tepeliyordu. Onun tam önüne geldiğini gören Vahşî, fırsatı kaçınmak istemedi, hemen nişan aldı, harbesini (kısa mızrağını) attı. Kahraman Hamza’yı iki uyluğu üstünden vurarak şehid etti. (Resim – 1) ve derhal koşarak Hind’e müjdeledi. Hem mükâfatını aldı, hem de kölelikten kurtuldu.

Allah’ın arslanı Hamza’nın şehit düşmesi, İslâm ordusunu perişan etti. Karışıklık arttı. Müslümanlar, aralarındaki parolayı bile unuttular. Birbirlerine girdiler. Pek çok şehit verdiler. Öte taraftan düşman, Peygamberin karargâhına kadar saldırdı. Kılıçlar şakırdıyor,

Peygamberimizin üzerine oklar, taşlar yağmur gibi yağıyordu. Hücumlar, arttıkça arttı., müslümanlar dağılmış, Hz. Peygamber yanında bulunan 14 ashâbıyla yapayalnız kalmıştı.

Kureyş'in ileri gelenleri, Peygamberimizi öldürmek için aralarında ittifak etmişler; Müslümanların bozulduğu, Hz. Peygamberin yalnız bırakıldığı bir sırada yanına kadar sokulmuşlardı. Hattâ, Utbe'nin attığı bir taşla Peygamberimizin alt dudağı yarılmış, bir dişi kırılmıştı. Abdullah İbn-i Şihâb, alnından yaralanmış, İbn-i Kamie, bir kılıç darbesiyle Peygamberi yere düşürmüştü. Bu sırada Efendimizin zırhının iki halkası kırıldı, yüzüne battı, yanağını yardı. Hiç yanından ayrılmayan Ebû Bekir, Ömer, Ali, Abdürrahman, Zübeyr, Talha, Sa'd, Ebû Ubeyde, Ebû Dücâne gibi Muhacirlerden ve Ensârdan bir takım ashâb ise Peygamberimizin etrafında bir daire çevirmişlerdi. Bunlardan Ebû Dücâne, Peygamberin kalkanı oldu. Kendisinden aldığı kılıcın hakkını ödedi. Çok yerinden yaralandı. Sa'd ibn-i Ebî Vakkas, iyi ok atardı. Peygamberimiz kendisine:

– "Ey Sa'd! Babam, anam sana feda olsun, ok at!" buyurmuştu. Talha da düşman tarafından gelen kılıçlara karşı kollarını siper ediyor, Hz. Peygamberi koruyordu. Bu gazada Talha'nın kolu kesildi. Çolak oldu. Abdürrahman da topal kaldı.

Harbin en nazik devresinde Peygamberimizin öldüğü şâyiası çıktı. İbn-i Kamie, Hz. Muhammed'e benzeyen, İslâm askerinin alemdârı olan Mus'ab'ı, Peygamber zanniyle şehidetmişti. O zaman İslâm ordusunda umumi bir panik başlayınca Peygamberimiz:

– "Ey Allah'ın kulları! bana geliniz! Ey Allah'ın kulları, bana geliniz!" diyor; kaçanları yanına çağırıyordu. Fakat, Hz. Peygamberin bu daveti, ilk zamanlar kimsenin kulağına girmiyordu. Harb sâhasından ayrılanların bir kısmı, Medine'ye kadar gitmiş; birçoğu da Uhud Dağı'na çekilmişlerdi. Bunların içinde Ömer de vardı. Fakat Ömer:

Kim, Muhammed öldü derse vururum, diyor, kaçanları durdurmaya, felâketi önlemeye çalışıyordu.

Uhud Gazâsı, üç safha geçirmiş oldu: Birinci safha, İslâm zaferi safhası idi. İkinci safhası ise müslümanlar için bir felâket oldu. Şimdi, üçüncü safha, müdafaa safhası başlamak üzereydi. Bu son safhanın kahramanı, Enes ibnü Nadr oldu. Enes, Mâlik oğlu Enes'în amcasıydı. Herkes 'Peygamber öldü!" diye kaçmaya hazırlanırken kahraman Enes:

– "Peygamber öldüyse Allah bâkîdir. Resûlullah'dan sonra yaşayıp da ne yapacaksınız? Allah yolunda savaşarak O'na kavuşmak istemez

misiniz!” diyor, kaçanlara cesaret veriyordu. Kendisi de elinde kılıç, müşriklere doğru ilerliyordu. Böylece harb meydanında hârikalar gösterdi. İrili, ufaklı 80’e yakın yara aldı. Nihayet, şehitlik rütbesine erişti. Enes’in bu kahramanlığı, güzel bir örnek oldu. Diğer müslümanlar da harekete geçtiler. Düşmanlarını sarsmaya başladılar. Savaşın üçüncü safhası müdafaa şeklinde devam etti. Fakat ashâb, bir türlü Peygamberlerini bulamıyorlardı. Halbuki, Allah’ın ulu elçisi, kutup yıldızı gibi yerinden hiç ayrılmamıştı. Vâkıa harbin ikinci safhasında müşrikler, 70 şehit verdirdikleri İslâm ordusunu dağıtmışlardı. Fakat, bütün gayretlerine rağmen Hz. Peygamberi öldürmeye muvaffak olamamışlardı. Peygamberi ilk gören, şair Kâ’b İbn-i Mâlîk oldu. Kâ’b, Hz. Peygamberi görür görmez dayanamadı. Yüksek sesle:

– “Ey müminler, müjde! İşte, Resulüllah burada”, diye haykırdı. Kâ’b’ın sesini hem müslümanlar, hem de müşrikler duydu. Otuza yakın ashâb, hemen Peygamberimizin yanında toplandılar. Müşrikler de bütün kuvvetleriyle o tarafa yüklendiler. Birer ikişer toplanan ashâb Peygamberlerini himaye etmişler, müşriklerin saldırılarını durdurmuşlardı.

Hz. Muhammed’in ölümü şayiası, Medîne’de de yayılmıştı. Peygamberimizin bütün dostları, harb sâhasına koştukları gibi, kızı Fâtıma da yanına 14 Müslüman kadınını almış, Uhud’a kadar gelmişti. Ali’nin yardımıyla Resulullah’ı buldu, yarasını sardı. Müslüman kadınlarının harbde yaraları sarmak, şehitleri savaş dışına çıkarmak, gazilere su dağıtmak gibi orduda geri hizmetlerde bulunmak âdeti, Uhud gazasında başlamış oldu[95].

Kureyş kadınları, Bedir’de ölen akrabalarının öcünü almak için harb sâhasının tenhalığından istifade ettiler. Uhud gazâsında şehit düşen müslüman ölülerinin burunlarını, kulaklarını kestiler; karınlarını yardılar[96].

Müşriklerin son saldırış hareketleri durdurulunca, Allah’ın elçisi, bir avuç ashâbıyla Uhud Dağı’nda bir tepeye sığındı. İslâm cemaatini gören Ebû Süfyân da hemen, bir yığın savaşçı ile Peygamberimizin çıktığı tepenin karşısındaki tepeyi işgal etti. Ebû Süfyân hâlâ Peygamberimizin sağ olup olmadığından şüphesi vardı. Bu sebepten İslâm topluluğuna karşı üç defa seslendi:

– “İçinizde Muhammed var mıdır?” diye sordu. Fakat, Hz. Peygamberin tembihi üzerine, kendisine cevap verilmedi. Sonra aynı şekilde Ebû Bekir’i

sordu. Yine cevap alamadı. Üçüncü defa Ömer'i sordu. Yine cevap verilmediğini görünce:

– "Demek ki, bunların hepsi ölmüş, artık iş bitmiştir", diye söylenmeye başladı. O zaman Ömer dayanamadı:

– "Yalan söylüyorsun ey Allah'ın düşmanı! Bu saydıklarının hepsi sağdır, buradadır. Hz. Peygamber, şimdi senin bu söylediklerini dinliyor", diye cevap verdi. Ebû Süfyân:

– "Harb nöbetledir, bugün biz Bedir'in intikamını sizden aldık", sözleriyle gururlanmak istedi. Fakat Ömer, buna da karşılık verdi:

– "Evet ama, yine eşit değiliz. Bizim ölülerimiz Cennette, sizinkiler ise Cehennemdedir."

Ömer'le Ebû Süfyân'ın iki tepe arasında yaptığı bu konuşmadan sonra iki ordu birbirinden ayrıldı. Peygamberimiz, Uhud şehitlerini kanlı elbiseleriyle ikişer ikişer gömdürdü. Şehitlerin cenaze namazlarını, bu gazâdan tam sekiz yıl sonra kıldı[97].

Müşrikler, Müslümanlara üstün geldikleri halde zaferlerinden faydalanamadılar. Müdafaasız kalmış bulunan Medine'ye giremediler. İçlerine büyük bir korku girdiği için gayelerine ulaşamadılar. Hattâ, Müslümanlardan tek bir esir bile alamadan Mekke yolunu tutup gittiler. Ancak, yolda akıllarına geldi. Müslümanları imha etmediklerine pişman oldular. Ebû Süfyân, durumu görüşmek için ordunun ileri gelenlerini topladı. Yoldan geri dönmeyi, Müslümanlara tekrar saldırmayı bile konuştular.

Gerçi Müslümanlar, Uhud'da büyük bir felâkete uğramışlardı. 70 şehit verdikleri gibi, aldıkları yaralar yüzünden halsiz de kalmışlardı. Başlarında bulunan Hz. Peygamber bile korkunç bir tehlike atlatmıştı. Fakat, ashâbın azimleri, imanları çok kuvvetliydi. Medine'ye dönüldükten bir gün sonra idi. Müslümanların ezilmiş oldukları ileri sürülerek müşriklerin tekrar geri gelmek istediklerini Peygamberimiz duydu. Esasen böyle bir hücumu hesabediyordu, endişeli bulunuyordu. Düşmana karşılık olmak üzere bir gösteriş yapmak istedi. Ashâbına:

– "Düşmanları, arkalarından kim takibetmek ister?" diye bir teklif yaptı. Resûlullah'ın bu davetini, 70 kişi hemen kabul ederek ortaya atıldı[98]. İçlerinde Ebû Bekir'le Zübeyr'in bulunduğu bir askerî birlik hazırlandı. Düşmanın arkasına düştü. Başlarında Peygamberimiz bulunuyordu. Medine'den 8 kilometrelik yol gidildi. Hamrâü'l-esed denilen yere varıldı.

Ötede, Ebû Süfyân'ın idare ettiği müşrikler ordusu, Hz. Peygamberin, kendilerini takibettiğini duyunca geri dönmekten vazgeçtiler. Güneye doğru yollarına devam ettiler. Hz. Peygamber de Medine'ye döndü.

Uhud gazasında müşrikler, zaferi kazandıklarını sanmışlar, sevinç içinde kalmışlardı. Fakat şimdi, mağlûb ettikleri Müslümanların üzerine gitmekten mutlak surette çekinmişlerdi. O halde Uhud Savaşını, müşrikler için bir zafer şeklinde göstermek, tarihî hakikate hiç de uygun düşmemektedir.

D. Peygamberimizin Huzeyme kızı Zeyneb ile evlenmesi:

Zeyneb, Hilâl oğulları kabîlesindendi. İlk kocasından ayrılmış, ikinci kocası Abdullah İbn-i Cahş de Uhud gazâsında şehit düştüğü için dul kalmıştı. Cahiliyyet devrinden beri yoksulların anası mânasına "Ümmü'l-mesâkîn" adiyle şöhret bulmuştu. Fakirleri, yoksulları gözetir; yedirir, içirirdi. Genç de, güzel de değildi. Orta yaşlı merhamet sahibi iyi bir kadındı. Peygamberimiz Zeyneb'i hem himayeye muhtaç bir dul, hem de şefkat sahibi bir kadın olduğu için kendisine nikâhladı. Zeyneb, Peygamberle pek az, bir rivayete göre üç ay, yaşayabildi. Hz. Hatîce gibi Zeyneb de Hz. Peygamberin sağlığında ölen zevcelerindendi.

Sorular:

Hicretin üçüncü yılı olayları hangileri idi? – Uhud Gazâsı ne zaman, ne suretle hazırlandı? – Uhud dağı nerededir, Peygamberimiz ordusunu nasıl yerleştirmişti? – Uhud Gazâsında iki tarafın kuvvetleri nasıldı? – Uhud Gazâsı, başlıca kaç safha geçirdi? – Birinci safhada savaşı kim kazanmıştı? – İkinci safha nasıl gelişti, savaşı müşriklere kim kazandırdı? – Üçüncü safhada savaş, ne şekle girdi, bu safhanın kahraman şehidi kimdi? – Uhud Savaşında düşmanın ölüsü ne kadardı, Müslümanlar kaç şehit verdiler, bunlar arasında büyük şehit kim vardı? – Uhud Savaşında Hz. Peygamber, ne gibi tehlikeler geçirdi, ölüm şayiasının çıkmasına sebep ne idi? – İslâmî savaşlarda Müslüman kadınlarının geri hizmetlerde bulunmaları âdeti, ne vakit başladı? – Uhud Savaşı nasıl bir netice verdi?

Okuma Parçası: HAZRET-İ PEYGAMBERİN ZEVCELERİ VE İSLÂM DİNİNDE KADININ YERİ

Peygamberimizin zevceleri 12 dir: Hatîce, Sevde, Âişe, Hafsa, Huzeyme, kızı Zeyneb, Ümmü Seleme, Cahş kızı Zeyneb, Ümmü Habîbe, Cüveyriyye, Safiyye, Mâriye, Meymûne isimlerindeydi. Bunlardan Safiyye: İsrail cinsinden; Mâriye: Mısır'lı; diğerleri Arap'tır. Arap zevcelerinin altısı Kureyş kabîlesindendir.

Peygamberimiz, gençlik çağında, Arabistan’ın en sıcak bölgesinde, 25 yaşına kadar Mekke şehrinde hemşehrileri arasında namusun ve şerefin en yüksek bir mümessili olarak yaşadı. O zaman kadınlar, açık saçık gezerler, süslerini gösterirlerdi. Hz. Peygamber, 50 yaşına kadar da ömrünü, kendisinden 15 yaş büyük, iki kocaya varmış, dul bir kadın olan Hz. Hatîce ile geçirdi. Peygamberlikten önce 15, Peygamberlik devrinde 10 sene olmak üzere, 25 yıl mes’ut bir âile hayatı-yaşadı. Herkese, faziletli bir âile örneği göstermiş oldu. Hatîce’nin sağlığında başka bir kadınla evlenmedi. Üçü erkek, dördü kız olarak 7 çocuğundan 6 sı Hatîce’den doğmuştu. Bunların ikisi erkek, diğerleri kızdı. Peygamberimiz, her âile babası gibi, bir erkek çocuk sahibi olmak isterdi. Hatîce’den doğan erkek çocukları, küçük yaşlarda iken ölmüşlerdi. Hiç olmazsa bir oğul sahibi olmak için bir veya birkaç kadın daha alabilirdi. Muhitin örfü, âdeti de buna mâni değildi. Kendisine teklif de yapılmıştı. Hatîce’nin ölümünden sonra Sevde ile evlenen Hz. Peygamber, 53 yaşına kadar yalnız bir zevceli idi. Peygamberimizin çok kadın alması, 53 yaşından sonra, Medine devrine, hayatının son zamanlarına rastlamaktadır. Hz. Âişe ile Mısır’lı Mâriye’den başka bütün zevceleri ya duldu veya boşanmış kadınlardı. Bu kadınların çoğu, harblerde şehit düşen sahâbîlerinin himayeye muhtaç kimsesiz zevceleriydi. Zevcelerinin bir kısmı, sulhün (barışın) yaşaması için dost olmaları istenilen düşman kabilelerindendi. Bir kısmı da kendi varlığını Peygambere bağlayanların bu bağlılıklarını kuvvetlendirmek için nikâhlanmışlardı. Bedir ve Uhud gazâlarında Müslümanlar, çok kayba uğramış, kadınlara nisbetle erkekler azalmıştı. Bir Müslüman kadını, kendi dininden olmayan bir erkekle evlenemezdi. Peygamberimiz, gazâlarda şehit düşenlerin zevceleriyle evlenmeyi ashabı için mecbur tutmuş, kendisi de arkadaşlarına ön ayak olmuştu. Ebû Bekir’in kızı Âişe ve Ömer’in kızı Hafsa ile evlenerek Ebû Bekir’le Ömer’i, kendi kızlarını vermek suretiyle de Osman’la Ali’yi kendisine bağlamış, sayıları pek az olan İslâm cemaati içindeki birliği, sevgi bağlarıyla kuvvetlendirmek istemişti. Eğer, düşmanların çirkin isnatları gibi, Peygamberimiz sırf evlenmek için evlenmiş olsaydı,

o zaman Medine'de Muhacirlerle Ensârın, daha güzel kızları vardı. Bunlar da Peygamberimizin zevcesi olmayı şeref sayarlardı. Bu gençler dururken hiç, gençlik çağını geçirmiş, çocuklu dullarla mı evlenirdi?

Peygamberler tarihinde çok evlenmek sadece, Peygamberimizin hayatında görülmez. Bu âdet kendisinden evvelki Peygamberlerde de vardı. İbrahim Peygamber, tek zevceli olmadığı gibi, Yahya, Musa da böyle değildi. Yalnız İsa'nın zevcesi yoktu. Fakat, onun hayatı örnek tutulamaz. Çünkü, sonuna kadar bekâr yaşama yolu, dünya hayatının çökmesi demekti.

Eski çağlardan beri çok zevce almak usulü, bütün Doğu milletleri arasından yayılmış bir âdetti. Eski milletlerin en medenîsi sayılan Atina'lılar arasında bile zevceler çarşılarda satılırdı. Avrupa'nın batı bölgelerinde de çok zevce almak usulü yerleşmişti. Hz. Peygamberin yaşadığı, Peygamberlik vazifesini yapmaya başladığı çağda, yalnız Arap'lar arasında değil, dünyanın hemen her tarafında "Taaddüd-i zevcât; Polygamie = çok kadınla evlenme" denilen âdet, en kötü bir şekilde devam ediyordu. Müslümanlık, taaddüd-i zevcâtı kaldırmadı ise de sınırını çizdi. Adaleti esas tutarak fenalığını önledi. Kur'ân-ı Kerîm'de Cenâb-ı Hak

"Size helâl olan kadınlardan ikişer, üçer, dörder olmak üzere nikâh edin. Şayet, adalet yapamayacağınızdan korkarsanız, o zaman bir tane."[99] demiş, diğer bir âyette de:

"Kadınlar arasında, adalet icrasını ne kadar isteseniz, gücünüz yetmez."[100] buyurmuştur. Bu âyetler hicretin sekizinci yılında yani Peygamberimizin evlenmelerinden sonra inmiştir.

Hz. Peygamber, bütün insanlar için en mükemmel bir örnekti. 53 yaşına kadar tek zevce ile yaşaması, tabiî şartlar içinde tek zevcenin esas olduğunu göstermektedir.

Peygamberimizin Medine devrinde yani, 53 yaşından sonra birçok kadınla evlenmesinin çeşitli sebepleri vardı. Fakat, esas sebep dinî idi. İslâm şeriatinde, kadınlara ait birçok meseleler vardır ki, bunları Peygamberimiz, doğrudan doğruya kadınlara söyleyemezdi. Kadınlar tarafından kendisine sorulan birçok

soruları Hz. Peygamber, zevcelerine havale ederdi. Yalnız bir kadının, böyle mühim dinî meseleleri, tek başına yapabilmesi mümkün değildi. Çeşitli vazifeleri, lâyıkiyle kavrayabilmek için çeşitli zekâlara ihtiyaç vardı. Kendisinden evvelki Peygamberlerin de bir zevceden başka kadınlarla evlenmelerinin en mühim sebebi bu dinî esaslardı. Peygamberimizin bütün sözlerini, işlerini incelikleriyle beraber bildirebilmek için, zevcelerinin de birçok olması lâzımdı. Hz. Âişe anamız Hz. Peygamberin, kendisine öğretmiş olduğu dinî meseleleri kavramada büyük kabiliyet gösterdiği için, Peygamberimiz tarafından çok sevilmişti.

İslâm dini, aileyi iki kişiden meydana gelmiş bir şirkete benzetmektedir. Yalnız, bu şirketin idaresi, erkeğe verilmiş, ihtiyaçlarını sağlamak külfeti de ona yüklenmiştir. Peygamberimiz, Vedâ Hutbesinde:

– “Ey nâs! Kadınlar hakkında Allah’tan korkunuz! Sizin, kadınlarınız üzerinde haklarınız var. Kadınlarınızın da sizin üzerinizde hakları var!” diyerek daha yedinci asırda 124,000 Müslüman hacısına karşı, kadınların haklarını açıklamıştı.

X MEDÎNE DEVRİ HİCRETİN DÖRDÜNCÜ YILI HÂDİSELERİ

(625 - 626)

A. Reci’ vak’ası ve Bi’r-i Maûne fâciası:

Bütün Arap kabilelerinin çoğu, puta tapıcı oldukları için Kureyş kabilesine bağlıydılar. Her sene, Hac zamanı, Mekke’ye gidiyorlar, Kureyşlilerin propagandalarıyla karşılaşıyorlardı. Bu sebepten, aslını anlamadan Müslümanlığın düşmanı kesilmişlerdi. Uhud savaşı yüzünden Müslümanlar, zarara uğramış, Mekke’lilerin itibarı yükselmiş, Arap kabilelerinin cesareti artmıştı: (Resim – 2) Bu yüzden, Müslümanlığa karşı beslenen gizli düşmanlık duyguları, açığa vuruldu. Bu arada, Yahudilerle münafıklar, tehlikeli propagandalarını çoğalttılar. Müslümanlara karşı saldırmak için hemen her yerde fırsatlar aranıyor; şurada, burada tecavüzler oluyordu. Müslümanlar için Medine’nin içinde de dışında da güvenlik kalmamıştı. Silâhsız gezemiyorlar, geceleri bile silâhlarıyla yatıyorlardı. Artık durum, endişeli bir hal almış, Müslümanların ise sabırları tükenmişti. Fakat, Peygamberimiz, Ashâbını daima teselli ediyor; aynı zamanda her türlü tedbirlere başvurmaktan da geri kalmıyordu. Ancak, Hz. Peygamberin esas görevi, savaşmak değil, İslâm dinini yaymaktı. Bunun için, kabileler arasına mürşitler, muallimler gönderiyordu. Bunlar bile bazı kabileler tarafından kötü karşılanıyordu. Hattâ, özel olarak davet edilen mürşitler, alçakça öldürülüyordu. Reci’ vak’asiyle Bi’r-i Maûne fâciası, bu çeşit suikastların acı örnekleridir.

Medine civarındaki kabilelerden ikisi, Peygamberimize baş vurmuşlar; kendilerine Müslümanlığın esaslarını göstermek, Kur’ân öğretmek için birkaç muallim istemişlerdi. Peygamberimiz de bunlara, hiçbir şüpheye düşmeden, Âsım’ın başkanlığında 10 kişilik bir heyet göndermişti. Kafile yolda “Reci’” adındaki mahalle vardıkları zaman, birdenbire 200 kişilik silâhlı bir çete tarafından çevrildi. Mürşitler, dağa sığınarak kendilerini savunmak zorunda kaldılar. Sekiz tanesi şehid edildi. İki tanesi hayatları korunmak şartıyla teslim oldu. Zeyd ile Hubeyb ismindeki bu iki zat, Mekke’ye götürüldü, Kureyşlilere satıldı. İkisi de feci bir şekilde idam edildi. Desinne oğlu Zeyd’in idamında, Mekke’nin bütün büyükleri bulundu. Başını uçuracak kılıcın tam sıyrıldığı bir sırada Ebû Süfyân, kendisine:

– “Doğru söyle, çoluk ve çocuğuna dönmek üzere hayatının kurtarılması için, senin yerine Muhammed’in bizim elimizde öldürülmesini tercih etmez misin?” diye sordu. Zeyd, hiç tereddüt etmeden cevap verdi:

– “Aslâ! Hz. Peygamberin hayatı yanında benim hayatım hiçtir. Canımın kurtarılacağını bilsem dahi, Hz. Peygamberin burada öldürülmesine değil, Medine’de ayağına bir dikenin batmasına bile dayanamam”, dedi. Bu kuvvetli iman karşısında Ebû Süfyân dayanamadı:

– “Gerçekten hiç kimse, arkadaşları tarafından Muhammed kadar sevilmemiştir”, diye bağırdı.

Zeyd’den sonra Hubeyb getirildi, öldürüleceğini öğrendikten sonra, hiç soğukkanlılığını bozmayan Hubeyb, izin istedi. İki rek’at namaz kıldı. O zamandan itibaren, idam edilecek bir Müslümanın namaz kılması, âdet hükmüne girdi.

Müslümanlıktan vazgeçmek şartıyla, âzâd edileceği kendisine bildirildiği zaman Hubeyb:

– “Benim için ölmek, dînimden dönmekten çok daha hayırlıdır”, dedi. Müşrikler tarafından direğe çekilerek şehid edildi.

Bu masum mürşitlere karşı yapılan vahşice hareketlerden, Peygamber de, Ashâb da çok üzüntü duydular, İslâm şairi Medîneli Hassan da Hubeyb ve Zeyd hakkında mersiyeler yazdı. Hz. Peygamber:

– “Allah bu canilere lâyık oldukları cezayı versin!” diyerek bunları, Allah’a havale etti.

Aynı tarihte “Maûne kuyusu” mânâsına gelen “Bi’r-i Maûne” fâciası da yine böyle alçakça bir hareketten ileri geldi:

Necid şeyhi Ebû Berâ, Medine’ye geldi. Hz. Peygambere müracaat ederek kendi kabilesini irşad için Peygamberimizden muallimler istedi. Hz. Muhammed önce çekindi. Hattâ, getirilen hediyeleri bile kabul etmedi:

– “Necid bölgesinden çekinirim. Ben, dostlarımın hayatından sorumluyum”, buyurdu.

Ebû Berâ, Müslümanların hayatı için kabilesi adına, Peygambere teminat verdi. Hz. Peygamber de Ebû Berâ’nın kardeşi oğlu Âmir’e bir mektup yazdı. Tufeyl oğlu Âmir, amcası adına Necid’deki kabileleri idare ediyordu.

70 kişilik bir mürşit heyeti hazırlandı. Bunların hepsi, Suffe Ashâbındandı. Kafile, Necid’e doğru yollandı. “Bi’r-i Maûne” denilen yere varıldı. Müslümanlar burada korkunç bir ihanetle karşılaştı. Büyük bir ordu tarafından çevrildi. Meğer Âmir, Peygamberin kendisine gönderilen

mektubunu bile okumadan, Müslümanlara baskın yapmayı düşünmüş; kendi kabilesi olan Âmir oğulları Ebû Berâ'nın himaye ettiği kimseleri öldürmek istemedikleri için başka bir kabileyi ikna ederek Müslüman kafilesini bastırdı. Hepsini kılıçtan geçirdi. Faciadan yakasını kurtarabilenlerden Ümeyye oğlu Amr, felâket haberini Medine'ye götürünce Hz. Peygamber, büyük bir ıztırap içinde kaldı:

– "Bu iş, Ebû Berâ yüzünden oldu. Yoksa ben, kimseyi göndermek istemiyordum", buyurmuştu, tam bir ay her namazdan sonra bu zalimlere beddua etmiştir.

Himayesi altına aldığı Müslümanların, kardeşinin oğlu Âmir tarafından öldürülmesi, Ebû Berâ'ı çok üzdü. Hattâ, ölümüne sebep oldu. Fakat, Ebû Berâ'ın oğlu da babasının intikamını almak için Âmir'i öldürmüştü.

Ancak, Ümeyye oğlu Amr, Medine'ye dönerken yolda, Necid ahalisinden iki bedeviye rastladı: (Resim – 3) Bi'r-i Maûne'de öldürülen arkadaşlarının intikamını almak için, bunları uyurken öldürdü. Halbuki bunlar, Âmir oğulları kabilesindendi. Medine'yi ziyaretten dönüyorlardı. Peygamberimizin himayesinde bulundukları anlaşılınca, Hz. Peygamber bunların ailelerine diyet verilmesini emretti.

Reci' ve Maûne fâcialarından dolayı Müslümanlar, acı göz yaşları dökerken Medine'deki münafıklarla Yahudiler, sevinç içinde bulunuyorlardı.

B. Benî Nadîr gazâsı:

Benî Nadîr ile Benî Kureyza adını taşıyan Yahudi kabileleri, Medine'ye, iki saat uzakta oturuyorlardı. Peygamberimiz, bunlarla ayrı ayrı antlaşmalar yapmıştı. Bu antlaşmalarla Yahudilerin mal ve can güvenlikleri sağlanmış; din hürriyetleri verilmiş, buna karşılık Yahudilerin de maddi yardımda bulunmaları, karara bağlanmıştı.

Ümeyye oğlu Amr tarafından bir yanlışlık eseri olarak öldürülen Âmir oğulları kabilesinden iki kişinin diyeti, henüz verilmemişti. Âmir oğulları, Benî Nadîr'in müttefiki olduğu gibi, fazla olarak antlaşmaya göre diyetin bir kısmı da, Benî Nadîr tarafından ödenecekti. Peygamberimiz, yanına Ashâbtan 10 kişiyi aldı. Benî Nadîr yurduna gitti. Paylarına düşen diyeti vermelerini istedi. Yahudiler ve başkanları, önce bu teklifi iyi karşıladılar. Fakat sonra Hz. Peygamberin, kendi ayaklarına gelmesini fırsat bildiler. Müslümanlığı yok etmek için, Peygamberimize suikaste kalktılar. Peygamberi yemek hazırlanıncaya kadar, bir evin duvar dibinde oturmaya davet ettiler. O evin damından, bir adam vasıtasıyla, Hz. Peygamberin

başına büyük bir taş atılacaktı. Peygamberimiz, bu kötü maksadı derhal anladı. Hemen kalkarak oradan ayrıldı. Arkadaşlarından uzaklaştı. Biraz sonra, Ebû Bekir, Ömer ve Ali, merak ederek birer birer arkasına düştüler. Hz. Peygamberi aramaya koyuldular. Medine'ye döndüğünü öğrendiler.

Yahudilerin, Hz. Peygambere suikastte bulunacakları artık anlaşılmıştı. Bu hareketleriyle antlaşmayı bozmuş olan Benî Nadîr'e, Hz. Muhammed haber yolladı. Ya antlaşmanın yenilenmesini, veya 10 gün içinde Medine'yi bırakıp gitmelerini kendilerine ihtar eyledi[101]. O zaman münafıkların başı Abdullah, Benî Nadîr'e gizlice adam yolladı. Kendilerine yardım edileceğini bildirdi. Yurtlarından çıkmamalarını öğütledi. Benî Kureyza tarafından da yardım sağlanacağını, sözüne ekledi.

Gerçekte, Benî Nadîr Yahudileri, kalelerinin sağlamlığına güveniyorlardı. Bir yıllık yiyeceklerini de depo etmişlerdi. Eskiden beri, Kureyşlilerle gizli ilişkileri de vardı. Hele Uhud Savaşından sonra Yahudilerin, Müslümanlara karşı durumları büsbütün değişmişti. Hz. Peygambere karşı girişilen suikast teşebbüsü de Kureyşlilerin eskiden yapmış oldukları bir tekliften ileri geliyordu. Mekke'liler, bu teklifleriyle Beni Nadîr Yahudilerini şımartmışlardı.

Benî Kureyza Yahudileri, Müslümanlarla olan antlaşmaları yeniledikleri halde, Nadîr oğulları, Peygamberin teklifine yanaşmadılar. Şiddetle karşı durdular. Bu suretle, Benî Nadîr Gazâsı başladı (4 Rebîu-l-evvel 4 = 626).

Hz. Peygamber, Ashâbıyla birlikte Yahudilerin kalelerini kuşattı. Kuşatma, 15 - 20 gün sürdü. Savaş, sokaktan sokağa, evden eve devam etti.

Kuşatma sırasında Hz. Peygamber, Benî Nadîr'in hurma ağaçlarını kestirdi, yaktırdı[102]. Bu suretle, onların buralarda barınmak ümitleri kırıldı. Aynı zamanda bu ağaçların pusu olarak kullanılması ihtimali de önlendi.

Artık, Benî Nadîr bunalmıştı. Münafıkların va'dettiği yardım çıkmadı. Benî Kureyza da Benî Nadîr'i yalnız bıraktı. Bunun üzerine Yahudiler aman diledi. Uhud Savaşından altı ay sonra, Medine'den çıkmalarına, taşıyabilecekleri malları beraberlerinde götürmelerine müsaade edildi. Benî Nadîr'in bir kısmı, Şam'a; bir kısmı Filistin'e gitti. Reisleri, Hayber'e sığındı.

Nadîr oğulları sürülürken 600 deveye kadınlarını, çocuklarını, eşyalarını, hattâ evlerinin enkazını bile yüklediler. Bayrama gider gibi Medine'den çıktılar. Genç kızlar, en iyi elbiselerini giymişler, en kıymetli ziynetlerini takmışlar; defler çalarak, şarkılar söyleyerek, dans ederek

Medine çarşısından geçmişlerdi. Medîne'liler, o zamana kadar böyle bir şenlik görmemişlerdi[103].

Benî Nadîr'in, Hayberde yerleşen reisleri, ileride yapılacak Hendek savaşının hazırlanmasında önemli etkiler yapacaktır. Bu suretle, Müslümanlardan intikam almak isteyeceklerdir.

Benî Nadîr Gazâsından Müslümanlara pek çok silâh ve ganimetler kaldı. Yalnız bıraktıkları topraklar ganimet sayılmadı; Hz. Peygamberin emrine bırakıldı. Peygamberimiz; bu toprakları Medine'de ilk Muhacirlere, fakirlere, yoksullara dağıttı. Ancak, Yahudilerden Müslüman olanların malları, yine kendilerinde kaldı.

Benî Nadîr'in Medine'den çıkarılmasının, önemli siyasî etkileri oldu; Hz. Peygamberin nüfuzunu kuvvetlendirdi.

C. Peygamberimizin Ümmü Seleme ile evlenmesi:

Ümmü Seleme, dul bir kadındı. Kocası, Ebû Seleme, Uhud Gazâsında yaralanmış, Hicretin dördüncü yılı vefat etmişti. Hz. Peygamber, Ebû Seleme'yi çok severdi. Ölürken başında bulunmuş, son dakikalarında onu teselli etmiş, kendi eliyle gözlerini bağlamıştı. Tam dört ay sonra Peygamberimiz, Ümmü Seleme'ye evlenme teklifinde bulundu. Ümmü Seleme, önce tereddüd etti:

– "Ben yaşlıyım. Rasûlullah bende ne saadet bulacak! Bir oğlum, birkaç kızım var. Mizacım da çok kıskançtır", diye cevap verdi. Hz. Peygamber, bunların hepsini hoş gördü. Ümmü Seleme'yi kendisine nikâhlayarak himayesine aldı.

D. Dînî hükümler; şarap ve kumar hakkında:

İslâm dini, insanın aklını, servetini, saadetini korumak için hem içkiyi, hem de kumarı yasak etmiştir. İçki hakkında âyet geldi. İlk âyet Mekke'de, diğer âyet Medine'de nâzil oldu. İçkiyi ve kumarı kat'î surette yasak eden son âyet hicretin beşinci veya altıncı yıllarında gönderildi.

Sorular:

Uhud Gazâsı, Arap kabileleri arasında ve Medine'de ne gibi tesirler bıraktı? – Reci' vak'ası nedir, nasıl oldu? – Bi'r-i Maûne faciası nasıl oldu? – Benî Nadîr Gazâsı nasıl başladı, nasıl sona erdi? – Sebebi ne idi? – İçki ve kumar hakkında, Kur'ân'da ne gibi hükümler vardır?

Okuma Parçası: İÇKİ VE KUMAR YASAĞI

Kumarın ve içkinin haram oluşu, içtimai ıslâhattandır. Kur'ân-ı Kerîm'de kumar ile içki, iki âyette birlikte bildirilmiştir. İslâm dini, aklın korunmasına çok önem vermiştir. İnsanın insanlığı akıl

ile, saadeti ise aklın olgunluk derecesine ulaşmasıyla mümkündür. Müslümanlık, akla yol gösterir.

İçki, sarhoşun yalnız aklına, vücuduna değil; diğer taraftan, çocuklarına, malına, şerefine de dokunur. İçki, insanların arasını açar. Akrabayı birbirine düşürür. Sarhoşu, intihara kadar sürükler. Ancak, içkinin en büyük zararı akladır.

Müslümanlık, aklı korumak için hem içkiyi, hem de içkiye benzeyen her şeyi yasak etmiştir[104].

Kumar da insan topluluğunun servetini, saadetini korumak için haram olmuştur.

İnsanı sarhoş eden içkiler birdenbire değil, gittikçe şiddetlenerek yasak edilmiştir. İçki hakkında, Kur'ân-ı Kerîm'de dört âyet var. Mekke'de nazil olan ilk âyette:

"Hurma ve üzüm ağaçlarının meyvelerinden içki yapar, güzel bir rızık edinirsiniz." buyurulmuştur[105] O zaman, içki yasak değildi. Müslümanlar da içki içerler, kumar oynarlar; Peygamberimiz, bunlara ses çıkarmazdı[106].

Hicretten sonra, Medine devrinde de bu hal, bir müddet daha devam etti. Hele Medine'de içki bir modaydı. Ömer ve Muâz gibi bazı Ashâb:

– "Ya Resûlallah! içki hakkında bize yol göster, şarap aklı gideriyor", demişlerdi. Bir müddet sonra, Hicretin dördüncü yılı, Şevvâl ayında ikinci âyet indi:

"Sana, şarapla kumarı soruyorlar. Onlara de ki: İkisinde de hem büyük günah, hem de insanlara bazı faydalar var. Fakat, günâhları, menfaatlerinden büyüktür."[107] İçkiyi haram kılan ilk âyet bu idi. Bu âyetten sonra, "günahı büyük" diye içkiyi bırakanlar olduğu gibi, "faydası var" diye sarhoşluğa devam edenler de bulundu.

Bir müddet sonra, Abdurrahman ibn-i Avf, bir ziyafet verdi. Davetliler yediler, içtiler, sarhoş oldular. Bu halde de akşam namazına durdular, imam olan zât içki yüzünden "Kâfirûn" sûresini yanlış okudu. Bu sebepten üçüncü âyet nazil oldu:

– "Ey müminler! ne söylediğinizi bilmeyecek derecede sarhoş olduğunuz zaman, namaza yaklaşmayınız!"[108].

Bu âyet, içkiyi yasaklayan ikinci âyet oldu. Yalnız namaz vakitlerinde sarhoşluğu yasak ediyordu. Ashâbın bir kısmı da bu âyet üzerine içkiyi bıraktılar.

Aradan bir müddet daha geçti. Ensârdan Mâlik oğlu Atbân, bir ziyafet sofrası hazırladı. Ziyafette içki de vardı. Orada bulunanlar, iyice sarhoş olmuşlardı. Davetliler arasında bulunan Sa’d ibn-i Ebî Vakkas, bir kaside okudu. Kendi asaletinden, kavminden bahsetti. Ensârı batırdı. O vakit, Ensârdan bir zat kızdı, ayağa kalktı; sofrada yenilen devenin çene kemiğini yakaladı, Sa’d’in üzerine yürüdü. Başını yardı. Sa’d de gitti, Hz. Peygambere şikâyet etti. İşte o zaman dördüncü ve son âyet geldi:

– “Ey iman edenler! Şarap, kumar, tapılmak için dikilmiş taşlar (putlar), fal okları ancak Şeytan işinden bir pisliktir. Bu pis işten kaçınınki, felah bulasınız.”[109]

İçkiyi, kumarı yasak eden âyetlerin üçüncüsü olan bu âyet, bu konuda en son gelen ilâhî bir emirdir. Bunun üzerine Hz. Muhammed, hemen tellâllar çağırttı. İçkinin kesin olarak haram olduğunu herkese bildirdi. Artık, bütün sarhoşlar içkiyi bıraktılar. Evlerinde, mağazalarında şarapları bulunanlar döktüler, Medine çarşısında, sel gibi şarap aktı[110].

Hz. Peygamber de:

– “Sarhoşluk veren her şeyden sizi men’ederim, çoğu sarhoşluk veren şeyin azı da haramdır”, buyurmuşlardı[111].

İçki yasağı tarihinde, siyer yazarları birleşmemişlerdir. Buna da sebep, içki hakkındaki âyetlerin çeşitli tarihlerde gönderilmiş bulunmasıdır. İçkiyi haram kılan ilk âyet, Hicretin dördüncü yılında geldiği halde, son âyetin beşinci ve altıncı yıllarında nazil olduğu rivayet edilmektedir.

XI MEDİNE DEVRİ HİCRETİN BEŞİNCİ YILI HÂDİSELERİ

(626 - 627)

A. Hz. Peygamberin Cahş kızı ile evlenmesi:

Cahş kızı Zeyneb, Peygamberimizin yakın akrabasındandı. Öz halasının kızı, dedesi Abdülmuttalib'in torunuydu. Zeyneb güzeldi. Fakat Hz. Peygamber onu, küçükten beri tanırdı. Gözü önünde büyümüştü. İsteseydi, her zaman onunla evlenebilirdi. Bunu Peygamberimiz aklından bile geçirmemişti. Peygamberimiz, Zeyneb'i evlâtlığı, âzâdlı kölesi Zeyd'e almak istedi. Zeyneb'in kardeşi Cahş oğlu Abdullah'a teklif etti. Fakat bu teklif iyi karşılanmadı. Zeyneb'in kendisi de, velisi bulunan kardeşi de Zeyd'i istemediler. Onlar, Zeyneb'in, Peygamberimiz tarafından alınmasını düşünüyorlardı. Çünkü Zeyneb, asalet sahibiydi. Kureyş kabilesinin Hâşimî kolundandı. Fazla olarak Hz. Peygamberin halazadesiydi. Zeyd ise âzâdlı da olsa bir köle idi. Arap geleneğine göre, asil bir kadın, bir köle ile evlenemezdi. Halbuki, müslümanlık bütün insanları eşit sayıyordu. Kur'an-ı Kerîm:

"Sizin, Allah katında en şerefliniz, takvaca en ileri olanınızdır." buyurmuştur[112]. O sebepten bu Arap geleneğinin kaldırılması lâzımdı. Peygamberimiz bunu önce kendi akrabası içinde tatbike girişti. Zeyd ile Zeyneb'in evlenmesinde israr etti. İslâm'daki gerçek demokrasiyi göstermek istedi. Hz. Peygamberin israrı karşısında Zeyneb, Zeyd ile istemiyerek evlendi. Bununla, Arapların eski bir geleneği ortadan kalkmış oluyordu. Ancak Zeyd ile Zeyneb, mesut olamadılar. Zeyneb, çok dindar, Allah'tan korkan bir kadın olduğu halde, sulâlesiyle, güzelliğiyle iftihar ederdi. Âzâdlı bir köle ile evlenmeyi, bir türlü hazmedemiyordu. Bu yüzden, aralarında geçimsizlik başladı ve bütün şiddetiyle devam etti. Zeyneb, devamlı olarak kocası Zeyd'in kalbini kırıyordu. Zeyd, artık dayanamadı, Hz. Peygambere başvurdu. Zeyneb'i boşayacağını bildirdi. Peygamberimiz, buna çok üzüldü. Çünkü, evlenmelerine bizzat kendisi sebep olmuştu. Zeyd'e:

– "Karını tut, Allah'tan kork!" dedi. Fakat, durum düzelmeyince Zeyd, Zeyneb'i boşadı.

Araplarda bir gelenek daha vardı: Evlâtlık, öz evlât sayılır, öz evlâtların bütün haklarına sahip olurdu. Müslümanlık, bunu da kaldırdı. Evlâtlığı ancak, din kardeşi olarak kabul etti. Kur'ân-ı Kerîm evlâtlığının dul kalan

zevcesini nikâhlamayı, mânevi babalara helâl kıldı. (Azhâb Sûresi, âyet: 37). Bu âyetle, eskiden kalma bir âdetin daha ortadan kaldırılması, bir zorunluluk hâlini almış oldu. Bu sebepten Hz. Peygamber de hem Zeyneb'in, hem de akrabasının isteği üzerine Zeyneb ile evlendi. Gerçekte, Peygamberimiz, bunların arzularını yerine getirmek için de kendisini, vicdanî bakımdan borçlu ve vazifeli saymıştı.

B. Hendek Gazâsı:

Hendek Gazâsı, Mekkeli müşriklerin Müslümanlara karşı açtıkları en tehlikeli bir savaştır. Kureyşlilerin Medine'yi basmak için giriştikleri teşebbüslerin üçüncüsüdür. İlk teşebbüs, Büyük Bedir zaferiyle püskürtülmüştü. İkincisi de Uhud Dağı'nda durdurulmuştu. Üçüncüsü ve sonuncusu ise Medine muhasarasında Hendek savaşına sebep oldu.

Müslümanların aleyhine hazırlanan Medine kuşatması, Benî Nadir Yahudilerinin düzenlediği bir işti.

İhanetleri yüzünden Benî Nadîr Yahudileri, Medine'den çıkarılmıştı. Reisleri, Hayber kalesine sığınmışlar; Müslümanlardan öç almak için diş biliyorlardı. Gerçekte, günden güne ilerlemekte olan Müslümanlık nereye varacaktı? Bunu, düşmanlar arasında en iyi anlayanlar da Yahudilerdi. 70 kişilik bir Yahudi kafilesi, Hayber'den kalktı; Mekke'ye geldi. Kureyşlilere başvurdu. İçlerinde 20 kadar reîs de vardı. Müşriklere işbirliği teklif ettiler. Maksatları, Müslümanlığı ortadan kaldırmaktı. Kabilelerini, Hayber ile Medine arasında bıraktıklarını söylediler. Benî Kureyza Yahudilerininde Hz. Muhammed'i arkasından vurmak için Medine'de kaldıklarını sözlerine eklediler. Kureyşlilere hoş görünmek için daha ileri vardılar:

– "Sizin dininiz daha hayırlı ve sizin tuttuğunuz yol onlarınkinden doğrudur", dediler. Mekke'lilerin puta tapıcılığını, Müslümanlığa Allah'ın birliği inancına tercih etmekten ve hattâ putlara tapmaktan çekinmediler. Kur'ân-ı Kerîm, bu gerçeği bildirerek ehl-i kitâptan olan Yahudilerin bütün ayıplarını yüzlerine vurmaktadır[113].

Yahudiler, bununla da kalmadılar, Mekke'ye yakın bedevi kabilelerini de ittifaklarına aldılar. Bedevilerin, Müslümanlıktan alınacak öçleri vardı. Necid'de oturan Gatafan kabilesine de Yahudiler, Hayber'in bir yıllık hurma ürününün yarısını vâdetmişlerdi. Böylece Müslümanlığa karşı, Yahudilerin teşvikiyle büyük bir düşman cephesi kuruldu. Bu düşman cephesi Yahudileri, Kureyşlileri, bedevileri içine almış bulunuyordu (Harita–2).

Kureyşin ileri gelenleri “Dârü’n-nedve” de toplandılar. Bunları toplayan Ebû Süfyân’dı. Müslümanlarla savaşa karar verildi. Kureyşliler, 4000 kişilik bir ordu hazırladılar; bunun 300 ü atlı, 1500 ü hecin develi idi. Bu orduya müttefik askerleri de katılınca 10000 kişilik korkunç bir kuvvet ortaya çıktı. Müslümanlığa en son darbeyi indirmeye hazırlanan büyük bir ittifak ordusu, böylece kurulmuş oldu.

Müttefik orduları, başlıca üç büyük kola ayrılıyordu. Birinci kolu Gatafan oluşturuyordu. İkinci kol, Esed oğullarına aitti. Üçüncüsü Kureyş’in idi. Bütün bu kollara Ebû Süfyân kumanda edecek; yalnız, Medine’ye yaklaşınca kabile reislerinden her biri sırayla bir gün kumandanlığı ele alacaktı.

Müttefikler Medine’ye doğru yürüdüler. Maksatları Medine’yi yıkmak, İslâm birliğini dağıtmaktı. Araplar, bunun için birleşmiş bulunuyorlardı. Düşman, her bakımdan kuvvetliydi. Şimdiye kadar böyle bir kuvvet toplanmamıştı. Uhud Gazâsında Müslümanları tehlikeli duruma sokmuş olan Kureyş ordusu, bu kuvvet yanında daha az sayıda idi. Bu sebepten durum, çok nazik ve tehlikeli bir hal almıştı.

Hz. Peygamber Efendimiz, Kureyşlilerin bu hazırlıklarını duydu. Hemen meşveret meclisini topladı. Medine’nin korunmasını müzakere konusu yapti. Meclisin fikrini sordu. Ashâb arasında “Selmân” adında İran’lı bir Müslüman vardı, söz aldı:

– “Ya Resûlullah! Bizim İran’da bir adetimiz var. Bir şehir, hariçten hücuma uğrarsa, halk, şehrin etrafına hendek kazar. Memleketini korur. Biz de öyle yapalım; hendek kazalım, şehri sağlamlaştıralım”, dedi. Ortaya, hiç görülmemiş, bir harb usulü koydu. Çünkü, Araplarda hendek kazma adeti yoktu. Selmân-ı Fârisi’nin bu teklifi uygun görüldü. Hemen kabul edildi. O zaman İran, “Zerdüşt” mezhebinde ateşe tapan Mecusî bir memleketti. Selman da aslında İran’ın asil ailelerinden ateşe tapan bir mecusî idi. Fakat, İran’dan çıkmış Şam’a gelerek Hristiyan olmuş, daha sonra Medine’ye gelirken yolda arkadaşları tarafından “köle” diye Yahudilere satılmıştı. İslâm dinini kabul ettiği için bedeli, Peygamber tarafından ödenmiş, kölelikten kurtularak ashâb arasına katılmıştı.

Görülüyor ki, vatan korunması işinde Hz. Peygamber, Hristiyan Avrupa’nın değil; hattâ İran gibi ateşe tapan müşrik bir memleketin harb usulünü bile tereddüt etmeden almış ve uygulamıştı.

Medine’nin bir tarafı, yalçın kayalıklı dağlarla çevrili, diğer tarafı,, taştan yapılmış evlerin dış duvarlariyle kapalıydı. Ön tarafı açıktı. Burası,

Sel’ Dağı’nın doğusuna, Medine’nin kuzeyine düşüyor; Suriye’ye, Uhud dağına bakıyordu. Düşmanın bu açık taraftan saldırması ihtimali vardı. Hendek, işte bu tarafa kazılacak, Sel’ Daği’nın eteği ordu merkezi olacak, tepesi, askerin arkasında kalacaktı (Plan –).

Peygamberimiz Ashâbıyla şehrin dışına çıktı. Hendeğin plânını gözden geçirdi. Kazma ve kürek tedarik edildi. Vazifeler ayrılarak onar kişilik kollara verildi. Evvelce, Peygamberimizin Mescid-i Nebi yapılırken nasıl bir amele gibi çalışmışsa, şimdi hendek işinde de öylece çalıştı; Ashâbına örnek oldu. Selmân-ı Fârisî, çok kuvvetliydi. On kişinin yapacağı işi yapıyordu. Mevsim kış, Şubat’ın 23’üydü. Gayet sert bir kuzey rüzgârı esiyor; hendekte çalışanların ellerini, ayaklarını donduracak hâle getiriyordu. Şehirde erzak yoktu. Müslümanlar, üç gün yiyecek bulamamışlardı. Hz. Peygamber bile açlıktan karnına taş bağlamış, hendekte çıkan koca bir kayayı, üç vuruşta parçalamıştı[114]. Açlığa, soğuğa, yorgunluğa karşı Ashâbını gayrete getirebilmek için, teşvik edici sözler söylüyordu:

– “Yâ Rabbî! Senin lûtfun olmasaydı, biz hidayete eremezdik. Sadaka veremez, ibadet edemezdik. Bize, gönül ferahlığı ver! Düşmanla karşılaşırsak bize sebat ihsan et! Bize karşı ayaklanan düşmanlar, bizi zorla çevirmek istiyorlar. Biz reddettik!” diyordu. “Reddettik!” cümlesini Peygamberimiz, yüksek sesle tekrarlarken Ashâb da hep bir ağızdan, Peygamberimizin sözüne katılıyor; aynı cümleyi tekrarlıyordu. Peygamberimiz aynı zamanda, Ensâr ile Muhacirlere duâ ediyor:

– “Yâ Rabbî! Âhiret hayatından başka saadet yoktur. Ensâr ile Muhacirleri mübarek kıl!” dileğinde bulunuyordu[115].

Düşman henüz gelmemişti; belirtisi de yoktu. Fakat, hendek iki hafta içinde, devamlı çalışmak sonunda kazıldı, bitirildi. Bir atın diğer tarafa sıçrayamayacağı kadar derin ve genişti.

Ebû Süfyân’ın idaresinde Mekke’den kalkan kureyş ordusu yolda müttefikleriyle birleşti. Medine üzerine yürüdü. Bu hareket, müşriklerin Medine’ye yaptıkları son bir saldırış hamlesi idi. Mekke’li müşrikler, Medine’nin batı tarafına, Necid bedevîleriyle diğer kabileler doğu tarafına, Uhud Dağı semtine kondular. (Harita – 1) Bir hamlede Müslümanları yok edeceklerini sanıyorlardı. Fakat, Medine önünde, hayallerinde bile bulunmayan bir hendekle karşılaşınca, şaşırıp kaldılar. Sağa sola döndüler. Geçilecek yer aradılar. Bulamayınca, İslâm ordusu karşısında saf bağladılar. Oklar atarak, taşlar yağdırarak harbe başladılar.

10.000 kişilik müttefik müşrik ordusu karşısında, Müslüman askerlerinin sayıları 3000 i geçmiyordu. İçlerinde, ancak 36 atlı vardı, önlerinde hendek, arkalarında Sel’ Dağı bulunuyordu. Hendek, Müslüman ordusiyle düşman ordusu arasında, boydan boya uzanmıştı. Muhacirlerin sancağı, Zeyd ibn-i Hârise’nin; Ensârın sancağı da Sa’d İbn-i Ubâdenin elindeydi. Mevsim kıştı ve soğuk şiddetliydi. Müşrikler, kolayca kazanılacak bir zafere koşmuşlar ve Uhud savaşında olduğu gibi, bir gün içinde her işi bitirip dönmeyi düşünmüşlerdi. Halbuki, hendeğin geçilemeyeceği anlaşılınca harbi kazanmanın kolay olamayacağı görüldü. Ancak, Müslümanların en zayıf noktası, gerilerinde Yahudilerin bulunduğu yerdi. Benî Kureyza Yahudileri, Kureyşlilerle birleşirlerse kazılan hendeğin kıymeti kalmayacaktı. Önce Yahudiler, Ebû Süfyân’ın teklifine yanaşmadılar. Çünkü, Müslümanlarla aralarında, antlaşmaları vardı. Fakat, bir müddet sonra Benî Nadir Yahudileri, Benî Kureyza’yı kandırdı. Düşmanın her taraftan Medine’ye saldırdığı, Müslümanların en buhranlı dakikalar yaşadığı bir sırada, Benî Kureyza Yahudileri anlaşmayı bozdular. Münâsip zamanın geldiğini hesaplayarak Müslümanları, arkadan vurmak için Kureyşlilerle işbirliği etmeye başladılar.

Benî Kureyza, Medine dışındaydı. Hz. Peygamber, hendek önünde düşmanla uğraşırken Yahudiler de şehri basacaklar, Müslüman âilelerini kılıçtan geçireceklerdi.

Yahudilerin müşriklerle birleştiği duyulunca, Müslümanlar telâşa düştüler. Hz. Peygamber meseleyi gizlice tahkik ettirdi. Haberin doğruluğu anlaşıldı. Nasihat için gönderilen heyetin başında Sa’d İbn-i Muâz vardı. Benî Kureyza’nın, akıllarını başlarına almalarını, Benî Nadîr’in düştükleri âkıbete düşmemelerini hatırlattı. Dinletemedi. Yahudiler, Müslümanlara karşı düşmanlıklarını açığa vurmaktan çekinmemişlerdi. Şu halde Müslümanlar, bir taraftan müttefik müşrikler; diğer taraftan Benî Kureyza olmak üzere iki düşman arasında kalmış oldular. Bu sebepten, Hz. Muhammed hem hendek hattını muhafaza ediyor, hem de şehrin korunması için devriyeler gezdiriyordu. Hendeğin bir yeri iyi hazırlanmamıştı. Oradan düşman gece baskını yapabilirdi. Hz. Peygamber, orada kendisi nöbet bekliyordu. Müslüman ordusunda münafıklar vardı. Bunlar orduda bozgunculuk yapıyorlardı. Kur’ân-ı Kerîm, bu hakikati şöyle anlatmaktadır:

“Hani onlardan (münafıklardan) bir güruh, “Ey Yesrib (Medine) ahalisi! artık sizin için burada durmak yok! Hemen geri (evlerinize, eski dininize) dönün!” dedi, idi. Bir tâife de, Peygamberden izin isteyerek “Evlerimiz

açık!” demişlerdi. Halbuki onların evleri açık değildi. Onlar, ancak kaçmak istiyorlardı[116]”.

Medîne kuşatması, bütün şiddetiyle tam bir ay sürdü. Hz. Peygamber ve arkadaşları, kuşatma esnasında birkaç defa, üçer gün aç kaldılar. Karınlarına taş bağladılar. Peygamberimiz ise iki taş bağlamıştı. Düşman, bilhassa Yahudiler, Medine’nin Müslüman kadınlarına ayrılan kısmına da tecavüze başladılar. Fakat, hendeği geçemediler. Müşrikler, bütün reislerin kumandası altında, umumi bir hücuma kalkmışlardı, içlerinden birkaç tanesi atlarını sürerek hendeğin en dar yerinden atladılar, içlerinde, Amr İbnü Abdi Vüdd adında gayet cesur bir pehlivan da vardı. Bunun şöhreti, Arabistan’ı tutmuştu. Amr, ileri atıldı. Müslümanlara karşı meydan okudu. Kendisiyle çarpışacak bir er istedi, isteğini, üç defa tekrarladı. Kimse çıkamıyordu. Ağzını bozdu. Müslümanlıkla istihzaya kalktı. Buna karşı Hz. Ali çıktı. İkisi arasında çatışma pek korkunç oldu. Her iki taraf, sonucu heyecanla bekliyordu. Amr’in ilk hamlesini Ali kahramanca, fakat güçlükle savabildi. Sıra kendisine gelmişti. Amr’ı sözleriyle şaşırttı. Âni bir kılıç darbesiyle hasmını yere serdi. Zaferini, tekbir sesleriyle her tarafa duyurdu. Amr’in arkadaşları da ya öldürülmüş veya kaçmıştı.

Ertesi günü, Hendek Gazâsı’nın en korkunç günü oldu. Savaş, bütün gün fâsılasız olarak devam etti. Bir taraftan müşrikler, diğer taraftan Benî Kureyza Yahudileri hücuma geçmişler; akşama kadar ok yağmuruna tuttukları Müslümanlara göz açtırmamışlardı. Hattâ o gün, Müslümanlar hiç namaz kılamamışlar, gece olunca bütün namazlarını birden, Peygamberimizle birlikte kaza etmişlerdi.

Harb uzadıkça iki tarafın durumu da fenalaşıyordu. O sırada, Gatafân kabilesinin ileri gelenlerinden Nuaym ibn-i Mes’ûd, gizlice Müslüman olmuştu. Her iki tarafın kendisine güveni vardı. Bu nâzik devirde Müslümanlığa hizmet etmeyi düşündü. Diplomatça manevralar yaptı. Yahudilerle Kureyşlilerin arasını açmaya muvaffak oldu. Esasen, hava pek soğuktu. Muhasara uzadıkça uzuyor, Müslümanlar ise yılmadan dayanıyordu. Artık, müşriklerle müttefiklerine usanç gelmişti. O sırada birdenbire kuvvetli bir fırtına çıktı. Şiddetli yağmur yağdı. Kureyşlilerin ordu merkezi altüst oldu. Çadırlar yıkıldı. Ocaklar söndü. Atlar, develer dağıldı. Ortalığı dehşet kapladı. Yahudiler kal’alarına çekilmiş; Kureyşlilerle müttefiklerinin mâneviyatı bozulmuş, içlerine korku düşmüştü. Bu tabiî ve ilâhî hâdise, gece vakti olmuştu. Ebû Süfyân, daha fazla dayanamadı, çekilmeye karar verdi.

– “Ben geri dönüyorum, siz de yola çıkın!” dedi ve devesine bindi. Mekke yolunu tuttu. O gece, düşman askerleri de geri dönmüşlerdi. Fakat, panik pek ânî olmuştu; Arap kabileleri göç ederken pek çok savaş malzemesi, yiyecek ve eşya bırakmıştı.

Muhasara sırasında Müslüman askerleri, soğuktan, açlıktan, bozgunculuktan dağılmış; Peygamberin yanında, ancak 300 kadar fedâkâr mücahit kalmıştı. Bunlar da büyük sıkıntı içindeydi. Düşmanın böyle, perişan bir halde çekilmesi üzerine, Müslümanlar sevinç duydular. Muhasaradan kurtuldular. Sabah olunca hendekten çıktılar. Müttefik askerlerinin bırakmış oldukları erzak ve eşyayı aldılar. Şuraya buraya dağılan develeri topladılar. Ordu merkezine getirdiler. Bu suretle hem savaş kazanılmış, hem de Medîne kıtlıktan kurtulmuş oldu. Ele geçen erzak arasında yirmi kadar deve vardı. Bunlar hurma ve başka erzakla yüklüydü. Kur’ân-ı Kerîm, bu hâdiseye şöyle işaret buyurmaktadır:

“Ey iman edenler! Allah’ın size olan nimetlerini hatırlayınız. Hani ordular saldırmıştı da, biz onların üzerine bir rüzgâr ve sizin görmediğiniz ordular göndermiştik[117]”.

Hz. Peygamber bu ilâhî zafer karşısında Allah’a hamd ve şükrederken Ashâbına da:

– “Artık nöbet sizindir. Bundan sonra, Kureyş sizin üzerinize gelmez”, buyurdu.

Hendek Gazâsında müşriklerden 4 kişi ölmüş, Müslümanlardan 5 kişi şehit düşmüştü. Bu savaş, birçok hiziplerden, kabilelerden toplanan müşriklerle yapıldığı için, “Ahzâb Gazâsı” adını aldığı gibi, Medine’nin etrafına kazılan hendekten dolayı da “Hendek Gazâsı” veya şehrin hendek dışından kuşatılması yüzünden de “Medine Kuşatması” isimleriyle anılmaktadır.

Peygamberimiz savaş alanından şehre döndü. Fakat, silâhlarını daha çıkarmamıştı. Hemen Benî Kureyza üzerine hareket emrini verdi.

C. Benî Kureyza Gazâsı:

Bu gaza, Yahudilerle Hz. Peygamberin yapmak zorunda kaldığı savaşların üçüncüsü oldu. Birincisi, Benî Kaynuka’ Gazâsıydı. Büyük Bedir Gazâsı’ndan sonra, Kaynuka’ Yahudileriyle yapılmıştı. İkincisine Benî Nadîr Gazâsı denir. Bu da Uhud Gazâsından çok sonra, Nadîr oğullarına karşı açıldı, üçüncüsü olan Benî Kureyza Gazâsı da Hendek Gazâsının bir devamı sayılabilir.

Kureyza oğulları, Benî Kaynuka' gibi, Nadîr gibi Medîne Yahudilerindendi. Hz. Peygamber, Medine'ye hicret ettikleri zaman, Benî Kureyza ile de bir antlaşma yapmıştı. Bu antlaşma ile diğer Yahudiler gibi, bunların da malları, canları, mezhepleri, hürriyetleri güven altına alınmıştır.

Uhud Gazâsında Müslümanlar, zaferi kazanamayınca Medîne Yahudileri şımarmıştı. O zaman Medine'de Benî Nadîr ile Benî Kureyza Yahudileri kalmıştı. Hz. Peygamber, Yahudilerle yapılmış olan eski antlaşmaların yenilenmesine lüzum gördü. Fakat, Benî Nadîr Yahudileri buna yanaşmadı, İslâm düşmanlığını açıkladıkları için yapılan savaş sonunda sürgün edildiler. Yalnız, Benî Kureyza eski antlaşmalarını yeniledikleri için, yerlerinde bırakıldılar.

Hendek savaşında Benî Nadîr'in eski reisleri, bütün müşriklerle birleşerek Medine'ye saldırdıkları zaman, Benî Kureyza bir müddet için Peygamberimizle yaptıkları antlaşmaya saygı gösterdi. Düşmanın teklifini reddetti. Ancak, Benî Nadîr'in reislerinden Ahtab oğlu Huyeyy, Benî Kureyza'yı kandırmaya muvaffak oldu; Peygamberle yaptıkları antlaşmalarını bozdurdu. Hendek Gazâsının en nazik devresinde Kureyza oğulları, Kureyşlilerle birleştiler; savaşa girdiler. Böylece vatanlarına ihanet etmiş oldular. Kur'ân-ı Kerîm:

"Ehl-i kitabdan oldukları halde müşriklere yardım edenler."[118] şeklinde Benî Kureyza'dan bahsetmektedir, öteden beri Kureyza oğullarını korumakta bulunan Evs kabilesinin reîsi Sa'd İbn-i Muâz'ın yaptığı nasihatleri dinlemediler. Hattâ, Peygamber hakkında küstahça sözler bile söylemekten çekinmediler[119]. Halbuki, antlaşmaya göre Benî Kureyza'nın Hz. Peygamberle birlikte olmaları, ortak vatan olan Medine'ye, saldıran düşmana karşı korumaları gerekiyordu. Bunların düşmanla işbirliği yapmaları, Müslümanlar için son derece tehlikeliydi. Çünkü, Benî Kureyza, Medine'nin her tarafını çok iyi biliyordu. Şehri kuşatan müşriklere, memleketin zayıf noktalarını gösterir, düşmana büyük yardımlar sağlayabilirdi. Bu hal, Müslümanların geçirmekte olduğu siyasî buhranı artırıyordu. Fazla olarak, Benî Kureyza'nın bulunduğu yer, Medine'ye pek yakındı. Müşrikler, Benî Kureyza tarafından Medine'ye saldırırlarsa bütün Müslümanları, muhakkak kılıçtan geçirebilirlerdi. Buna da Yahudiler sebeb olurdu.

Ancak, Hendek Savaşı, Müslümanlar lehine sona erdiği için artık, Benî Kureyza meselesini halletmek, savaşın en korkunç zamanında yapılan alçaklığın hesabını sormak lâzım geldi. Bu sebepten, Hz. Peygamber,

cepheden Medine'ye döndüğü gün, ilâhî ilham üzerine Benî Kureyza'ya karşı sefer yapılması emrini verdi. Hattâ, yürüyüşün sür'atini sağlamak için:

– "Sizden hiçbiriniz, ikindi namazını başka yerde kılmasın. Ancak, Benî Kureyza diyarında kılsın!" buyurdu. Ashâbtan bir kısmı, vakti geçirmemek için ikindi namazlarını yolda kıldıkları halde, bir kısmı da emrin şekline uyarak, Benî Kureyza yurduna varmadan namazlarını kılmamıştı.

Hz. Peygamber, sancağı Ali'ye verdi, öncü olarak Benî Kureyza üzerine gönderdi. Yahudiler kendi kaleleri önünde Ali'yi görünce kızdılar. Peygambere söverek kalelerine kapandılar. Kendilerini korumaya karar verdiler. Nüfusları 900 kişiydi. Eğer Müslümanları iyi karşılasaydılar, kusurları affolunurdu.

Müslüman askerlerinin sayısı 3000 idi. Benî Kureyza kuşatması, 25 gün sürdü. Yahudiler antlaşmalarını bozduklarına pişman oldular. Kayıtsız şartsız teslime mecbur kaldılar. Yalnız, Peygamberin yerine Evs kabilesi reîsi Sa'd ibni Muâz'ın hakemliğini istediler[120]. Çünkü, Benî Kureyza, Evs kabilesinin himayesi altındaydı. Peygamberimiz de bunların teklifine râzı oldu. Sa'd'e haber yolladı. Ancak, Sa'd hasta idi. Hendek Gazâsında yaralanmıştı; tedavi ediliyordu. Bu haber üzerine geldi. Hendek harbinde Benî Kureyza'nın sebepsiz olarak ahdini bozduklarına üzülüyordu. Antlaşmaların şerefini düşündü. Verilecek cezanın, yapılan cinayete uymasını hesapladı. Haklarında verilecek hüküm için Yahudilere sordu:

– "Kur'ân-ı Kerîm hükümlerini mi isterler, yoksa kendi kanunlarının uygulanmasını mı tercih ederler?" dedi. Yahudiler, İbrani kanunlarını isteyince Sa'd, hükmünü Mûsâ şerîatine bakarak verdi. Buna göre, Eli silâh tutan erkekler idam olunacak, kadınlarla çocuklar esir sayılıp malları zaptedilecekti. Çünkü, Benî Kureyza, Hz. Mûsâ dininde idi. Verilen hüküm de Tevrât'a, Tevrât'ın Tesniye kitabının 20'nci babındaki esaslara uygun düşmüştü[121]. O zaman Peygamberimiz de:

– "Ey Sa'd! Allah'ın hükmüne uygun hükmettin", buyurdu[122]. Yahudiler, bu hükmün Tevrât'a uygun bulunduğunu itiraf ettiler.

Benî Kureyza hakkında verilen hüküm, Medine'de Ali ile Zübeyr tarafından tatbik edildi. Îdam edilen erkeklerin sayısı 400 idi[123]. Bunlar arasında, bütün bu felâketlere sebep olan Ahtab oğlu Huyeyy ile Benî Kureyza kabilesinin reîsi Es'ad oğlu Kâ'b da vardı. Sa'd ibn-i Muâz'ın bu hükmü, bugünkü devletler kanunlarına da uygundur. Çünkü, vatana hâinlik edenler, düşmanlarla birleşerek vatandaşlarına karşı silâh kullananlar îdam cezasıyla cezalandırılmaktadır. Benî Kureyza, bunların hepsini yapmıştır.

Hendek Gazâsında, Sa'd İbn-i Muâz'ı yaralayan Benî Kureyza'dan bir Yahudi değil, Kureyşlilerden bir Araptı. Aldığı yara yüzünden vefat etmesi Müslümanlar için büyük bir acı oldu. Karakteri bakımından Sa'd, Ömer'e benziyordu.

Sorular:

Hicretin beşinci yılı olayları nelerdir? – Hendek Gazası nerede, kimlerle yapıldı? – Hendek Gazâsı nasıl hazırlandı? – Hendek Gazâsında iki tarafın kuvvetleri nasıldı? – Hendek nerede kazıldı, bu fikri kim ortaya attı? – Medîne muhasarası nasıl başladı, kaç gün sürdü? – Medîne kuşatmasında Müslümanlar, hangi güçlüklerle karşılaştı? – Hendek Gazâsının sonucu ne oldu? – Bunun sebepleri nelerdir? – Benî Kureyza Gazâsı kimlere yapıldı, kaç gün sürdü? – Benî Kureyza Gazasının sebebi ne idi? – Benî Kureyza Gazâsı nasıl sona erdi? – Benî Kureyza Yahudileri hakkında kim hakemlik yaptı? – Benî Kureyza hakkında verdiği karar ne idi? – Bunu neye göre verdi?

XII MEDİNE DEVRİ HİCRETİN ALTINCI YILI HÂDİSELERİ

(627 - 628)

A. Müreysi’ Gazâsı:

Müslümanların, müşriklerle yapmak zorunda kaldıkları savaşlar ikiye ayrılır: Mekke’li müşriklerle, yani Kureyşlilerle yapılan savaşlar, Mekke’li olmayan, yani Mekke dışındaki müşrik kabîleleriyle yapılan savaşlar.

Mekke’li müşriklerle yapılan savaşlar: Bedir, Uhud, Hendek gazâlarıydı. Hendek Gazâsından sonra, yapılan Müreysi’ Gazâsı Peygamberimizin Mekke’li olmayan müşriklerle giriştiği ilk gazâ oldu.

Bu gazaya “Müreysi’ gazâsı” denildiği gibi, “Benî Mustalik Savaşı” adı da verilir. Mustalik oğulları, Huzâa kabilesinin bir kolu idi. Müreysi’de Huzâa yurdunda bir kuyuya veya bir suya verilen isimdir.

Benî Mustalik kabilesi, Necid civarında, Medine’ye 9 günlük bir yerde yerleşmişti. Şimdiye kadar, Müslümanlarla iyi geçinmişlerdi. Kabile reisi, Ebû Dırâr oğlu Hâris idi. Hâris, Kureyşlilerin teşvikine kapıldı. Hem kendi aşiretinden, hem de civarda yaşayan bedevî Araplardan asker topladı. Maksadı Medine’ye saldırmak, Peygamberi öldürmek, Kureyşlilerin başaramadığını yapmaktı.

Mustalik oğullarının, Müslümanlara karşı hazırlandıkları Medine’de duyuldu. Doğruluğu anlaşılınca Peygamberimiz hemen harekete geçti.

Zeyd İbn-i Hârise’yi Medine’de bırakarak 1000 kişilik bir kuvvetle yola çıktı. 30 kadar atlısı vardı. Fakat, İslâm ordusuna, şimdiye kadar görülmemiş sayıda münafık karışmıştı. Düşman, Hz. Peygamberin bu hareketini duydu, korkuya kapıldı, öteden beriden toplanan bedeviler dağıldı. Hâris’in yanında yalnız kendi kabilesine mensup askerler kalmıştı. Düşmanın, Müreysi’ suyu başındaki ordu merkezi, Müslümanlar tarafından basıldı. Kendilerine İslâm olmaları teklif edildi. Kabul etmedikleri görülünce ok cengi başladı. Bir saat sürdü. (*2*. Şa’bân. 6 = 17. Aralık, 627) [124].

Peygamberimiz, ordusunu “saff-ı harb” nizamına soktu. Muhacirlerin sancağı Hz. Ebû Bekir’de; Ensarın sancağı, Sa’d İbn-i Ubâde’nin elindeydi. Hücum pek şiddetli oldu. Mustalik oğulları dayanamadılar. Ya esir oldular, yahut kaçtılar. 10 tane ölü vermişlerdi. Müslümanlardan bir şehit vardı.

Müreysi’ Gazâsında ganimet olarak Müslümanların ellerine 700 esir, 5000 koyun, 2000 deve geçmişti. Medine’ye dönüldükten sonra her esirin

akrabası gelir, fidyesini (kurtuluş bedelini) verir, esirini kurtarırdı.

Esirler arasında Hâris'in kızı Cüveyriyye de vardı. Kocası savaşta ölmüş, kendisi esir düşmüştü. Kabîle reisi Hâris, Peygambere başvurdu. Asaletinden bahsederek kızının cariye olamayacağını ileri sürdü. Şerefinin korunmasını istedi. O zaman Hz. Peygamber, Cüveyriyye'nin fikrini sordu. Peygamberin yanında kalmayı tercih ettiğini söyleyince, bizzat Peygamberimiz, fidyesini verdi. Cüveyriyye, bu suretle serbest kalınca kendi isteğiyle Peygamberle evlendi. Kabilesinden olan bütün esirlerin kurtulmalarına sebep oldu. Çünkü Ashâb, Cüveyriyye'nin evlendiğini görünce, "Peygamber zevcesinin akrabasını esir etmek doğru olamaz" dediler, ellerindeki bulunan esirleri serbest bıraktılar[125]. Görülüyor ki, Peygamberimizin Cüveyriye ile evlenmesi, tamamıyla siyasi bir hâdise idi.

B. Dinî hükümler: Teyemmüm:

Hz. Muhammed Mustalik oğullarıyla yaptığı Müreysi' Gazâsından dönüyordu. Zevcesi Âişe de orduyla beraberdi. Geceledikleri yerde su bulunmadığı için, kafile, sabaha karşı hareket edecek, su başına yetişecekti. Tam bu sırada Âişe'nin gerdanlığı kaybolmuştu. Arandığı halde bulunamadı. Bu yüzden ordunun hareketi gecikti. Fakat, askerin abdest alacak suları yoktu. Sabah namazı vakti girmişti. Ashâb telâş içinde kaldı Ebû Bekir'in canı sıkıldı. Bu hale sebep olduğu için, kızı Âişe'ye fena halde çattı, işte o zaman, teyemmüm âyeti nâzıl oldu. Herkes, sevinç içinde kaldı[126]. Bütün asker, teyemmüm ederek namazlarını kıldılar. Namazdan sonra kafile harekete hazırlanırken gerdanlığın deve altında kalmış olduğu görüldü.

Teyemmüm temiz toprakla yapılan bir taharettir. Abdest almak veya gusletmek isteyen bir Müslüman, su bulamadığı veya suyu kullanmaya gücü yetmediği zaman teyemmüm eder. Teyemmüm, hem abdest, hem de gusül yerine geçer. Hicretin altıncı yılı meşru kılınmıştı. Hz. Peygamberin Ümmü Habîbe ile evlenmesi de bu yılda oldu.

Ümmü Habîbe, Kureyşlilerin reîsi, Uhud ve Hendek savaşlarında ordularının başı olan Ebû Süfyân'ın kızı idi. Mekke devrinde Müslüman olmuştu. İlk zevciyle birlikte Habeşistan'a hicret etmişti. Kocası orada Hristiyan olmuş, kendisi, imanında sebat ederek kocasından ayrılmıştı. Ümmü Habîbe, yüksek aileden olduğu için başka birisiyle de evlenememişti. Bu yüzden, yabancı diyarda kimsesiz kalan Ümmü Habîbe, korunmaya muhtaçtı. Babası Ebû Süfyân, henüz Müslüman olmamıştı. Tersine, Müslümanların baş düşmanıydı. Ümmü Habîbe, bu sebepten

babasının, yanına da gidemezdi. Peygamberimiz, Habeşistan'a elçi yolladı. Habeş Necâşîsini (hükümdarını) vekil yaptı, Ümmü Habîbe'yi kendisine nikâhlayarak himayesine aldı.

Peygamberimizin çeşitli maksatlardan ileri gelen bu evlenmeleri, sekizinci hicret yılında, çok evlenmeyi sınırlandıran âyetlerin gelişinden, önce idi.

C. Hudeybiye Antlaşması:

Müslümanların en azılı düşmanları, Kureyşlilerdi. Kureyşlilerin İslâm düşmanlığı, daha Mekke devrinde iken, İslâm nurunun doğmasıyla başlamıştı. Birçok safhalar geçirdi. Medine devrinde, Müslümanlar tarafından Mekke'nin fethine kadar sürdü.

Mekke'li müşriklerin, Müslümanlarla olan ilişkileri, iki devreye ayrılır: sulh devri, savaş devri.

Sulh devrinde Müslümanlar, Mekke'li müşriklerin çeşitli kötülükleri karşısında sabretmişler; kuvvetli imanlarına güvenerek sulhu bozmamaya çalışmışlardı. Bu hal, bütün Mekke devrinde olduğu gibi, Medine devrinde Hicretin ikinci yılına kadar da devam etti.

Savaş devri ise Hicretin ikinci yılında, Müslümanların şahıslarını koruma maksadıyla açıldı, iki safha geçirdi: Hudeyibiyye barışından önceki devir birinci safha, Hudeybiye'den sonraki devir de ikinci safhadır. Birinci safhanın başlıca gazâları: Bedir, Uhud, Hendek Gazâlarıydı. İkinci safhanın önemli savaşı da Mekke'nin fethi oldu.

Kureyşliler, her türlü zulümleriyle Müslümanları Mekke'den çıkmaya mecbur ettikleri gibi, Medine devrinde de rahat bırakmamışlardı. Bedir, Uhud, Hendek gibi kanlı savaşlar bu yüzden çıkmıştı. Mekke'li müşriklerle Müslümanlar arasında yıllarca sürüp giden bu düşmanlık politikası, Hudeybiye'ye kadar bir barış antlaşmasına bağlanamamıştı. Halbuki, Arap Yarımadası'nda yaşayan diğer kabileler, Kureyş'in bu hareketini kendilerine örnek tutuyorlardı. İslâm dininin bu kabileler arasında yayılabilmesi için, Kureyşlilerle barışın kurulmasına ihtiyaç vardı. Mekke'lilerle Peygamberimizin imzaladığı Hudeybiye antlaşması, bu bakımdan büyük ve tarihî değer taşımaktadır.

Hudeybiye Barışı, Hendek Gazâsından bir yıl sonra, Hudeybiye kuyusunun adını taşıyan bir köyde hazırlandı. Hudeybiye Köyü de Medine'ye 9 konak, Mekke'ye bir günlük yerde bulunuyordu[127].

Hicretin altıncı yılında, Zilka'de ayının birinci pazartesi günü idi. Resûl-i Ekrem Efendimiz 1400 (veya 1500) kişilik bir Müslüman kafilesiyle

Medine'den çıktı. Mekke'ye doğru yol alıyordu. Maksadı, "Beytullah = Allah'ın evi" denilen Kâ'be'yi ziyaret etmekti.

Peygamberimiz, evvelce bir rüya görmüştü[128]. Bu rüya üzerine, Kâ'be'nin hep beraber ziyaret edileceğini Ashâbına müjdeledi. Müslümanları, haccetmeye çağırdı. Medine'de Ümmü Mektûm oğlu Abdullah'ı imam olarak bıraktı. Mekke'lileri telâşa düşürmemek için arkadaşlarına ağır silâh aldırmadı. Yalnız yanlarında "yolcu silâhı" denilen birer kılıç bulundurmalarını emretti. Zâten her yolcu, eşkiyaya karşı yanında böyle bir silâh taşırdı. Kurbanlık olarak 70 deve ayırdı. Zevcelerinden Ümmü Seleme'yi beraberinde götürüyordu.

İçinde çocuklukları geçen Mekke'ye, muhacirler altı yıldan beri hasret kalmışlardı. Kâ'be ziyaretine can atıyorlardı. Birçoklarının âileleri hâlâ Mekke'de bulunuyordu. Medîne'li Ensârın birçoğu da bu ziyareti çok istiyordu.

Savaş yapılması yasak olan aylar, Zilka'de ile başlardı. Zilhicce hac ayı idi. Fakat Mekke, hac ayında çok kalabalık olurdu. Peygamberimiz, düşman kabîleleriyle karşılaşmamak için, Kâ'be ziyaretini bir ay önce yapmak istedi, ihrâma girdi Ancak, düşman tarafından bir baskına uğramamak için, 20 kadar süvariyi öncü olarak çıkardı.

Hz. Peygamberin bu hareketi, Mekke'de duyuldu. Müşrikler, heyecan içinde kaldılar. Her ne olursa olsun, Müslümanları Mekke'ye sokmamaya karar verdiler. Hattâ, Ashâbıyla Hudeybiye'ye vardığı zaman Peygamberi silâhlı kuvvetleriyle karşıladılar. (Harita – 2)

O sırada Huzâa kabilesi, Müslüman değildi. Fakat, Müslümanlarla birlikti. Kabile reîsi Büdeyl, birdenbire çıkageldi. Büdeyl'i, Mekke'liler özel olarak göndermişti. Peygamberimizle görüştü, maksadını öğrendi. Kureyş'in kararını da Peygamberimize haber verdi. Hz. Peygamber de Büdeyl'i Kureyşlilere gönderdi. "Müslümanların Mekke'ye gelişi, aslâ savaşmak için değildi. Belki, Kâbe'yi ziyarettir. Mekke'liler isterlerse kendileriyle bir savaşı bırakma antlaşması da yapılabilecektir" dedi.

Gerçekte, Kureyş'in ileri gelenleri de savaşı istemiyorlardı. Hattâ, sulh sayesinde Şam ticaretinin tekrar açılacağını umuyorlardı. Müslümanlarla görüşebilmek için, Tâif'li Sekîf kabilesinden Mes'ûd oğlu Urve'yi, Peygambere gönderdiler.

Urve, Hz. Peygamberle görüştükten sonra Kureyşlilere gördüklerini anlattı. Ashâbın, Hz. Peygambere olan bağlılık derecesine hayran olmuş; Roma, İran, Habeş saraylarında böyle bir itaate hiç rastlamadığını itiraf

etmişti. Fakat, Urve'nin sözleri, Mekke'liler tarafından iyi karşılanmadı. Hattâ Kureyşliler, Müslümanlara bir baskın yapılması için askerî bir birlik bile göndermişlerdi. Fakat Müslümanlar, harb niyetinde olmadıklarını göstermek için, esir ettikleri bu birliği salıverdiler.

Kureyşlileri kendi elçilerinin bile ikna edemediklerini gören Hz. Peygamber, Mekke'lilere Osman'ı göndermeyi uygun buldu. Fakat, Mekke'de akrabası çok olduğu halde, Osman, Mekkeli'ler tarafından göz hapsine alındı. Çünkü, Kureyşliler, Kâ'be ziyareti için yalnız kendisine müsaade ediyorlardı. Osman da: "Ben, Kâbe'yi ancak Peygamberin arkasından ziyaret ederim." demiş, yalnız başına tavaf etmemişti.

Beklenen zaman içinde Osman geri dönemedi. Mekke'de Kureyşliler tarafından öldürüldüğü söylentisi bile çıktı. Siyasî durum, büsbütün nazik bir safhaya girmiş oldu. Vâkıâ Müslümanlar azdı, silâhsızdı. Fakat, Osman'ın Kureyşliler tarafından öldürülmesi ihtimali karşısında Hz. Peygamber, bu işi Kureyş'in yanına bırakmak istemedi. Hemen Ashâbını topladı:

– "Müşriklerle vuruşmadıkça, buradan ayrılamayız!" buyurdu. Müslümanlık uğrunda canlarını feda için Ashâbını biate çağırdı. Bütün arkadaşları, savaşarak ölmeye, asla kaçmamaya söz verdiler. Ellerini tutarak Hz. Peygambere biat ettiler. Hz. Peygamber de Osman adına bir eliyle diğer elini tuttu, Osman'ı da biate karıştırdı. İslâm tarihinde, Büyük Akabe biati gibi pek büyük bir değer taşıyan bu biat; vadide, bir ağaç altında yapıldı[129]. Buna, Biatü'r-Rıdvân (ayrıca Hudeybiye Biâti) adı verildi. Yalnız bir münafık, devesinin arkasına gizlenerek biate katılmadı.

Altında, Rıdvân biatinin yapıldığı ağaç, gitgide, Müslümanlar arasında tarihî bir şeref kazandı. Ancak, eski milletlerin tarihlerinde görüldüğü gibi, bu ağacın ileride mukaddes sayılması, ibadete vesile olması ve böylece Müslümanlıkta da puta tapıcılığa yol açılması ihtimali vardı. Bu sebepten, Ömer, halkın fazla saygı göstermesine dayanamamış; Rıdvân biati ağacını, kendi halifeliği zamanında kestirmişti[130].

Müslümanların, Peygamberlerine karşı mutlak itaatlerini, dinlerine olan derin bağlılıklarını gösteren bu biat, Kureyşliler tarafından duyuldu. Mekke'ye dehşet saldı. Pek büyük tesirler yaptı. Mekkeli'ler, göz hapsinde tuttukları Osman'ı hemen bıraktılar. Peygamberle sulh yapmak için bir heyet gönderdiler. Heyetin başkanı, Amr oğlu Süheyl idi. Sulh şartları uzun ve hararetli münakaşalardan sonra kabul edildi. Tarihte, Müslümanların

yaptıkları ilk sulh antlaşması Hudeybiye oldu. (1. Zilka'de, 6 = 13. Mart. 628).

Başlıca hükümler şunlardı:

1) Hudeybiye antlaşması 10 sene müddetle savaşı bırakma antlaşması idi. Bu antlaşmaya göre; iki taraf bu müddet içinde birbirleriyle savaşmayacak, birbirlerine hiçbir surette tecavüzde bulunmayacak.

2) Müslümanlar bu sene Kâ'be'yi ziyaret edemeyecek. Bu ziyaret ancak; bir sene sonra yapılabilecek.

3) Kâ'be'yi ziyarete gelecek olan Müslümanlar; Mekke'de üç günden fazla kalamayacak, yanlarında da birer yolcu kılıcından başka silâhları bulunmayacak,

4) Müslümanlar, Kâ'be'yi ziyaret ederken Kureyşliler Mekke dışına çıkacak, Müslümanlarla ilişki kurmayacak,

5) Kureyşlilerden biri, velisinin izni olmaksızın, Müslümanlar tarafına geçerek Medine'ye giderse, Müslüman dahi olsa geri verilecek, Mekke'lilere teslim edilecek. Fakat, Müslümanlardan biri Kureyş tarafına geçerek Mekke'ye giderse, geri verilmiyecek,

6) Kureyş kabilesi dışında kalan diğer Arap kabileleri, isterlerse Peygamberin, dilerlerse Kureyş'in himayesine girebilecek. Yani iki taraftan biriyle birleşmekte serbest kalacak.

Hudeybiye antlaşması: şahit sıfatıyla orada bulunan Muhacirler ve Ensârın bir kısmı ile müşriklerin ileri gelenleri tarafından imzalandı. Antlaşmanın kâtipliğini Hz. Ali yapıyordu. Antlaşma şartlarının ağırlığından müteessir olan Ali, bir iki defa kalemi elinden bırakmıştı. Kureyş'in baş mümessili Süheyl, antlaşma yazılırken daha çok "Resûlullah" sözüne îtiraz etmiş, silinerek yerine "Abdullah oğlu Muhammed" yazılmasında ısrar etmişti. Hz. Peygamber:

– "Vallahi, siz yalan saysanız da ben, Allah'ın Resûlüyüm", diye cevap vermişti. Kâtip Alî:

– "Vallahi, ben, Resûlullah unvanını kat'iyyen silemem!" deyince Peygamberimiz Ali'ye dönmüş:

– "Sen, bana o kelimelerin yerini göster!" demiş, o tâbiri kendi eliyle çizerek "Abdullah oğlu Muhammed" künyesini yazdırmıştı[131].

Halbuki, Süheyl'in oğlu Ebû Cendel, evvelce Müslümanlığı kabul ettiği için babası tarafından zincire vurularak Mekke'de hapsedilmişti. Antlaşma yazılırken hapisten kurtulmuş, zincirini sürüye sürüye, bin bir güçlük içinde, Müslümanlara can atabilmişti. Kureyşin baş murahhası Süheyl,

oğlunun geri verilmesinde ayak diredi. “Bu antlaşmaya göre; sizden ilk isteyeceğim adam budur” dedi. Aksi takdirde, barışın bozulacağını kesin bir dille söyledi. Peygamberimiz, sulhu kurtarmak için, Ebû Cendel’i velisine teslime razı oldu. Fakat, Ebû Cendel, babasının bu inadı karşısında son derece teessüre kapıldı. Acıklı halini, Müslümanlara bildirmek istedi. O zaman Peygamber:

– “Yâ Ebû Cendel! Sabret. Allah’dan ümidini kesme. Allahü Teâlâ, yakında sana da, senin gibi olanlara da kurtuluş yolu gösterecektir”, sözleriyle kendisini teselli etti.

Ancak durum nazik ve sinirler gergindi. Ebû Cendel’in uğradığı felâket, Müslümanları galeyana getirmişti. Hattâ Ömer dayanamadı, Hz. Peygamberin huzuruna çıktı:

– “Sen, Allah’ın Peygamberi değil misin, dinimiz hak değil mi? Bu alçaklığı neden kabul ediyoruz?” diye söylendi. Peygamberimiz:

– “Muhakkak ben, Allah’ın Peygamberiyim. Allah’a isyan etmiş de değilim”, cevabını verdi.. Ömer:

– “Sen, bize Kâ’be’yi tavaf edeceğiz, demedin mi?” deyince Hz. Peygamber:

– “Evet, söyledim. Fakat, bu sene demedim. Yine tekrar ederim ki; Mekke’ye girecek, Kâ’be’yi ziyaret edeceksiniz!” buyurdu.

Ömer, Peygamberimizin yanından ayrıldı. Doğru, Ebû Bekir’in yanına gitti. Aynı sualleri Ebû Bekir’e sordu. Ondan da aynı cevapları aldı[132].

Ömer, Peygambere karşı bile olsa, düşüncelerini çekinmeden söylemiş, Müslümanlıktaki fikir hürriyetine canlı bir misal daha vermiş oldu. Tarihte, Hz. Peygamber devri, Milâdın yedinci yüzyılının ilk yarısına rastlar. O zaman Avrupa, feodalite denilen derebeylik rejiminin korkunç baskısı altında inliyordu.

Müslümanlarla Kureyşliler arasında imzalanan Hudeybiye barışı, çeşitli yönlerden incelenmeye değer:

– Ortaçağda, Milâdın 628 inci (Hicretin altıncı) yılında hazırlanan bu antlaşma, dinî olduğu kadar da siyasî bir barış belgesiydi. Hudeybiye’den önce Mekkeliler, Müslümanların merkezi olan Medine’nin varlığını bile kabul etmek istemiyorlardı. Müslümanlığı yok etmek için, birkaç defa teşebbüse geçmişlerdi. Şimdi, bu antlaşmayla İslâm topluluğunu, resmî olarak tanıdılar. Böylece Müslümanlığın bütün kabileler arasında, büyük bir önem kazanmasına sebep oldular. Müşrikler, gerçekten bu antlaşmayla Mekke’lilerin Müslüman olmalarına, Medine’ye sığınmalarına aslâ razı

olmadılar. Fakat, Hz. Peygamber, İslâm dininin yayılışını hiçbir şeyin durduramayacağını göstermek için, bu maddeyi kabul etmiştir.

Antlaşmadaki en önemli nokta, iki taraftan (Kureyş ile Müslümanlardan) birinin himayesine girmek isteyen diğer kabilelerin hareketlerinde serbest olması idi. Bunun da, devletler hukuku bakımından önemi büyüktü.

Antlaşmanın bütün şartları, görünüşte, Müslümanların aleyhindeydi. Fakat, Hz. Peygamber çeşitli sebepler yüzünden savaş yapmak istemiyordu: Bir defa, Medine'den savaş için çıkılmamıştı. Müslümanların silâhları bile, birer yolcu kılıcından ibaretti. Gerçekten, Müslümanlar arasında kuvvetli birlik vardı. Bu birlik sayesinde, Kureyş'e karşı savaşı kazanmak ihtimali çoktu. Fakat, kan dökerek Mekke'ye girilirse Harem-î şerife saygısızlık olacaktı. Mekke'de, Müslümanlığını gizli tutanlar vardı. Bunlar da savaş arasında ayak altında kalacaklardı. Bundan başka, sulh sayesinde, Mekke'nin ileri gelenlerinden birçoklarının İslam'a girmesi, Müslümanlığın, bunlar sayesinde kuvvet bulması da hatıra geliyordu. Çünkü Müslümanlık, kılıca dayanarak yayılan bir din değil, ruhları fetheden bir insanlık dini idi. Kureyşlilerle Müslümanlar arasında savaş hali uzayıp gittikçe Müslümanlık ne Mekke'lilerle, ne de diğer kabilelerle temaslarda bulunamayacak, esas gayesine kavuşamayacaktı.

Şartları ne olursa olsun, bu gibi düşünceler sebebiyle barışı kabul etmek lâzımdı, zaruriydi. Barışın neticesi, sanıldığı gibi fena da çıkmadı. Tam tersine, Müslümanlara pek çok faydalar sağladı. Hudeybiye barışından Mekke'nin fethine kadar geçen iki yıl içinde Müslüman olanların sayısı, İslâm'ın doğuşundan Hudeybiye'ye kadar olan 19 yıl içinde İslam'a girenlerin sayısından birkaç misli fazlaydı.

Hz. Peygamber, antlaşmanın imzasından sonra, Ashâbına:

–- "Haydi, kurbanınızı kesiniz, başlarınızı traş ediniz!" buyurmuştu. Fakat, Ashâbtan hiçbiri, yerinden bile kımıldamadı. Peygamber emrini üç defa tekrarladı. Ashâbın bu kırgınlığına sebep, görünüşte sulh şartlarının ağır olması idi. Ancak, Hz. Peygamber, Ashâbın bu hâlinden çok üzüldü. Hemen, zevcesi Ümmü Seleme'nin çadırına girdi. Teessürünü ona bildirdi. O zaman Ümmü Seleme, büyük ve tarihî görevini yaptı:

– "Yâ Resûlallah! Siz çıkınız. Kurbanınızı kesiniz. Tıraşınızı olunuz. Ashâb da size uyacaktır", dedi, zevcini teselli etti. Hz. Peygamber Ümmü Seleme'nin yanından çıktı. Ashâbtan hiçbiriyle görüşmeden kurbanlık develerini kesti. Etini, fakirlere dağıttı. Berberini çağırarak traş oldu.

Peygamberimizin bu hareketlerini gören Ashâb da birer birer kurbanlarını kestiler, tıraşlarını oldular.

Hudeybiye'de Peygamberimiz 19 veya 20 gün kaldıktan sonra, Ashâbıyla birlikte Medine'ye döndü. Arkadaşları, Kâ'be'yi ziyaret edemedikleri için üzüntü içinde bulunuyorlardı.

Müslümanlar, daha Mekke ile Medine arasında bulunurken "Fetih" sûresi nazil oldu. Bu sûre, Hudeybiye sulhunun, birçok fetihlere başlangıç olarak bir "Feth-i Mübîn" olduğunu bildirdi. Çünkü, Hudeybiye barışıyla Müslümanlara bir fetih ve zafer kapısı açıldı. Hayber gibi, Mekke'nin fethi gibi bir takım askerî zaferler, hep, siyasî bir zafer olan Hudeybiye'yi, süratle takibetti. Peygamberimizin vefatı tarihinde ise Müslümanlık, bütün Arap Yarımadasına yayılmış bulunuyordu.

Hz. Peygamber, imzaladığı antlaşmanın şartlarına son derece saygı gösterdi. Hudeybiye'den Medine'ye dönüldükten sonra, bazı Mekke'li kadınlar İslâm dinine girerek Medine'ye gelmişlerdi. Peygamberimiz, bu kadınları Kureyşlilere teslim etmedi. Çünkü, imza edilen antlaşmanın, geri çevrilmesini mecbur ettiği madde, yalnız Müslüman olan erkekler içindi. Kadınlar, buna dâhil değildi. Aynı zamanda Kur'ân-ı Kerîm de bu gibi Müslüman kadınların, müşriklere geri verilmesini menetmiş bulunuyordu[133].

O sırada Ebû Basîr-i Sekâfî adında bir zat, Medine'ye gelmiş, Hz. Peygambere sığınmıştı. Ebû Basîr, Ebû Cendel gibi, antlaşma esnasında Mekke'de Kureyşliler tarafından hapsedilen Müslümanlardandı. Arkasından, iki Kureyşli Ebû Basîr'i almak için Medîne'ye geldi. Peygamberimiz, evvelce Ebû Cendel'i nasıl babası Süheyl'e teslim etmişse şimdi de Ebû Basîr'i, Hudeybiye muahedesine göre, Kureyşlilere hiç itiraz etmeden geri verdi. Ebû Basîr'e de:

– "Ey Ebû Basîr! Biz, antlaşmamızı bozamayız. Sen de biraz sabret. Allah, elbette sana ve müşrikler içinde kalan senin gibi Müslümanlara bir selâmet yolu gösterecektir", buyurdu.

Ancak, Ebû Basîr Mekke'ye değil, ölüme doğru götürülüyordu. Kendisi için kurtuluş çaresi kalmamıştı. Mekke'ye dönerken yolda, Kureyş'li muhafızlardan birini öldürdü. Kendisini kurtardı, ölenin atına bindi, kılıcını kuşandı. Tekrar Medine'ye geldi. Peygamberimizin huzuruna çıktı:

– "Beni, onlara teslim etmekle sözünüzü yerine getirdiniz. Fakat ben, şimdi kendimi kurtardım", dedi. Hz. Peygamber, antlaşma hükümlerine göre, kendisinin Medine'de kalamayacağını anlattı, aynı zamanda:

– “Çık istediğin yere git!” demek suretiyle de kendisine yol göstermiş oldu. Fakat Ebû Basîr ne yapabilirdi? Medine’de kalamaz; çünkü antlaşma müsaade etmiyor. Mekke’ye gidemez; orada da ölüm tehlikesi var. Düşündü. Deniz kıyısına indi. Mekke ile Şam yolu üzerinde “İys” denilen bir yerde yerleşmeye karar verdi. Kureyşlilerin ticaret kervanları buradan geçiyordu. Mekke’de, Müslümanlığını gizli tutanlar, bunu duydular. Mekke’den yakayı kurtaranlar, Ebû Basîr’in başına toplandılar. Orada, bir çete kurdular. Az zaman içinde çoğaldılar, 70 e çıktılar. Biraz sonra, Ebû Cendel de kurtuldu. Ebû Basîr’in yanına sığındı. Müslüman çetesinin sayısı 300 ü buldu. Artık, Mekke’lilerin Şam ticaret yolu kesilmişti. Kureyşliler, haklı olarak telâşa düştü. Korktukları başlarına geldi. Baskı ile vicdanlara hâkim olunamıyacağı anlaşıldı. O zaman, Mekke’lilerin başkanı Ebû Süfyân, Medine’ye mektup yazdı. Peygambere bir elçi gönderdi. Mekke’den kaçan Müslümanların Medine’ye kabul olunmasını, bu gibi, mülteciler hakkındaki maddenin, antlaşmadan çıkarılmasını istedi. Halbuki, Hudeybiye antlaşması yazılırken bu madde, Kureyş’in ısrarıyla konulmuştu. Şimdi, yine onların isteğiyle antlaşmadan kaldırıldı.

Hz. Peygamber, Ebû Basîr ile arkadaşlarını davet etti. Fakat, mücahit Ebû Basîr, ölüm hâlinde hastaydı. Vefat edince Ebû Basîr’in cemaatini, Ebû Cendel topladı. Medine’ye götürdü. Artık, Mekke’lilerin Şam ticaret yolu açılmış, her iki taraf için din serbestisi, vicdan hürriyeti de sağlanmış idi.

Sulhten bir yıl sonra, Hicretin yedinci yılı başlarında yine Hz. Peygamber ile Müslümanlar Mekkeye gitmişler; Kâbe’yi ziyaret etmişlerdi. Müslümanların, Kâ’be’yi ziyaret endişesi de böylece ortadan kalktı.

Sulh şartları içinde Müslümanlara en ağır gelen, iki maddeden birisi, Kâ’be ziyaretinin bir yıl sonraya bırakılması, diğeri Müslüman olarak Medine’ye sığınan Mekke’li mültecilerin, geri çevrilmesiydi. Çok geçmeden bu iki maddenin ikisi de Müslümanların lehine olarak halledilmiş oldu.

Hudeybiye barışından sonra Hz. Peygamber, Müslümanlığı serbestçe yaymaya başladı. Kureyşliler de ticâret işlerini genişlettiler. Ancak, Hudeybiye barışı iki yıl devam edebildi. Bu antlaşmayı bozanlar, hükümlerine saygısızlıkta bulunanlar, yine Kurayşliler oldu.

Sorular:

Hicretin altıncı yılı hâdiseleri hangileridir? Müreysi’ Gazâsı nerede, kimlerle, ne zaman yapıldı? – Ne kadar sürdü? – Mustalik oğulları kimlerdir, nerede oturuyorlardı? – Müreysi’ Gazâsı neden çıktı, ne suretle

sona erdi? – Teyemmüm nedir, hangi gazâda, nasıl meşru oldu? – Hudeybiye barışı nerede, kimlerle, hangi tarihte yapıldı? – Hudeybiye muahedesinin bellibaşlı maddeleri hangileriydi? – Hudeybiye'nin Müslümanlar için en ağır maddeleri hangileriydi, nasıl kaldırıldı? – Hudeybiye'nin Müslümanlara sağladığı faydalar nelerdir? – Hudeybiye'nin, tarihteki değeri nedir?

Okuma Parçası: KUR'ÂN-I KERİM

Kur'ân'ı Kerîm Allâh kelâmı, Müslümanlığın temel kitabı, Müslümanların anayasasıdır. Kur'ân-ı Kerîm, Ulu Tanrı tarafından gönderilen emirlerin, yasakların toplu bulunduğu ilâhî bir kitaptır. Toptan değil, 22 küsur yılda âyet âyet, sûre sûre indi (610 - 632). Cebrâil adındaki ulu melek aracılığıyla Peygamberimize vahiy yoluyla geldi. Kur'ân, daima okunmak üzere gönderildiğinden, insanları bâtıldan hakka çağırdığından, tevhîd inancı etrafında toplandığından ona, Kur'ân denildi. Hz. Muhammed'in Peygamberlik hayatı hem Mekke'de, hem de Medine'de geçtiği için, Kur'ân âyetleri de buna muvazi olarak Mekke'de inen âyetler, Medine'de inen âyetler diye ikiye ayrıldı. Âyetlerin bir araya toplanmasından Sûreler meydana geldi. Kur'ân-ı Kerîm'de 114 sûre vardır. Sûre yüksek makam veya bir binada kat demektir[134]. Bu sûrelerin 93 tanesi Mekke'de, 21 tanesi Medine'de indi. Medine'de nazil olan sûreler uzundur. Mekke'de inen sûreler, 12 sene, 5 ay, 13 gün içinde; Medîne'dekiler de, 9 sene, 9 ay, 9 gün içinde inmiş idi[135].

Sûreler birbirlerine eşit değildir. En uzun sûre: Bakara; en kısası: Kevser sûresidir. Bakara sûresi, 286 âyetli, Kevser sûresi ise 3 âyetlidir. Her sûrenin ayrıca bir adı vardır. İlk inen: Alâk = İkra' sûresinin ilk beş âyetidir ki Hirâ Dağı'nda, Ramazan'da Kadir gecesinde gelmişti. Fakat, bunlar Nebilik âyetleridir. İlk gelen Resûllük âyeti, Müddessir sûresinin ilk beş âyetidir. En son gelen de Bakare sûresinin 281 inci âyetidir. Vedâ' Haccında Bayramın ilk günü Mina'da inmişti. Arafât'da nâzil olan âyet ahkâm âyetlerinin sonuncusu olup Mâide sûresinin 3 üncü âyetidir. Başta Hz. Ebû Bekir olmak üzere Ashâbtan birçokları bu âyetten Peygamber Efendimiz'in ölümünün yakın olduğu

mânâsını çıkarmışlar ve ağlamışlardı. Zaten Resûl-i Ekrem de bundan sonra, ancak 81 gün daha yaşayabilmişti.

Kur’ân-ı Kerîm âyetlerinin sayısı: Besmeleler hâriç olmak üzere 6236 dır. Zemahşerî’nin tefsirinde 6666 olarak gösterilmesi bazı uzunca âyetlerin iki sayılmasındandır. Bu âyetler emir, nehiy, vâid, kıssa, emsal (ibret alınacak hikmetli sözler), helâl ve harâm, dua, nâsih ve mensûh bölümlerine ayrılır.

Kur’ân-ı Kerîm âyetleri, ihtiyaç duyuldukça, zaman zaman, ceste ceste iner; Peygamberimiz de bu âyetleri, vahiy kâtiplerine yazdırır; birer suretlerini de saklatırdı. Aynı zamanda âyetler, Ashâb tarafından bellenir, Peygamberimizin Allah’tan aldığı emirle gösterdiği sıraya göre ezber edilirdi. Ancak, Peygamberimiz zamanında bütün âyetleri bir cilt içinde toplamağa vakit kalmamıştı. Çünkü, en son gelen âyetten sonra çok geçmeden Hz. Peygamber vefat etmişti.

Peygamberimizden sonra, ilk halîfe Ebû Bekir’in ilk zamanlarında Arabistan’da ayaklanmalar oldu. Âsiler üzerine 11 tane askerî birlik gönderildi. Yemâmedeki savaşta 70 kadar hâfız şehit düştü. Kur’ân âyetleri tehlikeli bir duruma girdi. O zaman, bu tehlikeyi Ömer, halifeye hatırlattı. Ebû Bekir de Kur’ân âyetlerini toplama işini, önemle ele aldı. Peygamberimizin vahîy kâtiplerinden Medîne’li Zeyd ilbn-i Sâbit’in başkanlığında bir komisyon kuruldu. Peygamber zamanında, vahiy kâtipleri tarafından yazılan bütün âyetler toplattırıldı. Her âyet için en az iki şahit dinlendi[136]. Şahitler, Peygamberimizin gözü önünde âyetlerin yazıldığına şahitlik ediyorlardı. Bu suretle, bütün âyetler bir Mushafta toplandı. Kur’ân-ı Kerîmi ilk toplatan, birinci halîfe Ebû Bekir oldu. Üçüncü halîfe Osman zamanında da lüzum görüldüğü için, ikinci bir komisyon daha toplandı. Bu işi yine Zeyd eline aldı. Kur’ân-ı Kerîm’in ilk nüshası esas tutuldu. Nüshalar çoğaltıldı. Bütün İslâm dünyasına yayıldı. Kur’an-ı Kerîm’in noktalarla, hareketlerle işaretlenme işi daha sonra yapıldı. Bu işi de yapan, Şam Emevîleri zamanında, Horasan’da Merv hâkimi Yahyâ oldu. Bugün, milyonlarca Müslümanın ellerinde bulunan Kur’ân nüshaları, işte bu ilk tarihi nüshanın aynıdır. Şu halde Kur’ân-ı Kerîm, Hz. Peygamber zamanında

yazıldı, Ebû Bekir devrinde toplandı. Osman’ın halifeliği sırasında yayıldı.

Kur’ân-ı Kerîm, Peygamberimiz zamanında nasıl yazılmış ise, her asırda yüzbinlerce hâfız tarafından ezberlenmek suretiyle, hatasız olarak öylece zamanımıza kadar gelmiştir ve dünyanın sonuna kadar da böylece gidecektir. Tarihte, hiçbir din kitabı gösterilemez ki, Kur’ân gibi, bugüne kadar yanlışsız olarak korunabilmiş olsun. Diğer bütün din kitapları, tahrife uğramış; asılları ortadan kalkmıştır.

Kur’ân-ı Kerîm, mânasının halka gizli kalmaması için hemen her asırda, çeşitli zatlar tarafından Türkçemize çevrilmiş, yeryüzünde bulunan bütün dillere de tercüme edilmiştir.

Kur’ân’ın belâgati ve fesahati insan kudretinin üstündedir[137] Halbuki; Kur’ân-ı Kerîm, Peygamber Efendimize vahyolunduğu sıralarda, Arap dili, fesahat ve belâgatin yüksek şâhikasına ulaşmış bulunuyordu[138].

XIII MEDİNE DEVRİ HİCRETİN YEDİNCİ YILI OLAYLARI

(628 - 629)

A. Hükümdarları İslâm’a Davet:

Peygamber Efendimiz (S.A.V.), Mekke’li müşriklerle “Hudeybiye” antlaşmasını yapmış, iki taraf arasında barış kurulmuş, güvenlik sağlanmıştı. Halbuki Hz. Muhammed (S.A.V.) yalnız Arap’ların peygamberi değildi. Cenâbı-Hakkın ezelî birlik aydınlığını her yerde parlatmak, bütün insanlara nûr, barış, adalet yolunu göstermek, bütün “âlemlere Allah’ın sonsuz merhametini tanıtmak için gelmişti. Kur’anı-Kerim’de:

– “Biz Seni ancak âlemler için rahmet olarak gönderdik.” buyuruluyor:[139]

Bu sebepten Hz. Peygamber (S.A.V. = salla’llahu aleyhi ve sellem),. Hudeybiye’den Medine’ye dönünce ashâbını topladı. Onlara, artık İslâm Dînini her tarafa yaymak, peygamberliğini bütün dünyaya tanıtmak zamanının gelmiş bulunduğunu anlattı. Yaşadığı devrin büyük devletlerine (Bizans’a, İran’a), komşu hükümetlere (Habeş’e, Mısır’a), Arap beyliklerine (Gassân’a, Yemâme’ye) gönderilmek üzere kâtiplerine mektuplar yazdırdı. Altı devlet başkanını İslâm Dînine çağırdı. Mektuplar Hz. Peygamber’in gümüşten yapılmış mührüyle mühürlendi:[140] Mührün üzerinde “MUHAMMEDÜN RESÛLULLAH” ibâresi yazılıydı:[141]

Hicretin yedinci yılı Muharrem ayında (628) yazılan bu mektupları Peygamberimiz (S.A.V.) elçileri vasıtasıyla gönderdi. Elçilerin bir kısmı Hayber’in fethinden önce, bir kısmı da daha sonra yola çıkarıldı. Ashabtan “Dıhye”: Bizans İmparatoruna, “Huzâfe oğlu Abdullah”: İran hükümdarına, “Ümeyye oğlu Amr”: Habeş devlet reisine, “Hâtib”: Mısır (Iskenderiyye) Valisine, “Şuca”’: Gassan beyine, “Salît”: Yemâme hâkimine gönderildi.

Bizans İmparatorlarına “Kayser”, İran Şehinşahlarına da “Kisra” denilirdi. O zaman Bizans (Doğu Roma) İmparatorluğunda Kayser “Irakliyüs (Herakliyüs) idi. “Kostantiniyye (İstanbul)”, Doğu Roma’nın başşehri idi. “Balkanlar-Anadolu-Suriye ve Filistin - Mısır ve Libya” bölgeleri Bizans İmparatorluğunun sınırları içinde görülüyordu.

Dıhye, Peygamberimiz’in mektubunu götürdüğü zaman, Bizans İmparatoru Heraklius Kudüs’te bulunuyordu. Mektup, İmparatora Gassanîlerin reisi “Hâris” eliyle verildi. Suriye’de Gassanî Arap Beyliği,

Bizans’ın himayesi altında idi. Hâris, Bizans’ın “Busra (Havran) Valisi idi. Peygamberimiz adına gelen ve mektup getiren elçiyi İmparatora haber veren Hâris, Hz. Peygamber aleyhine harekâtta bulunmak üzere izin istemişti. İmparator, Hâris’e izin vermemiş, fakat İranlılara karşı kazandığı zafer üzerine Kudüs’te yapılacak merasimde Hâris’in bulunmasını faydalı görmüştü:[142]

İmparator, Peygamberimizin elçisini çok iyi karşıladı. Hudeybiye Mütarekesi sırasında Şam’a gitmiş olan Kureyşîlerden bir ticaret kafilesi Suriye’de bulunuyordu. İçlerinde de “Ebû-süfyân” vardı. İmparator Herak, Arap tacirlerini huzuruna çağırttı. Bunları parlak merasimle karşıladı. Peygamberimiz hakkında bilgi edinmek istiyordu. Bizans’ın devlet adamları, bütün rahipler (papazlar) İmparatorun etrafına sıralanmışlardı.

İmparator, “peygamberlik dâvasına kalkan bu zata, içinizde soy bakımından en yakın kim var?” diye Kureyş kafilesine sordu. Ebû-süfyân hemen ileri atılarak “Onun en yakını benim”, diye cevap verdi. Mekke’nin devlet reisi Ebûsüfyân o zaman henüz müslüman olmamıştı. Hz. Peygamber hakkında İmparatorla aralarında dikkate değer çok mühim bir konuşma yapıldı:[143] Ebûsüfyân yalan söyleyecek bir durumda değildi. Kendi arkasında duran kafile arkadaşlarından çekinmişti:[144] Ebûsüfyân’la İmparator arasında şu konuşma geçti:

– İçinizde Muhammed’in ailesi nasıldır?

– Asîldir.

– Muhammed’den evvel içinizde Peygamberlik dâvasında bulunan oldu mu?

– Hayır.

– Sülâlesi içinde bir hükümdar gelmiş mi?

– Hayır.

– Yeni dine girenler halkın eşrafı mı, zayıfları mı?

– Eşrafı değil, zayıfları.

– Ona uyanlar artıyor mu, eksiliyor mu?

– Artıyor.

– Onun dinine girdikten sonra çıkan var mıdır?

– Yoktur.

– Peygamberlik dâvasından önce hiç yalan söylediğini gördünüz mü?

– Asla.

– Hiç sözünde durmadığı oldu mu?

– Hayır. Ancak, biz şimdi O’nunla bir mütâreke halindeyiz. Bu müddet içinde ne yapacağını bilmiyoruz.

– O’nunla hiç harbettiniz mi?

– Evet, ettik.

– Netice ne oldu?

– Harb talihi nöbetledir. Gâh o bizi zarara uğratır, gâh biz onu uğratırız.

– Peki, size ne emrediyor?

– Yalnız Allah’a kulluk ediniz, O’na hiçbir şeyi şerik (ortak) yapmayınız. Dedelerinizin dinini bırakınız! diyor. Namazı, zekâti, iffetli ve doğru olmayı, akrabalık bağını kesmemeyi emrediyor.

Bundan sonra İmparator tercümanı aracılığıyla sözlerine devam etti:

“Peygamberin sülâlesini sordum. Asîl bir aile olduğunu söylediniz. Peygamberlerin soyu daima asîl olur. Evvelce içinizden hiç kimse böyle bir dâvada bulundu mu dedim? Hayır, cevabını aldım. Böyle olsaydı, Muhammed’in dâvetini, eski bir dâvanın devamı sayardım. Ailesi içinde bir hükümdar gelmiş mi dedim? Gelmedi dediniz. Bundan da Onun bir saltanat arkasında koşmadığını anladım. Evvelce Onun bir yalanını tuttunuz mu? Soruma, hayır, cevabını verdiniz. İnsanlara yalan söylemeyen, Allah’a karşı da yalan söylemeye cür’et edemez. Ona uyanlar halkın eşrafı mı, yoksa zayıfları mı? diye sordum. Zayıfları olduğunu öğrendim. Peygamberlere ilk uyanlar, daima öyledir. Arkadaşları artıyor mu, eksiliyor mu? sorumun cevabı, artıyor, oldu. Hak dininde böyle olur. Onun dînine girenlerden beğenmemezlik yüzünden çıkanlar oluyor mu? soruma, hayır, karşılığını verdiniz. İman kalbde kökleşince çıkmaz. Hiç kimseyi aldattı mı? dedim. Aldatmadığını itiraf ettiniz. Gerçek peygamberler böyledir. Sizi neye davet ettiğini sordum? Allah’a ibadet etmeğe, O’na ortak koşmamağa çağırdığını söylediniz. Eğer bu sözleriniz doğru ise ben de size haber vereyim ki: şu ayaklarımın bastığı yerler, pek yakında O zatın olacaktır[145]. Ben, bu peygamberin geleceğini biliyordum. Fakat, sizden olacağını zannetmezdim. Arabistan’a gidebilsem, Onunla görüşmek için her türlü güçlüğe katlanırdım. Yanında olaydım, kendi elimle Onun ayaklarını yıkardım.” demiştir.

Bundan sonra Bizans İmparatoru Heraklius, Peygamberimiz’in göndermiş olduğu mektubunu okuttu. Besmele ile başlanan mektupta Resul-i Ekrem Efendimiz (S.A.V.):

“Allah’ın kulu ve elçisi Muhammed’den Rum’un büyüğü Herakl’e. Doğru yolda gidene selâm olsun. Bunu böylece bilesin. Sonra, Ben seni

İslâm’a davet ediyorum. İslâm’a gir ki, selâmette kalasın. Allah da (hem İsâ’ya, hem Muhammed’e iman ettiğin için) sana ecrini iki kat versin. Eğer kabul etmezsen, bütün halkın vebali senin boynundadır.” demiş, Kur’an-ı Kerimden şu ayeti de mektubuna eklemişti:

“Ey Ehl-i Kitab! (Ey Musevîler ve Hıristiyanlar!.) gelin hem bizce, hem sizce aynı eşitlikte makbul olan bir söz üzerinde anlaşalım. Gelin, Allah’tan başkasına ibadet etmeyelim. O’na hiç bir şeyi şerik koşmayalım, Allah’tan başka bir kısmımız bir kısmını Rab edinmesin.”[146]

Bu Ayet-i Kerîme ile peygamberlerin sonuncusu Hz. Muhammed (S.A.V.) on üç buçuk asır önce ehl-i Kitab-ı (hıristiyanlarla musevîleri) bir noktada, tek Tanrı inancında birleşmeye davet etmiş bulunuyordu.

Ebûsüfyân’la İmparatorun konuşmaları, yanında bulunan papazları hiddetlendirmişti. Peygamberimizin bu mektubu ise, onları büsbütün çılgına çevirdi. Halbuki İmparator Herakliyüs’ün kalbinde müslümanlığa karşı büyük bir duygu peyda olmuştu. Mevkiinden çekindiği için duygusunu açıklıyamadı. Yalnız, Peygamberimiz’in elçisini güzel bir karşılıkla geri çevirdi.

Bizans’ın komşusu İran’da, o sırada “Sasanî” sülâlesi vardı. İran Şahı (Kisrası) “Husrev Perviz” idi. İranlılar o zaman “mecûsîlik” denilen “ateşe tapma” sapıklığı içinde idiler. Ateşperesttik inancını milâttan altı asır önce “Zerdüşt” adında bir feylesof ortaya koymuştu. Zerdüşt dininde iki tanrı inancı vardı: Biri Ehrimen, diğeri Hürmüz. Ehrimen: kirlilik, karanlık, şer tanrısı; Hürmüz de temizlik, aydınlık, hayır tanrısı sayılırdı. Ateş: temizlik tanrısı Hürmüz’ün mümessili idi. Ateşe tapmak, bundan ileri geliyordu.

İran’ın merkezi “Medâyin” şehri idi. İran hükümdarını İslâm’a davet için, Peygamberimiz mektubunu Huzâfe oğlu Abdullah ile gönderdi. Abdullah, bir rivayette mektubu Medâyin’de Şah’a bizzat verdi: diğer rivayette ise, Bahreyn hâkimine vermesini Huzâfe oğluna emretti. O zaman Bahreyn Emîri İran’a bağlıydı. Peygamberimizin elçisi mektubunu Bahreyn Emîri “Münzir” e verdi. Münzir de götürüp Kisrâ’ya sundu. Besmele ile başlanan bu mektupta Hz. Peygamber (S.A.V.):

– “Allah’ın Resulü Mulhammed’den Fâris’in (İran’ın) ulusu Kisrâ’ya. Doğru yolda gidenlere, Allah’a ve Peygamberine iman edenlere (inananlara), Allah’tan başka Tanrı olmadığına, Muhammed’in de Allah’ın kulu ve elçisi bulunduğuna şehadet edenlere selâm olsun. Seni Allah dinine davet ederim. Hayatta olanları inzar (korkutarak menetmek) için bütün insanlara Allah’ın peygamberiyim. Ey Kisrâ! Müslüman ol ki, selâmet ve

saadeti bulasın. Eğer kabul etmezsen, mecûsî kavminin günahı hep senin boynuna olsun[147],” diyordu. Ancak mektupta Peygamberimizin adı, İran Şahının isminden evvel yazılmıştı, İran hükümdarlarına gönderilen mektuplarda, kisrâların isimleriyle başlanması bir âdetti. Fazla olarak Husrev Perviz, çok mağrur bir hükümdardı. Dünyada hiç bir hükümdar adının, kendi isminden önce yazılmasına tahammül edemezdi. Hele Mekke’li bir muhacirin, kendisi gibi azametli bir hükümdarla eşitlik iddiasında bulunmasına çok kızmıştı. Peygamber’in mektubu okunduğu zaman dayanamadı, hiddetle mektubu parça parça etti[148]. İran’ın Yemen Valisi “Bâzân” a da haber yolladı: – “Hicaz’da peygamberlik dâvasında bulunan adamı (veya başını) hemen gönder!” diye emir verdi. Bu suretle Bizans İmparatoruna karşı uğradığı yenilginin acısını çıkarmak istedi[149].

Vali Bâzân, Medine’ye iki memur gönderdi. Bunlar İran Şahının emrini yerine getireceklerdi. Halbuki İran Kisrâsı Husrev Perviz, tam o sırada oğlu tarafından sarayında öldürülmüştü.

Peygamberimiz, Husrev Perviz’in öldürüldüğünü Yemen’den gelen memurlara haber verdi. Müslümanlığı kabul ettiği takdirde Bâzân’ın (Yemen’de) yerinde bırakılacağını ilâve etti. İran’dan da Yemen’e Husrev’in ölüm haberi gelmişti. Esasen İran’ın Bizans’a yenildiğini, Kureyş’in Hz. Peygamberle barış yoluna girdiğini Yemen biliyordu. Bu sebepten, Bâzân hemen müslümanlığı kabul etti. Yemen’de Peygamberimizin ilk valisi olarak kalmış oldu.

Habeş hükümdarına Peygamberimizin mektubunun Ümeyye oğlu Amr götürmüştü. Elçiyi en iyi karşılayan Habeş hükümdarı (Necâşî’si). Adhame oldu.

Peygamberimiz Adhame’ye yazdığı mektubunda:

– “Allah’ın elçisi Muhammed’den Habeş Meliki Necâşî’ye, Allah’a hamdederim, ondan başka hakikî ma’bud yoktur. Ben şehadet ederim ki Meryem’in oğlu İsâ, Allah’ın ruhu ve kelimesidir. Seni ve maiyyetini İslâm’a dâvet ediyorum. Allah birdir, şeriki yoktur, Allah’tan gelen şeylere inanınız. Ben, Allah’ın elçisiyim. Size tebliğ ettim ve nasihat eyledim, nasihatimi kabul ediniz. Doğru yola gidenlere selâm olsun” buyurmuştu.

Mektup okunduğu zaman Necâşî Adhame’nin yanında Hazret-i Ali’nin ağabeyi Ca’fer vardı. Habeş hükümdarının müslümanlığı kabûl ettiği rivâyet edilmektedir[150].

Necâşî, Peygamberimizin isteği üzerine Habeşistan’da bulunan Mekke’li muhacirlerin son kafilesini de iki gemiye bindirerek gönderdi.

Kafilenin başında Ca’fer vardı. Muhacirlerin Medine’ye dönüşleri, Hayber’in fetholunması zamanına rastladığı için Hazret-i Peygamber, bu iki hâdiseden (Hayber’in fethi ile Ca’fer’in dönüşünden) son derece sevinç duymuştu.

Mısır’a elçi olarak gönderilen Hâtıb oldu. Hâtıb, mektubu İskenderiyye’de Mukavkıs’e verdi.

Hazret-i Peygamberin mektubunda:

– Esirgeyip bağışlayan Allah adıyla. Allah’ın kulu ve Resulü Muhammed’den Kubtların büyüğü Mukavkıs’e. Seni İslâm’a dâvet ediyorum. Müslüman olursan selâmeti bulursun. Allah, sana iki kat mükâfat verir. Bu dâveti kabul etmezsen, bütün kubtların günâhı sana yüklenecektir.” buyrulmuş, Bizans’ın mektubuna konulan Kur’ân ayeti de bu mektuba ilâve edilmişti.

Bizans’ın Mısır Valisi Mukavkıs, Habeş Necâşîsi gibi, müslümanlığı kabul etmedi. Fakat; İran Kisrâsı (Şâhı) gibi de Peygamberimizin mektubunu yırtacak derecede çirkin harekette bulunmadı. Hattâ İmparator Herakl (Herakliyüs) ‘den daha iyi davrandı. Elçi Hâtıb’ı saygı ile karşıladıktan başka Hazret-i Peygamber için kıymetli hediyeler gönderdi. Bu hediyeler arasında, devrin geleneğine göre iki câriye ile bir de binek hayvanı vardı[151]. Aynı zamanda cevap da verdi.

Mukavkıs, Peygamberimize gönderdiği Arapça mektubunda:

– “Besmeleden sonra, Abdullah’ın oğlu Muhammed’e, Kubtların Büyüğü Mukavkıs’dan Sana Selâm! Mektubunu okudum. Dâvetini anladım. Bir peygamber daha kaldığını biliyordum. Fakat; onun Şam’dan çıkacağını zannediyordum.. Elçine ikram ettim. Sana, kubtlar arasında yüksek mevkii bulunan iki kız ile bir elbise, bir de ester gönderiyorum.” demiştir.

Arap Beyliklerinden Yemâme Hâkimi Hevze Hıristiyandı. Peygamberimizin mektubunu, elçisi Salît’ın elinden aldı. Hazret-i Peygamber bu mektubunda:

– “Besmele. Allah’ın Resulü Muhammed’den Ali oğlu Hevze’ye. Selâm doğru yolda gidenlere. Bil ki; dinim yakında mâmur memleketlere yayılacaktır. İslâm’a gel ki, kurtulasın. Memleketini de elinde tutasın.” buyurmuştur.

Yemâme Hâkimi, Peygamberimize:

– “Beni, veliahd gösterirsen, hükûmetinden bana bir hisse ayırırsan, ben de müslüman olur, Sana yardıma koşarım! Aksi takdirde seninle

savaşırım!” diyecek kadar cür’et gösterdi. Fakat; Hazret-i Peygamber (S.A.V.):

– “Elimde bir karış yer olsa, sana ondan bile bir şey veremem.” cevabını verdi. Kendisine bedduâ etti. Yemâme Hâkimi de çok yaşamadı, öldü.

Suriye’de Gassânî Araplarının başkanı Hâris’e elçi olarak Şuca’ gitti, mektubu verdi. Hazret-i Peygamber, bu mektupta da:

– “Besmele. Allah’ın Resulü Muhammed’den Ebû Seminer oğlu Hâris’e. Kurtuluş, doğru yolu bulanlara. Seni, Allah’ın birliğine inanmaya dâvet ediyorum. Onun şeriki yoktur. Ülken, senin elinde kalacaktır.” diyordu.

Yukarıda Bizans bahsinde gördük. Hâris, Bizans’ın bir valisi idi. Mektubu okuyunca hiddetle yere attı: “Ben şimdi onun üzerine geliyorum!” dedi. Elçiye de fena muamelede bulundu. Müslümanlara karşı harekete geçebilmek için askerî hazırlıklara kalktı. Hattâ Bizans İmparatorundan izin bile istedi.

İşte bu sebepten Peygamberimiz, Medine’nin kuzey tarafı olan Suriye’ye karşı daima ihtiyatlı bulunuyordu. Mûte ve Tebûk seferleri bundan ileri geldi.

Görülüyor ki İslâm’a davet edilen hükümdârlar, çoğunlukla Hazret-i Peygamberin elçilerine nezaket gösterdiler, mektuplarına tatlı dil ile cevap verdiler. Yalnız birkaçı sert ve kaba davrandı. Fakat; bu hükümdârlar, birleşmeyi, yeni dinin sahibini ortadan kaldırmayı düşünmediler. Çünkü, o günün dünyası, bugünün dünyası gibi maddî taşkınlık içinde yüzüyordu. Milletlerin yaptığı savaşlar, büyüklerinin ihtiraslarını tatminden, gururlarını okşamaktan, sefahatlerini arttırmaktan başka bir şeye yaramıyordu. Böyle bir sırada idi ki, insanlar yeni bir dinin doğuşunu öğrenmiş oldular. Ancak, bu dinin dâveti, son derece sâde, fakat kuvvetli idi. Bütün insanları, Allah’ın katında eşit tutuyordu. Bu sebepten insanlar, bu dinin sesine kulaklarını tuttular, ona karşı gönüllerinde susuzluk duydular. Hazret-i Peygamberin dâvetini iyi karşılayanlar oldu. Bu da müslümanların inançlarını artırdı[152].

B. Hayber’in Fethi (Muharrem-Mayıs: 628)

Hayber: Arap Yarımadasında, Medine’nin kuzey - doğusunda, Şam tarafında, Medine’den dört günlük (ikiyüz km.) bir uzaklıkta bulunuyordu. Hazret-i Peygamber devrinde Yahûdiliğin merkezi olmuştu.

Müslümanlığın çeşitli düşmanları arasında en önemlileri müşriklerle Yahûdîlerdi. Hırıstiyanların Arabistan’da nüfuzları bunların derecesinde

değildi. Müşriklerle Yahudiler arasında din ayrılığı bulunduğu halde, siyasi menfaatleri, bu iki düşmanı müslümanlara karşı birleştiriyordu.

Hudeybiye Antlaşmasıyla müslümanlar, müşriklerden artık emin olmuşlardı. Hayber'in fethiyle de Resul-i Ekrem devrine ait Yahudi meselesi kapanmış oldu.

Peygamber Efendimiz'in Medine'ye hicretiyle İslâm-Yahudi münasebetleri başladı, başlıca beş safha geçirdi: Ensar ile Yahudiler arasında vatandaşlık antlaşması, Benî Kaynuka', Benî Nadîr ve Benî Kureyza Gazâları, en son olarak da Hayber'in Fethi.

Hayber'in fethinden önce, siyasî hâdiseler yüzünden Medine'den çıkarılmış olan Yahudiler, Hayber şehrine sığınmışlar, Benî Nadîr reisleri de oraya yerleşmişlerdi. Müslümanlara karşı bütün Arapları ayaklandırmak için Hayber, bir fesat ocağı olmuştu. Hendek Gazâsında Kureyşin müttefiklerini harekete getirenler, Hayber'in zengin Yahudileriydi. Bedevi Araplarla Mekke'lileri birleştirerek Medine kuşatmasına yollayanlar da bunlardı. Hendek Gazâsının en nazik devresinde Benî Kureyza Yahudilerine vatandaşlık muamelesini bozdurarak düşmanlarla işbirliği yaptıranlar da yine bunlar oldu. Gerçekte, Kureyş'in müttefikleri Hendek Harbinde bir iş görememişlerdi; fazla olarak bu savaş, Medine'de müslümanların mevkiini kuvvetlendirmişti. Fakat, Yahudilerde müslümanlık düşmanlığı eksilmemişti. Bunlar, Medine münafıklarının reisi Abdullah ile de gizli gizli toplantılar yapıyorlardı. Hele, Hudeybiye Antlaşması şartlarının görünüşte müslümanlar aleyhine, müşrikler lehine hazırlanmış gibi olması, müslümanların kuvvetsizliğine delil sayılmıştı.

Bedevilerden Gatafan kabilesi: Hayber Yahudilerinin hem komşuları, hem de müttefikleri bulunuyordu. Hazret-i Peygamber ise, Hayber ahalisi ile anlaşmaya varmak istiyordu. Bu iş için ashâbtan Revâha oğlu Abdullah'ı Hayber'e kadar yollamıştı. Fakat, Yahudilerin niyetleri kötü idi. Hazret-i Peygamberle anlaşmaya yanaşmadılar. Münafıkların reisi Abdullah bunları savaşa teşvik ediyordu. O zaman Peygamberimiz, Gatafân kabilesiyle Yahudilerin birleşerek Medine'ye saldırmalarını önlemek için hemen harekete karar verdi. Ashabına:

– "Cihadı isteyenler bizimle gelsin!" diye ilân etti.

Vakıa, Peygamberimizin bütün gazâları savunma savaşı idi. Hâdiselerin içyüzü görülür, olaylar etraflıca incelenirse bu hakikat meydana çıkar.

Hudeybiye barışından sonra idi: Hicretin yedinci yılı Muharreminde 200 atlı, 1600 piyade kuvvetiyle Resûl-i Ekrem Efendimiz, Medine'den

çıktı. Ordu için üç sancak hazırladı: Biri, Hubâb'a, ikincisi Ubâde oğlu Sa'de'ye, üçüncüsü siyah renkli Peygamber sancağı da Ali'ye verildi. O zamana kadar orduda yalnız küçük bayraklar vardı.

Peygamberimizin ordusu, önce, Hayber ile Gatafân arasında "Recî'" mevkiini tuttu. Burasını ordugâh yaptı. Bu hareketiyle iki düşmanın birleşmelerini önlemiş oldu.

Müslümanların bu hareketleri, münafıklar tarafından hemen Hayber ahalisine haber verildi. Yahudiler de müttefiklerinden yardım istediler. Vakıa, Gatafân kabilesi Yahudilerin yardımına koştu. Fakat, İslâm ordusunun Recî' mevkiine geldiğini duyunca korkularından geri dönmeye mecbur kaldılar[153]. Bu yüzden Hayber Yahudileri harbde müttefiklerinden yardım göremediler. Yalnız başlarına savaşı kabul etmek zorunda kaldılar. Resûl-i Ekrem, sabahleyin Hayber'e vardı. Yahudilere yine sulh teklifinde bulundu. Reddedildiğini görünce arkadaşlarını cihada dâvet etti.

Müslümanlığın gayesi hakikati herkese bildirmekti. Bu görevi yaparken karşısına engel çıkmazsa, Müslümanlık, savaş açmaya, hattâ başkalarını kendi idaresi altına almaya bile lüzum görmez. Yapılacak bir sulh antlaşmasıyla işi tatlıya bağlar. Ancak, herhangi bir topluluk, Müslümanlığı tehdide kalkar, onu yok etmeye kasdederse, o zaman Müslümanlar da kendilerini savunma için silâha sarılırlar, o topluluğa üstün gelmeye çalışırlar. Hayber şehri, bu şartlar altında Müslümanlar tarafından fethedilen ilk ülke oldu[154].

Hayber: Bahçeleriyle, sebze tarlalarıyla, hurmalıklarıyla, köşkleriyle, kal'alariye şöhret kazanmış büyük, zengin ve kuvvetli bir şehirdir. Hayber'in sekiz kal'ası, bu kal'aların içinde de 20 bin askeri vardır. En kuvvetlisi Kamus kal'ası idi[155].

İki taraf arasında savaş başladı. Hazret-i Peygamber, hücuma geçmeden önce dua etti:

– "Yâ Rabbi! Biz Senden bu ülkenin, bu ülke ahalisinin iyiliğini isteriz. Onların şerrinden sana sığınırız." dedikçe asker saflarından "amin!" sadaları yükseliyordu.

Hazret-i Peygamberin yanında Hazret-i Ebûbekir, Ömer, Ali ve Zeyd gibi zatlar, kurmay heyeti vazifesini görüyorlardı: Kuvvetli oldukları halde kal'alar birer birer alındı. Çünkü müslümanlar, her kal'a önünde kahramanca dövüşüyorlardı. İlk kal'anın kuşatması on gün sürmüştü. Fakat, Kamus kal'ası yirmi gün dayandı. Burada (Merhab) adında gayet cesur bir

kumandan vardı. Ashabın bir çoğu sıra ile orduya kumanda etmişler, hücuma geçmişlerse de kal'anın alınması mümkün olmamıştı. O zaman, Resul-i Ekrem Efendimiz:

– "Yarın, sancağımı, Allah'ın kendisine zafer ihsan buyuracağı bir zata vereceğim. Bu zat, Allah'ı ve Peygamberini sevdiği gibi, kendisi de Onlar tarafından seviliyor." dedi, herkesi merak içinde bıraktı.

Ertesi günü Ali'yi çağırdı ve sancağı eline verdi. Hazret-i Ali, önce Yahudileri İslâm'a çağırdı. Kabul etmediklerini görünce, tekrar barış teklif etti. Barış da kabul edilmeyince savaş tazelendi.

Yahudilerin meşhur kumandanı Marhab, kal'adan çıkmış, müslümanlara meydan okumuştu. Fakat, Hazret-i Ali, onunla kahramanca dövüştü. Bu korkunç pehlivanı yere serince kal'a alındı. Ye'se düşen Yahudiler de teslim bayrağını çektiler. Hayber toprakları, müslümanların eline geçti. Bu suretle, Yahudi fesadı sona erdi. Hazret-i Ali Hayber'in fâtihi oldu. Hazret-i Ali bu gazada kal'a kapısını koparmış, kalkan olarak kullanmıştı. Hayber gazasında Yahudilerden 93 kişi ölmüştü; müslümanlar 15 şehid vermişlerdi. Hayber seferinde müslüman kadınları da orduya katılarak vazife almışlardı. Ganimet malı dağıtılırken Hazret-i Peygamber, bu kadınlara da pay ayırdı[156].

Zaferden sonra Yahudiler kendi topraklarında yarıcı olarak kalmak istediler. Her sene ürünün yarısını Beyt'ül-mal'e (Hazineye) bırakacaklarına söz veriyorlardı. Yahudilerin bu teklifi kabul edildi. Çünkü Hayber topraklarının çalışacak insana ihtiyacı vardı. Hâkimiyetlerini kaybeden Yahudiler, Hazret-i Ömer zamanına kadar yerlerinde bırakıldı; ele geçen Tevrat nüshaları bile kendilerine geri verildi.

Hazret-i Peygamber, Hayber'e birkaç gün kaldı[157]. O sırada Yahudiler, Peygamberimize suikaste bulunmayı tasarlamışlardı. Savaşta ölen Yahudi başkanlarından Hâris'in ve Sellâm'ın karısı Zeyneb, Peygamberimizi arkadaşlarıyla birlikte yemeğe çağırdı. Kendilerine kızartılmış bir koyun ikram etti. Halbuki, pişirilmiş bu koyun zehirli idi. Hazret-i Peygamber, ilk lokmasında bunu anlamıştı, fakat ashâbtan Bişr, birkaç lokma yutarak zehirlenmişti. Zeynep cinayetini inkâr etmedi. Sebebini de anlattı:

– "Babam, amcam, kocam, kardeşim savaşta arka arkaya öldükleri için, intikam almak maksadıyla yaptım!" dedi, itiraf eyledi[158]. Peygamberimiz, önce kadını affetmişti. Fakat zehirlenen Bişr ölünce, mirasçılar dâva açtılar. Kısas (Kana kan) isteğinde bulundular. Zeynep îdam

edildi[159]. Fakat, bütün Yahudiler, müslümanlığa karşı kalblerinde taşıdıkları düşmanlığa bakılmayarak affolundular.

Hayber kuşatılırken Resul-i Ekrem Efendimiz “Fedek” ahalisini İslâm’a dâvet için oraya mümessil göndermişti. Fedek: Medine’ye iki günlük bir Yahudi köyü idi. Fedekliler, başkanlarını Peygamberimizin huzuruna gönderdiler. Topraklarını Hazret-i Peygambere bıraktıklarını bildirdiler. Yalnız kendi topraklarında “yarıcı” sıfatıyla bırakılmalarını dilediler. Bunların istekleri de yerine getirildi. Hayber, kan dökülerek alındığı için, müslümanlara âid idi. Yalnız topraklarının beşte biri Peygamber’in emrindeydi. Fakat Fedek, sulh yoluyla alındığı için, bütün toprakları Resûl-i Ekrem’e bırakıldı. Vaktiyle Benî Nadir topraklarıyla Hayber’in beşte biri Peygambere ait topraklar sırasına geçti.

Hayber’den Medine’ye dönülürken, yolda “Vâdi-l-Kurâ” nahiyesi fethedildi. Buradaki Yahudiler de Hayber Yahudileri gibi, yarıcı olarak yerlerinde bırakıldı.

C. Kâ’be’yi Tavâf (Zilka’de - 629):

Resûl-i Ekrem Efendimiz’le Mekkeli müşrikler arasında imzalanan Hudeybiye Antlaşması, iki maddesi sebebiyle müslümanlara çok ağır gelmişti. Bu maddelerden biri, müslüman olan Mekkeli mültecilerin geri çevrilmesi idi. Fakat bu madde, daha sonra Mekkelilerin isteği üzerine antlaşmadan çıkarıldı. Diğeri de Kâ’be ziyaretinin bir yıl sonraya bırakılması idi. Vaktinde yapılamayan bu ziyaret işi de antlaşmanın yıldönümünde, aynı ayda yerine getirilmiş oldu.

Hudeybiye barışı, Zilka’de ayında imzalanmıştı. Müslümanların bu ayda yapmak istedikleri Kâ’be ziyareti (Zilhicce ayında olmadığı için) Hacc değil, bir “Umre” idi. Fakat; Kureyşî’ler, Hudeybiye senesi müslümanları Kâ’be ziyaretine bırakmadıkları için, yapılacak bu umre kazaya kalmıştı. Bir yıl sonra yine Zilka’de ayında Peygamberimizin yerine getirdiği Kâ’be ziyaretine kaza umresi mânasına “Umret-ül-Kazâ” denildi.

Hazret-i Peygamber Efendimiz Hudeybiye’de bulunan müslümanların hazırlanmasını istedi. Hicretin yedinci yılı, Zilka’de ayında umre niyyetiyle Medine’den çıkıldı. Kendisiyle birlikte kaza umresine katılan ashâbın sayısı 2.000 di. Peygamberimiz deve üstünde Mekke’ye giriyor, en yakın arkadaşları da etrafını sarmış bulunuyorlardı.

Kureyşliler, müslümanların Mekke’ye gelişini duydular. Antlaşma hükmüne göre üç gün için hemen şehri boşalttılar. Mekke’nin etrafındaki dağlara tırmandılar. Bütün tepeler, Mekkelilerle doldu. Fakat bunlar,

müslümanların ne yapacaklarına uzaktan merakla bakıyorlardı. Mekke'ye giren müslümanlara gelince; bunlar, Kâ'be'yi görür görmez hep bir ağızdan: "Lebbeyk! Allâhümme Lebbeyk! (Bütün itâat, bütün sevgi Sana Yâ Rabb!)" diyorlar, yüksek sesle bağırışıyorlardı. Uzun süren yedi yıllık bir ayrılıştan sonra, muhacirlerin Mekke'ye girişleri, hele çocukluk hayatını içinde geçirdikleri boş evlerini görmeleri pek heyecanlı bir manzara idi.

Yüce Kâ'be (Kâ'be-i Muazzama) tavâf edildi. (Etrafı usulüne göre yedi defa dolaşıldı). "Beytullah"ın dışında, iki tarafında Bulunan "Safâ" ve "Merve" tepeleri arasında "Sa'y" edildi. Safâ'dan Merve'ye dört gidiş ve Merve'den Safâ'ya üç gelişten ibaret olan ve "Sa'y" denilen bu merasim yapılırken iki yeşil direk arasında sür'atle geçildi. Bu sür'atli geçişe Hacc ibadetinde "Hervele" adı verilir. Hazret-i Peygamber, sa'y emriyle müslümanların müşriklere karşı kuvvetli görünmelerini arzulamıştı:

– "Bugün, kendisini onlara (Kureyşîlere) kuvvetli gösteren kişiye Allah rahmet etsin!" buyurmuşlardı[160].

Bir gün sonra Peygamberimiz Kâ'be'ye girdi, öğle vaktine kadar kaldı. Kâ'be henüz putlarla doluydu. Habeşli Bilâl, Kâbenin damına çıktı. "Ezan-ı Muhammedi" yi okudu, öğle namazı kılındı[161]. Müslümanlar, Hudeybiye'de kararlaştırılan üç günü Mekke'de geçirdiler. Müşrikler, müslümanların bütün hallerini uzaktan uzağa seyrediyorlardı. Çünkü müslümanlar, ahlâkı temiz insanlardı. İçki içmezler, günah işlemezler, dünya malına, kendilerini kaptırmaz, daima Allah'ın emirlerine itaat ederlerdi.

Üç gün sonra Hazret-i Peygamber, ashabiyle birlikte, Medine'ye dönmek üzere Mekke'den ayrıldı. Peygamberimiz'in Medine devrinde, Kâ'be'yi ilk olarak ziyareti, işte bu "Umre kazâsı" idi. Hudeybiye'den önce görmüş oldukları rüyaları ayniyle çıkmış oldu.

Peygamberimiz'in bu kazâ umresi, Mekke'liler üzerinde büyük tesirler bıraktı. Kureyş'in ileri gelenlerinden: Velîd oğlu Hâlid, Talha oğlu Osman Âs oğlu Amr müslüman olduklarını açıkladılar.

Kureyş'in Uhud'da süvari kumandanı olan Hâlid, Kureyşîlere şöyle diyordu:

"Muhammed bir büyücü veya bir şâir değildir. Sözleri İlâhî vahiydir. Bu hakikati her akıl sahibi insan anlamıştır." Bu sözleri üzerine, Ebûcehl'in oğlu İkrime ile aralarında bir konuşma yapıldı:

– "Vay Hâlid! Sen de mi?"

– "Evet, ben de İslâm dinini kabul ettim."

– “Kureyş içinde İslâm’a yanaşmayacak bir insan varsa, o da sensin.”

– “Neden?”

– “Bedr Harbinde Muhammed, amcanı ve amcaoğlunu öldürdü. Kureyş, ona karşı harb açmak fikrinde.”

– “Bütün bunlar, cahiliyyet sözleridir. Ben, ancak hakikati gördükten sonra, müslüman oldum.”

Hâlid derhal Hazret-i Peygambere hediyeler gönderdi. Müslümanlığını da bildirdi. Hâlid’in İslâm’a girdiğini duyan Ebûsüfyan, Hâlid’i tehdide kalktı. Fakat; hareketi faydasız kaldı.

Demek ki:

1) Hicretin yedinci yılında hükümdarlar İslâm’a dâvet edildi. Bir Yahudi kal’ası olan Hayber alındı. Peygamberimiz tarafından ilk defa Kâ’be tavâf edildi.

2) Hazret-i Peygamber, İslâm dinini bütün dünyaya yaymak istedi. Büyük devletlere, komşu hükümetlere, Arap Beyliklerine mektuplar yazıldı, elçiler gönderildi.

3) Peygamberimiz’in İslâm dinine çağırdığı devlet başkanlarından yalnız Habeş hükümdarı müslümanlığı kabul etti. Bizans İmparatoru, elçiye iyi muamele yaptı. Mısır Valisi, Medine’ye hediyeler gönderdi. Fakat, İran Şahı ile Gassân Beyi, Peygamberimizin elçilerine hakaret ettiler. Yemâme Beyi ise mânâsız teklifte bulundu.

4) Hayber, Peygamberimiz zamanında Yahudilerin biriktiği, müslümanlığa karşı fesat hazırladığı bir merkezdi. İslâm ordusu tarafından fethedildi. Yahudi meselesinin Resûl-i Ekrem devrine ait safhası kapanmış oldu.

5) Hudeybiye barışından bir yıl sonra, Hazret-i Peygamber, 2.000 kişilik ashabiyle Mekke’ye gitti. İlk olarak Kâ’be’yi tavaf etti. Bu ziyaret, bir yıl önce yapılmayan Umre yerine geçtiği için, “Kazâ Umresi” adını aldı. Kazâ Umresi’nin Mekke’liler üzerinde tesiri büyük oldu. Mühim simalar, İslâm dinini kabul eyledi.

Sorular:

Hicretin yedinci yılı olayları hangileridir? – Peygamberimiz, ne zaman, ne için ve hangi devletlere elçiler, mektuplar gönderdi? – Hazret-i Peygamber’in bu davetini hangi devlet reisleri iyi, hangileri fena karşıladı? – Bizans İmparatoruna gönderilen mektubun ehemmiyetini belirtiniz? – Hayber nerededir, Peygamberimiz devrinde durumu ne idi, ne suretle

fethedildi? – Medine devrinde Hazret-i Peygamber Efendimiz Kâ’be’yi ne vakit tavaf etti, bu tavafa ne denildi, neticesi ne oldu?

Okuma Parçası: PEYGAMBERLER VE PEYGAMBERİMİZ

Allah’ın insanlara gönderdiği elçilere: “Peygamber ve bu elçilerin yaptığı vazifelere de “Peygamberlik” denir. Elçilik vazifesi ebedîdir, ilk Peygamberden son Peygambere kadar devam etmiştir.

Peygamberimizden önce gelen elçiler, yalnız bir kavmin veya bir ümmetin Peygamberi idi. Hz. Muhammed, bütün insanlar için gönderilmiş, bütün âlemlere rahmet olmuş, bu sebeple, bütün Peygamberlerden üstün bir mevki kazanmıştır.

Şu gerçeği unutmamalıdır ki: Hak Din, insanların eseri olmadığı gibi, Peygamberler tarafından da kurulmuş değildir. Peygamberler, yalnız Allah’ın birer elçisidir. Diğer insanlar gibi birer insandır. Fakat; yalan söylemeyen ve günah işlemeyen ma’sum insanlardır. Hiç biri, kendilerinin insandan başka bir şey olduklarını iddia etmemişler, ancak Allah’tan aldıkları emirleri dosdoğru bildirmek vazifesiyle vazifeli bulunduklarını açıkça anlatmışlardı.

İlâhî dinin gerçek sahibi Allah’tır:[162]. Hazret-i Muhammed de İslâm dininin kurucusu değil, İlâhî kanunların son şeklini ümmetine bildiren bir elçidir.

Kur’ân-ı Kerîm’in bildirdiğine göre, çeşitli devirlerde, çeşitli kavimler arasında, çeşitli Peygamberler gelmişti[163]. Bütün Peygamberlerin öğrettiği din, esas şekli bakımından müslümanlıktan başka bir şey değildir. Allah’ın kulları için seçtiği din birdir, tek Tanrı inancına dayanan İslâm dinidir. Müslümanlık, hakikatte insanlık dinidir. Allah’ın, ilk Peygamberden son Peygambere kadar devam eden dini: İslâm’dır. Tevhîd (Tek Tanrı inancı) dinidir. Her Peygamber, kendi ümmetine Allah’ın birliği inancını yani İslâm dinini öğretmiştir. Müslümanlık, bütün insanlığı kaplamış, fakat Peygamberimizle kemal derecesini bulmuştur. Bunun için Hazret-i Muhammed, Peygamberlerin sonuncusu oldu[164]. Ondan sonra, başka bir Peygamber gelmeyecektir.

Müslümanlığın bütün esasları akla, tabiata (Allah'ın kanunlarına) uygundur. İslâm dini hem fikre, hem hayata, hem de vicdana pek çok şeyler vermiştir. İnsanlığın güçlüklerini giderecek prensipler koymuş, bütün İlâhî dinlerle esasta bir olduğunu bildirmiştir. Bunun için İslâm dini: tabiî, umumî, ebedî bir dindir.

Gerçek din, Peygamberin vahiy suretiyle Allah'tan aldığı hükümlerin toplamıdır. Din denilince, Tek Allah ile O'nun elçisi hatıra gelir. Allahsız din olmayacağı gibi, İlâhî vahye dayanmayan, bir Peygamber tarafından bildirilmeyen sistemler de din sayılmaz[165].

Eski Peygamberlerin yaydıkları Tek Tanrı inancının esasları, sonradan çeşitli sebeplerle değişikliğe uğramış, Allah'a ibadet unutulmuş, yerini puta tapıcılık almıştır. Değişen esasları Hazret-i Muhammed, ilâhî vahiy ile aslî kıymetlerine çevirmiş, ikinci derecede bulunan şer'î hükümlerde de birçok yenilikler göstermiştir.

Puta tapıcılık demek, tabiat kuvvetlerini tanrılaştırarak yükseltmek, bu kuvvetleri resimlerle, heykellerle temsil ederek onlara tapmak, böylece insanlığın şerefini alçaltmaktı. Müslümanlık, tabiat kuvvetlerine tapmayı yasak etmekle kalmamış, aynı zamanda Allah tarafından insan zekâsına bırakılmış olan tabiat kuvvetlerinden faydalanmayı da bildirerek insanlığın mevkiini yükseltmişti.

XIV MEDİNE DEVRİ HİCRET'İN SEKİZİNCİ YILI HÂDİSELERİ

(629 - 630)

A. Mute Harbi: (Cümâde'l-ûlâ: Eylül - 629)

Hicretin sekizinci yılı olayları başında "Mûte Savaşı" göze çarpmaktadır. Müslümanlarla Bizanslılar arasındaki siyasî münasebetler başlıca üç safhada toplanır: Elçiler ve mektuplar meselesi, Mûte Harbi, Tebûk Seferi.

Mûte, Suriye bölgesinde, Kudüs'ün güney tarafında, iki konak mesafede bir kasaba adıdır. Mute savaşı Peygamberimiz'in gönderdiği elçinin öldürülmesi üzerine çıktı.

Hazret-i Peygamber, dünya hükümdarlarını birer mektupla İslâm dinine dâvet ettiği sırada ashâbtan: "Umeyr oğlu Hars" ı da elçi olarak "Busrâ (Eski Şam'da Havran denilen)" Emîri "Şurahbîl" e göndermişti. Gassânî Araplarından Şurahbîl, Bizansın himâyesinde idi. Hıristiyanlığı kabul etmiş bulunuyordu. Hars, Mute'den geçerken Şurahbil'e elçi olduğunu bildirdi, üzerinde Hazret-i Peygamberin mektubu vardı. Fakat Şurahbil, kabileler arasındaki örf ve âdetleri hesaba katmadı; hukuk prensiplerini ayaklar altına alarak Peygamberimiz'in elçisi Hars'i öldürmek alçaklığında bulundu. Bu hâdise çok önemliydi. Şimdiye kadar Peygamberimiz'in hiçbir elçisi öldürülmemişti.

Bu çirkin hareket açıktan açığa müslümanlığa bir tecavüzdü. Bu fâciadan çok üzülen Hazret-i Peygamber, hemen 3 bin kişilik bir kuvvet hazırladı. Evlâtlığı: "Hârise oğlu Zeyd" in kumandasına verdi:

– "Savaşta şâyed Zeyd şehîd olursa kumandayı Ca'fer alsın. Ca'fer de şehid düşerse, orduya Revâha oğlu Abdullah kumanda etsin!" buyurdu[166].

Kendisine verilen talimata göre, Zeyd ordusu, elçi Hars'in şehîd edildiği "Mûte" kasabasına kadar askerî bir yürüyüş yapacak, Şurahbil ile maiyetini İslâm'a dâvet edecek, kabul etmedikleri takdirde onlarla savaşacaktı.

Hazret-i Peygamber, orduyu geçirmek için bizzat Medine'nin dışında "Seniyyet'ül-Vedâ'" denilen ayrılık tepesine kadar gitti.

Ancak, Peygamberimizin hazırladığı 3 bin kişilik bu İslâm ordusunun başına Zeyd gibi azatlı bir kölenin getirilmesi, üzerinde dikkatle durulmaya değer bir haldi. Orduda Ca'fer gibi Mekkeli muhacirlerin ileri gelenleri, Revâha oğlu Abdullah gibi Ensarın büyükleri vardı. Bu manzara

müslümanlıktaki hakikî müsâvatı (eşitliği) canlı bir surette gösterdiği gibi, Araplardaki asâlet geleneğini yıkması bakımından da büyük İslâm inkılâbının güzel bir örneğini vermiş oluyordu.

‘Mekke’nin meşhur süvari kumandanı: “Velîd oğlu Hâlid” müslüman olduktan sonra, ilk olarak İslâm ordusuna katılıyordu.

Zeyd ordusunun Medine’den çıkışını Şurahbil duydu. Durumu hemen Bizans İmparatoruna bildirdi. İmparator Herakl de Suriye’ye indi. Şurahbil, bir rivayette: 100 bin, diğer rivayete göre: 200 bin kişilik büyük ve mükemmel bir ordu topladı. Bunun 100 bini rum, 100 bini de müslüman olmamış Arap kabilelerinden meydana gelmişti[167].

Müslümanlar ancak Suriye topraklarına ayak bastıkları, “Maan’a” vardıkları zaman düşman hakkında bilgi edinebildiler.

Sayı bakımından iki taraf arasında korkunç bir fark göze çarpıyordu. 200 bin veya 100 bin kişilik büyük bir düşman ordusuna karşı 3 bin kişilik bir avuç mücâhid ordusu ne yapabilir? Tarihte bu derece nisbetsiz bir harb görülmemişti. Ancak, savaşmadan önce de müslüman ordusunun geri dönmesi çok tehlikeli idi. Bu durum göz önüne alındı. Maan’da bir meşveret meclisi toplandı. Durumun derhal Hazret-i Peygambere bildirilmesi, alınacak cevaba göre hareket olunması fikri ileri sürülmek üzere iken, Revâha oğlu Abdullah ortaya atıldı ve:

– “Ey Nâs! diye sözüne başladı, İstemediğiniz şey, ele geçirmek üzere yola çıktığımız şeydir, yâni şehîd olmaktır. Biz, çoklukla döğüşmeye alışmış insanlardan değiliz. Biz, ancak, şerefimizi yükselten müslümanlık için savaşıyoruz. Hemen ilerleyelim. Bu sâyede iki güzel neticeden birine erişiriz: Ya gazî oluruz, ya şehîd!”

Kahraman şâir Abdullah’ın bu sözleri, ordunun mâneviyatı üzerinde büyük tesir yaptı. Hep bir ağızdan:

– “Revâha oğlu doğru söylüyor!” dediler, harekete geçtiler.

Mute civarında iki ordu karşılaştı. Müslümanlar için, Allah yolunda şehîd olmaktan başka çare kalmamıştı. Başkumandan Zeyd Hazret-i Peygamberin sancağı elinde olduğu halde, hemen savaşa başladı, ölümden asla çekinmediğini gösterdi. Fakat, düşman mızrakları arasında şehîd düştü..

Zeyd, Peygamberimizin azadlısı idi. Hatice Vâlidemizden sonra ilk olarak İslâm dinini kabul eden sekiz Mekke’li müslümandan biri idi. Zeyd’i Peygamberimiz çok severdi. Onu Ümm-ü Eymen ile evlendirmiş, Üsâme adındaki oğlu bundan doğmuştu. Zeyd, Bedr’den başlayarak Mute’de şehîd

oluncaya kadar bütün gazalarda Hazret-i Peygamber Efendimizle birlikte bulundu. Ashâbtan, Kur'ân-ı Kerîm'de adı geçen zât, yalnız Zeyd idi. Mute savaşında Zeyd şehîd olunca sancağı Ca'fer eline aldı. Düşmana doğru yürüdü. Adları tarihe geçen kahramanlar gibi savaştı. Hârikalar gösterdi. Önce sağ kolu kesildi, hemen sancağı sol eline aldı. Sol kolu da kesilince, yere düşürmemek için vücuduyla Peygamber sancağına sarıldı. Sonunda ikiye bölünerek yere düştü ve şehîd oldu.

Ca'fer, Hazret-i Peygamberin en sevgili amcası Ebû Tâlib'in büyük oğluydu; Hazret-i Ali'den on yaş daha büyüktü. Habeşistan'a ikinci göçte müslümanlara başkanlık etmişti. Hayber'in alındığı gün, Medine'ye dönmüştü. Mute'de şehîd olduğu zaman, henüz 33 yaşında bir gençti. Savaşta, ellisi göğsünde olmak üzere 90 yara almıştı[168].

Ca'fer'den sonra, şâir Revâha oğlu Abdullah koşa koşa geldi. Peygamber Sancağını yakaladı. Elinde sancak, muharebeye katıldı. Ancak, harbden bir netice alınamayacağı düşüncesi kendini meşgul ediyordu. Bir aralık Medine'deki malları, hurmalıkları bile gözünün önüne geldi. Ölüme karşı kendisinde bir tereddüd başladı. Bir an için geri bile döndü. Fakat, bu fena düşünceden kendini çabuk kurtardı. Nefsini kabahatli buldu. Hemen askerini topladı:

– "Şahit olun arkadaşlar! Medine'deki bütün mallarımı Beytül-mâl'e (Hazineye) bırakıyorum," dedikten sonra, kendi kendine:

– "Ey nefs! Sen, Cennet'e kavuşmak istemiyorsun! Fakat ben, savaşa savaşa oraya (Cennete) varacağım." diye söylendi. Hemen ilerledi, şiirler söyleyerek savaşa devam etti. Şehîd oluncaya kadar savaştı.

Revâha oğlu şehîd olunca asker kumandasız kaldı. O zaman umumî bir panik başladı. Yalnız Ensârdan "Ebû Yüsr", sancağı yerden kaldırdı. Kim seçilirse ona verilmek üzere "Sâbit" e verdi. Sâbit:

– "Ey Müslümanlar! İçinizden birini seçerek başa geçirin!" diye seslendi. Hep bir ağızdan:

– "Seni başımıza geçiriyoruz." dediler. Fakat Sâbit:

– "Bu benim işim değil." dedi.

O zaman ordu bozgun halinde idi. Velîd oğlu Hâlid, askerin önüne geçti, bozgunun tehlikelerini anlattı. Kaçışı önledi. Herkes, Hâlid'in etrafında toplandı. Sâbit de sancağı Hâlid'e verdi. Bütün mücahitlerin isteğiyle Hâlid, kumandayı üzerine aldı. Akşama kadar döğüştü. Kendisinin nasıl büyük bir kumandan olduğunu gösterdi. O gün, elinde dokuz kılıç parçalandığını bizzat kendisi söylemiştir.

Ertesi günü, ordusuna yeni bir düzen verdi: Sağ taraftakileri sola, soldakileri sağa aldı. Öndekileri arkaya, arkadakileri de öne geçirdi.

Düşman birlikleri, karşılarında yeni simarlar görünce, İslâm ordusuna taze yardım kuvvetinin gelmiş olduğuna hükmettiler. Tam bu sırada, Hâlid de şiddetli bir hücuma geçti ve düşmanı bozguna uğrattı. Hattâ düşmana birçok ölü bile verdirdi. Aynı zamanda bu durumdan faydalanmayı ihmal etmedi. Askerini hemen geri çekti. Büyük bir bozguna uğratmadan muntazam bir yürüyüşle Medine'ye kadar getirdi. Askerlik bakımından büyük bir zafer derecesinde başarı sağladı. Korkunç bir felâketi önlemiş oldu. İki günlük bu pek çetin savaşta müslüman ordusu yalnız on iki şehîd vermişti. Bu netice, kumandanların harbi yakından idare etmeleri, hayatlarını fedadan çekinmemeleri dolayısıyla vukua gelmiş bulunuyordu.

Altı büyük hadis kitabından (Kütüb-i Sitte'den) biri olan "Sahîh-i Buharı" nin yazdığına göre:

Peygamber Efendimiz, Zeyd'in, Ca'fer'in, Revâha oğlu'nun henüz şehadetleri haberi gelmeden evvel, ashâbına savaşın bütün tafsilâtını bildirmişti. Mute savaşının en kanlı safhasında idi: Medine câmiinde, minbere oturmuş bulunan Elçisine Cenab-ı Hak, Zaman, mekân, mesâfe mefhumlarını kaldırarak harb sahasını göstermişti. Peygamberimiz, muharebe meydanına bakarak:

– "Zeyd, sancağı eline aldı. Şimdi vuruldu, şehîd düştü. Sonra Câfer aldı. O da şehîd oldu. Daha sonra bayrağı Revâha oğlu aldı. O da şehîd oldu." buyurmuş. Hazret-i Peygamber bunları birer birer anlatırken iki gözünden yaşlar akıyordu." En sonunda sancağı Allah'ın bir kılıcı eline aldı. Allah, mücahitlere fethi müyesser kıldı." demişti. Bu "Allah'ın kılıcı" Velîd oğlu Hâlid idi. Bundan sonra Hâlid, (Allah'ın Kılıcı = Seyfullah)" olarak anıldı.

Hâlid, sancağı eline alınca, Resûlullah minber üzerinde:

– "Allahım! Hâlid Senin kılıçlarından bir kılıçtır, Sen ona nusret ihsân buyur!" diye dua etti[169]. Peygamber Efendimiz, Medine dışına çıktı, ashâbıyla birlikte orduyu karşıladı.

Ancak, "Mûte faciasından son derece üzgündü:" Zeyd ile Ca'fer cennette yükseldikleri zaman, Abdullah'ın arkadaşlarına âid tahtlarından biraz ötede duran taht üzerinde oturduğunu gördüm. Bu ayrılığın sebebini sordum:

– Onlar yürüdüler. Abdullah tereddüd etti. Sonra yürüdü. Cevabını aldım." buyurmuştu[170].

– “Allah, Ca’fer’e Mute’de kesilen iki koluna bedel iki kanat verdi. Onu cennette meleklerle birlikte uçuyor, gördüm.” diye de müjdeledi[171]. “Tayyâr” adını Ca’fer, bu vak’adan sonra kazandı.

Zeyd ordusu: Hâlid ordusu halinde Medine’ye dönünce Ca’fer’in ailesi çığlıklar kopardı. Bunu duyan Peygamberimiz, gidip kendilerini teselli buyurdu:

– “Teessürünüzü gideriniz. Ca’fer, şehîd olmakla çok özlediği yere (Cennet’e) daha çabuk gitmiş oldu. Düşman kılıcıyla düşen kollarının yerine iki kanat takıldı. Ca’fer, bu kanatlarla uçtu. Onun uçtuğu yer, Cennettir. Ca’fer, artık sâdece Ca’fer değil, “Ca’fer-i Tayyar” dır.” Bu müjde üzerine Ca’fer-i Tayyar’ın bütün ailesi hep bir ağızdan bağrıştılar:

– “Anamız, babamız ve her şeyimiz Sana feda olsun Ya Resûlâllah!”[172].

Şunu da unutmamalıdır ki, burada geçen “kanat”, “uçuş” gibi tabirler, zâhir mânalarına göre değil, mecaz olarak kullanılmıştır. Bu tabirlerden, Allah’ın ihsan buyurduğu kuvvetle Ca’fer’in Cennette yüksekliği anlaşılmaktadır.

B. Bazı Seriyyeler (Askerî küçük hareketler):

Kitabımızın başında “Seriyyeler” konusunda seriyyenin ne demek olduğunu açıklamıştık. Mekke ile Medine arasında göçebe bir halde yaşayan Arap kabileleri sık sık hayvanlara veya insanlara karşı çapulculuk yaparlar, Peygamberimiz Efendimiz de bunlara karşı “çete” halinde ufak ölçüde bazı askerî birlikler çıkarırdı.

Kudâa kabilesinin “Belli” ve “Uzre” kolları, “Vâdi-l-Kura” tarafında toplanmıştır, Medine’nin hayvanlarını yağma etmeyi kararlaştırmışlardı.

Hazret-i Peygamber, muhacirden ve ensârdan 300 kişilik bir süvari birliği hazırladı. Başlarına da Âs oğlu Amr (Amr ibni Âs) i verdi. Âs oğlu Amr’in dedesi “Vâil” in annesi “Belli” kabilesindendi. Bu sebepten Amr’in bu kabile ile münasebeti vardı. Amr aynı zamanda değerli bir askerdi. Seriyye kumandanlığına getirilişine bunlar da sebep olmuştu.

Amr, seriyyesini aldı, Vâdi-l-Kura nahiyesinde Selâsil suyu kenarına vardı. Bu sebepten bu olaya “Zât’üs-Selâsil” adı verildi. Amr, burada düşmanın çokluğunu anladı. 300 kişilik bir kuvvetle düşmanın hakkından gelmek mümkün değildi. Hemen Hazret-i Peygamber’e haber gönderdi. İmdat istedi. Resûl-i Ekrem de, Cerrah oğlu Ebu Ubeyde (Ebû Ubeyde ibn-il Cerrâh) yi 200 kişi ile Amr’in yardımına gönderdi. Bu yardım kuvveti içinde Ebû Bekir ile Ömer de vardı. Ebû Ubeyde’ye:

– “İhtilâfa düşmeyin, işbirliği yapın!” diye tenbih etti. Ebû Ubeyde, Amr’le karşılaştılar. Amr:

– “Sen bana yardıma geldin. Asıl kumandan benim. Ben imam olacağım, namazı ben kıldıracağım”, dediği zaman Ebû Ubeyde:

– “Yâ Amr! Telâş etme! Hazret-i Peygamber, ihtilâfa düşmeyiniz!” diye buyurdu. Sen bana uymazsan ben sana uyarım! diye mukabele ederek büyüklüğünü gösterdi. Amr, bütün müslümanlara imamlık yaptı. Bu suretle Ebû Bekir ve Ömer gibi büyükleri de idaresi altına sokmuş bulunuyordu.

Amr, askerlikçe yapılması gereken bütün tedbirleri aldı ve çok şiddetle tatbik etti. Hava çok sert ve soğuktu. Askerin gece ateş yakmasını şiddetle yasak etti. Hattâ:

– “Her kim ateş yakarsa, onu yaktığı ateşin içine atarım!” dedi. Asker, soğuktan Ebû Bekir’le Ömer’e başvurdular, şikâyete başladılar. Ömer, “Bu nasıl şey? Herkesi soğuktan donduracak mı?” diye Amr’e haber yolladı. Amr:

“Yâ Ömer! Sen bana itaat etmeye memursun, benim işime karışma!” diye cevap verdi. Ebû Bekir de: “Yâ Ömer, ilişme! Hazret-i Peygamber onu askerlik bilgisine vukufu sebebiyle kumandan tâyin etti. Şimdi emir odur. Onun işine karışmak doğru değildir.” dedi, Ömer’i susturdu.

Eğer ateş yakılmış olsaydı, düşman, müslümanların azlığını öğrenmiş olacaktı. Amr, plânını kimseye bildirmedi. Ertesi sabah, birden bire düşmana karşı hücuma geçti; galip geldi. Düşman, pek çok ganimet malı bırakarak kaçtı. Amr, birkaç gün orada kaldıktan sonra elde ettiği ganimet mallarıyla birlikte Medine’ye döndü. Asker, Amr’den Hazret-i Peygamber’e şikâyet etti: 1) Su var iken guslettirmedi, teyemmüm ile namaz kıldırdı, 2) Soğukta ateş yaktırmadı, 3) Düşmana üstün gelindiği halde takip ettirmedi. Amr, bunlara birer birer cevap verdi:

– “Hava soğuktu, su ile yıkanmak tehlikeliydi. Karşı tarafta bulunan düşmanın, sayılarının azlığını anlamaması için ateş yaktırmadım. Yardım kuvvetinin gelebileceğini hesaba katarak düşmanı takip ettirmedim.” dedi. Peygamberimiz, hem Amr’in hareketlerini beğendi, hem de Ebû Ubeyde’nin ihtilâfa meydan vermemesinden memnun oldu.

Amr, yeni müslüman olmuştu. Fakat, Zâtü’s-Selâsil olayında, ashâbın en büyükleri arasında kendisinin üstün bir mevkie getirilmiş bulunduğunu düşünerek gurura kapılmıştı. Fazilet bakımından mevkiini öğrenmek istedi. Ashâbın derecelerini Hazret-i Peygamberden sordu. Cevaplarını da birer

birer aldı. Kendi sırasının ancak sekizinci hicret yılı Müslümanlar arasında bulunduğunu öğrendi. Gururu kırıldı.

Âs oğlu Amr'in seriyyesinden sonra Peygamberimiz Mekke'nin fethinden evvel bir iki seriyye daha hazırlatmıştı.

C. Mekke'nin Fethi: (20 Ramazan = 11 Ocak 630)

Mekke'nin Müslümanlar tarafından alınması: 20 yıldan beri sürüp gelen "İslâm-Müşrik" dâvasının son safhası oldu.

Müslümanlığın temeli Tevhîd inancı (Tek Tanrı inancı) dır. Tevhîdî inancı en büyük âbidesi de "Kâ'be" idi. Yeri, Hubût-i Âdem'den (Hz.. Âdem'in Cennet'ten yer yüzüne inmesinden) itibaren "Beytullah = Tanrı Evi" olarak bilinen ve Peygamber İbrahim (A.S.) tarafından bina haline getirilmiş olan bu âbidenin sonraları içi ve dışı 360 tane put ile doldurulmuştu. Kâ'be'yi putlardan temizlemek, Tevhîd inancının merkezinde puta tapıcılığı ortadan kaldırmak, Hz. Peygamberin en büyük gayesi ve vazifesiydi. İslâm'ın doğuşundan Mekke'nin fethine kadar (610-630) 20 yıl geçtiği halde gaye gerçekleşmedi, bu dini görev yapılamadı. Kureyşli'lerin Medine'ye karşı sürekli saldırışları buna engel oldu. Vakıa, Hudeybiye antlaşması, müşriklerle barışı sağlamış, hattâ müslümanlar tarafından Kâ'be'nin ziyareti bile kolaylaşmıştı. Ancak, Tevhîd âbidesi olan Kâ'be, hâlâ puta tapıcılığın merkezi olmaktan kurtulamamıştı. Bundan başka, kendilerini Mekke'nin hâkimi, Kâ'be'nin muhâfızı sayan Kureyşli ler, Hudeybiye'nin şartlarına uymuyorlardı. Mekke'nin fethine asıl sebep: 10 senelik müddet için imzalanan Hudeybiye barış antlaşmasının iki yıl geçmeden Kureyşliler tarafından bozulmuş olmasıdır.

Hudeybiye antlaşması yalnız Kureyş kabilesine mahsus idi. Bu antlaşma Arabistan'ın diğer kabilelerine de iki taraftan birinin himayesine girmek hakkını veriyordu. Antlaşma imzalandıktan sonra, Huzâa kabilesi bu hakka dayanarak müslümanların himayesini kabul etti. Benî-Bekir (Bekir oğulları) kabilesi de Kureyşileri hâmi tanıdı. Halbuki Huzâa kabilesi ile Benî Bekir ötedenberi biribirleriyle geçinemezlerdi. Aralarında kanlı savaşlar bile olmuştu. Huzâalılarla Hâşimîler arasında ise, müslümanlıktan önce yapılmış bir ittifak vardı, İslâm'ın doğuşundan sonra da Huzâalılar bu ittifâkı unutmamışlar, her zaman Peygamber tarafını tutar olmuşlardı.

Hicretin sekizinci yılının Şaban ayında idi: Kureyşin himayesine güvenen Benî-Bekir, bir gece Peygamberimizin himayesinde bulunan Huzâalılara birdenbire saldırdı. Kureyş'liler de Benî-Bekir'e silâh

vermişler, kıyafetlerini değiştirerek onlara gizlice yardımda bulunmuşlardı. Bu baskın hâdisesinde Huzâalılardan 23 kişi bile ölmüştü.

Bu beklenmedik tecavüz karşısında Huzâalılardan 40 kişilik bir heyet, Medine'ye koştu; Kureyş'ten şikâyet etti. Hazret-i Peygamberin himayesine sığındı.

Kureyş'in Benî-Bekir'le birleşerek Huzâa'ya saldırması, açıktan açığa Hudeybiye antlaşmasını baltalamaktı. Peygamber Efendimiz bundan çok üzüldü. Huzâa'lılara yardım va'dinde bulundu. Mekke'lilere de haber gönderdi. Şu üç tekliften birinin kabulünü kendilerine bıraktı:

1) Ya öldürülen Huzâalı'ların ailelerine diyet (ölü bedeli) verilmesi,

2) Veya Benî-Bekir'i himâye etmekten vazgeçilmesi,

3) Bu iki şarttan biri kabul edilmediği takdirde Hudeybiye barışının bozulmuş sayılması.

Mekke'li Kureyşîler, üçüncü teklifi kabul ettiklerini bildirdiler. Artık Hudeybiye antlaşması resmen bozulmuş oluyordu. Fakat, aradan bir müddet geçti. Kureyş'in ileri gelenleri hatalarını anladılar. Barışın yenilenmesi için Ebû-süfyanı Medine'ye kadar yolladılar.

Medine'ye gelen Ebûsüfyan, burada hiçbir iş göremedi. Kendi kızı ve Peygamberimizin zevcesi "Ümmü Habîbe" den başlayarak sırasıyla ashâbın ileri gelenlerine, en sonunda Hz. Peygamber'e başvurdu. Hattâ antlaşmayı yeniliyebilmek için Peygamberimiz'in kızı "Fâtıma" nın ve onun vasıtasiyle beş yaşında bulunan oğlu "Hasan"ın yardımlarını bile istedi. Fakat, bütün bu teşebbüslerine rağmen başarı elde edemedi. En son olarak Hazret-i Ali'nin tavsiyesi üzerine Peygamber Camie gelmiş halka karşı:

– "Ey Nâs! Ben, iki tarafı himayeme alıyor, Hudeybiye barış antlaşmasını yeniliyorum. Kimse benim ahdimi bozmaz!" demiş; kimseden bir cevap bile alamadan devesine binerek Mekke yolunu tutmuştu.

Durumu Mekkeli'lere anlatırken:

– "Muhammed'den sulh antlaşması istedim. Cevap alamadım. Ebû Bekir'e başvurdum, ümidim boşa çıktı. Ömer'i en büyük düşman olarak buldum. Diğer ashâbın hiç birinden yardım göremedim. Hayatımda Başbuğlarına bu derece itaatli bir kavme de rastlamadım. Sulhü bir türlü sağlayamadım. Sonunda, Hazret-i Ali'nin sözüne uydum, kendiliğimden umumi bir barış ilân ederek döndüm, geldim." diye hikâye etmişti.

Ebûsüfyan'ın bu sözlerini dinleyenler:

"Sen hiçbir şey yapmamışsın! Senin kendi kendine ilân ettiğin barışın ne hükmü olabilir? Ali seninle âdeta eğlenmiş! Sen bize barış haberi

getirmedin ki, emin olalım. Savaş haberi getirmedin ki, hazırlanalım,” diye söylenmeğe başladılar.

Ebûsüfyan Mekke’ye döndükten sonra, Hazret-i Peygamber savaşa karar verdi. Bir sabah namazından sonra Ebû Bekir’i yanına çağırdı. Onun reyini sordu. Sağ tarafına oturttu. Sonra Ömer’in reyini aldı, onu da sol tarafına geçirdi. Hemen hazırlıklara başladı. Kendisiyle müttefik olan kabilelere haberler gitti. Bütün askerlerin Medine’de toplanmalarını istedi. Mekke’ye karşı büyük bir sefer yapılacaktı. Fakat, bütün bu askerî hazırlıklar gayet gizli idi. Mekke’nin bütün yolları bağlanmış, bu vazife Huzâa kabilesine bırakılmıştı. Bu iş öyle sıkı tutulmuştu ki, bir taraftan öbür tarafa âdeta kuş uçmaz, kervan geçmez bir hal almıştı.

Yalnız “Ebû Beltea oğlu Hâtıb” (Hâtıb ‘ibni Ebî Beltea), askerî durumu gizli bir mektupla Kureyş’e bildirmek istedi. Fakat, Hâtıb’ın bu teşebbüsü yarıda kaldı. Hazret-i Peygamber bunu ilâhî Vahy ile öğrendi. Bu işi iki arkadaşıyla beraber amcasının oğlu Ali’ye verdi. Üç kişilik heyet, Mekke’ye gitmekte olan bir kadını yakaladılar. Mektup çıkarıldı. Hazret-i Peygambere getirildi. Hâtıb, bu mektubunda Kureyşe şöyle diyordu:

– “Ey Kureyş cemaati!. Resûlullah sizin üzerinize mühim bir kuvvetle varıyor. Gece karanlığı gibi korkunç olan bu ordu, sel gibi akacaktır. Allah’a yemin ederim ki, Allah’ın Peygamberi yalnız başına bile olsa, Allah Onu size galip kılacak, verdiği va’di yerine getirecektir. Şimdiden başınızın çaresine bakınız! Vesselâm.”[173]

Herkes, Hâtıb’ın bu hareketine hayret etti. Resûl-i Ekrem bir heyet karşısında Hâtıb’ı sorguya çekti. Ömer o zaman dayanamadı. Hâtıb’ın cezâsını vermeğe hazır olduğunu bildirdi. Hazret-i Peygamber:

– “Yâ Ömer! Hâtıb, Bedr Gazâsında bulunan ashâbtandır. Belki Cenâb-ı Hak, Bedr ashâbı ne yaparsa Ben affederim, buyurmuş ola.” dedi ve Ömeri susturdu.

Hâtıb, kendisini çok güzel müdâfaa etti. Ailesi Mekke’de idi, himaye edecek kimseleri yoktu; onları koruyabilmek için Mekke’lileri memnun etmeyi düşünmüş, hatayı bu yüzden yapmıştı. Her ne sebeple olursa olsun suçu büyük olan Hâtıb’ı yüksek kalbli Peygamber affetti.

Müslümanlığın doğuşundan beri Kureyşîlerin, Mekke devrinde olsun, Medine devrinde olsun, müslümanlara karşı yapmadıkları kötülük kalmamıştı. Hattâ müslümanlığı ortadan kaldırmak ve Medînelilerin Hazret-i Peygamber’i kendilerine teslime mecbur etmek için üç defa Bedr,

Uhud, Hendek savaşlarıyla Medine'ye saldırışlarda bile bulunmuşlardı. Artık, mütecavizi cezalandırmak zamanı gelmişti.

Hz. Peygamber Efendimiz, hicretin sekizinci yılı Ramazanın onuncu günü (1 Ocak 630) 10 bin kişilik muhteşem bir kuvvetle Medine'den çıktı. Allah'ın yardımına güvenerek şanlı ordusuna Mekke yolunu açtı. O gün, kendisi de, ashâbı da oruçluydu. Fakat, gazaya (harbe) gidiyorlardı. Yolda Hz. Peygamber iftar etti, ordusuna da oruçlarını bozdurdu[174].

İki yıl önce, Hudeybiye senesi Mekke önüne varan İslâm ordusunun sayısı ancak 1.400 idi. İki yıl sonra, bu sayı 10 bini bulmuştu. Bu yükseliş, Hudeybiye barışının müslümanlar için ne büyük faydalar sağlamış olduğunu göstermesi bakımından çok önemlidir.

Mekke yolunda Peygamberimiz, amcası: "Abbas"a rastladı. Abbâs, evvelce müslüman olmuş, fakat, dinini Kureyş'ten gizleyebildiği için, şimdiye kadar Mekke'de kalabilmişti. Medine'ye hicret etmek üzere Mekke'den çıkmış, yolda Hz. Peygamber ordusuna katılmıştı. Resûl-î Ekrem, amcasına:

– "Peygamberlerin sonuncusu ben oldum; muhacirlerin sonuncusu, da sen oldun!" buyurmuştu.

Yollar tamamıyla tutulmuş olduğu için, Peygamber ordusunun hareketinden Kureyş'in hiç haberi yoktu. Vakta ki, ordu Mekke'ye on altı kilometre mesafede "Merr-uz-Zahrân" denilen vadiye geldi, karargâhını kurdu. Hz. Peygamberin emriyle burada 10 bin ateş yakıldı. Her birlik ateşini kendi çadırın önünde yakıyor, müslüman kuvveti varlığını büyük bir ateş donanmasıyla Kureyşe bildiriyordu.

Peygamber ordusunun yaklaşmakta olduğunu anlayan Mekkeliler, neye uğradıklarını bilemediler. Hemen Ebûsüfyân'ın başına toplandılar. Durumu anlamak isteyen Ebûsüfyan, yanına aldığı üç, dört arkadaşıyla Mekke'den çıktı. Arefe gecesi hacıların Arafât'ta yaktıkları ateşlere benziyen bu büyük ateşi gördü. Fakat, yolda İslâm karakolu tarafından esir edildi. Hz. Peygamlber'in huzuruna götürüldü.

Ömer, Ebûsüfyân'ın öldürülmesini, Abbas ise affını istiyordu. Halbuki Ebûsüfyan, Ebûcehl'den sonra, İslâm düşmanlarının başına geçmiş, müslümanlara karşı en büyük fenalıkları yapmış bir Mekkeli idi. Uhud ve Hendek savaşlarında Kureyşlilerin başkumandanı idi. Bütün Arapları müslümanlara karşı ayaklandıran, Resûl-i Ekrem'in hayatına suikastler tertipleyen Ebûsüfyan'dı. Yaptığı bütün bu cinayetler karşısında Ebûsüfyân'ın cezası şüphesiz idamdı. Ancak, Resûl-i Zişan, O Büyük insan,

Ebûsüfyan'ı da affetti. Çünkü Allah'ın Elçisi idi. Ebûsüfyan'ı, Peygamberden başka hiç kimse affedemezdi.

Ordunun Merr-uz-zahrân vâdisinden hareketinden önce Hz. Peygamber, amcası Abbas'a:

– "Ebûsüfyan'ı al! Ordunun geçeceği yolun dar bir yerine götür İslâm ordusunun büyüklüğünü görsün!" buyurdu.

Hz. Abbâs, denileni yaptı. Ordu yürüyüşe kalktı. Bütün kabileler birer birer Ebûsüfyân'ın önünden geçiyor, "Allahü ekber!" sadaları göklere çıkıyordu. Her birlik geçtikçe Ebûsüfyan, yüreği burkularak soruyor, Abbâs da bunların kimlere ait bulunduğunu anlatıyordu. Ensârın alayı, gözleri kamaştıracak bir haldeydi. Ubâde oğlu Sa'd (Sa'd ibni Ubâde) kumanda ediyordu. En sonunda her tarafa nurlar saçan Hz. Peygamberin alayı geçti. Resûl-i Ekrem'in bayrağını "Zübeyr" taşımakta idi. Ancak, Ensârın Kumandanı Sa'd, Ebûsüfyan'ın önünden geçerken:

– '"Ey Ebûsüfyan! Bugün, en büyük savaş günü, Kâbe'de kan dökmenin helâl olduğu bir gündür!" demişti. Sa'd'in bu tehdidini Ebûsüfyan, olduğu gibi Resûl-i Ekrem'e anlattı. O zaman Hz. Peygamber:

– "Sa'd hatâ etmiş! Hayır, bugün ezan sesiyle Kâ'be'nin şanını Allah'ın yükselteceği bir gündür, Kâ'be'nin Tevhîd kaftanına bürüneceği bir gündür!" diye buyurdu. Fakat, Sa'd'in kan dökmesinden endişeye düştü. Ali'yi göndererek kendisinden Ensârın sancağını aldırdı. Sa'd'in oğlu Kays'e verilmesini emretti[175].

İslâm ordusunun bu yüksek ihtişamını gözünden kaçırmayan Ebûsüfyan:

– "Ey Abbâs! Hakikaten kardeşinin oğlu saltanatını çok büyütmüş!" deyince, hemen Abbâs müdahale etti:

– "Sus, o, saltanat değil, Peygamberliktir!" diye cevap verdi. Ebûsüfyan da tasdik etti. Gerçek böyleydi. Hz. Peygamber, devlet reisi değil din reisi, yani Peygamberdi. Araplar, Hz. Peygamber'in etrafına ancak kendisinden İlâhî vahy dinlemek için toplanmışlardı.

Bütün ordu bu suretle boğazdan (dar geçitten) geçti. Ebûsüfyan da Peygamberden aldığı talimatı Mekke'ye götürdü.

Herkes, kendisini heyecanla bekliyordu, Ebûsüfyan en yüksek sesle onlara hitâp etti:

– "Ey Kureyş! Bu gelen Muhammed'dir. Karşısına çıkılamayacak bir kuvvetle Mekke'ye geliyor. Her kim Ebûsüfyan'ın evine girerse emindir.

Mescide sığınırsa emindir. Kendi evine kapanırsa emindir, dedi. Mekkelilerin evlerine, Kâ’be’ye sığınmaya davet etti.

Ebûsüfyan’ın sözlerin işiten Kureyşliler, büyük bir şaşkınlık içinde kaldılar. Ne yapacaklarını bilemez oldular. Bir kısmı Ebûsüfyan’ın evine koştu. Bir kısmı Harem-i Serîf’e girdi. Bir kısmı da kendi evine kapandı, dışarı çıkmadı. Fakat, silâhını kaparak sokağa fırlayanlar, silâhını atarak ötede beride dolaşanlar da görülüyordu.

Hz. Peygamber Efendimiz Mekke’ye girilirken alay kumandanlarına hangi semtlerden girileceğini gösterdi: “Size tecavüz vâki olmadıkça kimseye kılıç çekmeyiniz! Sakın, savaş açmayınız!” diye tenbih etti[176]. Yalnız Mekkelilerden bazı kimseleri ayırdı. Bunlar: “Kâ”be örtüsüne sığınsalar bile kendilerini ölümden kurtaramayacaklar!” dedi. Kendisi sekiz sene evvel (622), Mekke’den (iki deve, dört kişilik bir kafile halinde) nasıl çıkarılmıştı. Şimdi, bu şehre nasıl giriyordu. Bunları düşündü. Devesi üstünde başını eğmiş, secde eder gibi bir vaziyet alarak Cenab-ı Hakk’ın bu büyük lûtfuna şükrediyordu.

Bütün alaylar kan dökmeden, sulh yolu ile Mekke’ye girmeğe muvaffak oldular. Yalnız Velîd oğlu Hâlid (Hâlid ibni Velîd) in idare ettiği birlik, müşriklerin saldırısına uğradı. Kureyş’in azılılarından Süheyl (Süheyl İbni Ömer), Safvân (Safvân ibni Ümeyye), Ikrime (ikrimetibni Ebîcehl) ufak bir çete hazırlayarak Hâlid’in süvari kuvvetini ok yağmuruna tutmuşlar, içlerinden iki mücahidi bile şehid etmişlerdi. Bu hal karşısında Hâlid, savunma savaşı yapmak zorunda kaldı. Kendisine hücum edenlerden on üçünü bir hamlede öldürdü. Diğerlerini dağıttı.

Peygamberimiz, Mekke’nin üst tarafından, Hâlid ise alt taraf semtinden şehre girmişlerdi. Hâlid’in kan döktüğünü duyunca:

– “Yâ Hâlid! Ben seni savaştan men etmedim mi?” diye sormuşlar, Hâlid’den:

– “Yâ Resûlâllah! İlk hücumu müşrikler yaptı.” cevabını alınca,

– “Bu hâdise İlâhî bir kaza imiş!” diye sükût buyurmuşlardır.

Fetihten bir gün evvel Peygamberimiz:

– “Allah, Mekke’nin fethini nasip ederse, yarın ineceğimiz yer Kinâne oğullarının yurdudur. Vaktiyle Kinâne oğulları burada Kureyş müşrikleriyle küfür üzere birleşmişlerdi.” buyurdu[177].

Bir gün sonra Hz. Peygamberin sancağı, Kinâne oğullan yurdunda dikildi. Çadırı da burada kuruldu. Peygamberimiz (S.A.V.), çadırında biraz

dinlendi, gusletti. Duhâ (Kuşluk) namazı kıldı. Tekrar devesine binerek kafileye katıldı.

Hicretin sekizinci yılı Ramazanının yirminci Cum’a günüydü: insanlık tarihinin en büyük inkılâbı oluyor, puta tapıcılığın merkezi “Mekke” ye Tevhîd i’tikadının mümessili İslâm ordusu, parlak bir zaferle giriyordu.

Allah’ın en sevgili kulu Hz. Muhammed Mustafâ (S.A.V.), başında miğfer, “Kusvâ” adındaki devesi üstünde, Fetih sûresini okuyor, sağında Ebû Bekir, solunda Hudayr oğlu Üseyyid (Üseyyid ibni Hudayr), etrafında muhacirler ve ensârdan bir kısım ashâb bulunduğu halde tekbîr sesleri göklere çıkıyor, sancağı yine Zübeyr çekiyordu. İslâm askeri iki tarafta selâm vaziyetinde saf bağlamıştı. Karşıdan “Kâ’be” bütün heybetiyle göründü. Hep bir ağızdan alınan tekbîr sadaları yükseldi, akisleri dağlardan geliyordu. Hz. Peygamber efendimiz ihramsız olarak Harem-i Şerîf’e girdi. Kâ’be’yi deve üstünde yedi defa tavâf etti. Hâlâ Kâ’be’nin etrafında ibâdet maksadıyla dikilmiş 360 tane put duruyordu. Putların en büyüğü insan şeklinde Güneş Tanrısı “Hübel” idi. Kırmızı yakuttan yapılmıştı. Kâ’be’nin içine yerleştirilmiş olan bu putun önünde yedi ok vardı. Üzerlerinde “Evet, hayır!” yazılıydı. Araplar, bir iş yapacakları zaman bu oklarla fal açarlardı.

Peygamberimiz, elindeki değnekle putlara dokunuyor, her putu bizzât kendisi yere düşürüyordu. Putlar devrilirken, Kur’ân’dan:

– “Deki, Hak geldi, bâtıl yok oldu (İslâm geldi, küfür yok oldu). Çünkü bâtıl, yok olmaya mahkûmdur.” âyetini okurdu[178].

Kâ’be’nin içi putlarla, duvarları put resimleriyle doluydu. Hz. Peygamber, bunların da çıkarılmasını Hz. Ömer’e emretti. Kâ’be’de nefis eserler de vardı. İbrahim dininde olanlar, Kâ’be’ye pek çok hediyeler göndermişlerdi. Peygamberimiz bunların hepsini muhafaza etti. Yalnız putlar ve put resimleri kırıldı, mahvedildi[179].

Kâ’be bu suretle putlardan temizlendikten sonra, Hz. Peygamber, beraberinde Zeyd’in oğlu Üsâme (Üsâmet-ibni Zeyd), Bilâl, Talha oğlu Osman (Osman İbni Talha) olduğu halde içeriye girdi, İki rek’at namaz kıldı. Namazdan sonra Beyt-i Şerifi dolaştı. Her tarafında tekbîr getirdi. Allah’a hamdetti. Bu suretle içeride epeyce kaldı. Bu sırada bütün Kureyş, Mescid-i Harâm’a dolmuştu; haklarında verilecek kararı sabırsızlıkla bekliyorlardı. O zaman Allah’ın Elçisi, Kâ’be kapısının eşiğinde durdu. Yalnız Mekkelilere değil, bütün insanlığa hitâp eden meşhûr nutkunu söyledi:

– “Allah’tan başka Tanrı yoktur. Yalnız Allah vardır. Onun eşi ve ortağı yoktur. O, va’dini yerine getirdi. Kuluna yardımını yaptı. Bütün düşmanlarımızı yalnız başına dağıttı. İyi biliniz ki, bütün eski görenekler, bütün kan ve mal dâvaları artık şu iki ayağımın altındadır. Yalnız Kâ’be hizmetiyle hacılara su dağıtma işi bırakıldı. Ey Kureyş cemaati! Allah, sizden eskiden kalma gururu, babalarla, soylara övünmeyi giderdi. Bütün insanlar Âdem’den, Âdem de topraktan yaratılmıştır.” dedi. Kur’ân’dan:

– “Ey insanlar!. Biz sizi bir erkekle bir kadından yarattık ve sizi milletlere, kabilelere ayırdık; tanışasınız diye (öğünesiniz diye değil). Çünkü; Allah’ın katında en üstününüz, en ziyade müttaki olanınızdır. Şüphe yok ki Allah, her şeyi bilir, her şeyden haberdardır.” âyetini okudu[180].

– “Ey Kureyş cemaati! Şimdi size nasıl bir muamele edeceğimi sanıyorsunuz?” diye sordu. Müşrikler, hep bir ağızdan:

– “Hayır umarız. Sen kerîm bir kardeş, âlicenap bir kardeşoğlusun!” diye cevap verince:

– “Yûsuf’un kardeşlerine dediği gibi, ben de size: Bugün, artık size geçmişten sorumluluk yoktur.” derim. Haydi gidiniz, serbestsiniz!” buyurdu:[181].

Hz. Peygamber, bu fetih hitabesiyle:

1) Arapların insanlığa uymayan eski âdetlerini, bitmez tükenmez kan ve mal dâvalarını kaldırıyor,

2) Yıllarca kendilerini hakka, adalete, eşitliğe çağırmış bulunan Allah’ın Elçisine karşı her türlü kötülükleri yapmaktan çekinmeyen Mekkeli müşrikleri affediyordu. Aftan faydalanabilmek için müslüman olmak mecburî değildi.

3) Okuduğu Kur’ân ayetiyle içtimaî eşitliği bildiriyor. Müslümanlığın insanlar arasında ırk, renk, dil, sınıf farkını kaldırmış olduğunu, herkesin ancak kendi çalışmasıyla yükselebileceğini anlatıyordu.

Bu hitabesinden sonra Hz. Peygamber Mescid-i Harâm’a girdi. Zemzem dağıtma işini eskisi gibi Abbâs’da, Kâ’be hizmetini de Talha oğlu Osman’da bıraktı, öğle vakti, Peygamberimizin emriyle müezzin Habeşli Bilâl, Kâ’be’nin üzerine çıktı, “Ezan-ı Muhammedî” yi okudu. Burada hayretle görülecek, düşünülecek en mühim nokta, aynı günün sabahı Kâ’be’de birçok putlara tapılırken, öğle vakti Bilâl’ın yüksek ve tatlı sesi “Allah’ın birliğini müşriklere ilân ediyor, İslâm inkılâbının büyüklüğünü Mekke ufuklarına doğru yayıyordu.”

Namazdan sonra Hz. Peygamber, “Safâ” tepesine çıktı. Burada kendi istekleriyle İslâm’a giren Mekkelilerin ayrı ayrı biatlerini kabul etti. Vaktiyle, Mekke devrinde “Akabe” tepesinde Medînelilerden biat alınmıştı. Şimdi sıra Mekkelilere gelmiş oldu. Erkeklerden sonra kadınlar da biat merasimine katıldılar.

Erkekler “İslâm ve cihad” üzerine biat etmişlerdi. Kadınlardan da “Allah’a ortak koşmamak, hırsızlık etmemek zinada bulunmamak, çocuklarını öldürmemek, asî olmamak” üzere biat alındı[182].

Yalnız Mekkeli müşriklerin içinden bazı azılılar umumi aftan hâriç tutularak kanları heder (mubah) kılınmıştı. Bunlara İslâm tarihinde, “Mühder-üd-dimâ” denilmektedir. Kanları heder edilen azılı müşriklerin sayıları hakkında rivayetler çoktur. 11 i erkek, 6 sı kadın olmak üzere bunları 17 ye çıkaranlar bulunduğu gibi[183], 10 a, hattâ 9 a indirenler de vardır[184]. Bunlardan fetih sırasında Mekke’den kaçmış olanların bir kaçı yakalandıkları yerlerde öldürülmüş ve fakat, pek çoğu yine affedilmiştir.

Kanları heder edildiği halde affa mazhar olanlar arasında, bilhassa Ebûcehl’in oğlu İkrime, Sa’d oğlu Abdullah, Safvân, Hamza’nın katili Vahşî, Hamza’nın ciğerini dişleyen Hind, Peygamberimizin kızı Zeyneb’i yaralayan ve sonunda ölümüne sebep olan Habbâr, meşhur şâir Züheyr oğlu Kâ’b (Kâ’b ibni Züheyr) vardır. İnsafsız düşmanlarına karşı Hz. Peygamberin gösterdiği bu âlicenaplığın benzerini, insanlık tarihi bir daha gösteremez.

Peygamberimiz Mekke’de onbeş gün kaldı. “Mekke’nin fethinden sonra acaba yine Medine’ye dönecek mi? yoksa, içinde doğup büyüdüğü Mekke’de yerleşir kalır mı?” diye Peygamberimiz için Medîne’liler endişeye düştüler. O zaman Allah’ın elçisi, bunlara karşı:

– “Ey Ensâr! ben, Allah’ın kulu ve Resulüyüm. Böyle şeyden Allah’a sığınırım. Memleketinize hicret ettim. Hayatım hayatınızdır. Ölümümde sizin yanınızdadır.” buyurdu. Ensarın bu yoldaki düşüncelerini giderdi.

D. Huneyn Gazâsı ve Evtâs Savaşı: (630)

Huneyn Gazâsı, Mekke’nin fethinden on altı gün sonra, Huneyn Vâdisinde yapıldı: (6 Şevval = 27 Ocak 630, Cumartesi).

Huneyn Vâdisi: Mekke ile Tâif arasında, Mekke’ye 10 km. kadar mesâfede olduğu halde Tâif’e daha yakındı. Huneyn Vâdisinin yanında Arapların “Zül-Mecâz” adıyla meşhur panayırı kurulurdu.

Huneyn Gazâsı: Mekke’nin güney-doğusundaki dağlarda yaşıyan “Hevâzin” kabilesi ile yapıldığı için, “Hevâzin Gazası” adını da almıştı.

Hevâzin kabilesi: Arabistan’ın en büyük kabilelerinden biriydi. Bu kabile, daha Mekke’nin fethinden önce, diğer kabileler ile müslümanların aleyhine savaşa hazırlanıyordu. Hudeybiye barışından sonra müslümanlık, Arabistan’ın her tarafına yayılmış, puta tapıcılığın merkezi olan Mekke, müslümanların eline geçmiş; buradaki putlar yıkılmıştı. Hevâzin kabilesi, bu halden memnun olmadı. Ayni halin kendi başlarına da geleceğini düşündüler:

– “Muhammed, savaş usulünü bilmeyen Mekke’lileri yendi. Bizi de onlar gibi mi sanıyor?” diye müslümanlara karşı hücuma geçebilmek için mühim hazırlıklara giriştiler. Hevâzın kabilesinin şeyhi genç bir şâir. Avf oğlu Mâlik (Mâlik ibnü Avf), askerinin başına geçip onları ateşli konuşmalarıyla savaşa sürüklüyordu. Tâif şehrini idare eden “Sakîf” kafilesi de Hevâzin ile birleşti. Hevâzin ve Sakîf gibi Arapların en büyük ve kuvvetli iki kabilesi sâde birlik olmakla kalmayıp Peygamberimizin süt annesi Halîme’nin kabilesi olan “Sa’doğulları” gibi diğer birtakım küçük kabileleri de ittifaklarına aldılar. Bu suretle Hz. Peygambere karşı 20 bin kişilik büyük bir kuvvet, Huneyn vâdisinde toplandı. Hareketlerine “ölüm dirim” süsü verebilmek için kadınlarını, çocuklarını, koyunlarını sığırlarını da beraberlerine almışlar; savaş meydanına getirmişlerdi.

Birleşik düşmanın bu tecavüz hareketlerini Peygamber Efendimiz duydu. Ayrıca tahkik ettirdi. Huneyn vâdisinde toplanan bu kuvvetleri dağıtmak için hazırlandı, 12 bin kişilik bir kuvvetle Mekke’den harekete geçti. Bu kuvvetin 2 bini Kureyş kabilesinden, yeni müslüman olan Mekkelilerdendi. Ebûsüfyan bunlarla beraberdi. Mekkeli askerler içinde 80 kadar müşriklerden asker vardı. Safvân bunlardandı. Peygamberimiz, bu hareketiyle müslüman olmayanlardan da asker alınabileceğini göstermiş oluyordu. Ordunun geri kalan 10 bini ise Mekke’nin fethi için Peygamberimiz’le birlikte Medine’den gelen müttefik askerlerdi.

Huneyn Gazâsı için Mekkeliler, Hz. Peygamber’e asker verdikleri gibi birçok savaş malzemesi de sağladılar. Velîd oğlu Hâlid, Mekkeli askerlere ve Süleym oğulları kabilesine kumandan tâyin edildi. Ve öncü olarak ileri gönderildi.

Muhâcirlerin iki sancağı vardı. Birisi Hz. Ömer’de, diğeri Hz. Ali’de idi. Ensardan Evs kabilesinin sancağı Hudayr oğlu Üseyyid’in elinde idi. Hazrec kabilesinin sancağı da Ubâde oğlu Sa’d’in kumandasına verilmişti.

Huneyn Vadisi dardı. Bu yüzden askerî birlikler, ayrı ayrı yollardan, gitmek zorunda kalmışlardı.

Hz. Peygamber, Kureyş’in eşrafından Esîd oğlu Attâb’ı (Attâb ibni Esîd) Mekke’de kaymakam (vekil) bıraktı. Kendisi de “Düldül” adındaki beyaz katırına binmiş olduğu, başında miğfer bulunduğu halde ordusuyla birlikte Huneyn’e doğru yol aldı.

Müslüman ordusu sayıca çok, malzemece mükemmeldi. Bu hal, birçoklarının kalbine gurur getirdi:

– “Artık bu ordu mağlûp edilemez!” diyenler bile oldu. Halbuki maddî sahada üstünlük sağlanmakla beraber, mâneviyatı ihmal etmemek başarıyı Allah’tan dilemek gerekiyordu.

Müslümanlar Huneyn Gazâsından önce yaptıkları savaşlarda, kendilerinin üç, dört, hattâ on misli düşmanlarını yere sermişlerdi. Bedr savaşında müslümanlar 305 (veya 313) iken müşrikler: 950, Uhud’da müslüman ordusu 700, düşman: 3000, Hendek’te müslüman askeri: 3.000, müttefikler 10.000 idi. Hudeybiye senesi Peygamber ordusu 1.400 den ibâretti. Hayber’de müslümanların sayısı: 1.600, yahudilerin ise: 20.000 idi. Mûte harbinde ise İslâm askeri: 3.000 olduğu halde düşman ordusu: 100.000 i geçiyordu.

İki ordu Huneyn vâdisinde karşılaştı. Savaş: günün ilk saatlerinde, seher vakti başladı. İslâm ordusu, sabahın karanlığında Huneyn’e inmiş, sahanın ancak alçak kısımlarında yer tutabilmişti. Hevâzin kabilesi ise, daha evvel gelmiş, en uygun yerleri ele geçirmiş, aynı zamanda pusu da kurmuştu.

Hâlid’in idâresinde bulunan öncü askerler, ihtiyatsızca ileri atılarak hareket ediyorlardı. Fakat, birdenbire ok yağmuruna tutuldular. İlerleyemediler. Esasen Hevâzin askerleri ok atmakta büyük maharet gösteriyorlardı. Bunlar, Avf oğlu Mâlik’in verdiği işaret üzerine, bulundukları hâkim noktalardan müslümanların üzerine sağanak halinde ok yağdırıyorlardı. İslâm ordusunun öncüleri pusuya düşmüş, bozguna uğramıştı. Fakat, bu bozgunluk, arkadan gelen askerî birliklere de yayıldı. Müslüman ordusunda hiç yoktan umumi bir panik başladı. Herkes kaçıyor, Hevâzin ve Sakîf kabileleri de müslümanları takip için tepelerden aşağıya iniyordu. Yalnız Hz. Peygamber, bindiği katırını daima ileriye doğru düşmana karşı sürüyordu. Sağında amcası Abbâs, solunda amcazadesi Haris oğlu Ebûsufyân (Ebûsüfyân İbni Hâris), katırın dizginini tutuyorlar, Peygamberimiz’in pek ileri gitmesine engel oluyorlardı. Peygamber’in yanında yalnız Ebûbekr, Ömer, Abbâs, Ali, Hâris oğlu Ebûsüfyân, Zeyd oğlu Üsâme dahil olduğu halde 80 ile 100 arasında pek az ashâb kalmıştı.

İslâm ordusunda beliren bozgunluk alâmeti, imanı zayıf olan yeni müslümanlardan bir çoğunun fikirlerini değiştirdi. Hattâ Ebûsüfyân:

– “Bozgunluğun arkası denize kadar alınamaz!” demiş, Safvânın kardeşi: “Kelde”;

“Bugün, sihir bozuldu!” diyecek kadar ileri varmıştı. Mekke’de:

– “Muhammed ölmüş, Muhammedîler dağılmış; Araplar eski dinlerine dönecekler!” diye söyleyenlere karşı Mekke kaymakamı Attâb:

– “Muhammed ölürse şeriati var. Tanrısı bâkidir.” cevabını veriyordu.

Harb durumu çok tehlikeliydi. Düşmanın hâkim tepelerden yağdırdığı şiddetli ok yağmuru yüzünden 12 bin kişilik ordu çekilmeye mecbur olmuştu. İşte o zaman, azmin, sebatın, cesaretin mümessili olarak müşriklerin bütün ordularına karşı durmuş olan Hz. Peygamber’in harb sahasında sesi yükseldi:

– “Ey Allah’ın kulları! Buraya geliniz! Ben, Allah’ın Peygamberiyim, Bunda yalan yok. Ben, Abdülmuttalib soyundanım!” diye askerleri çağırıyordu:[185]. Peygamberimiz’in emriyle amcası Abbâs da daha gür sesiyle ashâba hitâb etti:

– “Ey Akabe’de bîat eden Ensâr! Ey Şecere-i Rıdvân altında söz veren Ashâb! Muhammed burada! O’na doğru gelin!” diyordu.

Abbâs’ın sözlerini işiten muhâcirler ve ensâr, hemen cevap verdiler ve:

– “Lebbeyk, Lebbeyk!” sesleriyle geri döndüler. Her taraftan koşuştular. Bozgun asker, Hz. Peygamber’in etrafında tekrar toplandı. Hudayr oğlu Üseyyid:

– “Yâ Evs!” nidâsıyle, Ubâde oğlu Sa’d:

– “Yâ Hazrec!” sesiyle Evs’i de, Hazrec’i de topladılar. Savaş bütün şiddetiyle tekrar başladı.

Bir taraftan Peygamberimiz, Tanrısından yardım diliyor, bir taraftan da ashâbına hücum emrini veriyordu. Kendisi de eline bir avuç toprak alarak düşmanın üzerine attı. Hz. Ali de onların bayrakdarlarını öldürdü. Yapılan şiddetli hamlelerle düşman darmadağın olarak kaçmaya başladı. Müslümanlar da arkalarına düştüler. Yetiştiklerini ya öldürüyorlar veya esir ediyorlardı. Müşriklerden ölenlerin sayısı 70 i buldu. Müslümanlar ise 4 şehid vermişti. Harb meydanında müşrikler her şeyi, kadınlarını, çocuklarını, sürülerini bırakarak kaçmışlardı. Böylece savaşın başında yenilmiş olan müslümanlar, zaferi kazanmış oldular. Müşrikler ise, savaşı tamamıyla kaybettiler. Vaktiyle müslümanlar da Uhud Gazasında kazanmış

oldukları halde sonra zaferi kaybetmişlerdi. Şimdi Huneyn'de iş aksine oldu.

Huneyn Gazâsı, Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle anlatılıyor:

– "Şüphesiz ki Allah Bedr, Hendek, Hayber, Mekke... gibi bir çok yerlerde ve Huneyn gününde size yardım etti. Çokluğunuz (Huneyn gününde) sizi kibirlendirmişti de, (düşmanın hücumuna karşı bunun) hiç bir faydası olmamıştı. Yer, geniş olmakla beraber başınıza dar gelmişti. Sonunda gerisin geri dönüp gitmiştiniz. Sonra Allah, Resulü ile mü'minlere sekinetini (huzur veren rahmetini kuvve-i mâneviyyesini) indirdi. Ve sizin görmediğiniz (melek) ordularını da gönderdi; kâfirleri azablandırdı. Bu da (mağlûbiyet ve esirlik de) kâfirlerin cezâsıdır."[186]

Hevâzin Gazâsında bozguna uğrıyan müşrikler, Huneyn vâdisi'nden kaçtılar. Bir kısmı Huneyn'in eteğinde, Hevâzin diyarında Evtâs vâdisi'ne çekildi. Bir kısmı da "Tâif" şehrine sığındı. Evtas'ta toplananların başında "Düreyd" vardı. Tâif'tekilerin başında da Mâlik İbni Avf bulunuyordu ve buradan müslûmanlara hücum etmek istiyordu. Bu sebepten Hz. Peygamber, buralarda da harbi kabul etmeye mecbur oldu. Evtâs'a Ebû Mûsa el-Eş'ârî'nin amcası "Ebû Âmir" kumandasında bir kuvvet gönderdi. Kendisi de bizzat Tâif üzerine yürüdü.

Ebû Âmir, Evtâs'da "Düreyd" ile karşılaştı. Yapılan savaşta Düreyd öldürüldü. Ebû Âmir de yaralandı. Yanında bulunan yeğeni (Abdullah ibni Kays) Ebû Mûsâ'yı kendi yerine kumandan yaptı. Ve az zaman sonra vefat etti.

Ebû Âmir, Düreyd'in oğlu tarafından yaralanmış ve İslâm sancağı elinden alınmıştı. Yerine geçen Ebû Mûsâ, düşmana karşı hücuma geçti. Hem sancağı kurtardı, hem de savaşı kazandı. Pek çok esirler ve ganimetlerle geri döndü.

E. Tâif Kuşatması (630):

Huneyn Gazâsında müttefiklerin ordusu, müslümanlar tarafından perişan edilince, Sakîf kabilesi, vatanlarına dönmüşler, Tâif kal'asına sığınmışlar, talihlerini bir kere de burada denemeye karar vermişlerdi. Hevâzin kabilesinin reisi Avf oğlu Mâlik de bunlarla beraberdi. Sakîf kabilesinin kendi reisleri Mes'ûd oğlu Urve (Urvet-ibni Mes'ûd): Huneyn savaşında bulunmadığı gibi, şimdi de Tâif'te yoktu. Mekke'nin müslümanlar tarafından alındığını duyunca, mancınık gibi, debbâbe gibi o zaman Araplarca şöhretli bir takım silâhların kullanma usullerini öğrenmek için Yemen tarafına gitmiş bulunuyordu.

Urve, Ebûsüfyan’ın damadıydı. Mekke müşrikleri, Peygamberliği ya Mekkelilerin veya Tâiflilerin ileri gelenlerinden birine lâyık görürlerdi. Çünkü Sakîf kabilesini Kureyş kabilesi ile eşit sayarlardı. Tâif şehri, Sakîf kabilesinin merkeziydi. Sakîflilerin toprakları Yemen’e doğru uzanırdı. Tâif, Mekke’nin güney-doğusunda yüksek duvarlarla çevrili eski bir şehirdi. Tâifliler cesur, harb san’atinde maharetli bir kabile idi. Kal’alarını tamir etmişler, içine de bir yıllık erzak yığarak, silâh depo ederek[187] savaşa hazırlanmışlar, her tarafa kuvvetli muhafızlar dikmişlerdi.

Hz. Peygamber, Tâif’i kuşatmaya karar verdi. Velîd oğlu Hâlid’i 1000 kişilik bir kuvvetle öncü olarak gönderdi. Kendisi de ordusuyla birlikte arkadan hareket etti. Tâif’i kuşattı.

Tâif muhasarası, Huneyn Gazâsının bir devamıydı. Yoksa, dokuz buçuk yıl önce Mekke devrinde yaptığı Tâif seyahatinde Peygamberimizi hakaretle taşa tutan Tâiflilerden öç almak için yapılmış değildi. Hz. Peygamber’in bütün hayatı boyunca, hiçbir hâdisede en korkunç düşmanlarına karşı bile intikam duygusuyla hareket ettiği görülmemiştir.

Kuşatma uzadıkça uzadı. Yirmi gün sürdü. Fakat, şehir düşmedi. İslâm ordusu, kuşatma devam ederken kal’ayı dövmek ve yıkmak için ilk defa mancınık ile debbâbe kullandı. Müslümanlara bu silâhları kullanma usulünü “Selmân-ı Fârisî” öğretmişti.

Fakat, Tâif kal’ası çok kuvvetli olduğu için dayanıyordu; Tâifliler de şiddetle müdafaa ediyorlardı. Atılan oklar yüzünden müslümanlar 12 şehit bile vermişlerdi.

Velîd oğlu Hâlid ortaya atıldı. Düşmandan er istedi. Fakat, Tâifliler:

– “Kal’a içinde sana karşı duracak kimse yok. Zahiremiz tükeninceye kadar dayanacağız. Sonunda hep birlikte dışarı fırlayacağız, ölünceye kadar döğüşeceğiz.” dediler, önce iki kişinin vuruşmasıyla başlayacak savaş teklifini reddettiler.

Kal’anın alınabilmesi için çok kan döküleceği anlaşılıyordu. Hz. Peygamber, ashâbının reyini sordu. Nevfel:

– “Tilki, inine girmiştir. Vâkıa sonuna kadar sıkıştırılırsa çıkmağa mecbur olur. Fakat, bırakılırsa ondan bir zarar gelmez!” diye düşüncesini bildirdi. Hz. Peygamber hiç bir tecavüz fikri beslemiyor, yalnız müslümanları müdafaa ediyordu. Savaşı bırakmanın zararlı olamayacağı anlaşılınca, insanlık bakımından kuşatmanın kaldırılmasını emreyledi:

– “Yâ Rabbi! Sakîf’e hidâyet nasip eyle, onları bize gönder!” diye dua etti. Ashâbıyla birlikte Mekke yolunu tuttu.

Tâif ahalisi, bir sene sonra kan dökülmesine meydan bırakılmadan Hz. Peygamber’e bir hey’et gönderdi, müslümanlığı kabul etti.

F. Ganimetlerin Bölüştürülmesi:

Huneyn Gazâsiyle Evtâs savaşında müslümanların ellerine pek çok esir düşmüş, ganimet malı geçmişti. O zamana kadar bu derece mal ve esirin alındığı Arap tarihinde görülmemişti.

Peygamberimiz, esirlerle ganimetlerin “Ci’râne” mevkiinde muhafaza olunmasını emrederek hemen Tâif üzerine gitmişti. Tâif’ten dönüşünde Mekke’ye 10 km mesafede bulunan Ci’râne’de bir kaç gün kaldı. Burada esirler meselesiyle ganimetlerin taksimi işiyle uğraştı.

Ci’râne’de bulunan esirlerin sayısı: 6.000 idi. Yığın yığın toplanan ganimet malları da: 24.000 deve, 40.000 davardan başka külliyetli miktarda gümüş para idi[188].

Evtâs muharebesinde ele geçen esirler arasında Sa’doğulları kabilesinden Hâris’in kızı:.”Şeymâ” da bulunuyordu. Şeymâ, kendisini esir edenlere, Hz. Peygamberin süt kardeşi olduğunu söylemesi üzerine derhal Peygamberimiz’in huzuruna götürüldü. Hz. Peygamber, onu görünce tanıdı ve gözleri yaşardı. Yanına oturttu. Kendisine pek çok iltifatlarda bulundu; arzu ederse Medine’ye götürüleceğini, dilerse kabilesine geri verileceğini beyan buyurdu. Şeymâ yaşlı bir kadındı. Ailesi yanına dönmeyi tercih ettiği için kıymetli hediyelerle yurduna gönderildi.

Hz. Peygamberin Şeymâ’ya karşı gösterdiği bu muamele, Hevâzin kabilesini ümide düşürdü. Hevâzin kabîlesinden 24 kişilik bir heyet, Ci’râna’ye geldi. İçlerinde Hz. Peygamberin süt annesi Halime’nin mensup bulunduğu Sa’doğulları kabilesinin mümessilleri de vardı. Hevâzin heyeti:

– “Yâ Muhammed! Esir kadınlar içinde senin süt teyzelerin, süt halaların da var. Çocukluğunda sana hizmet ettiler. Seni korudular. Sen, müracaat edilecek insanların en faziletlisini! Bize karşı da kerem et!” dediler. Hz. Peygamberden mallarının, esirlerinin geri verilmesini istediler. Peygamberimiz bunlara şöyle hitap etti:

– “Ben, ganimetlerin dağıtılmasını bugüne kadar geri bıraktım. Mürâcaatte geç kaldınız. Halk etrafımda toplanmış; malların taksimini bekliyor. Şimdi sizi muhayyer bırakıyorum. Esirleriniz veya mallarınızdan hangisi sizce daha kıymetlidir?” diye sordu. Onlar da, karılarını, çocuklarını tercih edeceklerini bildirdiler. O zaman Hz. Peygamber:

– “Bana ve Abdülmuttalib oğullarına düşen esirleri size veriyorum. Diğer esirlerin affı için, yarın öğle namazından sonra geliniz. Allah’ın

Peygamberini müslümanlar yanında, müslümanları da Allah'ın Peygamberi yanında şefâatçi yapıyoruz, karılarımızla çocuklarımızın geri verilmesini istiyoruz! diye cemaate başvurunuz!" buyurdu.

Heyet, ertesi günü namazdan sonra geldiler. Peygamberimizin dediği gibi isteklerini tekrarladılar. Peygamberimiz:

– "Ben, bütün âilemin hissesine düşenleri bırakıyorum." deyince, bütün muhacirler:

– "Bizde hissemize düşeni Allah'ın Peygamberine sunuyoruz!" dediler. Ensâr da aynı sözleri söylediler. Bu suretle bütün ashâb, Peygamberimizin hareketine katılmış oldular. Bir dakika içinde 6.000 esir serbest bırakıldı[189]. Bu hâdise, insanlık tarihinde tek olarak kalan olaylardandır.

Esir edilmiş bütün kadınlar, çocuklar kendilerine geri verilince Hevâzin kabilesinin hepsi de müslüman oldu. O sırada kabilenin reisi olan Mâlik, Tâif'te bulunuyordu. Kendisi için Peygamberimiz Hevâzin heyetine:

– "Eğer Mâlik gelir, müslüman olursa, mallarını, esirlerini kendisine verdikten başka üstelik 100 deve de veririm." va'dinde bulundu. Mâlik, bu haberi duyunca, geldi, müslüman oldu. Hem çoluğunu, çocuğunu kurtardı, hem de 100 deveyi alarak geri döndü.

Esirler meselesinden sonra sıra ganimetlere geldi. Esasen bedeviler sızlanıyorlar:

"Artık, bizim de deveden, davardan hakkımızı veriniz!" diye söyleniyorlardı; herkes, bir an evvel kendi payına kavuşmak istiyordu.

Peygamberimiz, bu sızıltılara karşı bir devenin yanında durdu. Onlarla şöyle konuştu:

– "Ey Nâs! Ne için sabırsızlanıyorsunuz? Ganimet malları şu vâdinin ağaçları kadar bile olsa dağıtacağım." dedi, sonra, deveden bir tüy alarak sözlerine devamla:

– "Benim, sizin ganimetinizle bir deve değil, bir deve tüyü kadar bile alâkam yok. Ancak, bunların içinden beşte birini ayırıyorsam, o da yine sizin fakirlerinize sarf olunacak." diye ilâve etti. Ganimet mallarını dağıtmaya başladı. Bu mallar beşe bölündü, dördü askerlere verildi, birisi Beyt-ül-Mâl'e (Hazineye) ayrıldı. Beyt-ül-Mâl hissesinin tasarrufu, yani dilediği gibi sarfedilmesi Allah'ın Peygamberine ait bir hak idi.

Yalnız, bu taksim işinde Hz. Peygamber, en büyük hisseyi Medînelilerden ziyade Mekke'nin yeni müslüman olan eşrafına ayırdı. Kur'ân-ı Kerîm bunlara "Müellefe-i Kulûb = Kalbleri İslâm Dini'ne alıştırılmak, ısındırılmak istenenler." adını vermektedir[190]. Müellefe-i

kulûb, 30 kadardı[191]. Bunlar iki dereceye ayrıldı: Ebû Süfyân ve Muâviye'den başka oğulları gibi birinci derecede olanlara 100 er deve ve birer miktar gümüş, ikinci derecede sayılanlara da 40 ar deve ve o nisbette gümüş verildi.

Ebû Süfyân:

– "Yâ Resûlallah! bu ne büyük lûtuf ve kerem! Allah için sen barış zamanı da, savaş zamanı da kerîmsin!" demişti.

Safvân, Mekke'nin ileri gelenlerindendi. Müslüman olmak için Peygamberimizden dört aylık bir müddet istemişti. Vâdide en âlâ cinsten 100 devenin dolaştığını görmüş; "Ne güzel develer!" diye imrenmiş. Hz. Peygamber de:

– "Öyleyse, onlar da senin olsun." buyurmuşlardı. Safvân, ummadığı bu ihsan karşısında şaşırmış, dayanamamış:

"Bu derece cömertlik ancak Peygamberlerde bulunur!" diyerek hemen müslüman oluvermişti.

Müellefe-i kulûba karşı yapılan bu yüksek lûtuflar, yeni müslümanları İslâm'a ısındırmak, müslüman olmayanları da İslâm'a sokmak içindi.

Müellefe-i Kulûb için fazla fazla verilen bu ganimetler, askerin umumî haklarından değil, hazineye ait beşte birlerden, yani Peygamberimizin kendi hissesindendi. Peygamberlerin en büyüğü Hz. Muhammed, en fazla hisseyi kendisine en korkunç düşmanlığı göstermiş, en büyük fenalığı yapmış olanlara veriyor ve bu suretle de, henüz müslüman olanların kalblerini kazanmış oluyordu.

Ancak, Peygamber Efendimizin bu yüksek düşüncesi, Ensârdan bazı gençlerin hoşlarına gitmedi. Sızlanmalarına yol açtı. Bunlar, kendi aralarında:

– "Allah, Peygamberimize hayır ihsan buyursun! Artık o, kendi kavmine kavuştu. Bizi bıraktı. Kureyş'e bol bol verdi. Halbuki, kılıçlarımızdan hâlâ Kureyş kanı damlıyor!" diye söyleşiyorlardı.

Peygamberimiz, bu dedikoduyu Ensârdan Ubadeoğlu Sa'd'ın nakletmesiyle duydu, çok üzüldü. Hemen Ensârın toplanmasını Sa'd'e emretti. Bir çadır içinde toplanan Ensâr ile konuştu. Allah'a hamdü senadan sonra sözüne başladı:

– "Ey ensâr! Siz, yolunu şaşırmış müşriklerdendiniz. Allah, benim vasıtamla size doğru yolu göstermedi mi? Siz, birliğinizi kaybetmiş, birbirinizden ayrılmıştınız! Benim Medine'ye hicretimle Allah sizi

birleştirmedi mi? Siz fakir idiniz! Benim aranıza girmemle sizi Allah, rafaha kavuşturmadı mı?” diye sordu. Ensâr, bütün bu soruları:

– “Bütün minnet, Allah ve Resûlü içindir!” diye cevaplandırdı. Fakat, Hz. Peygamber:

– “Ey Ensâr! Eğer siz de isteseydiniz, benim bu sorularıma şöyle diyebilirdiniz: ‘

– “Kavmin seni yalanladı; bize hicret ettin. Biz seni tasdik ettik. Kavmin seni terketti; biz sana yardım ettik. Kavmin seni kovdu; biz seni göğsümüze bastık. Sen yoksuldun; biz seni malımıza ortak yaptık[192].

Bütün bunları tekrarlasaydınız, doğru söylemiş olurdunuz. Ben de sizi tasdik ederdim.

“Ey Ensâr! Sizin tarafınızdan söylenmiş bazı sözler var ki, bana kadar erişti. Bu sözler doğru mu?” deyince Ensâr:

– “Yâ Resûlallah! Bizim büyüklerimizden hiç biri, sizi üzecek hiçbir şey söylememiştir. Yalnız bazı gençlerimiz, bir takım duygulara kapılmış.” diye cevapta bulundu. Bunun üzerine Peygamberimiz:

– “Kureyşten bazılarına dünyalık verdiğim doğrudur. Bunlar, müşriklik zamanına yakın oldukları için, gönüllerini İslam’a ısındırmak istedim, bunun için verdim.”

“Ey Ensâr! Herkes, aldıkları mallarla giderken siz de Peygamberinizle evlerinize dönmek istemez misiniz?” diye buyurdu. O zaman bütün Ensâr hep bir ağızdan:

– “Yâ Resûlallah! Biz yalnız seninle gitmek isteriz!” diye heyecanlı bir sesle bağrıştılar. Bir çoğu da hüngür hüngür ağladı[193].

Hz. Peygamber sözlerine devamla:

– “Eğer hicret şerefi, hicret fazileti olmasaydı, muhakkak ben, Ensârdan biri olmak isterdim. Ey Ensâr! herkes bir yol tutup gitse, ben, Ensârın yolunda giderdim.” buyurdu. Ensâr’a, hayr ile dua etti.

G. Bazı Olaylar:

Peygamberimiz, ganimetleri taksim ettikten sonra (Zilka’de içinde), Ci’râne’den kalktı. Mekke’ye Hacc ayı olmadığı için, Umre niyetiyle gitti. Kâ’be’yi ziyaret etti.

Huneyn Gazâsına çıkarken Esiyd oğlu Attâb’ı, birçok meziyyetleri yüzünden Mekke’de vekil olarak bırakmıştı. Huneyn’den dönüşünde idaresini beğendi Attâb’ı Mekke’ye asîl olarak Vali tayin etti. Attâb’ın yanına da, Mekkelilere müslümanlığı öğretmek üzere Cebel oğlu Muâz’ı (Muâz ibni Cebel’i) muallim olarak verdi.

Hicretin sekizinci yılı Umresini ifadan sonra Peygamberimiz muhacirler ve Ensâr ile birlikte Mekke'den çıktı, Medine'ye döndü. Medine'den çıkışından dönüşüne kadar 2 ay, 16 gün geçmişti.

Müslümanların ilk Mekke Valisi Attâb, 20 yaşında değerli bir gençti. Peygamberimizin ölümüne kadar bu vazifede kaldı. Halk, Attâb'ın idaresinden memnundu. Fakat, Ebûsüfyan gibi Mekke'de Kureyşin devlet reisliğine alışkın olan ileri gelenlerine bu genç Valinin idâresi ağır geldi. Bir çokları Mekke'yi bıraktılar, Medine'ye yerleştiler. Peygamberimiz, bunlardan Ebûsüfyân'ı Necran'a Vali olarak tayîn etti. Oğlu Muâviye de vahy kâtibi oldu.

Ci'râne'den dönüşünde Hz. Peygamber, Bahreyn hükümdarı Münzir'e bir mektup gönderdi. Münzir, müslümanlığı kabul ettiği için, Bahreyn'deki bütün Araplar, İslâm dinine girdiler.

Yine bu sırada, Gassânîlerden Cebele'ye bir mektup yazıldı. İslam'a dâvet edildi. Cebele de itaat etti, Peygamberimize cevap gönderdi, hediyeler yolladı.

Şam tarafında Cüzâm kabilesi reisi Ferve, Bizans tarafından "Maan" emîriydi. Kendisine elçi gönderilerek İslâm'a davet edildi. Ferve, itaat ederek imana geldi. Peygamberimize de bir takım hediyeler yolladı. Fakat, Bizanslılar, Ferve'nin müslümanlığını duyunca onu yakalayarak idam ettiler.

Özü:

1) Hicretin sekizinci yılında, ötedenberi Bizans'ın himayesinde bulunan Gassânîlerle Mûte savaşı yapıldı. Arap yarımadasında Puta tapıcılığın merkezi olan Mekke alındı. Huneyn Gazâsında Hevâzin ve Sakîf kabileleri dağıtıldı. Tâif kuşatıldı.

2) Mute savaşı, Peygamberimizin gönderdiği bir elçinin öldürülmesi yüzünden çıkmıştı. 3 bin kişilik İslâm ordusu, 100 bin kişilik düşman ordusuyla karşılaştı. Peygamberimizin tâyin ettiği kumandanlar şehid oldu. Orduyu Velîd oğlu Hâlid kurtardı.

3) Mekke'nin fethine sebep 10 sene müddetle imzalanan Hudeybiye barış antlaşmasının iki yıl geçmeden Kureyşîler tarafından bozulmuş olmasıydı.

4) Mekke'nin fethi, 20 yıldan beri sürüp gelen "İslâm - müşrik" dâvasının son safhası oldu.

5) Hicretin sekizinci yılı Ramazanında insanlık tarihinin en büyük inkılâbı yapıldı. Puta tapıcılığın merkezi olan Mekke'ye, Tevhîd i'tikadının

mümessili bulunan İslâm ordusu parlak bir zaferle ve fakat sulh yolu ile girmeye muvaffak oldu. Mekkeli müşrikler affedildi.

6) Mekke'nin fethinden 16 gün sonra, Huneyn vadisinde Hevâzin ve Sakîf kabîleleriyle savaş yapıldı.

7) Harbin başında yenilmiş olan müslümanlar, sonunda zaferi kazandılar, müşrikler ise savaşı tamamıyla kaybettiler.

8) Huneyn Gazâsında müttefiklerin ordusu perişan edilince Sakîf kabilesi Tâif kal'asına sığınmıştı. Talihlerini bir daha tecrübeye karar verdiler.

9) Hz. Peygamber Tâif'i 20 gün muhasara etti. Fakat, kan dökülmesini istemedi, kuşatmayı kaldırdı. Bir sene sonra Tâifliler kendi istekleriyle müslümanlığı kabul ettiler.

10) Huneyn Gazâsında müslümanların ellerine pek çok esirle beraber pek çok ganimet malı da geçmişti. Ci'râne mevkiinde ganimetler taksim edildi. Fakat, esirler bırakıldı. Hevâzin kabilesi müslüman oldu.

Sorular:

Hicretin sekizinci yılının belli başlı hâdiseleri hangileridir? – Mûte savaşı ne zaman, kimlerle yapıldı, sebebi neydi? – Mûte savaşı nasıl başladı, nasıl sona erdi? – Hudeybiye barışı nasıl ve kimler tarafından bozuldu? – Hz. Peygamber, Mekke'nin fethi için nasıl hazırlandı? – Mekke nasıl fethedildi? – Mekke fethinin tarihteki değeri ne idi, nasıl bir inkılâba yol açtı? – Huneyn Gazası kimlerle yapıldı, nasıl sona erdi? – Tâif muhasarası nasıl başladı, neden bırakıldı? – Huneyn ve Evtâs savaşlarında alınan esirler ve ganimetler nerede ve nasıl taksir edildi? – "Müellefe-i kulûb" kimlerdir? Haklarında ne gibi muamele yapıldı?

Okuma Parçası: PEYGAMBERİMİZİN İBADETLERİ

Bütün Peygamberler içinde ne zaman ve ne suretle ibadet ettiği kesin olarak bilinen tek Peygamber, yalnız bizim Peygamberimiz Hz. Muhammed'dir. (S.A.V.)

Hz. Muhammed, Peygamberliğinden önce Hira (Nûr) dağına çekilir, orada ibadet etmek üzere uzun müddet kalır, tefekküre dalardı. Vahy geldikten sonra, ne suretle ibadet edeceği kendisine öğretilmişti.

İlk zamanlar, ibadetini Mekkeli müşriklerden gizlemek için dağlara, vâdilere sığınırdı. Müslümanlığı açıkladıktan sonra,

kuşluk namazlarını Harem-i Şerifte kıldı, müşriklerin alaylarına, saldırılarına, hattâ işkencelerine uğradı.

Hz. Peygamber, gecenin bir kısmını uyku ile geçirir, sonra ibadete kalkardı. Gece yarısından sonra 13 rek'at namaz kıldığı rivayet edilmektedir.

Peygamberimiz, beş vakit farzından başka, her gün sünnet ve nafile olarak 39 rek'at namaz kılardı. Sabah namazının sünnetlerine daha fazla önem verir, kılmazsa kaza ederdi.

Ramazanın son 10 günü, gece ve gündüz ibadetle meşgul olurdu.

Her gün Kur'ândan bazı sûreler okur, fakat, Ramazanda bütün Kur'ân'ı hatmederdi.

Bütün ailesi uyuduktan sonra kalkar, Allah'a dua eder[194].

– "Yâ Rabbi! Sana hamdederiz! Göklerin ve yerin nuru Sensin! Sana hamdederiz! Yerleri ve gökleri ayakta tutan Sensin, hamdederiz! Yerlerin ve göklerin Tanrısı Sensin. Sen haksın, va'din haktır. Sözün haktır. Mükâfatın haktır. Cennet haktır, Cehennem haktır. Kıyamet haktır. Yâ Rabbi! Sana teslim oldum! Sâna iman ettim. Sana tevekkül ettim. Sana sığınıyorum. Sana güvenerek mücadele ediyorum. Senin hükmüne boyun eğdim. Gelmiş, geçmiş, gizli, âşikâr kusurlarımı affet! Tanrı Sensin. Senden başka bir ma'bûd yoktur" der yalvarışta bulunurdu.

Geceleri bazan mezarlığa gider, orada da ibadet ederdi. Bir defa zevcesi Hz. Âişe, Peygamber Efendimizin "Cennetti-'l-Baki'" mezarlığında dua ettiğini görmüştü.

Gece namazından sonra yatağına girer, uyur, sabahleyin erken uyanır, sabah namazının sünnetini kıldıktan sonra Mescid'e çıkar, şöyle dua ederdi[195]. "Yâ Rabbi! Kalbimde bir nur, dilimde bir nur, kulağımda bir nur, gözümde bir nur, alnımda bir nur yarat! Bana bir nur ihsan et" diye yalvardı.

Medine yahudileri, Muharremin onuncu günü oruç tutarlardı. Peygamberimiz de o gün oruç tutmuş, müslümanlara da tutturmuştu. Fakat Ramazan orucu farz olunca bu aşûre orucu ihtiyarî bırakıldı.

Peygamberimiz, Şâban ayı hariç olmak üzere Ramazan ayından başka devamlı bir ay oruç tutmazdı. Fakat; Şâban ayını oruçla geçirirdi. Çok defa ayın ilk yarısında oruç tutar, Cum'a günlerini de oruçlu geçirirdi. Muharremin birinci gününden onuncu gününe, Şevvalin (Ramazan bayramının) ikinci gününden yedinci gününe kadarda oruç tutardı.

Peygamberimiz, her zaman Allah'ın zikriyle meşgul olurdu. Uyurken, uyanırken, otururken, kalkarken, yürürken, yerken, içerken, elbise değiştirirken, abdest alırken, seyahat ederken, evinden çıkarken, Mescid'e girerken daima Allah'ı anardı.

Ezan sesini duyar duymaz, her işini bırakır, hemen Mescid'e koşardı. Gecelerini ibadetle geçirmiş olduğu halde, sabah ezanının ilk tekbirleriyle kalkardı. Gece ibadetlerinde Kur'ân'ın en uzun sûrelerini okur, âzab (vaîd) ayetlerine gelince Allah'ına sığınır, mükâfat (va'd) ayetlerini okurken O'nun lûtfunu dilerdi.

Kur'an ayetlerini yüksek sesle okur, sesi uzaklardan duyulurdu. Savaş zamanı, orduların birbirlerine girdiği, herkesin ölüm-dirim mücadelesiyle uğraştığı sırada Hz. Peygamber daima Allah'ı anardı. Allah'ın en sevgili kulu ve Peygamberlerin sonuncusu olduğu halde, Allah'tan son derece korkardı. Bir gün Ebû Bekir kendisine:

"Saçlarınız ağarıyor!" demiş, Peygamberimiz de:

– "Evet! Hûd, Vâkıa, Mürselât, Amme Sûreleri beni kocattı." cevabını vermişti.

Hz. Peygamber namaz kılarken çok defa ayakları şişinceye kadar ayakta dururdu. Birgün Ashâbtan bazıları:

– "Yâ Resûlallâh! sen, Allah'ın mağfiretine nail olmuşsun. Bu derece zahmete neden katlanıyorsun?" deyince, Peygamberimiz de:

– "Ben, Allah'ın şükreden bir kulu olmayayım mı?" buyurmuştu. Felâketler karşısında sabreder, bir lûtfa erdi mi, şükrederdi.

Peygamberimizin Allah'a güveni pek fazlaydı. Bir gazâdan dönerken arkadaşlarıyla beraber bir ağacın altında uyuyakalmışlardı. Oradan geçen "bir bedevi, Peygamberimizin

ağaçta asılı duran kılıcını almış, hücuma kalkmıştı. O sırada uyuyan Hz. Peygambere:

– “Benim elimden şimdi seni kim kurtarır?” diye sormuş, Hz. Peygamber de:

–. “Allah!” cevabını vermişti.

Yine bir gün Peygamberimizi öldürmek isteyen bir adam yakalanarak huzuruna getirilmiş; Hz. Peygamber, onun tahliyesini emretmiş:

– “Bırakınız onu, beni öldürmek istese de, öldüremez!” demişti. Bir defa kendisini zehirlemek isteyen yahudiye sebebini sormuş, o da:

– “Seni öldürmek istiyorum!” deyince, Hz. Peygamber:

– “Yapamazsın! Allah, sana o kuvveti vermedi.” cevabını vermişti.

Bütün hayatı boyunca Peygamberimiz, Allah’ın bütün emirlerini harfi harfine tatbik eylemişti.

XV MEDİNE DEVRİ HİCRETİN DOKUZUNCU YILI OLAYLARI

(630-631)

A. Tebûk Seferi (630):

Tebûk: Hicâz bölgesinin şimalinde, Medine ile Şam arasında bir yerin adı idi. Sonra Bizans'a karşı açılan seferin adı olarak ün aldı.

Tebûk seferi, Bizanslılarla müslümanlar arasındaki siyasî münasebetlerin üçüncü safhasını teşkil eder. Peygamberimizin bizzat bulunduğu gazâların sonuncusu, Tebûk seferidir ki Tâif muhasarasından sonra ve Veda Haccı'ndan önce yapılmıştı. Tebûk seferinde savaş olmadı. Fakat, bütün müşkillere göğüs gerilerek müslümanlığın daha öncekilere nazaran en kuvvetli ordusu çıkarıldığı için, askerlik ve siyâset bakımından çok büyük başarı elde edilmiş oldu.

Bizans (Doğu Roma), Mûte muharebesinden beri Arap yarımadasının istilâsını düşünüyordu. Fakat, bu işi Suriye'deki Gassânî Araplarına bırakmıştı. Esasen Arabistan'da müslümanlığın yayılışı, Suriye bölgesinde yaşayan hıristiyanların taassubunu körüklüyordu. Hattâ hıristiyan Araplar, İmparatora başvurmuşlar, Hz. Muhammed'in öldüğünü, Arabistan'da kıtlık başgösterdiğini, memleketin harap olduğunu bildirmişlerdi. O zaman imparator "Herakliyüs", bunlara 40 bin kişilik bir kuvvet vermişti[196].

O sırada Şam'dan Medine'ye bir ticaret kafilesi geldi. Bu yağ tacirleri: Şam'da Bizans İmparatorunun müslümanlar aleyhine büyük bir ordu hazırlamakta olduğunu, Gassânîlerle çeşitli Arap kabilelerinin de Bizanslılara katılarak birlikte yürüyeceklerini Hz. Peygambere haber verdiler.

Ötedenberi Peygamberimiz, Arabistan'ın şimal sınırından emin değildi. Suriye cephesinden birdenbire bir baskına uğramamak için hududun bu tarafını emniyet altına almak istiyordu.

Yağ tacirlerinden alınan bu haber üzerine umumî seferberlik ilân edildi. Durum nazik ve mühimdi. Mûte olayında müslümanlara ağır kayıplar verdiren Bizans üzerine gidilecek, düşmanın Arabistan'a karşı beslediği istilâ tehlikesi önlenecekti. Bu sebepten Hz. Peygamber, şimdiye kadar tertiplediği orduların üstünde bir ordu hazırlamaya karar verdi. Yaz mevsiminin sıcak günleriydi. Kuraklık yüzünden kıtlık vardı. Aynı zamanda hasat vaktiydi. Meyvalar, hurmalar kemale ermişti. Gidilecek yer uzak, düşman kuvvetliydi. Toplanacak askerin buna göre hazırlanması için

Suriye’ye yapılacak sefer açıkça bildirildi. Halbuki diğer seferlerde askerî hazırlıklar gizli tutulur, düşmanın bu hazırlıklar hakkında hiç bir haber almamasına son derece dikkat edilirdi.

Bütün kabilelere ve Mekke’ye haberler gönderildi. Mücahid askerler istendi. Gönüllülerin toplanmasına başlandı. Fakat, ilk adımda münafıklar, sefere katılmak istemediler. Mânâsız bahanelerle Hz. Peygamberden izin almaya kalktılar. Bir kısmı da havanın çok sıcak oluşunu ileri sürerek orduda bozgunculuk havası uyandırıyorlar, gazâya gitmek isteyen müslümanları da caydırmaya çalışıyorlardı. Kur’ân-ı Kerîm, bunları şöyle bildiriyor:

– “Resûlullah’a muhalefet için (Tebûk’teki savaştan) geri kalan (münafık)lar (yerlerinden kımıldamayıp) oturmaları sebebiyle sevindiler. Mallarıyla, canlarıyla Allah yolunda cihad etmek istemediler ve (Mücâhidlere:) Sıcakta savaşa çıkmayınız! dediler. (Onlara) de ki: Cehennemin ateşi daha sıcak! iyice bilselerdi, (geri kalmazlardı)[197].

Münafıklardan bazıları “Süveylim” adındaki bir Yahudinin evinde toplanarak halkın sefere katılmalarına engel olacak tedbirler arıyorlardı[198]. Hz. Peygamber tarafından gönderilen Talha ve arkadaşları, Süveylim’in evini tutuşturdular, topluluklarını dağıttılar.

Bir takım Esed ve Gatfân kabileleri gibi bedeviler de hakikî mâzeretleri olmadığı halde izin istemişlerdi. Bunlar hakkında da Kur’ân-ı Kerîm:[199]

– “Bedevilerden özür bahane edenler, kendilerine izin verilsin diye geldiler. Allah’a ve Resulüne yalan söyleyenler de (evlerinde) oturup kaldılar. Onlardan kâfir olanları pek acıklı bir azap çarpacaktır.” buyurmaktadır.

Münafıkların reisi Übeyye oğlu Abdullah ise:

“Muhammed, Roma devletini çocuk oyuncağı sanıyor. Onun ashâbıyla birlikte esir olacaklarını gözümle görmüş gibi biliyorum!” sözleriyle halka korku veriyordu[200].

Bunlardan başka halktan umumî bir durgunluk, sefere karşı bir neş’esizlik vardı. Diğer savaşlarda görülen heyecan, Tebûk seferinde müşahede edilemez oldu. Hz. Kur’ân, bunları da şöyle bildiriyor:

“Ey iman edenler! Ne oldunuz ki size Allah yolunda elibirlik gazâya çıkın, denilince yere mıhlanıp ağırlaştınız! Yoksa âhireti bırakıp da dünya hayatına mı razı oldunuz! Fakat bu dünya hayatının kârı, âhiretin yanında pek az bir şeydir.”[201].

– “Eğer (çağırıldığınız bu gazâya) elibirlik çıkmazsanız, (Allah) sizi pek acıklı bir azaba uğratır, yerinize de başka (itaatli) bir kavmi getirir. Siz onu (Peygamberi) hiç bir şeyle zarara uğratamazsınız. Allah, her şeye hakkıyla güç yetiricidir.”[202].

Tebûk seferi için hazırlıklara karşı: Başlıca şunlar: 1) Şiddetli bir kuraklığın varlığı, 2) Suriye hududuna kadar yolun uzunluğu, 3) Meyvaların toplanma zamanı olması, 4) Sıcağın şiddeti, 5) Bizans ordusunun çok kuvvetli oluşu gibi birçok engeller ortaya atılmıştı. Fakat, nazil olan ayetler, umumî bir tenbih vazifesini gördü. Başta hazreti Peygamber bulunduğu halde, ashâbın yüksek azmi, halkı harekete getirdi Mü’minler bütün engelleri yendi. Kıtlık yüzünden zenginlerin ianesine başvuruldu. Asker için pek çok bağışlar sağlandı Hz. Ebû Bekir, malının hepsini, Hz. Ömer, yarısını verdi. Diğer ashâb da derece derece yardımlarda bulundu. Hattâ kadınlar bile küpelerini, bileziklerini ve sair mücevherlerini orduya hediye ettiler. Ashâb içinde en büyük yardımı Hz. Osman yaptı. Bütün levâzımiyle birlikte 300 deve, ayrıca 1.000 altın verdiği için, Peygamberimizin hayır duasını kazandı[203].

Az zaman içinde büyük bir kuvvet toplandı. Etraftaki kabilelerden de takım takım mücahitler, Medine’ye gelmeğe başladı. Ordunun sayısı: 30.000 e çıktı. 10.000 i süvari, 12.000 develi idi. Peygamberimiz, karargâhını şehrin dışında “Seniyyetü-’l-Vedâ’” (Ayrılık tepesi) denilen yerde kurdu. En büyük sancağı Ebû Bekir’e verdi. Talha’yı sağ cenaha (kanada) Avf oğlu Abdurrahman’ı sol cenaha ayırdı. Evs’in sancağı Üseyyid’de Hazrec’in ki de Ebû-Dücâne’de idi. Velîd oğlu Hâlid’i öncü tâyin etti.

Hz. Peygamber, her sefere çıkışında ashâbtan birini Medînede kaymakam (vekil) bırakırdı. Tebûk seferinde de Hz. Ali’yi kaymakam olarak bıraktı. Fakat, Medine’de münafıklar bunu ele aldılar. Dedikoduya başladılar. Bundan üzülen Ali, hemen silâhlanarak yola çıktı. Seniyyetü-’l-Vedâ’da Resûl-i Ekrem’e yetişti. Gazâya katılacağını bildirdi:

– “Beni çocuklar, kadınlar içinde vekil mi bırakıyorsun?” dedi. O zaman Peygamberimiz:

– “Yâ Ali! (Bu seferde) Bana nispetle Sen, (Tûr’a giderken) Mûsâ’ya nisbetle Hârûn menzilesinde (mevkiinde) bulunmaya razı olmaz mısın? Ancak, Benden sonra Peygamber gelmeyecektir.” buyurdu[204]. Hz. Ali de Medine’ye döndü.

Peygamberimizin ordusu, Seniyyetü-'l-Vedâ'dan hareket edince, münafıklar, ordu ile gitmek istemediler. Reisleri Übeyye oğlu Abdullah'la birlikte Medine'ye döndüler.

Ordu sıcaktan, susuzluktan çok sıkıldığı için Tebûk seferine Kur'ân-i Kerîm'de geçen (IX, 117) "saatül-usre" "güçlük zamanı" tabirinden alınarak "Gazvetü-'l-Usre" (Güçlük Gazâsı), sefere çıkan gazilere "Ceyşü-'l-Usre" (Zorluk Askeri), denildi. Sefer esnasında bazı günler, öğle ile ikindi namazları birleştirildi. "Cem'-i takdim" ile ikindi namazı öğle ile birlikte kılındı. Bazan da "cem'-ite'hir ile öğle namazı ikindi ile beraber edâ edildi[205].

Uzun ve zahmetli bir yürüyüşten sonra ordu, Medine ile Şam arasındaki mesafenin tam ortasında "Tebûk" denilen mahalle vardı. Gerek Bizans'tan ve gerek Arap kabilelerinden hiç bir hareket görülmedi. Mûte'de 3.000 müslümanın gösterdiği kahramanlık ile Tebûk seferine iştirak eden İslâm kuvvetlerinin büyüklüğü, Arap kabilelerinin maneviyatını kırmış, Bizans'ı da tecavüz fikrinden vazgeçirmişti.

Tebûk'te müslümanlar, Bizans tehlikesinin boş bir düşünceden ibaret bulunduğunu öğrendiler. O sırada "Humus" şehrinde bulunan imparator, memleketinin iç işleriyle uğraşıyordu. Yayılan şayialar ise, Gassânîlerin entrikasından başka bir şey değildi. Düşmanın harbetmek istemediği anlaşılmıştı.

Peygamberimiz, Tebûk'te 20 gün kaldı. Daha ileri gitmek istemedi. Çünkü, kan dökerek toprak almak, müslümanlığı zorla kabul ettirmek niyetinde değildi. Ashâbıyla istişare etti. Bizans'a meydan okumuş, müslümanlığın şerefi her tarafa yayılmış, maksad hâsıl olmuştu. Fazla olarak "Şam" da bulaşıcı hastalık (tâûn) da vardı. Hz. Peygamber:

– "Bir bölgede tâûn (bulaşıcı hastalık) olduğunu duyarsanız, oraya girmeyin. İçinde bulunduğunuz yerde (hastalık) zuhur ettiği zaman da oradan çıkmayın!" buyurdu. Yalnız, o semtlerde bulunan "Eyle" hükümdarı gibi, "Cerba", "Ezruh" ahalisi gibi, "Dûmetü-'l-Cendel" hükümdarı gibi bir takım küçük hıristiyan hükûmetleriyle anlaşmalar yapıldı. Hudutta sükûnet ve emniyet sağlandı; dönülmeye karar verildi.

Münafıklar, müslümanları birbirlerine düşürmek için çareler arıyorlardı. "Kubâ" daki, Mescide karşı başka bir mescid yapmayı, Kubâ Mescidinin cemaatini ayırmayı düşünmüşlerdi. Ensardan iken vaktiyle Mekkelilerle birleşen, Huneyn harbinden sonra Suriye'ye kaçmış bulunan papaz "Ebû

Âmir-i Fâsik”, münâfıklarla mektuplaşarak bunları müslümanlar aleyhine teşvik etmiş:

– “Siz, mescidinizi yapınız. İçine silâhları depo ediniz. Ben size Bizans’ın yardımını sağlar, Muhammedîleri Medine’den çıkarırım!” demişti. Münafıklar bir taraftan Kubâ Mescidi’ne yakın bir mescid yapıyorlar, diğer taraftan da Ebû Âmir’in va’dini bekliyorlardı.

Peygamberimiz, Tebûk Gazâsına giderken, münafıklar, kendisini bu mescide davet ederek namaz kılmasını rica etmişler, ondan va’d bile almışlardı. Resûlullah, Tebûk’ten dönerken münafıklardan bir heyet tarafından karşılandı. Evvelce verdikleri vaid hatırlatıldı. Hz. Peygamber de gitmeye hazırlanıyordu. Fakat, ilâhî vahy ile bu mescide girmekten men edildi. Kur’ân-ı Kerîm şöyle buyuruyor:

– “Bir de (Kubâ mescidi’ni ve mü’minleri) zarara uğratmak (içlerinden) küfrü (gizlemek veya kuvvetlendirmek), mü’minler arasına tefrika salmak, evvelce Allah ve Resûlü ile savaşanı (Ebû Âmir-i Fâsik’ı bekleyip) gözlemek için (bir bina yapıp onu) mescid edinenler ve biz iyilikten başka bir şey istemedik, diye yemin edenler (münafıklar) var. Allah şahitlik eder ki onlar şeksiz, şüphesiz yalancıdırlar. Onun içersinde asla (namaza) durma! Tâ ilk gününde takvâ üzerine kurulan Mescid, içinde yekinip durmana (namaz kılmana) elbet daha lâyıktır. Orada ter temiz olmalarını arzu etmekte olan erler vardır. Allah da, arınanları, sever.”[206]

“Mescid-i Dırâr” adındaki bu mescid, bir cami değil, bir eşkıya yatağı idi Resûl-i Ekrem’in emriyle yıktırıldı, iki ay sonra da münafıkların başı Übeyye oğlu Abdullah’ın ölmesiyle onların düşmanlığı sona erdi. Bu suretle müslümanlık hem haricî düşmanlardan emin oldu, hem de iç düşmanlarından kurtuldu.

Hz. Peygamber, Ramazan’da Medine’ye dönmüştü. Şehir görülünce:

– “İşte Medine, şu da Uhud! Bizi seven ve kendisini sevdiğimiz bir dağ!” buyurdu.

Ordunun Peygamberle birlikte dönüşü Medine’de yayılınca, bütün halk, kadınlar, çocuklar, sokağa döküldüler, Medîne dışına çıktılar, neşîdeler okuyarak “Seniyyetü-’l-Vedâ” denilen Ayrılık Tepesi’ne kadar vardılar. Parlak bir karşılama merasiminde bulundular.

Resûl-i Ekrem, Medine’ye girdi. Doğru Mescid’e vardı, iki rek’at namaz kıldı. Her seferinden dönüşünde Peygamberimizin Mescid’e girmesi, iki rek’at namaz edâ eylemesi âdetiydi.

Mescit'de halkın ziyaretini kabul etti. Sefere iştirak etmemiş, kaçaklık göstermiş olanların özürlerini dinledi. Sayıları 80 i bulan Tebûk kaçakları birer birer gelmişler, mâzeretlerini yemin ederek bildirmişler, Rasûl-i Ekrem tarafından affe nail olmuşlardı. Yalnız ensârdan şâir "Kâ'b" ile "Murâra", "Hilâl" adındaki iki arkadaşının hareketi hoş görülmedi. Bunlar da Tebûk seferine iştirâk etmeyerek Medine'de kalmışlardı. Vakıa, hareketlerinde fena maksatları yoktu. Fakat, meşrû bir özürleri de bulunmamıştı. Bunlar, Peygamberimizin huzuruna girdiler, selâm verdiler, af dilediler. Fakat Hz. Peygamber, bunları affetmedi, selâmlarını da almadı. 50 gün bunlarla hiç kimse görüşmedi. Evlerinde vakıtlarını üzüntü içinde geçirdiler. Sonunda bunların da tevbeleri kabul edildi. Bunlar hakkında da Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyurulmuştur:

– "Şüphe yok ki, Allah, Peygamberini (savaştan geri kalanlara izin verildiğinden dolayı affettiği gibi) içlerinden bir takımının kalbleri hemen hemen eğrilmek üzere iken güçlük anında (Tebûk Gazasında) ona tâbi olan muhacirlerle ensârı da tevbeye muvaffak kıldı. Ve sonra, onların (bu) tevbelerini kabul eyledi. Çünkü O, Rahîm olan Raûftur. (Çok esirgeyip çok bağışlayandır.) (Savaştan) geri bırakılan üç kişinin (tevbelerini de kabul etti. Çünkü) yeryüzü bütün genişliğine rağmen onlara dar geldi, vicdanları da kendilerini sıktıkça sıktı. Nihayet Allah'tan yine Allah'a sığınmaktan başka çare olmadığını anladılar, sonra, (Allah) ki onları da eski hallerine dönsünler diye, tevbeye muvaffak etti. Muhakkak Allah (ancak) o tevbeleri en çok kabul edip merhamet eyleyicidir."[207].

B. Peygamberimizin Oğlu İbrahim'in ölümü:

İbrahim: Resûlullah'ın yedinci çocuğu, üç oğlundan en küçüğü idi. İlk altı çocuğunun annesi Hz. Hatîce, İbrahim'in annesi ise, Mısır'lı Mâriye idi. İbrahim, on altı aylıktı. Çocuğunun hastalığından Peygamberimiz üzülerek gözleri yaşarmış, ölümü üzerine de ağlamıştı.

– "Yâ Resûlâllah! Halkı, cenâzeye ağlamaktan men ettiğiniz halde, siz neye ağlıyorsunuz?" diye soranlara:

– "Ben, feryat ve figan ederek, üstünü, başını yırtarak ağlamayı men ettim. Mahzun olmayı değil. Benim hâlim, kalbimdeki merhametimin eseridir. Şefkat duygularım kabardı. Ağlamak, şefkatten; şefkat, imandandır. Merhamet göstermeyene, başkaları da merhamet etmez." buyurmuş.

– "Ey İbrahim! gözümüz ağlıyor, gönlümüz mahzun oluyor. Fakat, Rabbimizin rızasından başka bir şey diyemeyiz. Seni kaybetmek yüzünden

hüzün içindeyiz.” demişti.

Çocuğun cenazesi hazırlandı. Namazını bizzat Peygamberimiz kıldı “Bakî” mezarlığına gömüldü. Babası, üzerine toprak attı, su serpti. Mezarının üzerine işaret koydu.

– “Faydası da yok, zararı da yok. Yalnız, yaşayanları tatmin eder.” diye açıkladı.

İbrahim’in öldüğü zaman, tesadüf olarak güneş tutulmuştu. Haîk, “Güneş bile Resûlullah’ın matemine iştirak ediyor!” diye söylenince, Peygamberimiz hemen şu nutku irad etti:

– “Güneş ile ay, Allah’ın kudretini gösteren alâmetlerdendir. Bir kimsenin doğumu veya ölümü yüzünden tutulmazlar. Bu hâdiseyi gördüğünüz vakit, Allah’ı zikrederek dua ediniz!” dedi, cemaatle iki rek’at “küsüf” namazı kıldı.

C. Elçiler Yılı (Senetü-’l-Vüfûd).

Hicretin altıncı senesinde imzalanan Hudeybiye muahedesiyle Kureyş kabilesi müslümanlığın siyasî varlığını resmen tanımıştı. O tarihten itibaren Medine’ye Arap kabileleri tarafından sefaret heyetleri gelmeye başladı. Resûl-i Ekrem de büyük devletlere, komşu hükümetlere sefirler gönderiyordu. Hicretin sekizinci yılında puta tapıcıların din merkezi olan Mekke’nin müslümanlar eline geçmesi, Kureyş kabilesinden mühim bir kısmının müslüman oluşu, Arap kabileleri üzerinde pek büyük tesir icra etti. Hele hicretin dokuzuncu yılında yapılan Tebûk seferi, büyük müslüman ordusunun, Bizans gibi o devrin en büyük İmparatorluğuna karşı meydan okuması, İslâm’ın kudretini dostuna da düşmanına da tanıtmış, müslümanlığın bütün Arabistan’a yayılmasına sebep olmuştu. Tebûk seferinden sonra, artık Arap kabileleri, Hz. Peygambere mümessiller gönderiyor, İslâm’a boyun eğiyorlardı.

Gönderilen elçiler (mebuslar) en çok hicretin dokuzuncu yılı içinde gelmişlerdi. Bu sebepten hicretin dokuzuncu yılına: “Senetü’l-Vüfûd” (Elçiler Yılı) denildi[208]. “Vefd” kelimesinin çoğulu olan “Vüfûd” sefaret suretiyle gelen heyetlere verilen bir isimdir. Bu heyetler, Medine’ye Arabistan’ın en uzak yerlerinden; Yemen’den, Hadramût’tan, Bahreyn’den, Umman’dan, Suriyye ile İran hududundan geliyorlar, bağlılıklarını Hz. Peygambere bildiriyorlardı. Yarımadanın her tarafından mümessil heyet gönderen Arap kabileleri pek çoktu. Sayıları 70 i geçiyordu. İlk gelen heyet: 24 kişilik Hevâzin kabilesinin mümessilleri idi. Bunlar, hicretin sekizinci yılında, Tâif muhasarasından sonra Hz. Peygamberle, Ci’râne mevkiinde

buluşmuşlardı. En son gelen hey'et de: 200 kişilik "Neha" kabilesinin elçileri oldu. Bunlar da hicretin onuncu yılında Medine'yi ziyaret için Yemen bölgesinden gelmişlerdi.

Şu halde, Medine'ye gelen kabile temsilcileri, hicretin sekizinci, dokuzuncu, onuncu yıllarında Peygamberimizi ziyaret etmiş bulunuyorlardı.

Bu heyetler:

1) "Ya müslüman olmak,

2) Veya İslâm dinine girdiklerini bildirmek,

3) Yahut da kabul etmiş oldukları müslümanlığın esaslarını öğrenmek için geliyorlardı."

Medine'ye herhangi bir heyet geldiği zaman, Peygamberimiz hemen en iyi elbisesini giyer, heyeti ağırlayıcı bir edâ ile kabul ederdi. Bunlara çadırlar kurdurur, ziyafetler verir, ikramlar ederdi[209]. Herkesin haline, her kabilenin âdetine göre onlarla konuşurdu. Bazan misafirlerini ashâbın evlerine dağıtır, onlarda da misafir severlik duygularının artmasına çalışırdı. Heyetlerin dönüşlerinde yol masraflarını da vererek onları münasip hediyelerle gönderirdi. Hicretin onuncu yılında bu heyetler için Medine'de bir misafirhane bile hazırlanmıştı[210]. Kabile elçileri o tarihten itibaren bu misafirhaneye inerlerdi. Hz. Peygamber, müslümanlığı kabul etmiş olan her kabileye, İslâm'ın temellerini öğretmek için birer mürşid verirdi. Bu mürşidler, aynı zamanda gezici birer fıkıh hocası (öğretmeni) idiler. Bunlar, halka hem İslâm'ın fıkhını öğretirler, hem de kabileleri medeniyete sokarlardı. Kabilelerin isteği üzerine valiler gönderilip oralarda hükümetler bile kurulurdu[211].

Peygamberimizi ziyaret eden kabilelerden, Necid ile Bahreyn arasında oturan "Benî Temim" eşrafı, en fasih şairlerini bile getirmişlerdi. Peygamberimizin huzurunda müslümanlarla şiir müsabakasına girmişler, mağlûp olunca müslümanlığı kabul etmişlerdi.

"Tayy" kabilesinin müslümanlığa karşı itaatsiz bir tavrı görülmüştü. Puta tapıcılıkta ısrar ediyordu, üzerlerine askerî bir kuvvetle Hz. Ali gönderildi. Kabilenin birçok eşrafı esir edildi. Bunlar arasında cömertliğiyle tanınmış "Hâtim-i Tâi" nin kızı da bulunuyordu. Huzura çıkarılan Hâtim'in kızı:

– "Yâ Resûlâllah! Babam cömert bir adamdı. Kabilesinin emîri idi. Şimdi ölmüş bulunuyor. Kurtuluşum için, Senin yüksek lûtfuna sığınıyorum!" deyince, Resûl-i Ekrem dayanamadı:

“Hâtım’in kızı serbesttir. Babası âlicenap bir adamdı. Cenâb-ı Hak merhametli olanları sever, ömrünü puta tapıcılar arasında geçiren bir adam için, Allah’ın rahmetini dilemek caiz olsa, senin babana rahmet okurdum.” buyurdu. Hâtim’in kızıyla kabilesi eşrafı serbest bırakıldı. Kendilerine kıymetli hediyeler Verildi. “Benî Tayy” kabilesi de puta tapıcılığı bıraktı.

“Benî Tayy” kabilesi İslâm’a girdiği zaman meşhur Arap şairi: “Züheyr oğlu Kâ’b” (Kâ’b İbnü Züheyr) de müslümanlığı kabul etti. Evvelce Kâ’b, müslümanlar aleyhinde tahrikleriyle tanınmış bir şâirdi. Medine’ye geldi. Gizlice Mescid’e girdi. Kendini affettirdi. Huzurda meşhur kasidesini okuyarak Hz. Peygamberi medhetti. Resûl-i Ekrem de ona bürdelerini (Hırka-i Saadetini) hediyye etti. Bu sebepten Kâ’b’ın “Bânet Suâd” denilen bu kasidesi, “Kâsîde-i Bürde” adıyla şöhret buldu[212].

Medine’ye gelen heyetler arasında Hıristiyan ve Musevî olanlar da vardı. “Benî Necrân” ile “Benî Hanîf” hıristiyan kabilelerinin meşhurlarıydı. Bunlardan Necrân hıristiyanlarını temsil eden 70 kişilik heyet, İslâm’ı kabul etmemiş, fakat Hz. Peygamberle bir anlaşma yaparak yurtlarına dönmüşlerdi.

Yemam kabilelerinden “Benî Hanîf” de müslümanlığı kabul etmişti. Meşhur Müseyleme bunlardandı. Kabilesiyle birlikte Medine’ye gelen Müseyleme, dönüşünde müslümanlıktan ayrılarak irtidad etti, Peygamberlik dâvasına kalktı.

“Benî Esed” kabilesinin şeyhi “Tuleyha”, Yemen kabilesinden “Ans” kabilesinin şeyhi “Esved-i Ansî” de iman ederek müslüman olmuşlardı. Dönüşlerinde Müseyleme gibi her ikisi de dinden çıkarak Peygamberlik sevdasına tutuldular. Fakat, Hz. Peygamberden sonra Halife Ebû Bekir zamanında bütün mürtedler (İslâm dininden dönenler) gibi bu yalancı peygamberler de cezalarını bularak ortadan kaldırıldılar.

D. Tâiflilerin Müslümanlığı:

Medine’ye mümessiller geldiği sırada Peygamberimizi en çok memnun eden Tâiflilerin müslümanlığı oldu.

Hicretin sekizinci yılında yapılan kuşatmada Peygamberimize karşı koyan Tâif, Tebûk seferinden sonra, hicretin dokuzuncu yılında herkesten evvel heyet göndererek Resûl-i Ekrem’e iman ettiğini açıkladı.

Tâif’in kuşatması esnasında Yemen’de bulunmuş olan Tâiflilerin reisi “Urve”, Tâife döndükten sonra Peygamberimizin Tebûk seferinde parlak zafer kazandığını duymuştu. Medine’ye geldi, müslümanlığı kabul etmekle kalmadı; kendi kabilesini İslâm’a davet etmek istediğini de bildirdi.

Peygamberimiz, Tâifli Sakîf kabilesinin inatçı olduğunu bildiği için, bu teşebbüsünden vazgeçmesini Urve'ye ihtar etti. Fakat Urve, kabilesi arasındaki mevkiine güveniyordu. Tâif'e döndü, ahaliye müslümanlığı kabul ettirmek için uğraştı. Bir sabah erken, evinin damına çıktı. Müslüman olanları namaza çağırmak için ezan okumaya başladı. O zaman Sakîf kabilesinin ayak takımı hiddetlendiler, Urve'nin evini kuşattılar. Öldürünceye kadar Urve'yi ok yağmuruna tuttular. Son nefesini verirken Urve, İslâm dini uğrunda şehid olduğundan Allah'a şükretmiş, yalnız, müslüman şehidlerinin yanına gömülmesini istemişti[213].

Urve'nin şehid edilmesi, müslümanlığı kabul etmiş olan Hevâzin kabilesiyle Tâiflilerin arasını açtı. Sakîf kabilesi, Tâif'ten dışarı çıkamaz oldular. Yaptıklarına pişman oldular. Müslümanlığı kabul kararı verdiler. Medine'ye bir heyet gönderdiler. Müslümanlığa girebilmek için bazı şartlar ileri sürdüler. Önce putlarının bir müddet için muhafaza olunmasını istediler. Halbuki, müslümanlık, Tek Tanrı inancına dayanıyordu. Hz. Muhammed, puta tapıcılığı kökünden yıkan bir Peygamberdi. Devamına müsaade edemezdi. Heyetin bu teklifi reddedildi.

Tâifliler, kendilerinin "Namaz" dan hariç tutulmalarını da rica ettiler. O zaman Resûl-i Ekrem:

– "İbadetsiz din olamaz. Namazı olmayan dinde hayır yoktur." buyurdu. Sonunda Tâif ahalisi, her şeyi kabul etti.

"Lât" adını taşıyan putlarını yıkmak işi "müellefe-i-kulûb" (kalblerl İslâm'a ısındırılanlar)dan Ebû-Süfyan ile Muğîre'ye verildi[214].

Peygamberimiz, Tâif heyeti yurtlarına dönerken, müslümanlığı ve Kur'ân-ı Kerîm'i öğretmek için, Tâiflilere müslümanların en gençlerinden "Ebü-'l-Âs oğlu Osman"ı verdi ve kendisine şunları tenbih etti:

– "Namazları uzatma. İnsanların en zaifini ölçü tut. Cemaat içinde büyük, küçük, zaif ve iş adamı bulunacağını unutma!" buyurdu[215].

Lât'ın yıkılması ve Tâif'in İslam'a girmesiyle müslümanlık bütün Hicâz bölgesini kucaklamış oldu.

E. İslâmî Hacc:

Hacc farizasının esası, muayyen zamanda, belli usul ve adap dahilinde "Kâ'be ziyareti" dir. Hacc kelimesi, kasd mânasına geldiği için"Haccü-'l-Beyt, Haccü'l-Kâ-be" denilmiştir.

İslâm dininde ibadet: Malî, bedenî olmak üzere ikiye ayrılır.

Namaz: Bedenî ibadetlerin, zekât: malî ibadetlerin aslî misalidir. Hacc ise; hem bedenî, hem malî ibadettir[216].

Namaz ile zekât, diğer ibâdetlerden önce farz kılınmış, Hacc ise sona bırakılmıştır. Haccın diğer ibadetlerden sonraya kalması, İslâm şartlarını ikmâl etmesi yüzündendir. Müslümanlık: dinlerin en sonuncusu ve en mükemmeli olduğu gibi, Hac da, müslümanlığın kemalini anlatır. Kâ'be, her devirde müslümanların kıblesi, dünyanın her tarafına yayılan, yayıldıkça da genişleyen müslümanlık âleminin de kalbi oldu.

Günde beş defa müslümanların kıldıkları namaz, küçük bir Hac dır. Ruhların her gün beş defa maddî hayattan ayrılışı demektir. Oruç da nefislerin bir ay maddi ihtiraslardan kurtuluşu demek olur. Fakat, en büyük fariza olan Hac insanın Allah rızası için yerinden, yurdundan, ailesinden uzaklaşmasıdır. Müslümanlık, insanlığın umumî dini olduğu gibi, Hac farizası da muhtelif bölgelerde yaşayan insanlık parçalarını bir noktada birleştirir.

Müslümanlıkta şehadet kelimesi, hem Mü'minleri birbirlerine bağlar, hem da umumî vicdana ekilen bir tohumdur. Namaz: en büyük devlet reisinden en aşağı bir fakire kadar herkesi Allah'ın huzurunda bir tutar. Oruç mahrumiyette müsavattır. Zengin ile fakiri eşit yapar. Hac ise en son gayedir.

Müslümanlık, danışma dinidir. Müslümanlar arasında dört türlü şûra vardır: Mahalle şûrası, Cum'a şûrası, İki bayram şûrası, Arafât şûrası.

Mahalle şûrası: Komşuların günde beş defa mahalle mescidinde toplanarak namazdan sonra imamın başkanlığında meşverette bulunması. Cum'a şûrası: Haftada bir defa daha çok cemaatin, daha büyük camide toplanması. İki bayram şûraları: Senede iki defa yapılan toplantılar. Arafât şûrası ise Mekke'de "Arafât" dağında, bütün İslâm âleminin iştirakiyle yapılan umumî toplantı, büyük ölçüde bir "İslâm Kongresi"dir.

Hac farizası, yalnız dinî bir vazifenin ifası değil, aynı zamanda siyasî bir meşverettir. Bu hakikati bize Hz. Peygamberin "Veda Haccı", "Veda Hutbesi" göstermiş ve öğretmiştir.

İslâm tarihinde Kâ'be, ilk olarak oğlu İsmail (A.S.) ile birlikte Hz. İbrahim (A.S.) tarafından yapılmıştı. Kâ'be'yi ilk defa tavaf eden de yine İbrahim ve İsmail Peygamberler oldu. Hz. İbrahim halkı önce Beytullah'ın ziyaretine çağırdığı için, ilk Hac da Hz. İbrahim'in dini olan "Hanif Dini Haccı" oldu.

İbrahim ve İsmail Peygamberlerden sonra, Tek Tanrı inancı unutularak Mekke'ye, puta tapıcılık hâkim olunca, "Hanîf Dini Haccı" yerini "puta

tapıcılık haccı”na bırakmıştı. Puta tapıcılar, Kâ’be’yi de, putlarını da çırıl-çıplak ziyaret ederlerdi.

Şu halde, tarihte ilk Hac: “Hanîf Dini Haccı” idi, ikincisi “puta tapıcıların haccı” oldu. Üçüncüsü de: “İslâmî Hac” dır.

Muhammed ümmetine Hacc, ancak hicretin dokuzuncu senesi farz kılınmıştır. Nazil olan Âyet-i Kerime’de:

– “Ona yol bulabilenlerin (gücü yetenlerin) Beyt’i (Kâ’be’yi) Hac (ve ziyaret) etmesi Allah’ın insanlar üzerinde bir hakkıdır. Kim, (Allah’ı, Haccın farz olduğunu) inkâr ederek kâfir olursa, şüphesiz ki Allah, âlemlerden ganî (müstağni) dir.” buyurulmaktadır[217].

Vâkıa Peygamberimiz hicretten önce, Mekke devrinde, Hacc mevsiminde Mekke’ye gelen puta tapıcı Arap kabileleri arasında dolaşarak onları İslâm’a çağırdığı sırada, on defa Haccetmiş, bu devirde hemen her sene Kâ’be’yi ziyaret eylemiştir[218].

Hicretin altıncı yılı 1.500 ashâbıyla Medine’den çıkan Peygamberimiz, Kâ’be’yi ziyaret maksadiyle Mekke’ye doğru yürüdü. Fakat, Mekkeliler, aralarında harb hali devam ettiği için, Hz. Peygamberi Kâ’be ziyaretine bırakmadılar. O zaman iki taraf arasında Hudeybiye barışı yapıldı. Kâ’be ziyareti, bir yıl sonraya kaldı. O sene nazil olan:

– “Haccı da, Umreyi de Allah (rızası) için, tamamlayın!”[219] mealindeki Âyet-i Kerîme, başlanan Haccın ve Umrenin tamamlanmasını emretmektedir[220].

Ancak, Hudeybiye’nin şartları gereğince müslümanlar, Mekke’de üç günden fazla kalamadıkları için, Peygamberimiz, Hacc ayı olan ‘Zilhicceden bir ay önce (yâni Zilkadede) Umre olarak Kâ’be’yi ziyaret etmiş, Hacc vaktinden evvel Medine’ye dönmüştür.

Bir yıl sonra, Hudeybiye barışı müşrikler tarafından bozulanca, Mekke, (Hicretin sekizinci yılı Ramazanında) müslümanlar tarafından fethedildi. Şevval ayında Huneyn Gazâsiyle Tâif kuşatması oldu. Hz. Peygamber yine Umre niyetiyle Kâ’be’yi ziyaret ederek Hacc vaktinden evvel Medine’ye döndü.

Sekizinci senenin Haccı, Mekke Valisi Attâb idaresinde ifâ olundu. Müslümanlar, müşriklere karışmadı. Ancak, Peygamberimizin bütün bu ziyaretleri, İslâmi Hac henüz farz olmazdan önce yapıldığı için, Hz. İbrahim’in Hanîf dinine göre ifâ ediliyordu.

Hicretin dokuzuncu yılı, Hacc mevsiminde Hz. Ebû Bekir, Peygamberimiz tarafından “Hac Emîri” tâyin kılınarak Mekke’ye

gönderildiği için, “İslâmî Hacc” ilk defa o sene yapılabilmiştir.

F. Ebû Bekir’in Hacc Emirliği:

Hicretin sekizinci yılında Mekke fethedilmiş, Kâ’be, putlardan temizlenerek Hz. İbrahim zamanındaki gibi Tevhîd itikadının âbidesi hâline getirilmişti. Hicretin dokuzuncu yılında ise, Arap kabilelerinin mümessil heyetleri Medine’ye geliyorlar, Peygamberimizi ziyaret ediyorlardı.

Esası, Hz. İbrahim’in Hanîf dinine dayanan “İslâmî Hac”, hicretin dokuzuncu yılı farz kılındığı halde, Peygamberimiz o sene Mekke’ye gidememiş, Hac farizasını eda edememişti. Çünkü, Arap yarımadasının ötesinde, berisinde hâlâ müşrikler vardı. Hâlâ puta tapıcılık âdetlerini, geleneklerini yaşatan müşrikler Mekke’ye geliyorlar, Allah’ın Evi (Beytu-’llah) önünde, müslümanların yanında çırıl-çıplak, Kâ’be’yi ziyaret ediyorlardı. Fazla olarak, hicretin dokuzuncu yılında Hacc mevsimi: “Zilka’de” ayına rastlamış bulunuyordu. Halbuki, hakikî Hac ayı: “Zilhicce” idi.

Ötedenberi Araplar, “Kamerî” ayları tanıyorlar, ay senesini on iki ay olarak sayıyorlardı. İbrahim ve İsmail Peygamberler zamanındanberi on iki aydan dört tanesine (Zilka’de, Zilhicce, Muharrem, Receb) rivâyet ediliyordu. Bunlara “Eşhürü Hurum” (Kâ’be’ye hürmet edilen, savaş haram olan aylar) denilmektedir.

Ay senesi: 354, güneş yılı: 365 küsûr olduğu için, ay senesiyle güneş yılı arasında 11 günlük bir fark vardır. Bu yüzden kamerî aylar, her sene 11 gün evvel girer. Bu hesaba göre Hacc mevsimi, bazan kış ortasına gelir, bazan yazın en sıcak zamanlarına rastlardı. Bu hal, müşriklerin işine gelmezdi. Çünkü bu mevsimlerde bedeviler, Mekke ziyaretine gelemiyor, ticaret hayatı duruyordu. İşi, bu hale düşürmemek için her üç senede bir defa bir meclis toplanır, o senenin aylarına bir ay eklenerek ay senesi on iki aydan 13 e çıkarılırdı[221]. Hacc mevsimi ise devamlı olarak dört mevsimden işlerine gelen (hâsılatın yetiştiği) mevsime bırakılırdı. Bu suretle, Hacc mevsimi değişmiyor, fakat, aylar yer değiştirmiş oluyordu. Muharrem ayı: Safer’den başlayarak, sıra ile Zilhicceye kadar bütün ayların yerini alırdı[222]. Haram aylar, helâl; helâl aylar da haram olurdu.

Hac ayı her sene 11 gün sonraya bırakıldığı (Nesî’ yapıldığı) için, hakikî Zilhiccenin dokuzuncu günü, ancak 33 senede bir defa esas yerini bulurdu. Nitekim hicretin onuncu yılı Zilhiccesi, aslî yerine gelmişti[223]. Kur’ân-ı Kerîm, puta tapıcılığın bu kötü âdetini kaldırdı[224].

– “(Harâm ayı) geciktirmek (nesî’) ancak kâfirlikte bir artış (sebebi)dir. Onunla kâfirler şaşırtılır. Onlar bunu bir yıl helâl, bir yıl haram sayıyorlar ki, Allah’ın haram kıldığına sayıca uysunlar da (varsın) Allah’ın haram ettiğini helâl kılmış olsunlar. Bu suretle de onların amellerinin kötülüğü kendilerine güzel gösterildi. Allah (o) kâfirler gürûhunu hidayete erdirmez. (Onları doğru yola iletmez).”

Hz. Peygamber, İslâmî Hacc farizasını hakikî vaktinde (Zilhicce ayında) ifâ etmek istemiş, bu sebepten bu farizayı bir sene sonraya (onuncu seneye) bırakmıştı[225].

Yalnız itibarî Hac mevsiminde (hicretin dokuzuncu yılında), Hz. Ebû Bekir’i Hac Emîri tâyin etti. 300 kişi ile Mekke’ye gönderdi. Kendisine 20 deve teslim olundu. Peygamberimizin eliyle işaretlenen bu develer, Mekke’de kurban edilecekti. Ebû Bekir, kendisi için de ayrıca 5 deve götürdü.

Ebû Bekir’in hareketinden sonra, “Berâe” sûresinin baş tarafları nazil olmuştu[226]. Bu âyetlerde muahade hakkında bazı hükümler bulunduğu için ilân edilmesi gerekiyordu. Araplarda bir gelenek vardı. Bir muahede yapılır veya bozulurken, ya bizzat kabile reisi veyahut onun adına akrabasından biri tarafından ilân olunması âdetti[227]. Bu sebepten Hz. Peygamber, Ebû Bekir’in arkasından Mekke’ye Ali’yi de yolladı. Hz. Ali, Ebû Bekir’e yetişti. O zaman Hz. Ebû Bekir kendisine:

– “Resûl-i Ekrem seni emîr olarak mı, yoksa memur olarak mı gönderdi?” diye sordu. Ali de şu cevabı verdi:

– “Berâe sûresinin ilk âyetlerini okumak ve bazı antlaşmaların hükümlerinin bozulduğunu bildirmek için me’mûr olarak gönderdi.” dedi.

– “Hacc emirliği müddetince müslümanları idâre etmek, onlara imam olmak vazifelerini Hz. Ebû Bekir yaptı. Ali de namazını Ebû Bekir’in arkasında kıldı.

Zilhiccenin sekizinci günü (Arafât’a çıkmazdan bir gün önce) Ebû Bekir Mekke’de bir hutbe okudu. Vaktiyle Hz. İbrahim, kavmine nasıl Hac merasimini anlattıysa, Hz. Peygamber adına Ebû Bekir de Hacc menâsikini (ibâdetini) halka öğretti. Müslümanlar, Hacc farizalarını öğretilen esaslara göre yaptılar. Müşrikler ise, puta tapıcılık âdetini yaşattılar.

Hacc ibâdeti yerine getirilirken “Mina” da (Zilhiccenin 10 u) nahir günü Hz. Ali de “Cemre-i-Akabe” de bir hutbe irad etti:

– “Ey Nâs! Ben size Peygamber tarafından geliyorum” diye sözüne başladı. “Berâe” (Tevbe) Sûresinin baş tarafındaki âyetleri okuduktan

sonra” dört şeyi size bildirmeye memurum:

1) Mü’minden başka hiç kimse Cennet’e giremez.

2) Bu yıldan sonra hiç bir müşrik, Kâ’be’ye yaklaşamayacak.

3) Hiç kimse Kâ’be’yi çıplak tavâf etmeyecek.

4) Her kimin Resûl-i Ekrem’le antlaşması varsa, müddeti sona erinceye kadar ona riâyet olunacak.” dedi.

Hz. Ali’nin okuduğu âyetlerden bir kısmı şunlardı:

– “Müşrikler içinden (kendileriyle) ahitleştiklerinize Allah’tan ve Resulünden bir ültimatomdur (bu!). (Siz ey müşrikler!) yeryüzünde dört ay daha güvenlikle dolaşın. Bilin ki, siz Allah’ı âciz bırakabilecek değilsiniz. Allah, her halde kâfirleri (dilediği zaman) rüsvay edicidir ve (bu,) Hacc-i Ekber günü Allah’dan ve Resulünden insanlara (şöyle) bir ilân (ve ilânı) dır: Allah ve Resulü, müşriklerden artık kat’iyyen uzaktır. Eğer (kâfirlikten, ahdi bozmaktan) tevbe ederseniz, bu sizin için hayırlıdır. Eğer (yine) yüz çevirirseniz, (şunu) bilin ki şüphesiz siz, Allah’ı âciz bırakabilecek değilsiniz. O kâfirlikte direnenlere acıklı azabı müjdele! Ahidleştiğiniz müşriklerden size (karşı ahidlerinin şartlarında) eksiklik yapmamış, aleyhinizde (düşmanlarınızdan) hiç bir kimseye yardım etmemiş olanlar (bu hükümden) müstesnadır. O halde onların müddetleri bitinceye kadar ahdlerini tamamlayın! Çünkü Allah, (ahdini bozmaktan) sakınanları sever.”[228]

– “Ey iman edenler!, müşrikler (çirkin hareketleri, Kâ’be’nin etrafında çırıl-çıplak dolaşmaları yüzünden), onlar pimpistir. Artık, bu yıldan (hicretin dokuzuncu yılından) sonra, Mescid-i Harâm’a yaklaşmasınlar. Eğer darlıktan (kazancın azalmasından) korkuyorsanız, Allah, dilerse sizi yakında kendi fazlından zengin kılar. Çünkü Allah, gerçekten bilici bir hüküm ve hikmet sahibidir[229].

O günden itibaren hiç bir müşrik, Hacca gelmedi, hiç bir çıplak, Kâ’be’yi tavâf etmedi. “Tâberî Tarihi”, bu ilândan sonra bütün müşriklerin müslüman olduklarını yazmaktadır.

Özü:

1) Hicretin dokuzuncu yılı olayları: Bizans’a karşı Tebûk seferinin yapılması, temsilci heyetlerin Medine’yi ziyaretleri, Tâiflilerin müslümanlığı kabul etmeleri, İslâmî Haccın farz oluşu, Ebû Bekir’in Hacc Emîri sıfatiyle Mekke’ye gönderilmesidir.

2) Mûte savaşından beri Arap yarımadasının istilâsını düşünen Bizans’a karşı 630 tarihinde Tebûk seferi açılmış, bütün müşkillere göğüs gerilerek

müslümanlığın en kuvvetli bir ordusu çıkarılmış, savaş yapılmamış, fakat, askerlik ve siyaset bakımından çok büyük başarılar elde edilmiş, Peygamberimizin bizzat bulunduğu gazaların sonuncusunu teşkil eylemiştir.

3) Hicretin sekizinci yılında puta tapıcılığın din merkezi olan Mekke'nin müslümanlar eline geçmesi, Kureyş kabilesinden önemli bir kısmının müslüman oluşu, Arap kabileleri üzerinde pek büyük tesirler bıraktı. Arap kabileleri, Hz. Peygambere temsilci heyetler göndermeye başladılar. Medine'ye gelen kabile temsilcileri hicretin sekizinci, dokuzuncu, onuncu yıllarında Peygamberimizi ziyaret etmiş bulunuyorlardı. Fakat, bunların içinde en çok, hicretin dokuzuncu yılında gelmişlerdi. Bu sebepten o yıla: "Senet'ül-Vüfûd" (Elçiler Yılı) denildi.

4) Medine'ye temsilciler geldiği sırada Peygamberimizi en çok memnun eden, Tâiflilerin müslümanlığı oldu.

5) İslâmî Hacc, hicretin dokuzuncu senesi farz kılındı. Fakat Peygamberimiz o sene Mekke'ye gelmedi. Yalnız Ebû Bekir'i, Hacc Emîri olarak gönderdi. Kendisi, Hacc farizasını bir sene sonraya bıraktı.

Sorular:

Tebûk seferi hangi târihte, kimlere karşı açıldı, sebebi ne idi? – Tebûk seferinde Peygamber ordusu nasıl hazırlandı? – Bozgunculuk yapanlar kimlerdi, neleri bahane ettiler, neler yapmak istediler, neticesi ne oldu? – Tebûk seferinin Peygamberimizin hayatında yeri, tarihte değeri nedir? – Hicretin kaçıncı yılına, elçiler yılı denildi? – Bunun sebebi ne idi? – Medîneye gelen heyetler hangi Arap kabilelerinin temsilcileri idi? – Bunlar ne maksatla geliyorlardı? – İlk gelen heyet hangisi idi, son gelenler kimlerdi? – Gelenler, yalnız puta tapıcıların temsilcileri miydi, içlerinde mûsevî ve hıristiyan kabilelerinin temsilcileri yok muydu? Tâifliler ne zaman, ne suretle müslümanlığı kabul ettiler? – Hacc farizasının İslam dininde yeri ve değeri nedir? – Tarihte kaç türlü Hacc yapılmış, puta tapıcıların haccı ne zaman ve nasıl kaldırılmıştır? – İslâmî Haccın esası neydi, ne zaman farz kılındı, ilk defa hicretin hangi yılında, ne suretle yapıldı? – Peygamberimiz, Mekke devrinde kaç defâ Hacc etti, Medîne devrinde hangi yıllarda Ka'beyî ziyaret eyledi, bu ziyaretlere ne denildi? Hicretin dokuzuncu yılında Peygamberimizin Mekke'ye gidememesi, Kâ'be'yi ziyaret edememesi neden ileri gelmişti?.

Okuma Parçası: ASHÂB VE DERECELERİ

Peygamberimiz Efendimizin yüzünü gören, sohbetinde bulunan erkek müslümana: "Sahâbî", kadın müslümana "Sahâbiyye",

bunların çoğunluğuna da: “Ashâb” denilmektedir.

Vedâ’ Haccında Peygamberimizle birlikte Kâ’be’yi tavâf eden,, Arafât’ta Peygamberimizin Vedâ’ Hutbesini dinleyen ashâbın sayısı: 124 bin idi. Halbuki Hz. İsâ’ya inananlar (Havariler) yalnız 12 kişiden ibaretti. Bunlardan birisi, sonradan Peygamberlerine ihanet etmiş, Hz. İsa’yı ele vermek istemişti.

Hz. Peygamberin ashâbı, umumiyetle üçe ayrılır: Muhacirler, Ensâr, Muhacirlerle Ensârın dışında kalanlar.

1) Muhacirler:

Peygamberimizin emir ve müsaadesiyle, Mekke’nin fethinden evvel, belirli zamanda Mekke’den Medine’ye göç eden Mekkeli müslümanlara: “Muhacir” denir. İlk hicret eden: “Ebû Seleme”, son muhacir olan da Peygamberimizin amcası: “Hz. Abbas” tır.

2) Ensâr:

Mekke’li muhacirlere yardım eden Medîne’li müslümanlardır.

3) Muhacirlerle Ensârın dışında kalanlar:

Ebû Süfyan ile oğulları gibi, Mekke’nin fethinden sonra Medine’de yerleşenler, bu üçüncü sınıf ashâbı teşkil eder.

Muhacirler, mutlak olarak Ensârdan efdaldir. Fakat, ilk Ensâr da son muhacirlerden daha üstündür.

İslâm âleminde tarih şekillerinden biri de: “Tabakat” tır. Tabakat yazan İslâm tarihçileri, Peygamberimizin ashabını 13 tabakaya ayırmışlardır[230].

Birinci tabaka:

Hz. Hatice’den Hz. Ömer’e kadar, İslâm dinini kabul eden müslümanlardır. Bunlar: Hatîce, Zeyd, Ali, Ebû Bekir gibi ilk İslâm olmak şerefini kazanmışlardır. 39 zattan ibaret bulunan bu müslümanların 40’ıncıları Hz. Ömer’di. Önceleri Safâ’da “Erkam”ın evinde toplanırlar, Resûl-i Ekrem’le gizlice konuşmalarda bulunurlardı. Ömer, bu evde îmâna gelmişti.

Bu ilk tabaka ashâbın 10 tanesi (Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali Talha, Zübeyr, Sa’d, Saîd, Abdurrahman, Ebû Ubeyde) sağlıklarında Hz. Peygamber tarafından cennetlik oldukları müjdelendiği için, “Aşere-i Mübeşşere” adını kazanmıştır. Aşere-i

Mübeşşere’nin ilk dördüne (Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali) “Çehâr Yâr-i Güzîn” (Dört Seçme Dost), “Hulefâ-i Râşidîn” (Ergin Halîfeler), iki evvelkisine de “Şeyhayn” denilmektedir.

İkinci tabaka:

Hz. Ömer’in Müslüman oluşundan sonra, Mekke’de müslümanlığı kabul eden ashâbtır.

Üçüncü tabaka:

Peygamberimizin izniyle Mekke’den kalkarak Habeşistan’a göç etmiş olan muhacirlerdir.

Dördüncü tabaka:

Mekke’de Akabe tepesinde Peygamberimizle ilk defa görüşerek İslâm dinini kabul eden Medîne’li ilk altı müslümandır.

Beşinci tabaka:

Akabe’de Peygamberimizle ikinci defa görüşerek ilk defa Hz. Peygambere biat eden 12 Medîne’li müslümandır.

Altıncı tabaka:

Üçüncü defa Akabe’de Peygamberimizle görüşüp ikinci olarak Peygambere bîat eden 75 Medine’li Ensârdır.

Yedinci tabaka:

Hicret esnasında Peygamberimiz “Kubâ” da iken Mekke’den Medine’ye göç eden muhâcirlerdir.

Sekizinci tabaka:

Ensârdan ve Muhacirlerden “Bedr” Gazasına iştirak edenlerdir. Bunlara: “Ashâb-ül-Bedr” (Bedr Ashâbı) denir.

Dokuzuncu tabaka:

“Bedr” Gazâsiyle “Hudeybiye” arasında Mekke’den Medine’ye hicret edenlerdir.

Onuncu tabaka:

Hudeybiyede “Şecere-i Rıdvan” altında Peygamberimize bîat eden ashâbtır.

Onbirinci tabaka:

“Hudeybiye” ile “Mekke’nin fethi” arasında Medine’ye hicret edenlerdir.

Onikinci tabaka:

Mekke’nin fethi günü müslüman olanlardır.

Onüçüncü tabaka:

Sağlığında Hz. Peygamberi gören müslüman çocuklarıdır.

Peygamberimizin ashâbı meziyyet, şeref, fazilet bakımından da derecelere ayrılır:

Bütün ashâbın en faziletlisi: “Şeyhayn” (Ebû Bekir, Ömer), sonra: “Hulefâ-i Râşidîn” in geri kalanı, daha sonra: “Aşere-i Mübeşşere” den geri kalanlar, daha sonra: “Bîat-i Ridvan Ashâbı”nın geri kalanı, daha sonra: “Mekke Fethi”nden evvel müslüman olanlar, en sonra: “Mekke Fethi” nde müslüman olanlar[231].

XVI MEDÎNE DEVRİ HİCRETİN ONUNCU YILI OLAYLARI

(631-632)

A. Arabistan’da Müslümanlığın Yayılışı:

Müslümanlık güneşi Mekke’de doğdu. Fakat, Akabe görüşmelerinden sonra, Medine’de yayılma imkânını buldu. Bu bakımdan müslümanlığın ilk merkezi “Medine” oldu. Hicretin sekizinci yılında Mekke’nin alınmasıyla müslümanlık buraya da hâkim oldu. Dokuzuncu yılda, Tâifliler müslümanlığı kabul edince, bütün Hicaz şehirleri (Medine, Mekke, Tâif) İslâm sınırları içine girdi. Hicretin altıncı yılında imzalanan Hudeybiye barışından itibaren Medine’ye kabile temsilcileri, sefâret heyetleri gelmeye başlamıştı. Mekke’nin fethinden sonra bu heyetler, sekizinci, dokuzuncu, onuncu yıllarda çoğaldı.

Önceleri İslâm dinini yaymak için etrafa mürşitler (uyarıcı, öğreticiler) göndermek gerekiyordu. Hicretin dokuzuncu yılında yapılan Tebûk seferinden sonra Arap kabileleri, ister istemez İslam’a boyun eğdiler. Müslümanlık, Arap yarımadasının her tarafına sür’atle yayıldı. İslâm dini, bu bölgenin en ücra köşelerinde bile duyuldu. Bunun için, hicretin dokuzuncu ve onuncu yılları, “müslümanlığın yayılma yılları” oldu. Halk, uzak-yakın bu yarımadanın her tarafından, deniz dalgalan gibi, fevc fevc Medine’ye akıyor, İslâm dinine girmede birbirleriyle yarış ediyordu. Artık, Arabistan’da müslümanlara karşı duracak hiç bir kuvvet kalmamıştı, iki yıl içinde şurada, burada yaşayan musevilerden, hıristiyanlardan başka bütün yarımadaya yalnız “İslâm Dini” hâkim oldu. Her tarafta ancak, Tevhîd alâmeti olan “Allahü ekber” sesleri yükseliyordu. Bu parlak başarı, insanlık gücünden ziyade, Allah’ın yardımı eseriydi. Kur’ân-ı Kerîm’de bu gerçek şöyle bildirilmektedir:

– “Allah’ın yardımı ve fetih geldiğinde (Mekke fetholunduğunda) ve Sen de insanların fevc fevc (kabîle-kabîle) Allah’ın dinine girer olduklarını gördüğünde hemen Rabbini hamd ile teşbih (ve tenzih) et ve onun mağfiretini iste! Şüphesiz ki O, tevbeleri çok çok kabul edendir.”[232]

Bu sûrede Hz. Peygamberin vefatına işaret bulunduğu anlaşılmıştır. Nasr sûresi, bütün Kur’ân-da, âyet olarak değil de, tam sûre halinde nâzil olan sûrelerin sonuncusu sayılmıştır[233].

B. Hazret-i Peygamberin Vedâ’ Haccı:

Hicretin onuncu yılı (Zilhicce ayında) Hz. Peygamber, Hacc farizasını yerine getirdi. Tarihte, Resûlullah'ın bu Haccına "Vedâ' Haccı" denilmektedir. Hicretten beri ilk defa Fahr-i Âlem Efendimiz, Hacc farizasını ifa ediyordu. Hicretin on birinci yılında vefâtı vuku bulduğu için, bir daha Hacda bulunamadı. Bu sebepten, Vedâ' Haccı: Peygamberimiz için, ilk ve son Hacc oldu. Gerçekte, Hz. Peygamber evvelce Mekke devrinde Kâ'be'yi ziyaret etmişti. Fakat, bu ziyaretler, İslâmî Haccın farz oluşundan önce idi ve Hz. İbrahim dinine göre yapılmış bulunuyordu.

Peygamberimiz, ashâbıyla vedâlaştığı ve bir daha Kâ'be'yi göremediği için, bu Hacca: "Vedâ' Haccı" denildiği gibi, Hz. Peygamberin ilk İslâmî Hacı olması bakımından: "İslâm Haccı", müslümanlara Hac ibadetinin bütün hükümlerini bildirdiğinden "Belâğ Haccı", Hac farîzasiyle İslâm dininin bütün ibadet kaideleri tamamlanmış ve kemale ermiş bulunduğu için de: "Temam Haccı" ve "Kemal Haccı" isimleri verilmiştir[234].

Hicretin onuncu yılı, bütün Arabistan müslüman olmuş, merkezi Medine olmak üzere İslâm dünyası, Arap yarımadasını kaplamış bulunuyordu. Peygamberimiz, Hacc niyetiyle Mekke'ye gideceğini, Kâ'be'yi tavâf edeceğini etrafa bildirdi. Onunla birlikte Hac etmek isteyen müslümanlar, her taraftan koşa koşa geldiler, kafile kafile Medine'de toplandılar.

Hazırlıklarını tamamlayan Hz. Peygamber: Zilka'denin 25. günü, 40 bin kişilik büyük bir kafileyle (öğle namazından sonra) Medine'den çıktı: Yanına 63 tane kurbanlık deve aldı. Zevceleriyle kızı Fâtıma beraberindeydi. Yolda, ikindi namazını seferi olarak, iki rek'at kıldı. Bir gün sonra (Zilka'de: 26) sırtındaki elbiseyi çıkardı, ihrama girdi; hacca niyyet etti, telbiyeye (Lebbeyk!) demeye başladı:

– "Dâvetini duydum, emrine uydum ey Allah! Dâvetini duydum, emrine uydum. Dâvetini duydum, emrine uydum. Ey Allah! Sana ortak yok. Davetini duydum, emrine uydum. Şüphe yok ki hamd Sana mahsus; ni'met Senin mülk de Senin! Sana ortak yok!" diyordu.

Resûlullah, "Lebbeyk!, Allahümme Lebbeyk!" dedikçe, her taraftan aynı ses tekrarlanarak yükseliyor, dağlardan da yankılar geliyordu.

Medine ile Mekke arasında Hacc yolculuğu 10 gün sürdü. Büyük Peygamberimiz, etrafında muhteşem bir alayla (Zilhiccenin 4. pazar günü) sabahleyin Mekke'ye vardı. "Benî Şeybe" kapısından Haremi-Şerîf'e girdi. Ulu Kâ'be'yi görünce:

– “Yâ Rabbî! Sen, bu Beytin şanını artır!” dileğinde bulundu. “Tavâf-ı Kudûm”u ifa için, Kâ’be’nin etrafını 7 defa dolaştı. 7 defa da “Safa” ile “Merve” tepeleri arasında “Sa’y” etti.

O esnada Hz. Ali Yemen hacılarayla beraber Mekke’ye yetişmiş, diğer taraflardan da akın akın hacılar gelmişti. Bu suretle Mekke’de: 124 bin müslüman hacı adayı toplanmış oldu. Bunlar, Mekke’de üç gün kaldılar: (Zilhicce: 4-7).

Zilhiccenin sekizinci perşembe günüydü: Devesine binen Resûlullah bütün hacılariyle birlikte, yine “Lebbeyk!” sesleri içinde Mekke’den ayrıldı. “Minâ”ya vardı. Ertesi cum’a: (Zilhiccenin dokuzu) Arefe günüydü. Sabah namazından sonra, Minâ’dan kalktı Aynı hacılar kafilesiyle “Arafât” dağına doğru çıktı. Arafât’ın doğu tarafında “Nemre” denilen köyde bir çadır kuruldu. Çadırında biraz dinlendi.

Arafât: Mekke’nin altı saat güney-doğusundadır. Arafât yolu üzerinde olarak, Mekke’den iki saat sonra “Minâ”, iki saat sonra “Müzdelife”, iki saat sonra da “Arafât” gelir[235].

Mevsim, ilkbahar; güneş aylarından mart ayı, gece ile gündüzün hemen hemen eşit bulunduğu bir zamandı. Peygamberimiz, öğleden sonra çadırından çıktı. “Kusvâ” adındaki devesi üstünde Arafât vâdisinin ortasına vardı. Kendisini orada dinlemeğe hazırlanmış yüzbinlerce hacı bekliyordu.

Peygamberliğinin ilk devrinde Mekke’de Peygamberimiz nasıl muamele görmüştü? Şimdi aynı muhit, kendisini nasıl karşılıyordu? Hayatta iken vazifesinde muvaffak olduğunu görmek şerefi tarihte yalnız Hz. Muhammed’e nasip olmuştur[236].

Son Peygamber Hz. Muhammed, Arafât’ta deve üstünde İslâm inkılâbının en büyük hutbesini söyledi. O zaman medenî dünya henüz ortaçağ zihniyetini taşıyor, feodalite (derebeylik) rejimini yaşıyordu. Bundan 13 buçuk asır önce Hz. Peygamber, irad buyurduğu bu nutkuyla yalnız 7. asrın müslüman Araplarına değil, bütün insanlığa hitap etmiş bulunuyordu: (9 Zilhicce, 10. h. = 8. Mart 632 m.)

Peygamberimizin insanlık tarihinde büyük bir değer taşıyan bu meşhur hutbesi Kütüb-i Sitte denilen altı büyük Hadîs kitaplarında yer almış bulunmaktadır.

Resûl-i Ekrem, bu nutkuyla dünya tarihinde en büyük inkılâbı yapmıştır. Asırlarca devam eden kan gütme âdeti, Arabistan’da mal, can, ırz güvenliğini ortadan kaldırmıştı. Ribâ (tefecilik) ise, bütün fakirleri, zenginlerin kölesi haline sokmuştu. Kadınlar, erkeklerin malı sayılır, bir

erkekten diğerine devredilir, kumarda para yerine geçerdi. Babaların suçlarından, evlâtlar, evlâtların kabahatinden de babalar sorumlu tutulurdu. Saklanan bir insanın cezâsını, âilesinden ele geçen çekerdi. Babası, oğullarının kabahati yüzünden asıldığı gibi, babaların suçu yüzünden de çocukları öldürülürdü, ötedenberi Araplar dört aya hürmet ederler, Haccı bu aylarda yaparlar, panayırları bu aylarda kurarlardı. Sonraları çapulculuk maksadıyla haram ayların yerleri değiştirildi. Bir sene ba'zan 12 ay, ba'zan da 13 ay olur; bu suretle haram ayları helâl, helâl ayları haram sayılırdı.

Veda' Hutbesi, eski "cahiliyyet devri"nin bütün bu kötülüklerini: kan dâvalarını, fâizciliği, kumarı her türlü zulmü kaldırdı, Allah'ın emirlerini, yasaklarını tekrarladı. Erkeklerin kadınlar üzerinde, kadınların da erkekler üzerinde olan karşılıklı haklarından, vazifelerinden bahsetti. Bütün müslümanların kardeş olduklarını anlattı.

Bu tatlı ve açık ifâdeli nutuk, – dinleyiciler tarafından duyulabilsin diye, – güzel ve gür sesliler tarafından cümle cümle tekrarlanmıştı. Peygamber Efendimiz hutbeden sonra sunulan bir bardak sütü içti, oruçlu olmadığını ashâbına gösterdi, öğle ile ikindi namazlarını arka arkaya kıldırdı. Sonra devesine bindi, Arafât mevkiine geldi.

– "Burada babanız İbrahim'in size miras bıraktığı yerler üzerinde durunuz!" dedi. Kendisi de Kıble'ye karşı deve üstünde vakfe etti. Güneş batıncaya kadar uzun bir duada bulundu. Tam bu sırada, henüz deve üstünde iken bir Âyet nazil oldu[237]:

– "Kâfirlikte direnenler (ortadan kaldıramayacakları için) bugün dininizden umut kestiler. Artık, onlardan korkmayın; Ben'den korkun! Bugün, sizin dininizi kemale erdirdim; üzerinizdeki ni'metimi tamamladım. Ve size din olarak müslümanlığı seçtim."

Hz. Peygamberin tebliğine memur buyurulduğu dinî hükümlerin tamamladığını bildiren bu âyet, Kur'ân-ı Kerîm'in ahkâm bakımından nazil olan âyetlerinin sonuncusudur. İlk defa bu âyeti işittiği zaman Hz. Ebû Bekir, Peygamberin vefatına işaret saydığı için, müteessir olarak ağlamıştır.

Arefe günü, güneş battıktan sonra Hz. Peygamber tekrar devesine bindi. Terkisine Zeyd'in oğlu "Üsâme" yi alarak Arafat'tan ayrıldı. Hacc alayı ile birlikte ağır ağır "Müzdelife" ye geldi. Akşam namazı kılınmamış, fakat, yatsı vakti girmişti. Müzdelife'de akşamla yatsıyı birleştirerek arka arkaya kıldı. Geceyi burada geçirdi.

Ertesi sabah: (Cumartesi, Bayram günü) güneş doğmadan evvel, sabah namazından sonra Müzdelife'den kalktı. Bu sefer terkisine Abbas'ın oğlu

Fazl'ı aldı. "Meş'ar-i Haram" a gitti. "Cemre-i Akabe" de ufak çakıl taşlarından 7 cemreyi (taşı) attıktan sonra "Minâ" ya vardı. Cemreleri atarken:

– "Ey Nâs! Din işlerinde ifrattan (aşırı gitmekten) çekininiz. Sizden evvelki ümmetlerin helakine sebep, din işlerinde taşkınlık göstermeleridir." buyurdu.

O gün, Kur'ân-ı Kerîm'in en son âyeti geldi:[238]; müslümanların anayasası olan Kur'ân âyetleri tamamlandı. Bu âyette de:

– "Allah'ın huzuruna varacağınız bir günden (o günün heybetinden) Allah'a sığınınız!" buyurmuştur. Peygamberimiz, en son gelen bu ayetten sonra, ancak 81 gün yaşayabilmiştir.

Efendimiz Minâ'da da bir nutuk söyledi[239]. Bu nutuk, Arafât'ta söylediği ilk hutbesinin ikincisi oldu.

Bu ikinci hutbesinden sonra, kurbanlık için hazırlanan 100 deveden 63 tanesini, ömrünün her yılı için, bir deve hesabiyle bizzat kendisi kurban etti. Geri kalanlarını Hz. Ali kesti. Kurban etinden birer parça ayrılarak pişirildi. Üst tarafı fukaraya dağıtıldı. Sonra, saçlarını kestirerek ihramdan çıktı, devesine binerek Beyt-i Şerîf'e geldi. "Ziyâret Tavâfı" nı yaptı. Zemzem Kuyusu'nun başında durdu, bir bardak su içti. Minâ'ya döndü. Bayram günlerini hep Minâ'da geçirdi. Hacc menâsikini yerine getirdi.

Bayramın birinci gününde olduğu gibi, ikinci gününde de de ashâbına hitap ederek üçüncü hutbesini söyledi. Onlarla vedâlaştı.

Bayramın beşinci (çarşamba) günü sabahleyin Minâ'dan Mekke'ye döndü. "Vedâ' Tavafı"nı yaptı. Diğer hacılar memleketlerine dönerlerken, Hz. Peygamber de Mekke'den ayrıldı. Medine'ye sabahleyin girdi.

Hacc münasebetiyle Kâ'be'de 10 gün kalmış, 4 rek'atli farzları 2 rek'at olarak kılmış, Kendisine tâbi olan Mekke'lilere:

– "Siz tam kılınız. Biz misafiriz!" demişlerdi.

Özü:

1) Medine devrinin onuncu yılında müslümanlık, bütün Arabistan'a yayıldı.

2) Hicretin onuncu yılı Hazret-i Peygamber, ilk defa "İslâmî Hacc" farizasını yerine getirdi. Bu Hacca: "Vedâ' Haccı" denildi.

3) Peygamberimiz, Vedâ' Haccında 124 bin hacıya hitap etti. Meşhur "Vedâ' Hutbesi" ni Arafât'ta deve üstünde söyledi.

4) Cahiliyyet devrinin bütün kötülüklerini Vedâ Hutbesiyle ortadan kaldırdı.

5) Dinî hükümlerin sonuncu âyeti, Arefe günü Arafat'ta, son Kur'ân âyeti de Bayram günü geldi ve böylece *Kur'an* tamamlanmış oldu.

Sorular:

Müslümanlık, Arap yarımadasına hangi yıllarda yayıldı? – Peygamberimiz, İslâmî Hacc fârizasını ne zaman yaptı, bu Hacca İslâm tarihinde ne gibi isimler verilmektedir? – Vedâ' Haccını Peygamberimiz nasıl yerine getirdi? – Vedâ' Haccında ne kadar hacı bulundu, Peygamberimiz, bunlara nerede hitap etti? – Veda' Hutbesi, câhiliyye devrinin hangi kötülüklerini kaldırdı? – Veda' Hutbesinin târihî değeri nedir? – En son gelen sûre, en sonra gelen âyetler hangileridir? – Bu âyetler ne zaman ve nerede gelmiştir?.

Okuma Parçası: PEYGABERİMİZÎN VEDÂ' HUTBESİ (0. Zilhicce. 10 h., Cum'a = 8 Mart 632)

Hz. Peygamber, Hicretin onuncu yılı, Zilhicce ayının Arefe günü, zevalden sonra çadırından çıktı. "Kusvâ" adındaki devesine bindi. Arafât vâdisinin ortasına vardı. Burada 124 bin hacıya hitap etti. Pek meşhur olan Vedâ' Hutbesini söyledi. Sözüne şöyle başladı:

– "Allah'a hamdüsena ederiz. O'na döneriz. Nefislerimizin fenalıklarından ve kötü amellerimizden O'na sığınırız. Allah'ın hidayet ettiğini kimse yoldan çıkaramaz. Allah'ın şaşırttığını kimse yola koyamaz. Şehâdet ederim ki Allah'tan başka Tanrı yoktur. Bir'dir, eşi ve ortağı yoktur. Yine şehâdet ederim ki Muhammed, O'nun kulu ve Resulüdür. Ey Allah'ın kulları! Allah'tan korkmanızı, O'na itaat etmenizi vasiyet ederim.

– "Ey Nâs! Sözlerimi dikkatle dinleyiniz! Çünkü, bu seneden sonra bir daha sizinle burada tekrar buluşup buluşamayacağımı bilmiyorum.

– "Ey Nâs! Bugünün ne günü olduğunu biliyor musunuz? Bugün: "Yevmü'n-Nahr" dir (Kurban kesme günüdür). Bu ayın ne ayı olduğunu biliyor musunuz? Bu: Şehr-i Haram (Mukaddes Ay) dır. (Zilhiccedir). Bu mevkiin hangi yer olduğunu biliyor musunuz? Burası: Belde-i Harâm'dır. (Mukaddes Şehir: Mekkedir). Bugününüz nasıl mukaddes bir gün, bu ayınız nasıl mukaddes bir ay, bu şehriniz nasıl mukaddes bir şehir ise, biliniz ki canlarınız, mallarınız, ırzlarınız da, tâ Allah'ın huzuruna

çıkıncaya kadar, bu mukaddes gün, bu mukaddes ay, bu mukaddes şehir gibi, yekdiğerinize karşı mukaddestir. Bunlara tecavüz haramdır.

– "Ashâbım! Yarın, Allah'ınıza kavuşacaksınız! Bugünkü her türlü hal ve hareketinizden muhakkak sorulacaksınız. Sakın, benden sonra eski dalâletlere (sapıklığa) dönerek birbirinizin boynunu vurmayın!

– "Ashâbım! Eskiden (cahiliyyet devrinden) kalma bütün kan dâvaları tamamen kaldırılmıştır. Kaldırdığım ilk kan dâvası da Abdülmuttalib'in torunu: Rabia'nın kan davasıdır[240]."

– "Ashâbım! Her türlü ribâ (tefecilik) kaldırılmıştır. İlk kaldırdığım ribâ, Abdülmuttalib'in oğlu Abbâs'ın ettiği ikrazlardır. Allah'ın emriyle faizcilik artık yasaktır. Eski cahiliyyet devrinden kalma bu çirkin, âdetin her türlüsü ayağımın altındadır[241]. Borçlular, alacaklılara yalnız aldıkları parayı ödeyeceklerdir. Ne zulmediniz, ne de zulme uğrayınız

– "Ashâbım! Kimin yanında bir emanet varsa, onu sâhibine versin.. Hediyeler, hediye ile karşılanır. Başkalarına kefil olan, kefaletin sorumluluğunu üzerine alır.

– "Ey Nâs! Bugün Şeytan, sizin topraklarınızda artık yeniden nüfuz ve saltanat kurmak gücünü ebedî olarak kaybetmiştir. Fakat, siz, küçük gördüğünüz işlerde ona uyarsanız, kendisini sevindirmiş olursunuz. Dininizi korumak için bunlardan da kaçınınız!

– "Ey Nâs! Kadınların haklarına riâyet ediniz. Bu hususta Allah'tan korkunuz! Kadınlarınız, size Tanrı emanetidir. Onları, Allah adına, söz vererek helâl ediniz. Sizin kadınlar üzerinde haklarınız olduğu gibi kadınlarınızın da sizin üzerinizde hakları vardır[242]. Sizin, kadınlar üzerindeki hakkınız: Kadınlarınızın âile şerefini, sizin hoşlanmadığınız hiçbir kimseye çiğnetmemesidir. Eğer onlar, râzı olmadığınız herhangi bir kimseyi âile yuvanıza alırlarsa, onları men edebilirsiniz. Kadınlarınızın da sizin üzerinizde hakları: Örf ve âdete (memleket göreneğine) göre, onların her türlü yiyecek ve giyecek ihtiyaçlarını sağlamanızdır. Onlar, sizin haklarınıza riayet etsinler!

Siz de onlara nezaketle muamele edin! Bir kadının, kocasının izni olmadıkça onun malından bir şeyi başkasına vermesi helâl olmaz.

– "Kölelerinize gelince: Onlara da yediğinizden yedirmeğe, giydiğinizden giydirmeğe çalışın! Affedemeyeceğiniz bir hatâ işlerse, kendilerine izin verin fakat, aslâ eziyyet etmeyin! Çünkü, onlar da Allah'ın kuludur.

– "Ey mü'minler! Sözümü iyi dinleyin, iyi anlayın! Muhakkak ki Rabbiniz birdir. Babanız birdir. Hepiniz, Âdem'densiniz. Âdem de topraktandır. Hiç kimsenin, başkaları üzerinde üstünlüğü yoktur. Şeref ve üstünlük, ancak fazilet iledir. Müslüman müslümanın kardeşidir. Bütün müslümanlar kardeştir, eşit hakka sahiptir. Din kardeşinize ait olan herhangi bir şeye, bir hakka tecavüz etmek, gönül rızası olmadıkça başkası için helâl olmaz. Haksızlık yapmayın! Haksızlığa da boyun eğmeyin! Ahalinin haklarını gasbetmeyin! Sakın, benden sonra, kâfirlerin yaptığı gibi, birbirinizle boğuşmayın!

– "Ey mü'minler! Size bir emanet bırakıyorum. Siz ona sıkı sarıldıkça yolunuzu hiç şaşırmazsınız. O emanet de Allah'ın kitabı: Kur'ân'dır.

– "Ashâbım! Nefsinize zulmetmeyin! Nefsinizin de üzerinizde hakkı vardır.

– "Ey Nâs! Allah, herkese düşen miras hakkını Kur'ân'da bildirmiştir. Mirasçılar için, ayrıca vasiyetname yapmaya hacet yoktur.

– "Ey Nâs! her câni, kendi suçundan kendisi sorumludur. Hiç bir câninin işlediği suçun cezasını evlâdı çekmez. Hiç bir evlâdın suçundan da babası mes'ul edilemez.

– "Ey Nâs! devamlı olarak dönmekte olan zaman, Allah'ın gökleri, yerleri yarattığı günkü duruma dönmüştür. Bir yıl, ay ölçüsüyle 12 aydır. Bunlardan 4 ü haram aylardır. Bunlardan 3 ü: Arka arkaya Zilka'de, Zilhicce, Muharrem'dir; dördüncüsü: Receb'dir ki, Cumâde'l-âhire ile Şa'bân arasındadır. Bu sene, Haram ayları eski yerine geldi. Hacc mevsimi, yine Zilhicce'nin onuncu gününe rastladı.

– "Ey Nâs! Allah'a ibadet edin. Beş vaktinizi kılın! Ramazan orucunu tutun! Emirlerime itaat edin! O takdirde Rabbinizin Cennetine gidersiniz.

– "Ey Nâs! İfrattan (aşırı gitmekten) sakınınız! Evvelkilerin mahvolmalarının sebebi, dinde ifratları idi. Her amellerini (usullerini) Benden öğrenin! Muhakkak olarak bilmiyorum. Belki bu seneden sonra bir daha Haccedemem. Bu nasihatlerimi burada bulunanlar, bulunmayanlara bildirsin. Olabilir ki, kendisine bildirilenler, burada bulunanlardan daha iyi anlayarak bunları muhafaza etmiş olurlar."

Peygamberimiz hutbesinde her cümleyi bitirdikçe, başkaları tarafından yüksek sesle tekrarlanıyor, bu suretle bütün cemaat işitmiş oluyordu. Nutkunun sonlarına doğru cemaata gösterdiği hararetli tezahürattan müteessir olarak en yüksek sesle:

- "Ey Nâs! Yarın beni sizden soracaklar! Ne dersiniz? Risâletimi tebliğ ettim mi, vazifemi yaptım mı?" diye sordu. Ashâbı hep bir ağızdan:

– "Evet, yemin ederiz ki tebliğ ettin. Bize vasıyyet ve nasihatte bulundun. Böylece şehadet ederiz." dediler. Bütün vadi, yüzbinlerce insanın bu sözleriyle çalkandı. O zaman, Hz. Peygamber, şehâdet parmağını kaldırdı, üç defa:

– "Şahid ol Yâ Rabbî! Şahid ol Yâ Rabbî! Şahid ol Yâ Rabbî!" dedi ve sözlerini bitirdi.

Peygamberimizin bu Veda' Hutbesi münasebetiyle, meşhur tarihçi H. C. Wels'in de dediklerini önemine dayanarak aynen alıyoruz[243].

"Muhammed, hicretin onuncu senesi sonlarında Medine'den Mekke'ye son seyahatini yaptı. Kavmine büyük bir hutbe irâd etti. Bu hutbe bize kadar gelmiştir. 300 milyon insanı bir zümre halinde toplayan İslâmiyet âlemi, bu sözlere hayat nizamı olarak bakar. Bütün çalışmalarını, o sözleri uygulamak için harcar. Okuyanlar konuşmadaki ilk kısmın müslümanlar arasında ileride her türlü yağmacılığı ve kanlı kavgaları önlediğine dikkat edecektir. En sefil bir zenci mü'min, halîfe ile eşittir. Bu sözler, cihanda büyük bir soyluluk ve samimilik geleneğini başlatacak yüksek ve manâ dolu sözlerdir. Hem insanî, hem de amelîdir. Bu

sözler sayesinde yeni bir içtimai hey’et vücuda gelecek ve bu içtimai hey’et, kendisinden, evvelki içtimaî hey’etlerden daha çok, içtimaî baskının her türlü zulüm ve gadrinden, her türlü şekillerinden kurtaracaktır.

“Ömrün devam ettiği müddetçe her gün iyilik yapılması üzerindeki ısrar, İslâmiyetin başlıca faziletlerinden biridir. Fakat, İslâm faziletleri bundan ibaret değildir. Kur’ân’ın öğrettiği, yahudilerin sair kavimleri hariç bırakan vahdaniyyet esası gibi olmayan, katî İlâhî Tevhîd çok önemlidir. İslâmiyet, daha başlangıçta, hıristiyanlığı aslından saptırmış’ olan her türlü İlahiyat münakaşalarından kendini korumaya muvaffak olmuştur. İslâmiyetin 3. kuvvet kaynağı: Âyîn ve dualarını uygulama biçimlerinin teferruatına kadar tesbit edilmiş, Mekke şehrine verilen önemin açıklanmış olmasıdır. İslâmiyette âlim profesörler, üstâdlar, vâizler vardır. Fakat, râhipler yoktur.”

XVII MEDÎNE DEVRİ HİCRETİN ONBİRİNCİ YILI OLAYLARI

(32)

A. Peygamberimizin Hastalanması ve İrtihâli:

Resûl-i Ekrem'in Vedâ' Haccı, Peygamberlik görevinin sona ermiş olduğunu gösteriyordu. Çünkü Hz. Peygamber, Vedâ' nutkunu Vedâ Haccında söyledi. Ashâbıyla burada vedâlaştı. İslâm dîni, bu Haccda kemâlini buldu. Son âyet, burada geldi. Kur'ân-ı Kerîm, Vedâ' Haccında tamamlandı.

Ashâb "Nasr" Sûresinin gelişini, son Kur'ân âyetinin bildirilmesini, Peygamberimizin vefâtı zamanının yaklaşmış olduğuna işaret saymışlar, bu yüzden ağlayanlar bile olmuştu.

Peygamber Efendimiz, Mekke'den (Vedâ' Haccından) Medine'ye döndü. Sekiz yıllık hasretten sonra, "Uhud" Şehitlerini ziyaret etti. Namazlarını kıldı[244]. Evvelce bu şehitlerin cenaze namazlarını kılamamıştı.

Hastalanmasından bir gece evvel, Medine'nin "Cennetti'l-Bakî" denilen mezarlığına gitmiş, ölüler için:

– "Ey Büyük Allah'ım! Burada yatanlardan mağfiretini esirgeme!'" diye dua etmişti. Bu suretle hayatta bulunanlarla vedâlaştığı gibi, ölülerle de vedâlaşmış oluyordu.

Geri dönerken yanında bulunan azatlısı ashâbtan Ebû Muveyhib'e şunları söyledi:

– "Bana dünya hazinelerinin anahtarlarıyla Cennet'in anahtarları uzatıldı. Bunlar arasında muhayyer bırakıldım. Ben, Allah'ıma kavuşmayı, Cennette yaşamayı seçtim." buyurdu[245].

'Bakî' mezarlığından dönüşünde hastalandı. Evvelce, Hayber'de yahudiler tarafından yedirilen zehirli koyun eti yüzünden tutulduğu geçici rahatsızlık gibi bir takım rahatsızlıkları hariç tutulursa, Hz. Peygamber bu zamana kadar büyük bir hastalık geçirmemişti[246]. Esasen, Onun yaşayış tarzı, kendisini hastalıktan uzaklaştıracak mahiyetteydi. Az yer, sade bir hayat yaşardı. Tertemizdi. Beş vakit namaz için abdest alırdı[247].

Bununla beraber, İlâhî vahyin tesirleri, başlangıçtan beri çeşitli düşmanlarından gördüğü çeşitli kötülükler, Peygamberlik vazifesinin ağırlığı gibi türlü sebeplerle pek sağlam olan vücudu sarsılmış bulunuyordu. Artık, Peygamberimiz, ömrünün sona erdiğini anlamıştı. Buna, zaman

zaman işaretler de ediyordu. Bu yüzden, Hz. Peygamberin hastalığı ciddî bir surette ashâbını (arkadaşlarını) endişeye düşürmüştü.

Hastalığından bir gün evvel, büyük bir ordu hazırlamıştı. Bu ordu, Suriye hududuna gidecek, Arap yarımadasının üst sınırını emniyet altına alacaktı. Resûl-i Ekrem güney sınırından çok kuzeyi düşünüyordu.

Gerçekte Vedâ' Haccından sonra, rahatsızlığı etrafa yayılınca bir takım yalancı peygamberler de türemişti. Yemende: Esved, Yemâmede: Müseylime, Esedoğulları diyarında: Tuleyha gibi peygamberlik dâvasına kalkanlar olmuştu. Fakat, Peygamberimiz, bunların hiç birine ehemmiyet vermedi.

Hz. Peygamber, Hıristiyanlığın koruyucusu, asrının en büyük devleti Bizans'ı ihmal etmiyordu. Hattâ Tebûk seferi bile bu maksatla yapılmıştı. 23 yıllık Peygamberlik devrinde en son olarak hazırladığı Suriye ordusuna Üsâme'yi başkumandan olarak seçti. Sancağı kendisine teslim ederken:

– "Babanın şehit olduğu yere git, düşmanları atlara çiğnet, hareketinde acele et! Zaferden sonra oralarda çok bekleme, yolda delilsiz gitme!" buyurdu[248]. Üsâme de sancağı aldı, Medine'nin dışında (1 fersah mesafede) "Cüruf" mevkiinde ordugâhını kurdu. Askerini orada topladı.

Fakat Üsâme, çok gençti. Henüz 20 (veya 27) yaşında bulunuyordu. Peygamberimizin vaktiyle Mûte faciasında şehit düşen azatlısı ve evlâtlığı Zeyd'in oğluydu. Muhacirlerden ve Ensârdan pek çok zatlar, orduya, Üsame'nin emrine verilmişti. Bu hareketiyle Büyük Peygamberimiz, müslümanlıktaki hakikî eşitliğin temellerini bir kat daha kuvvetlendirmek istemiş, aynı zamanda gençleri, büyük işlere karıştırmayı, onları büyük sorumluluklara alıştırmayı düşünmüştü. Şu kadar var ki, hastalığı ağırlaşınca Üsâme ordusu, hareketini geciktirdi.

Ancak, Hz. Ebû Bekir'le Ömer'in Üsâme ordusuna verildiği rivayeti doğru değildir. "İbnü Teymiyye", bu rivâyetleri kesin olarak reddetmektedir[249]. Hâdiseler, İbnü Teymiyye'ye hak verdirmektedir. Peygamberimizin hastalığı sırasında Hz. Ebûbekr'in imâmet ve niyabetinde bulunduğu tarihî bir gerçektir.

Resûl-i Ekrem, hicretin onbirinci (632) yılının Safer ayında hastalanmıştı. Sancağı, kendi eliyle Üsâme'ye teslim ettiği günün ertesi sabahı bir baş ağrısıyla uyandı. Buna bir de baş dönmesi katıldı. Hastalık, bazan şiddetleniyor, bazan da hafifliyordu. Bu suretle tam 13 gün sürdü 1 (19 Safer'den 1 Rebîul-evvel Pazartesiye kadar).

Bu müddetin son sekiz gününü, zevcesi Âişe’nin odasında geçirdi. Ebû Bekir’in kızı Hz. Âişe: bu En Büyük İnsan’ın ölümüne kadar, devamlı olarak hizmetinde bulundu.

Hastalığının ilk günleri, hem ıstırap çekiyor, hem de ateşi düştükçe mescide çıkıyor, cemaate namaz kıldırıyordu. Fakat, sonraları sağlığı müsaade etmedi; evlerinden çıkamaz oldu. O zaman, îmâmet vazifesini, vekil olarak Hz. Ebû Bekir’e bıraktı.

Resûl-i Ekrem’in hastalığı: “hummâ” idi. Kendisini soğuk su ile tedavi ederek hafifletiyordu. Gerek imâmet vazifesini ve gerek cemaate nasihatlerini, hep hastalığının hafiflediği bu zamanlar yapıyordu. Hattâ, vefatına tesadüf eden son Pazartesi günü sabahı da hastalığı hafiflemişti.

Peygamberimizin hastalığı sırasında amcası Abbâs, daima yanında bulundu. Kaldırmak icap ettikçe bir tarafını Abbâs, öbür tarafını da gâh Ali, gâh Üsâme tutardı. Fakat, Ali huzurda daima bulunmazdı[250].

Hastalığının ikinci günüydü. Bir tarafında Abbâs’ın oğlu Fazl, diğer taraftan Hz. Ali oldukları halde Resûl-i Ekrem, Mescid’e çıktı. Minbere oturdu. Hamd ve senâdan sonra sözüne şöyle başladı:

– “Ey Nâs! Her kimin arkasına, bir kamçı vurmuş isem, işte arkam; gelsin vursun! Her kimin bende alacağı varsa, işte malım; gelsin, alsın! Burada mahcup olmak, ahirette mahcup olmaktan hayırlıdır. Benim yanımda en sevgiliniz, bende olan hakkını isteyenler veya helâl edenlerdir. Benden hak alınmalı ki, ben de Rabbime temiz bir ruhla kavuşabileyim.” buyurdu. Hutbesini bitirdikten sonra, öğle namazı kılındı. Yine minberde Resûlullah göründü. Aynı sözünü tekrarladı. O zaman, bir adam çıktı.. Üç dirhem alacağı olduğunu söyleyince, borç hemen ödendi.

Resûl-i Ekrem’in hastalığı artmış, zaman zaman bayılma halleri görülmeye başlamıştı. Vefatlarına yakın:

– “Müşrikleri Arabistan’dan çıkarınız, dünyanın her tarafından gelecek elçilere benim yaptığım gibi ikramda bulununuz!” diye vasıyyet etti[251].

Medine dışında karargâhını kurmuş bulunan Üsâme ordusu hazırlanıyordu. Fakat yollanamadı. Çünkü Hz. Peygamber hastalanmıştı. Hastalık günden güne ağırlaşıyordu. Aynı zamanda münafıkların dedikodusu da araya girmişti. Vefatlarından beş gün evvel, öğleye doğru, kendilerinde biraz iyilik hisseden Hz. Peygamber, vücuduna bol bol sular döktürdü; giyinerek Mescid’e gitti. Damadı Ali, amcası Abbâs’ın oğlu Fazl, koltuğuna girerek yürümesine yardım etmişlerdi. Ashâbına namaz kıldırdıktan sonra, minberde oturdu. Bir hutbe irad etti. Başında boz bir

sarık görünüyordu. Peygamberimiz, Allah’a hamd ve senâ ettikten sonra sözüne başlamıştı:

– “Ey Nâs! Üsâme ordusunu yola çıkarınız, Üsâme’nin kumandası için bir şeyler söylediğinizi duydum. Evvelce babası Zeyd hakkında da ayni şeyleri söylemiştiniz. Allah’â yemin ederim ki, Üsâme’nin babası, kumandanlığa lâyıktı. Kendisini çok severdim. Ondan sonra oğlu o makama lâyıktır. Onu da çok sevdim. Ona itaat ediniz!” dedi.

– “Ey Nâs! Dünyada hiçbir Peygamber yoktur ki, ümmeti içinde devamlı olarak yaşayabilmiş olsun. Benden evvelki Peygamberlerden biri ebedî olarak yaşadı mı? Biliniz ki, ben de Rabbime kavuşacağım. Muhakkak ki siz de Allah’ınıza kavuşacaksınız. Dünyada hiç kimse kalmaz. Her şey, Allah’ın iradesine bağlıdır. Allah’ın takdir buyurduğu zaman, ne öne alınır, ne de o zamandan kaçılır! Sizinle buluşacağımız yer: Kevser Havzı, kenarıdır. Her kim, Havuz kenarında benimle buluşmak isterse, elini ve dilini günahlardan sakınsın.

– “Ey Nâs! Allah, kullarından birini dünya hayatiyle ahiret hayatını seçmekte serbest bıraktı. Fakat bu kul, ahiret hayatını tercih eyledi.” deyince, Hz. Ebû Bekir ağlamaya başladı. Çünkü orada bu sözün mânasını anlayan yalnız o idi. Bu ifadesiyle Hz. Peygamber, kendisinin ölümüne işaret ediyordu.

– “Ağlama, Yâ Ebû Bekir!” diye onu teselli etti. “Bana her bakımdan (arkadaşlık, malî fedakârlık) en faydalı olan Ebû Bakir’dir. Kendime bir dost edinmek isteseydim, mutlak o dostum Ebû Bekir olurdu. Lâkin, İslâm Dini hepimizi kardeş yapmıştır. Din kardeşliği, şahıs kardeşliğinden üstündür.” sözleriyle Ebû Bekir’e olan sevgisini açıkladı. Hattâ:

– “Mescide açılan kapılardan Ebû Bekir’inkinden başkasını kapayınız!” emrini verdi[252]. Minberden inerek zevcesi Âişe’nin hücresine döndü. Ancak, ashâbın endişesi üzerine tekrar Mescide çıktı. Yine Ali ile Fazl, koltuğuna girmişlerdi. Minberin alt basamağında durdu. Son hutbesini verdi. Muhacirlere Ensârı vasiyet etti:

– “Ey Muhacirler! Size Ensâr hakkında hayırlı olmanızı vasiyet ederim. Onlar benim hâs cemaatimdir. Onlar sizi vaktiyle evlerinde misafir etmediler mi? Her hususta sizi nefislerine tercîh etmediler mi?

– “Ey Nâs! Bugün halk, Medine’de günden güne çoğalıyor. Fakat, Ensâr azalıyor.

– “Ashâbım! İlk muhacirlere de hürmet etmenizi vasiyet ederim. Bütün muhacirlerde birbirlerine hayırlı olsunlar! Her iş, Allah’ın izniyle olur.

Allah'ın iradesine galebe etmeye çalışanlar, sonunda mağlûp olurlar. Allah'ı aldatmak isteyenler, muhakkak aldanırlar."[253].

Evvelce Ebû Bekir'den memnunluk göstermişti. Şimdi de:

– "Ömer, benimle biledir; ben, onunla bileyim. Benden sonra hak, Ömer'le beraberdir." sözleriyle Hz. Ömer'den hoşnutluk gösterdi. Bütün ashâbıyla helâllaştı. Bu son hutbesinden sonra, minberden indi. Ve bir daha orada görünmedi. Yine geldiği odasına döndü.

Bir yatsı vaktiydi. Namaz vakti gelmiş, ezan okunmuştu. Resûl-i Ekrem, namazın kılınıp kılınmadığını sordu. Cemaatin kendilerini beklediği söylendi. Yıkandı, hazırlandı. Fakat, ayağa kalkamadı. Bayıldı. Ayıldıktan sonra, namazı yine sordu. Aynı cevabı alınca, tekrar yıkandı. Fakat tekrar bayıldı. Ayni hal, üç defa tekerrür etti. O zaman:

– "Söyleyin Ebû Bekir'e, cemaate namaz kıldırsın." emrini verdi. Hz. Âişe, babasının İmâmet etmesini istemiyordu. Babası adına mazeret beyan etti. Fakat, Peygamberimiz, emrini üç defa tekrarladı. Bunun üzerine Resûlullah'ın kaynatası, Peygamber adına üç gün imamet etti. Bir perşembe günü akşamı, yatsı namazı ile başlayan bu imâmet, Pazartesi sabah namazına kadar devam etti. Peygamberimizin en son kıldığı namaz ise, Perşembe günü akşam namazı oldu[254]. Ölümünden iki gün önce, Cumartesi günü ordu kumandanı Üsâme gelmiş, Peygamberle vedâlaşmıştı. Fakat Pazar günü hastalık şiddetlenince, ordu hareket edemedi.

Ölüm gecesi, ateş düşmüş, hasta çok rahat bir gece geçirmişti. Pazartesi sabahı (ölüm günü) Hz. Peygamber, başını bağladı, Mescid'e açılan oda kapısının perdesini kaldırdı. Ali ile Fazl, yine kendisine yardım etmişlerdi. Ebû Bekir, cemaate sabah namazını kıldırıyordu. Ashâbına baktı. Onların namazda saf bağlıyarak durduklarını görünce sevindi. Tebessüm etti. Hz. Peygamberin mescid'e gelişini gören müslümanlar, Onun iyileştiğini sanmışlar, sevinçlerinden namazlarını bozacak hale gelmişlerdi. Mihrabdan çekilmek bile isteyen Ebû Bekir'e Hz. Peygamber, yerinde durması için eliyle işaret etti. Sol tarafında durdu, oturduğu yerde Ebû Bekir'e uyarak namazını kıldı. Son namazı bu oldu. Sonra cemaate döndü. Onlara nasihatlerde bulundu[255]. Bilhassa müslümanları puta tapıcılıktan sakınmaya dâyet etti:

– "Kendi Peygamberlerine ve bir takım evliyaya ait mezarları birer ibadet yeri haline sokan yahudilerle hıristiyanlara uymayınız!" dedi.

– "Allah, Yehûd ve Nasârâyı rahmetinden uzak kılsın." buyurdu[256]. Yahudilerle hıristiyanların Peygamber mezarlarına karşı puta tapıcılık

derecesine varan hürmetlerinden, ma’bedlerindeki resim ve heykeller yüzünden müşrikliğe giden hareketlerinden, ümmetinin uzak kalınmasını istedi.

Peygamberimizin Mescide son çıkışı, bu oldu. Onun yüzünü ashâb bir daha göremedi. Odasına döndüğü zaman, perdeyi indirtti. Çünkü takatsizdi. Benzi kansız, yüzü bembeyazdı[257]. Zevcesi Hz. Âişe, başucunda duruyor, kızı Fâtıma hüngür hüngür ağlıyordu:

– “Kızım!” dedi, “Baban, bugünden sonra, hiç ıstırap çekmeyecek!”’ diye onu teselli etti. O gün, öğleye kadar kendisine sık sık bayılmalar geliyor, çok ıstırap çekiyordu. Fakat, aslâ halinden şikâyet etmiyordu. Yalnız yanında bir su çanağı vardı. İki elini bu kaba batırıyor, yüzünü ıslatıyor:

– “Lâ-ilâhe İllâ-’llah, ölümün de şiddetleri var! Yâ Rabbî! ölüm korkularına dayanmak için bana yardım et!” diyordu. Sonra, elini kaldırdı, ruhunu teslim edinceye kadar Allahın’a yalvardı:

– “Allah’ım! beni affet! Beni Refîk-u A’lâ’ya ulaştır!” duasını tekrarlı yordu. Bunu, üçüncü defa tekrarında eli düştü, başı, Âişe’nin kucağında idi. Zevcesi Hz. Âişe, Peygamberimizin başını şefkatle kaldırdı, yastığa koydu. Alnından öptü. Peygamberlerin sonuncusu Hz. Muhammet Mustafa’nın Ruhu artık uçmuş, Allah’ına kavuşmuştu. (1 Rebî’-ulevvel 11 H. = 27 Mayıs 632) M). Ay senesi hesâbiyle tam 63 yaşında idi. Sahîh-i Buhârî’nin muhtasarı Tecrîd-i Sarîh tercemesi der ki:[258]

– “En meşhur ve mevsuk rivayetlere göre, (Hz. Peygamber S.A.V.) Rebî’-ul evvelin birinci Pazartesi günü, güneşin zevâlinden sonra, gurubundan önce vefat etti.”

Vefâtı günü öğleden sonra, Peygamberimizin evinde matem başladı, ölüm haberi birdenbire her tarafa yayıldı. Ashâb üzerinde derin tesirler bıraktı. Kızının, ailesinin ve bütün akrabasının feryat ve figanı herkesi şaşırtmıştı. Bu acı haberi duyan Üsâme ordusu, şehre döndü, başkumandanlık sancağı, Hz. Peygamberin kapısı önüne dikildi. Bu da, umumî teessürü artırmış oldu. Vaktiyle, Peygamberimizin Mekke’den hicretle Medine’ye vardığı gün, Medine nasıl hiç görülmemiş bir neş’e devrinde bulunmuş idiyse, şimdi de, tamamıyla aksine olarak büyük bir matem havası içinde yaşıyordu. Mü’minler ağlıyor, düşünüyor, fakat, münâfıklar sevinç içinde bulunuyordu. Hele münafıkların dedikoduları, Medine havasını bulandırıyordu. Bütün bu hallerden son derece sinirlenen Hz. Ömer, kılıcını çekerek:

– “Hayır! Muhammed ölmemiş, bayılmıştır. Çok geçmez, ayılır. Kim, Muhammed’i öldü! derse, hemen boynunu vururum!” diyordu[259].

İşte, böyle buhranlı bir sırada soğukkanlılığını muhafaza edebilen yalnız Ebû Bekir oldu. Resûl-i Ekrem’den (ve diğer Peygamberlerden) sonra en büyük insan olan Hz. Ebû Bekir, hiç telâşa kapılmadı. Kimseye bir şey söylemedi. Doğru’ca, kızı Âişe’nin odasına gitti. “Hücre-i Saadet’e” girdi. Resûlullah’ın yüzünü açtı. Ağlayarak:

– “Babam da anam da sana feda olsun yâ Resûlallah!” dedi, iki gözünün arasını hürmetle öptü. Ve ilâve etti: “Allah’ın takdir ettiği ölümü tatmış bulunuyorsun! Fakat, bundan sonra artık ölmezsin!”[260] ”Hayatta iken güzeldin. Ölümün de güzel!”

Tekrar öperek yüzünü örttü ve hücresinden çıktı. Ailesini teselli ettikten sonra oradan ayrıldı.

Ömer, hâlâ söyleniyordu. O zaman Ebû Bekir: – “Sus yâ Ömer!” dedi, Mescide girdi. Hemen minbere çıktı, halk da Ömer’i bırakarak Ebû Bekir’i dinlemeye koştu. Allah’a hamd ve senâ ettikten sonra, sözüne başlayan Ebû Bekir:

– “Ey Nâs! İçinizde Muhammed’e tapanlar varsa, iyi bilsin ki, Muhammed ölmüştür. Allah’a ibadet edenler varsa, iyi bilsin ki, Allah bakîdir. Asla ölmez!” dedi. Kur’ân’dan bazı Âyetler okudu. Bunlardan biri şu Âyet idi:

– “Muhammed, ancak bir Resûldür. Ondan önce nice Resûller geldi, geçti. Eğer O (Muhammed) ölür veya öldürülürse, siz geriye mi döneceksiniz? Her kim geri dönerse, Allah’a hiç bir zarar vermez. Allah, şükredenlere mükâfat verir”[261].

Bu Âyet, evvelce “Uhud” Gazâsında: “Muhammed öldü!” şayiası üzerine nazil olmuştu. Fakat, şaşkınlıktan kimse bunu hatırlayamamıştı. Şimdi Ebû Bekir’in ağzından işitince, herkes kendine geldi.

Diğeri de:

– “(Yâ Muhammed!) Muhakkak Sen de öleceksin, onlar da (müşrikler de) ölecek!” âyeti idi[262].

Ebûbekir’in bu konuşması, ahaliyi yatıştırdı, Ömer’e de acı hakikati öğretti. Artık, herkes, Hz. Peygamberin öldüğüne inandı.

B. Ebû Bekir’in Halifeliğe Seçilmesi:

Hz. Ebû Bekir, Medine Mescidinde bu hutbesiyle ashâbın heyecanını nasıl teskin ettiyse, aynı gün, halîfe seçimi işinde pek ileri gitmiş olan Ensârı da en tehlikeli yoldan çevirdi. Bu suretle, İslâm birliğinin

parçalanmasına meydan vermedi. Kendisi de oy birliğiyle müslümanların ilk halîfesi (Cumhurreisi) oldu.

Hz. Peygamberden sonra, İslâm birliğini kurmak için, müslümanların başına büyük bir zatın geçmesi gerekli idi. Devlet reisi (halîfe)nin seçimi işinde ashâb arasında üç fikir belirmiş,[263] bu yüzden Medine'de siyasî üç parti doğmuştu.

Birincisi: Ensârın (Medîneli müslümanların) fikri idi. Medîneliler, müslümanlığa yaptıkları hizmeti (yardımı) gözönüne getirerek kendilerini emirliğe (halifeliğe) lâyık görüyorlardı. Bunun için, "Benî Sâide" suffesinde (gölgeliğinde) toplanmışlardı. Ensâr hizbinin adayı: "Ubâde oğlu Sa'd" (Sa'dü'bnü Ubâde) idi.

İkincisi: Muhâcirlerin (Mekkeli müslümanların) fikri idi. Bunlar, halîfenin Kureyşîlerden (Arap kabilelerinin en şereflisi, en nüfuzlusu bulunan Kureyş kabilesinden) olmasını ileri sürüyorlardı. Muhacirler gurubunun adayı: "Hz. Ebû Bekir" idi.

Üçüncüsü: Haşimîlerin (Hz. Peygamberin kabilesinden olanların)' fikri idi. Haşimîler, halifelik işinde hısımlığı ön plâna almışlar, halifenin, Peygambere en yakın akrabasından olmasını istiyorlardı. Haşimîlerin adayı da: "Hz. Ali" idi.

Peygamber Mescidi'ndeki hitâbesinden sonra Ebû Bekir, Ömer'le birlikte Hz. Peygamberin odasına girdiler. En yakın akrabasıyla Resûl-i Ekrem'e en son vazifeyi yapmaya hazırlanıyorlardı. Hz. Ali ise, Zübeyr ve Talha ile beraber Peygamberimizin kızı "Fâtıma" nın evinde bulunuyordu. Tam bu sırada muhacirlerden Şu'be oğlu Muğîre, telâşla geldi. Ömer'i çağırarak: "Ensâr, Benî Sâide soffasında toplanmış, kendi kendilerine bir karar verirlerse, sonu iyi olmaz. Aramızda harb çıkar." diye haber verdi. Ömer de Ebû Bekir'e döndü: "Ensâr kardeşlerimizin yanına gidelim. Ne yaptıklarını görelim!" dedi. Ebû Bekir'le Ömer ve Ebû Ubeyde birleşerek toplantı yerine koştular. Reisleri Sa'd'e, Ensârın bîat etmek üzere olduğunu gördüler. Tam vaktinde yetişmiş idiler. Çünkü, sağlığında Hz. Peygamber, her toplantıda Ebû Bekir'i sağına, Ömer'i soluna alır, Ebû Ubeyde için de: "Bu ümmetin eminidir!" derdi. Bu üç zâtın birdenbire oraya varmaları, çok iyi tesir icra etti. Âdeta "Peygamber dirildi." sandılar.

Sa'd: hasta olduğu halde oraya gelmiş bulunuyordu. Ensâra karşı söylediği nutkunda:

– "Ey Ensâr! Sizin müslümanlıkta kazandığınız fazilet, başka kabilelerde yoktur. Peygamberimiz yıllarca kabilesi içinde kalmış, onları

İslâm'a çağırmıştı. İçlerinden pek azı imana geldi. Vaktâ ki, Allah, sizin saadetinizi diledi, sizi müslümanlıkla şereflendirdi. Peygamberin ve Ashâbının korunmasını size nasip etti. Bütün Arap kabileleri sizin kılıcınız sayesinde itaat altına alındı. Resûl-i Ekrem, sizden hoşnut olarak bu dünyadan göçtü. Şimdi, emirlik, reislik sizin hakkınızdır. Bunu başkasına vermeyiniz!" diyordu.

Ensârdan diğer biri de:

– "Biz, Peygamberin ensârı, yardımcılarıyız. İslâm'ın ordusuyuz. Ey Muhâcirler! Sizler, bize sığınmış bir cemaatsiniz! Emirlik hakkı bizimdir!" sözüyle daha ileri bile gitmişti. O zaman, Ebû Bekir, Hz. Peygamber gibi, Cenâb-ı Hakk'a hamdüsena ederek sözlerine başladı:

– "Bu ümmet evvelce putlara tapardı. Allah, bir Elçi gönderdi. Onları Tevhide (Tek Tanrı inancına) davet etti. Fakat, eski dinlerini bırakmak Arap kavmine güç geldi, ilk muhâcirler, Hz. Peygambere arkadaşlık ettiler. Onunla birlikte müşriklerin her türlü ezalarına katlandılar. Yeryüzünde en evvel Allah'a ve Peygambere inananlar, bu ilk muhacirler oldu. Kur'ân'da sizden evvel onlar anıldı. Resûl-i Ekrem'in dostları, vefalı arkadaşları işte onlardır. Onlar, Peygamberin kendi kabîlesindendir. Herkesten çok emirliğe lâyık olan da onlardır.

Ey Ensâr! Sizin de dinde olan faziletiniz, müslümanlıktaki hizmetiniz inkâr olunamaz. Allah, dinine, Peygamberine yardım için sizi seçti. Elçisinin hicretini sizin yurdunuza nasip etti. İlk muhacirlerden sonra sizin derecenize yetişecek kimse yoktur. Resûlullah'a yardım ettiniz. Fakat, emirlik işinde Arap kabileleri, yalnız Kureyşîleri tanır. Başkasının emirliğini kabul etmez. Çünkü Kureyş kabilesi, Arapların en fazîletlisidir. Biz emîriz, siz vezirsiniz! Hiç bir meşveretten geri bırakılamazsınız. Re'yiniz alınmadıkça hiç bir iş görülemez!" cümleleriyle sözünü bitirdi.

Ömer de Ensâra hitap ederek:

– "Hz. Peygamber hasta iken, sizi bize vasiyet etti. Eğer siz emîr olacak olsaydınız, o zaman bizi size vasiyet ederdi" diye Ebû Bekir'i destekledi.

Ensârdan "Münzir oğlu Hubâb" ortaya atılarak:

– "Bizden bir emîr, sizden de bir emîr olsun!" diye teklifte bulundu. Ömer, bunu da reddetti:

– "İki emîr birleşemez. Peygamber hangi kabîledense, halîfesi de o kabileden olmadıkça vallâhi Araplar kabul etmez!" cümlesiyle karşı durdu.

Ebû Ubeyde de söze karıştı:

– “Ey Ensâr! Bu dine ilk yardım siz yaptınız; sakın, ilk bozanı da siz olmayasınız!” ifadesiyle aynı dâvayı savundu. Bu sırada Ensârın ileri gelenlerinden “Sa’d oğlu Beşîr” ayağa kalktı. Sözüne şöyle başladı:

– “Ey Ensâr! Hz. Muhammed Kureyş kâbilesindendir. Halifeliğe Onun kabilesi daha lâyıktır. Vakıa, bizim, Allah yolunda, cihad ve savaş işlerinde, din meselelerinde hakkımız vardır. Hizmetimiz inkâr edilemez. Fakat, bizim maksadımız, Allah’ın ve Resulünün rızalarını (sevgilerini) kazanmaktı. Bunun mükâfatını biz, dünyada istemeyiz. Hak sahipleriyle münakaşa etmeyi doğru bulmuyorum. Allah’tan korkunuz!” deyince, Ebû Bekir, hemen Ömer’le Ebû Ubeyde’yi göstererek:

– “İşte size bu iki zatı seçtim. Birine biat ediniz!” teklifini yaptı. Bir eliyle Ebû Ubeyde’yi, bir eliyle de Ömer’i tutuyor, kendisi, aralarında duruyordu. Fakat, bunların her ikisi de Ebû Bekir’in bu teklifini kabul etmediler. Özür beyan ettiler. “Peygamberin ileri götürdüğü bir zatın önüne kim geçebilir?” dediler. Münakaşa büyüdükçe büyüdü. Söz uzadıkça uzadı. Sonunda Ömer dayanamadı, yüksek sesle bağırarak münakaşayı kesti. Ebû Bekir’e hitap ederek:

– “Resûlullah dinin en büyük temeli olan namazda seni hepimize imam kıldı. Sen, Onun halîfesisin. Biz, sana bîat etmekle Peygamberin en çok sevdiği kimseye itaat etmiş oluruz. Elini uzat, sana bîat edeyim!” derken, öteden birdenbire Beşîr koştu. Herkesten evvel Ebû Bekir’in elini tuttu. İlk olarak bîatte o bulundu. Sonra, Ömer’le Ebû Ubeyde bîat ettiler. Evs kabilesi de reisleriyle birlikte geldiler, Ebû Bekir’in elini sıktılar. Diğerleri de bunları takip etti. Artık, Ensârın ittifakı bozulmuştu. Bütün ashâb, takım takım koştular, bîat merasimini tamamladılar: (1. Rebîul-evvel 11 H. Pazartesi). Hattâ hücûm o kadar sür’atli oldu ki, Ensârın namzedi Ubâde oğlu Sa’d, az kaldı çiğnenecekti.

Ebû Bekir’in buradaki seçimi, hakikî bir seçimdi. Çünkü, İslâm cemaatinin bütün temsilcileri bu toplantıda bulunmuştu. Muhacirlerin mümessilleri Ebû Bekir’le arkadaşlarıydı. Ensârın bir kolu olan Hazrec kabilesini Sa’d ve taraftarları, diğer kolu Evs kabilesini de Üseyd ile arkadaşları temsil ediyordu. Hz. Ali ile Hâşimîlerden başka bütün hizipler, burada toplanmıştı. Hâşimîler, kazanacaklarına ümitleri olmadığı için bulunamamışlardı.

Üsâme, Peygamberimizin kapısı önüne bıraktığı sancağı halîfenin evi önüne dikti. Ebû Bekir de onu Üsâme’nin kapısı önüne naklettirdi.

Ertesi günü (Salı), Hz. Ebû Bekir, Mescide geldi. Burada genel bîat yapıldı. İlk, halîfe minbere çıktı. En hakimane olan tarihî nutkunu söyledi:

– "Ey Nâs! Ben size emîr oldum. Halbuki sizin en hayırlınız değilim. Eğer iyilik yaparsam, bana yardım ediniz. Fenalık işlersem bana doğru yolu gösteriniz. Doğruluk: emînlik, yalancılık: hâinlîktir. Sizin içinizde zayıf olanlar, Allah'ın yardımıyla benim yanımda kuvvetlidir. Çünkü, onun hakkını kuvvetlilerden alırım. Kuvvetliniz ise, indimde zayıftır. Ondan da başkasının hakkını alırım. İnşâllah, hiç biriniz cihâdı (Allah yolunda savaşı) terketmezsiniz. Cihâdı terkedenleri, Allah, ayak altında bırakır.

Bir topluluk içinde kötülük artar, yayılırsa, Allah, o kavmin hepsinin başına belâ verir. Ben, Allah'a ve Peygamberine itaat ettikçe, siz de bana itaat ediniz. Eğer ben, Allah ile Peygambere karşı gelirsem artık bana itaat etmenize sebep kalmaz. Haydi namaza kalkınız! Allah, cümlemizi esirgesin!" cümleleriyle ilk hutbesini bitirdi.

Üç hizipten Ensârın adayı Ubâde oğlu Sa'd ile Hâşimîlerin adayı Hz. Ali seçilemedi. Muhacirlerin namzedi Hz. Ebû Bekir, ekseriyeti kazandı. Ümmetin ittifakıyla ilk halîfe (Cumhurreisi) oldu. İslâm tarihinde: "Hulefâ-i Râşidîn Devri", denilen "İslâm'da Cumhuriyyet Devri" başladı: (11 H. = 632 M.).

Ancak, Ensârın namzedi Sa'd, ölünceye kadar, ilk halîfe Ebû Bekir'e, ikinci halîfe Ömer'e bîat etmedi. Aynı zamanda Peygamberimizin amcazadesi ve damadı olmak bakımından Hz. Ali'yi halifeliğe lâyık gören Hâşîmîlerle bunlara taraftar olanlar da Ebû Bekir'e bîat etmek istemediler. Bunlar:

– "Biz, Ebû Bekir'in şerefini, faziletini tanırız. Ebû Bekir, hicret esnasında Hz. Peygamberin mağara arkadaşıydı. Sağlığında Resûl-i Ekrem, onu İmâmete geçirdi. Halifeliğe herkesten ziyade Ebû Bekir lâyıktır. Bunu tasdik ederiz. Ancak, seçim toplantısına çağrılarak bizimle istişare yapılmadığı için gücendik!", diyorlardı[264].

Gerçekte, "Halifelik meselesi", müslümanların en büyük ve önemli bir dâvasıydı. Hz. Peygamber vefat edince, bu dâva için bütün ashâbın birleşmesi, içlerinden birini oybirliğiyle seçmeleri zarurî idi. Ali, Zübeyr, Abbâs gibi ileri gelen ashâbın da bu toplantıya çağrılması, fikirlerinin alınması gerekirdi. Ancak, vakit çok dar ve nazikti. Onları çağıracak zaman ve fırsat yoktu. Çünkü, Benî Sâid soffasında toplanan Ensâr, halîfe seçimine girişmişlerdi. Ebû Bekir'le arkadaşları, oraya yetişmeselerdi, Sa'd'e, hemen bîat olunacak, büyük bir felâket başgösterecekti. Önce, Ensâr ikiye

ayrılacak, Evs kabilesiyle Hazrec arasına geçimsizlik girecekti. Sa'd, Hazrec kabilesinin reisiydi. Evs kabilesinin reisi Üseyd ise Ebû Bekir'in yanındaydı. Onunla beraberdi. Fazla olarak Ensârın bu emîrini (halîfesini) Kureyşîler hiç kabûl etmeyecek, işte o zaman müslümanlar arasında büyük bir ayrılık girmiş olacaktı. Ebû Bekir'in halîfe seçilmesiyle bütün bu tehlikelerin önü alınmış oldu.

Hz. Ali Benî Sâide soffasına gitmemiş, Ensâr ile muhacirler arasındaki münakaşaya bir de "Hâşimîlik meselesi" katmamıştı. Yalnız, zevcesi Fâtıma'nın vefatına kadar, Hz. Ali ve taraftarları, Ebû Bekir'e bîat etmemişlerdi. Halîfe Ebû Bekir, bir süre sabırla bekledi. Sonra Ali'ye, Ebû Ubeyde'yi gönderdi. Kendisini biate dâvet etti. Genel biatten altı ay geçmişti. Ali geldi, şahadet getirerek bîat etti. Ebû Bekir'in saygıya lâyık olduğunu söyledi. Gecikme sebebini açıkladı. Hz. Ali'nin bu bîati, müslümanları sevindirdi. Ensârın adayı Sa'd'den başka, Ebû Bekir'e bîat etmeyen kalmadı.

Müslümanlık, Arabistan'da ayrı ayrı yaşayan bütün Arap kabilelerini birleştirmişti. Fakat bu birlik, siyasî bir birlik değildi, İslâmî bir topluluktu. Hz. Peygamberin başkanlığı, bu Arap birliği üzerinde siyasî değil, dinî bir başkanlıktı. Arapların, Peygamberimize itaatleri de iman itaati idi. Arapların, Resûl-i Ekrem etrafında toplanmaları, Allah'ın emirlerini öğrenmek için dinî bir toplanıştı. Çünkü, Peygamberimiz onlara Kur'ân âyetlerini okuyor. İslâm'ın büyük hikmetini öğretiyordu. Hz. Peygamber şu halde bir devlet reisi değildi, Resûlullah'ın Araplar üzerindeki bu reisliği, Peygamberliğinden ileri gelme bir din reisliğiydi. Peygamberimiz ölünce, onun yerine kimse geçemez, Hz. Peygamberin din mirasçısı olamazdı. Çünkü Hz. Muhammed, Allah'ın Elçisi, Peygamberlerin sonuncusuydu. Peygamberlik ise, kimseye miras olarak kalmaz, hibe olunmaz, vekâlet suretiyle başkasına geçmez bir reislik idi[265]. Fakat, Peygamberin ölümüyle İslâm birliğini dağıtmamak için, müslümanların başına bir reisin geçmesi gerekiyordu. Ancak, bu reislik, Peygamberin reisliği gibi dinî değil, bir devlet reisliği olabilirdi. Devlet reisliğinin ise, din reisliği ile alâkası yoktu. Nitekim öyle oldu. Muhacirlerle Ensâr arasında rekabet başladı. Ashâb içinde seçim münakaşaları yapıldı. Sonunda Ebû Bekir, bîat yoluyla, İslâm tarihinin ilk devlet reisi (cumhurreisi) oldu. Bu bîat siyasî idi; ayni zamanda şer'in icabı idi. Kurulan bu yeni devlet, kuvvet esasına dayanan bir Arap hükûmeti idi. Halbuki, müslümanlık, insanlık dinidir[266] Çünkü, yalnız Arabın, yalnız Acemin değil, bütün insanların dinidir. Ancak,

bu yeni Arap devleti de Müslümanlığı yayma siyasetine dayanıyordu. Şiarı İslâm'a dâvet vazifesini korumaktı. Bu sebepten İslâm'ın yükselmesini sağlamak işinde büyük hizmetleri görüldü. Peygamberimiz, Araplar arasında bir İslâmî birlik kurmuştu. Peygamberin ölümünden sonra, Ebû Bekir, devlet reisi olarak Peygamberin kurduğu birliği siyasî şekilde yaşattı. "Halîfe" adını aldı. Bu isimle "Peygamberin halîfesi" oldu. Halîfe adı da Arapların Hz. Muhammed'e itaatleri gibi, Ebû Bekir'e itaat göstermelerini sağlamıştı. Esâsen, Peygamberimizin yanında Ebû Bekir'in büyük bir mevkii vardı. Müslümanlığın yayılışında da fedakârlığı büyük oldu. Kendisi müslümanlar arasında sayılan bir zattı. Bütün işlerinde Peygamberin yolundan ayrılmıyordu. Bu sebepten Hz. Ebû Bekir, İslâmî bir siyaset gütmüş, Kur'ân-ı Kerîm'i anayasa olarak tatbik etmiş ve bütün muamelelerinde adaleti hâkim kılmıştı.

C. Resûlullah'ın Techiz ve Defni:

Halîfe Ebû Bekir, Mescit'de yapılan genel biatten sonra, cenaze işinde bulundu. Ve böylece Hz. Peygamber'e karşı son vazifesini de yapmış oldu.

Pazartesi günü öğleden sonra vefat etmiş olan Resûl-i Ekrem'in cenazesi ancak ertesi salı günü hazırlanabildi. Bu mühim vazife, en yakın akrabası tarafından yapılmıştı.

Büyük acı, müslümanları önce telâşa, sonra ihtilâfa düşürmüş ise de daha sonra anlaşarak Ebû Bekir'e bîat edildi. Bîat merasimini icra edildikten sonra, bütün ashâb, Hz. Peygamberin son hizmetini yapmaya can atıyordu. Fakat, Hz. Ali odanın kapısını kapadı, kimseyi içeri almadı. Yalnız Ensâr adına "Havlî oğlu Evs" e müsâade edildi.

Yıkama (gasl) işini bizzat Hz. Ali yaptı. Abbâs ile oğulları (Fazl ve Kusem) cesedi çeviriyorlar, Üsâme ile Peygamberimizin kölesi Sarkan da su döküyordu.

Yıkanırken elbisesi çıkarılmış, üzerinde yalnız gömleği bırakılmış olduğu için, cesede Hz. Ali'nin eli dokunmamıştır.

İbnü Hişâm'ın rivayetine göre, Hz. Peygamberi yıkarken, Hz. Ali:

– "Hayatta da paksın, ölümünde de paksın!" demişti.

Gasl tamam olduktan sonra, üç parça pamuklu kumaş içinde kefenlendi. Hücrenin kapıları herkese açıldı. Resûl-i Ekrem'in mübârek cesedi sedir üstüne konulmuştu, önce erkekler, sonra kadınlar, daha sonra çocuklar, ayrı ayrı namazını kıldılar. Kimse İmamet etmedi. Hz. Ali:

"Onun üzerine kimse İmamette bulunmasın. O, sizin hayatında ve ölümünde imamınızdır." demişti[267]. Âişe'nin odası küçüktür. Namaz

gece yarısına kadar sürdü.

Resûl-i Ekrem'in nereye gömüleceği hakkında da çeşitli fikirler ortaya konulmuştu. Sonunda, Hazret-i Ebû Bekir, bir Hadîs rivâyet etti. Peygamberimiz bu Hadîste:

– "Allah, Peygamberin ruhunu, O Peygamberin gömülmesini istediği yerde alır." buyurmuştu[268]. Resûl-i Ekrem'in mezarı, bu Hadîse göre, Hz. Âişe'nin hücresinde, son nefesini üstünde verdiği döşeğin serildiği yerde kazıldı.

Hz. Âişe:

– "Hz. Peygamber açık bir yerde defn olunmadı. Çünkü, açık bir yerde defnedilmiş olsaydı, halkı onun mezarını ziyaret etmekten alıkoymak çok zor olurdu. Bu da Peygamberin mezarını bir ibadet yeri yapmaya yol açardı."[269] demiştir.

Mezar, Ensârdan "Ebû Talha" tarafından Medînelilerin âdetine göre hazırlandı. Vefât ettiği yatak, mezara serildi. Salıyı Çarşambaya bağlıyan gece yarısı, Allah'ın son Elçisi Hazret-i Muhammed defn olundu: (2/3. Rebî'ü-l-evvel. II H. = 29/30. Mayıs. 632 M). Cesedini mezara indirenler: Hz. Ali ile Fazl, Üsâme ve Avf oğlu Abdurrahman oldu.

Hz. Âişe:

– "Biz, Resûlullah'ın gömüldüğünü, Çarşamba gecesi, gece yarısı kürek seslerinden duyduk." demişti.

Hz. Peygamberin mezarına: "Hücre-i Saadet" adı verilir. Ravza-i Mutahhare: Minber ile mezarın arasındaki bölgeye denir[270].

Kızı Fâtıma, Babası Hz. Peygamberin ölümü üzerine söylediği çok acıklı bir mersiyesinde:

– "Benim üzerime öyle musibetler döküldü ki, eğer onlar gündüzlerin üzerine dökülseydi, gece olurdu." demiş, derin acısını bu suretle anlatmak istemişti.

D. Peygamberimizin Vefatının Akisleri:

Resûl-i Ekremin irtihalinden müslümanların yürekleri yandı. Bütün Arap yarımadası sarsıldı. Taraf taraf ihtilâller, iç isyanları belirdi, İslâm ufuklarını kara bulutlar kapladı. Müslümanlık, büyük bir tehlike geçiriyordu. Medine'de Ashâb arasında önce şaşkınlık başgöstermiş, sonra da halifelik meselesi tehlikeli olabilecek bir duruma girmişti. Fakat, Hz. Ebû Bekir'in halîfe olarak seçilmesi, bu durumu düzelttiği gibi, Üsâme ordusunun da Suriye'ye gönderilmesini sağlamıştı.

Mekke'de emîr (vali) olan "Attâb" ne yapacağını şaşırarak saklanmıştı[271]. O zaman, ortaya Amr oğlu Süheyl (Süheyl İbnü Amr) atıldı. Kâ'be kapısında durdu:

– "Ey Mekke Ahalisi!" diye Kureyşîlere hitaba başladı. "Siz, müslümanlıkta geciktiniz. Bâri müslümanlıktan çıkma işinde önayak olmayınız. Allah'tan korkun! İslâm dini pek yüksektir. Gaflete düşmeyiniz! Kazandığınız İslâm şerefini muhâfaza ediniz!" dedi[272]. Bu suretle Mekke'de isyanın önü alındı.

Mekke gibi Tâif'te de ayaklanma hareketi görülmedi Sakîf kabilesi Kureyşîler gibi İslâm'a itaatten ayrılmadı.

Ancak; bütün Arabistan'da (Medine, Mekke, Tâif'ten başka), İslam'a karşı isyan etmeyen bölge kalmadı.

Müslüman güneşi doğduğu zaman, menfaatleri bozulan, nüfuzları kırılan, eski mevkilerini kaybetmiş bulunan bazı kimseler fırsat bekliyorlardı. Peygamberimizin ölümü bunlara aradıkları fırsatı verdi. Arap yarımadasında yer yer yalancı peygamberler (mütenebbîler) türedi, ötede, beride tehlikeli ayaklanmalar başgösterdi.

Birçok Arap kabileleri arasında görülen bu ayaklanma hareketleri, başlıca iki grupta toplanabilir. Birinci grupu teşkil edenler: İslâm dininden ayrılmak (irtidat), şerîatin bütün hükümlerini inkâr etmek, eski dinlerine dönmek istiyorlardı. İkinci grup ise, müslümanlıktan büsbütün çıkmak fikrinde değillerdi. Bunlar: "Biz namaz kılarız, fakat zekât veremeyiz!" diyorlar, ibadetin bir kısmını kabul ediyorlar, diğer kısmını inkâra kalkıyorlar, "irtica" yoluna sapıyorlardı.

Müslümanlıktan büsbütün uzaklaşmak isteyen birinci kısım, (mürtedler), yalancı peygamberlere katılmışlar, onların topluluklarını artırmışlardı. Mütenebbî denilen bu yalancı peygamberlerin bir takımı, Hz. Peygamberin son senelerinde, bir takımı da ölümünden sonra ortaya çıkmıştı. Bunlar, din perdesi altında siyasi maksatlar arayan kimselerdi. Kendi kabilelerini yalnız kendi idareleri altında bulundurmayı düşünüyorlar, Kureyşîlerin bütün yarımadayı ellerinde tutmalarını çekemiyorlardı. Kureyş'ten daha çok olan kendi adamlarıyla maksatlarına daha kolay ulaşabileceklerini umuyorlardı.

Zekâttan kaçan ikinci kısım (mürteci'ler) ise, Hz. Peygamberden sonra Medine'de kurulan merkezî devlete bağlanmak istemiyorlardı. Halbuki, zekât farizası müslümanlığın ilk temellerindendi. Devletin maliyesinde büyük yeri vardı. Çünkü, Hz. Peygamber, toplanan zekât ile fakirlere,

muhacirlere, zekât toplayan memurlara, borçlulara, kimsesiz yolculara bakar, köleleri azâd eder, müslümanlığa yeni girenlere yardım ederdi[273].

Müslümanlığa karşı Arabistan'ın çeşitli bölgelerinde başgösteren bu ayaklanmalar, çeşitli sebepler yüzünden çıkmış, irticaın kara bulutları her tarafı kaplamıştı. Halbuki müslümanlık, en büyük demokrasi inkılâbı, en yüksek insanlık dini idi. Tabiat kuvvetlerini tanrılaştıran, bu kuvvetler önünde diz çöktürdüğü insanların şerefini alçaltan "puta tapıcılığı" yıktı. İnsanlara bütün varlıkların çok üstünde ancak Tek Tanrı'ya kulluk edilmesini öğretti. Tabiat kuvvetlerini tapılmak için değil, insan zekâsının onlardan faydalanması için yaratılmış varlıklar olduğunu bildirdi. Renk, dil, soy farkı gözetmeksizin bütün insanların eşit olduğunu anlattı. İnsanlar arasında sınıf farklarını kaldırdı. Ayrı bir ruhanî (papaz) sınıfına yer vermedi. Şahıslar arasındaki üstünlüğü yalnız bilgide ve itikatta aradı. Herkese bilgiyi farz (mecburî) kıldı. İnsanlar arasında adaleti, şefkati emretti. Çalışmayı, doğruluğu esas tuttu. Temizliği, imandan saydı. Müslümanlara, yapmaya mecbur oldukları bütün vazifelerin sınırlarını gösterdi.

Yüksek esasları Hz. Peygamber tarafından öğretilen İslâm dini, Araplar için pek yeni idi. Müslümanlığa henüz girmiş bulunan bazı Arap kabileleri, bu dinin yüksek düsturlarını kavrayamamışlar, akıllarına sığdıramamışlar, kalpleriyle ona bağlanamamışlardı. Menfeatlerini ancak, eski dinlerinde görüyorlardı.

Halîfe Ebû Bekir'in ilk zamanlarında başlamış olan isyan hareketleri, kelimenin tam ve hakikî anlamayla büyük bir "irtica' hâdisesi" idi. Bu hâdiseler, müslümanlık için büyük bir tehlike olabilirdi. Çünkü âsiler az değildi, sayılan yüz binlere varıyordu. Allah'ın Birliğine bağlı kalan müslümanlar ise, bu mürtecilere karşı koyacak durumda değillerdi. Müslümanların varlıkları, yalnız "Medine, Mekke, Tâif" ahalisine dayanıyordu. Bundan başka Medine'de ashâbın büyük bir kısmı da Üsâme ordusuyla Suriye'ye' gönderilmiş, İslâm'ın devlet merkezi, âsilerin saldırışlarına karşı açık bir halde bırakılmıştı.

Halîfe Ebû Bekir, her şeyden önce, müslümanlığın temelini korumayı düşünüyordu. Müslümanlığın temeli ise İslâm birliğiydi. Hz. Peygamberin ölümü münasebetiyle verdiği nutkunda: "Allah'a ibadet edenler varsa, iyi bilsin ki, Allah bakîdir." sözüyle müslümanları Allah'ın varlığında birleştiriyordu. Halîfe olduğu zaman söylediği hutbesinde de: "Sizin içinizde kuvvetsiz olanlarınız benim yanımda kuvvetlidir. Kuvvetli

olanlarınız da kuvvetsizdir.” demiş, müslümanlıktaki hakikî eşitliğe işâret etmişti. Sözünü bitirirken: “Ben, Allah’a ve Peygamberine itaat ettikçe siz de bana itaat ediniz!” demek suretiyle müslümanları, körükörüne kendi şahsına değil, müslümanlığın anayasası olan Kur’ân’ın emirlerine bağlamak istemişti.

Hz. Ebû Bekir, içinde bulunduğu siyasî buhranın büyüklüğünü herkesten iyi görüyordu. Fakat, tehlikeler karşısında zerre kadar yılgınlık göstermedi. Hattâ devlet merkezinin her zamandan çok kuvvete muhtaç bulunduğu bir sırada, Üsâme ordusunu Şam tarafına gönderirken, tereddüt bile etmedi. Çünkü, Üsâme ordusunu Hz. Peygamber hazırlamıştı. Bu ordunun Medine’de bırakılmasını isteyenlere karşı:

– “Aslanların, gelip beni kapacağını bilsem, yine Üsâme’yi bekletmem!” diyordu.

Üsâme ise ordusunun Medine’de bırakılmasını düşünmüştü. Şayet bu ordu hareket ederse, o zaman Medine, âsilere karşı müdafaasız kalabilirdi. Bu düşüncesini Halîfeye bildirmek için karargâhtan Hz. Ömer’i bile gönderdi. Üsâme ordusunda Muhacirler de, Ensâr da vardı. Ensârın bir kısmı, Üsâme’nin genç olduğunu ileri sürerek Ömer’e başvurmuşlar, kumandanlığa daha yaşlı bir zatın getirilmesini istemişlerdi. Halbuki Üsâme, yalnız genç değildi, aynı zamanda Zeyd gibi azadlı bir zatın oğluydu. Ömer, bu mesele hakkında Halîfe ile görüştü, Üsâme’nin fikrine karşı Ebû Bekir şöyle cevap verdi:

– “Üzerime bütün kurtlar saldırsalar, yine Üsâme’yi gönderirim. Yalnız başıma da kalsam, yine Üsâme’yi gönderirim. Çünkü, Peygamberin emri böyledir.” dedi. Ensârın isteğine karşı da:

“Yâ Ömer! Benden, Peygamberin tâyin ettiği bir kumandanın azlini mi istiyorsun?” diye haykırdı[274]. Derhal Medine dışındaki karargâha gitti. Üsâme ordusunun hemen hareket etmesini emretti. Bu suretle Ebû Bekir, ne büyük bir devlet adamı olduğunu gösterdi.

Bu büyük insan, bir devlet başkanı sıfatıyla, Üsâme askerlerine talimat verirken şu dikkate değer sözleri söyledi:

– “Sizler, dedi, yabancı ülkelerde savaşacaksınız! Sakın, zulmetmeyiniz. Haksızlık yapmayınız. Şeriatin gösterdiği haddi aşmayınız. Hiç kimsenin uzuvlarını koparmayınız. Çocuklara, kadınlara dokunmayınız, ihtiyarları, hastaları öldürmeyiniz. Kiliselerde, manastırlarda ibadetle uğraşanları kendi hallerine bırakınız. Dişi hayvanları kesmeyiniz, meyve ağaçlarını

yakmayınız. Hurmalıkları kurutmayınız. Ancak, silâhla size karşı duranlarla savaşınız!” emrini verdi.

Ebû Bekir’in son derece insanca olan bu nasihatleri, Kur’ân-ı Kerîm’in cihad (savaş) hakkındaki emirlerine uygundu. Esasen, Peygamberimizin gazâları (savaşları) da böyle yapılmıştı.

Ebû Bekir, ordu kumandanı Üsâme’ye dönüp:

– “Resûl-i Ekrem’den aldığın emirleri tamamiyle yerine getirmelisin!” demeyi unutmadı.

Böylece, İslâm ordusunu geçirirken halîfe yürüyor, Üsâme ise hayvanının üstünde bulunuyordu. Bunun farkına varan Üsâme dayanamadı:

– “Ya siz de binin veya ben ineyim!” deyince, Ebû Bekir:

– “Allah’a yemin ederim ki, ne sizi indiririm, ne de ben binerim!. Allah yolunda ayağım bu kadarcık olsun tozlansın!” cevabını verdi.

Üsâme ordusunun bu hareketi iki buçuk ay sürdü. Halîfenin Üsâme ordusunu göndermesi, müslümanlar üzerinde büyük tesirler icra etti. Herkesin maneviyatını yükseltti.

Halbuki, o sırada irtidat (dinden ayrılma) meselesi ile irtica’ (isyan) hareketleri birdenbire genişlemişti. Ortalığı dehşet kaplamıştı. Hemen halîfenin başkanlığında bir meşveret meclisi toplandı. Fakat, ihtiyatlı hareket ediliyordu. Alınan kararlar, çok yerinde idi; Üsâme ordusu dönünceye kadar âsilerin üzerine varılmayacak, yalnız müdafaa tertibatı alınacaktı.

Fakat, ashâbın bazıları hâlâ tereddüd içindeydi. Namazı kıldıkları halde, zekâtı vermek istemeyenlerle nasıl harbedilecek? Çünkü, bunların Allah’a da, Peygambere de imanları vardı. Hattâ bu meselede Ömer bile şaşırmıştı, “Lâ İlâhe illâllah Muhammedün Resûlullah” diyenlere karşı nasıl kılıç çekeriz?” tereddüdüne düşmüştü. Vâkıa, zekât alınmadığı takdirde bunları isyan kafilesinden ayırmak mümkün olabilecekti. Fakat, Ebû Bekir böyle düşünmemişti: – “Namazla zekâtı, birbirinden ayıranlarla Vallâhi harbederim! Resûl-i Ekrem’e “zekât olarak” verilen dişi bir keçiyi bile vermekten kaçınanlarla savaşırım!” demişti[275].

Halîfenin fikrindeki isabeti Hz. Ömer, sonra takdir etmiş; Ebû Bekir’in vaktiyle hicret esnasında yapmış olduğu hizmetiyle bu irtica’ hâdisesindeki metanetine işaret ederek:

– “Vallahi, Ebû Bekir’in bir gecesiyle bir günü, Ömer’den (yani kendisinden) ve Ömer’in soyundan hayırlıdır!” sözüyle hayranlığını ifâde etmişti.

Öte yanda isyân büyüdükçe büyümüş, tehlikeler çoğaldıkça çoğalmıştı. Âsiler cür'etlerini artırdıkça artırıyorlardı. O derece ki, müslümanların başşehri Medine üzerine bile yürümüşlerdi. Az kaldı, "Peygamber şehri"ni ele geçireceklerdi. Fakat bütün bu buhranlar karşısında Ebû Bekir, metanetini hiç gevşetmedi. Medine'nin içinde de, dışında da mümkün olabilen bütün tedbirleri aldı. Beraberinde bulundurduğu kuvvetlerle bizzat iki âsi birliğini bozmuş, Medine'yi büyük bir felâketten kurtarmıştı. Tam bu esnada Üsâme ordusu da Suriye'den parlak zaferle dönünce, yüzleri gülen müslümanlar geniş bir nefes alabilmişlerdi.

Artık, mürtedler (dinden dönenler) le mürteci'ler (âsiler) in cezalarını vermek zamanı gelmişti. Fakat, Ebû Bekir çok tedbirli davranıyor, akıllıca adımlar atıyordu. Yanında bulunan en değerli kumandanlarla işbirliği etti. Âsilere karşı on bir askerî birlik hazırladı. Her birliğe muktedir bir zatı kumandan tâyin etti. On bir kumandana on bir sancak verdi. Bunları âsilerle savaşmak için Arabistan'ın çeşitli semtlerine gönderdi. Bu kumandanlar arasında: "Velîd oğlu Hâlid", "Ebû-Cehl oğlu İkrime"',

Âs oğlu Amr" gibi değerli şahıslar bulunuyordu. Ebû Bekir, dehâsını bu Kumandanları seçmede gösterdi.

Halîfe, yalnız orduları hazırlamakla, onları geçirmekle kalmadı. Aynı zamanda kendisi de bizzat savaşa katılmak istedi. İşte, o zaman insanlık tarihi, emsaline pek az rastladığı büyüklük tablosuyla karşılaştı. Peygamberimizin damadı, amcasının oğlu Hz. Ali, ortaya atıldı. Ebû Bekir'in bindiği devenin yularına sarılarak:

–"Nereye Yâ Ebû Bekir!" diye seslendi. "Sana Resûl-i Ekrem'in Uhud günü söylediğini tekrarlarım: "Kılıcını kınına sok, nefsinle bizi acıklı etme! Vallahi, sana bir hal olursa, müslümanlık, bir daha kendini toplayamaz!" sözüyle samimî ihtarda bulundu[276].

Daha dün, halifelik meselesinde Hâşimîlerin adayı olduğu için, Ebû Bekir'in karşısında rakîp görünen Hz. Ali şu samimî hareketiyle ruhen ne kadar büyük bir zattır! Bu büyük insanın, bu yolda saygısını kazanan Hz. Ebû Bekir de ne kadar büyüktür! Çünkü, Hz. Ali, riya ve tabasbus bilmeyen yüksek kalpli bir zat idi. Ebû Bekir'i savaştan çekmek istemesi, "Sana bir hal olursa, İslâm, bir daha intizamını bulamaz!" demesi, samimî idi. Hz. Ali, bu sözleriyle büyük bir hakikate işaret ediyor, müslümanlığın yaşaması için, Ebû Bekir'in varlığına ihtiyaç bulunduğuna inandığını gösteriyordu.

Büyük halîfe, az zaman içinde bu korkunç isyan ve irtica' ateşini söndürdü. Hem yalancı peygamberleri ortadan kaldırmağa, hem da irticai

temizlemeğe muvaffak oldu.

Yalancı peygamberlerin başlıcaları Yemen'de: Esved, Esedoğulları kabilesinden: Tuleyha, Yemâme'de: Hanîfeoğullarından: Müseylime ile Temîm kabilesinden: Seccâh adında bir kadın idi. Bunlar, bir takım cahilleri kandırmışlar, mezheplerine sokmuşlardı.

Esved, daha önce meydana çıkmış, Hz. Peygamberin vefatından bir gün evvel, müslüman ordusu tarafından öldürülmüştü. Esved, konağını ve şahsını en sadık adamlarına muhafaza ettiriyordu. Bu yüzden, üzerine gönderilen müslüman askerleri, kendisini bir türlü ele geçiremiyorlardı. Sonunda, karısıyla işbirliği edildi. Geceyarısı konağına girildi, odasında öldürüldü.

Başı kesilirken Esved bağırmaya başlamış, çirkin olduğu için sesi pek fena çıkmış, gürültüye koşan muhafızlar içeri girmek isteyince, karşılarına çıkan karısı:

– "Aman odaya girmeyin, şamata da etmeyin. Kendisine vahy geldi, belki şaşırır!" diye bunları savmıştı. Ertesi sabah "Ezân-ı Muhammedî" okununca, hakikat anlaşılmış; Yemen tekrar müslümanlığa girmişti[277].

Yalancı peygamberlerden biri de Tuleyha idi. Hz. Ebû Bekir, Tuleyha üzerine Hâlid'i gönderdi. Yapılan savaşta Tuleyha yenildi, başındakiler dağıldı, kendisi de kaçtı.

Bütün yalancı peygamberlerin en azılısı Müseyleme idi. Müseyleme, Yemâme'de bulunuyordu. Önce üzerine İkrime gönderildi. Fakat, İkrime, yardım kuvvetini beklemeden acele hareket ettiği için bozulmuştu. O zaman halîfe, Müseylime üzerine Hâlid'i gönderdi. Hâlid ordusu ile Müseylime ordusu çarpıştı. "Yemâme Savaşı" görülmemiş derecede kanlı ve şiddetli oldu. Müseylime'nin askerleri, müslümanların üç misli idi. Savaşın başlangıcında müslümanlar tarafında bozgunluk görüldü. Hattâ düşman, Hâlid'in çadırına kadar bile ilerledi. O zaman Hâlid, askerî kabiliyetini ortaya koydu. Büyük bir kumandan olduğunu gösterdi. Ordusunun maneviyatını düzelterek zaferi kazandı. Müseylime ordusunu fena halde bozdu. Yalancı peygamber Müseylime de Habeşli Vahşî tarafından öldürüldü. Vaktiyle Vahşî, Uhud gazâsında Peygamberimizin Amcası Hz. Hamza'yı harbesiyle şehid etmişti. Şimdi de aynı harbe ile Müseylime'yi öldürmeye muvaffak oldu. Bunun içindir ki, Vahşî: "Müşrik iken müslümanların en büyüğünü öldürdüm, büyük bir cinayet işledim. İslâm'a girdim, müslümanlığın en büyük düşmanını öldürdüm, büyük bir sevab işledim." der, kendisini teselli edermiş.

Yemâme savaşında müslümanlar 2.000 den fazla şehid vermişlerdi. Müseylime ordusundan ise, kurtulanlar pek az olmuştu, hemen hepsi öldürülmüşlerdi. 20.000 ölü vardı. Müslüman şehidleri arasında da 70 ten fazla “Kurrâ” (Hâfız-ı Kur’ân) bulunuyordu. Bu hal, Kur’ân-ı Kerîm’in toplanmasına âmil oldu.

Resûl-i Ekrem’in ölümünden bir iki ay sonra çıkan bu irtica’ ve dinden dönme hareketleri, yıldırım hızıyla bastırıldı. Artık, Hz. Ebû Bekir, bütün memlekete hâkim oldu. Halifelik, Ebû Bekir’de yerleşti. İslâm birliği tekrar kuruldu. Herkes, Peygamberimizin devrindeki hâle dönmüş oldu.

E. Resûl-i Ekrem’in Yüksek Ahlâkı:

Resûl-i Ekrem Efendimiz, Mekke’de “Hirâ” dağında ilk vahy geldiği zaman çok korkmuş, heyecân içinde evine, Hz. Hatîce’nin yanına döndüğü zaman, “Beni örtünüz!” diyebilmişti. Aklı başına gelince, gördüklerini zevcesine anlattı. Hayretten kendini alamıyor, hattâ üzülüyordu. O zaman zevcesi Hatîce, kendini teselli ederken:

– “Allah’a yemin ederim ki, Allah, hiçbir vakit seni utandırmaz. Çünkü Sen, akrabana bakarsın, borçluların borcunu verirsin. Fakirlere yardım edersin. Misafirleri ağırlarsın. Doğruları desteklersin. Muhtaçların ihtiyacını hafifletirsin!” demiş[278]. Peygamberimizin ahlâkını tasvir eylemişti.

Diğer zevcesi Hz. Âişe de, bilâhare, kendisine soranlara:

– “Hz. Peygamberin ahlâkı: Kur’ândır.” diye cevap vermişti[279]. Peygamberimizin hayatı, Kur’ân’ın canlı bir levhasıydı... Onun şahsında Kur’ân’ın bütün emirleri görülüyordu. Nasıl Kur’ân insanların yükselmesini hazırlayan en yüksek bir ahlâk mecellesi ise, Resûlullah’ın ömrü de, bu yüksek ahlâkın amelî bir sahasıydı. İslâm dini, yüksek ahlâkın temeli olduğu gibi, Hz. Peygamber de:

– “Ben, ancak, üstün ahlâkı tamamlayayım diye gönderildim.” buyurmuştu.

Allah, Onu güzel ahlâklı olarak yaratmıştı. Fazilet olduğu için severdi. Sâdelik ve samimîlik, Peygamberimizin başlıca iki sıfatıydı. Gayet sade yaşar, sade giyinir, sade yerdi. Her şeyde sadeliği tercih ederdi.

İslâm dininde dünyayı terketmek yoktur. Müslümanlık, ruhbanlığı yasak eden bir dindir. Bir müslüman, helâl olan bütün dünya zevklerinden faydalanır. Fakat, Peygamberimiz, zevkler içinde yaşamaktan hoşlanmazdı. Esas vazifeyi ihmale sebep olması bakımından da başkalarının fazla zevke dalmalarını men ederdi. Mertçe görünebilmeleri için, erkeklerin ipekli elbise giymelerini istemezdi. Kendisinin daima giydiği keçi kılından örme

elbise idi. Dünya elbisesine önem vermezdi. “Benim, dünya ile alâkam, yolunda giderken bir ağaca rastlayan, dinlenmek için o ağacın gölgesine sığınan, sonra yine yoluna devam eden bir yolcuya benzer.” derdi[280].

Hicretin dokuzuncu yılı, elde edilen ganimetler sayesinde Medine’de ashâbın durumu düzelmiş, umumî refah artmıştı. Fakat, Peygamberimizin evi, eski hâlini muhafaza ediyordu. Evinin bütün mefruşatı: bir yatak, bir hasır, bir toprak su ibriği gibi basit eşyadan ibaretti. Yatağı, bir örtü, deriden bir şilte veya iki katlı bir kumaş parçasıydı. Peygamberimiz, bir çok gecelerini yemeksiz geçirirdi. Günlerce, bacası tütmez, aylarca evinde ışık yanmadığı olurdu. Bütün ailesi, yalnız hurma ile geçinirdi. Halbuki, devletin hazinesi, Hz. Peygamberin emrinde idi. Fazla olarak kendisine ashâbın zenginleri, her şeyi seve seve temin ederdi.

Resûl-i Ekrem, temizliği pek severdi. Elbisesinin temizliğine son derece itina ederdi. Ağza fena koku veren şeylerden hoşlanmazdı. Yemekten evvel, yemekten sonra ellerini yıkar, ağzını temizlerdi. Dişlerini temizlemek için, daima misvak (o devre ve o muhite göre bir nevi fırça) kullanırdı. Vücudunu temiz tutar, saçını, sakalını yıkar, tarar, güzel kokular kullanırdı. “Nezafet imandandır.” buyurmuştu.

Besmele çekmeden yemeğe başlamaz, Allah’a şükretmeden yemekten kalkmazdı. Vaktini intizamla kullanır, hiç israf etmezdi. Gündüzleri, ibadet etmediği zamanlar, ziyaretçilerini kabul eder, ‘umumî işlere bakardı. Geceleri az uyur, ibadetle meşgul olurdu[281]. Kendisini ziyarete gelen heyetleri temiz elbisesiyle nezaketle karşılar, memnunlukla gönderirdi.

Resûlullah’ın, arkadaşlarına karşı büyük sevgisi vardı. Samimî muhabbetini göstermek için, onları aile isimleriyle çağırırdı. İlk selâmı Peygamberimiz verir, musafaha (el sıkmak) için daha evvel davranarak elini uzatırdı. Musafaha ederken hemen elini çekmezdi. Kulağına fısıldıyanların sözü bitmeden yüzünü çevirmezdi. Bir tarafa dönerken bütün vücuduyla dönerdi. Arkadaşları arasında oturduğu zaman, yer seçmez, nereyi boş bulursa, oraya oturur; bir yabancı kendisini arkadaşlarından ayırd edemez, sorardı. Otururken hiç kimseye (hattâ kızı Hz. Fatma’ya) karşı ayağını uzatmazdı. Sözünü ağır ağır söylerdi; o kadar ki dinleyenler onları ezberleyebilirdi. Fakat, hiç bir zaman sözlerine amirlik süsü vermez, şahsı için büyük sözler kullanmazdı. Bütün hareketlerinde itidal (ortalama) vardı. Yürürken süratli giderdi; Ona yetişmek için arkadaşları koşmak zorunda kalırlardı. Ashâbının yanına geldiği zaman, hiç kimsenin kendisi için ayağa kalkmasını istemezdi: “Acemlerin yaptığını yapmayınız!” demiş, “Kendisi

de Allah'ın kulu olduğunu herkes gibi yiyip içtiğini" ilâve etmiştir. Bir gün, adamın biri, elini öpmek istemiş; Peygamberimiz elini çekmiş, "Bu da Acem âdetidir." buyurmuştur.

Hz. Peygamber, münakaşayı sevmez, lüzumundan fazla söz söylemez, kendisini ilgilendirmeyen işlere karışmazdı. Yalnız, bütün halkı, faydalandıracak meselelerle uğraşırdı. Kimseyi tenkid etmez, kimseye hakarette bulunmaz, başkalarının sırlarını anlamaya çalışmazdı. Ağzından ömründe bir defa bile fena bir söz çıkmamıştı. Konuştuğu zaman, sözün en tatlısını, en güzelini söylerdi. Konuşurken bütün ashâb, başlarını eğerek sözlerini dinlerlerdi.

Peygamberimiz, yalandan, yalancılardan nefret ederdi. Başkasının sözlerini dikkatle dinler, kimsenin sözünü kesmezdi. Herkes güldüğü zaman Resûl-i Ekrem yalnız tebessüm ederdi. Kendisine kaba bir söz söylendiği zaman, onu sabırla karşılar, şahsını methedenleri dinlemekten hoşlanmazdı. Bir gün, Kendisini ziyaret eden bir adam, Peygamberimizin sözlerini dinledikten sonra: "Allah'ın ve Sizin istediğiniz olur!" deyince, hemen:

– "Sen, Allah'a şerik (ortak) koşuyorsun! Yalnız Allah'ın istediği olur, de!" cevabiyle bu adamın sözünü düzeltmişti.

Hz. Peygamber hiç kimseyi yersiz ve sebepsiz azarlamamış, hiçbir müslümana adıyla lâ'net etmemiş, hayatı boyunca hiçbir kadına, hizmetçiye veya hiçbir hayvana fena bir muamelede bulunmamış, hiç kimsenin haram olmayan ricasını geri çevirmemişti. Ashâbından Enes:

– "On yıl, Resûlullah'a hizmet ettim. Bana, bir defa bile "Of" dediğini duymadım." derdi. Kendisine fenalık yapanlardan intikam almazdı. Uhud muharebesinde yaralanarak yere düştüğü zaman, arkadaşlarından biri, düşmanlara beddua etmesini hatırlatmış, o zaman Peygamberimiz:

"Ben, dünyaya Allah'ın gazabını istemek için gelmedim. Ben, âleme rahmet olmak için gönderildim. Ey Allah'ım! Kavmimi doğru yola ulaştır! Çünkü onlar cahildir." diye dua etmişti. Mekke'li müşriklerden intikam almak için, en büyük fırsat, Mekke'nin fethi günü idi. Halbuki, o gün Peygamberimiz, yıllarca kendisine ve bütün müslümanlara her türlü işkenceleri yapmaktan çekinmeyen bütün Mekkelileri affetmişti. Peygamberimizin en sevgili amcası Hz. Hamza'yı öldüren Vahşî ile Hamza'nın ciğerlerini çiğneyen Hind (Ebûsüfyan'ın karısı) bile affa nail olmuştu.

Peygamberimiz, şahsına karşı yapılan suikastleri bile affederdi. Yalnız Allah'ın emirlerine karşı duran devlet düşmanları, lâyık oldukları cezayı

görürdü.

Rasûl-i Ekrem'i ilk görenler, vakarı karşısında titrer; fakat, Onunla arkadaşlık yapanlar, kendisine meftun olurdu.

Bir gün adamın biri, Hz. Peygamberi ziyarete gelmiş, huzurunda titremeye başlamıştı. O zaman Peygamberimiz:

– "Arkadaş; Titreme! Ben hükümdar değilim. Ben, Kureyş'ten kuru ekmek yiyen bir kadının oğluyum." demişti. Kendisine tekrim sıfatları kullanılmasına müsaade etmezdi. Yine bir gün başka bir adam, kendisine: "Efendimiz, en hayırlımız, en hayırlımızın oğlu!" gibi hitaplarda bulununca, Peygamberimiz:

– "Ey insanlar! Allah'tan korkunuz! Şeytana uymayınız! Ben yalnız Abdullah'ın oğlu Muhammed'im. Allah'ın kuluyum. Allah, beni Peygamberlikle şereflendirdi. Bana bundan fazla ta'zîm göstermenizi istemem!" sözleriyle mukabelede bulunmuştu[282].

Yolda giderken erkek, kadın, çocuk kim olursa olsun, herkese selâm verirdi. İslâm'dan önce kadınlar çok fena muamele görürdü. Kadınların hakkını ilk defa tanıyan din, "Müslümanlık", bunu gereği gibi tatbik eden de Peygamberimiz oldu.

Fukarayı sever, her akşam pek sâde olan sofrasına mutlaka bir fakiri alır, diğer fakirleri de ashâbına dağıtırdı. Peygamberimizin ömründe bir defa bile, bir fakiri geri çevirdiği görülmemişti. Kıtlık zamanlarda da kendisi, aç dururken, muhtaçları doyururdu. Sadaka almazdı, eline geçeni hemen dağıtırdı. Yalnız hediye kabul ederdi.

Peygamberimiz, dilencilerden, dilencilikten hiç hoşlanmazdı. İnsanın varlığı için devamlı çalışmanın lüzumunu bildirmiş, "Çalışmak bizden, muvaffakıyyet Allah'tan" buyurmuştu. Kendisi, Peygamberlik vazifesiyle beraber hiçbir iş yapmaktan çekinmezdi. Ev işlerinde zevcelerine bile yardım ederdi.

Dullara, öksüzlere, âcizlere karşı sevgisi çoktu. Yollarda durur, şikâyetleri dinler, onları teselli ederdi. Hele çocuklara karşı muhabbeti pak fazlaydı. Yolda karşılaştığı çocukları okşar, severdi.

– "Allah, çocukları kimlere sevdirirse, onlar da severse, ateşten kurtulurlar." buyurdu. Bir gün, Peygamberi bir çocuğu severken gören bir bedevi: "Siz, çocukları çok seviyorsunuz. Benim on tane torunum var, bir tanesini bile kucağıma alarak sevmedim." deyince, Resûl-i Ekrem:

– "Allah, seni şefkat duygusundan mahrum etmiş." cevabını vermişti. Yine bir gün, Peygamberimiz, zevcesi Âişe'nin odasında istirahat ediyordu.

O gün bayramdı. Dışarıda kız çocukları oynuyor, şarkı söylüyorlardı. Bu sırada oraya gelen Ebû Bekir, çocukları azarlamak istemiş, fakat, uykudan uyanan Peygamberimiz, Ebû Bekir'e:

– "Bırak oynasınlar! Bugün onların bayramıdır." buyurmuşlardı.

Köleler, kendilerine "köle!" diye hitap edilmesinden üzülüyorlardı. Hz. Peygamber, "kölelere: "Evlâdım!", cariyelere: "Kızım!" diye hitap edilmesini emretti. Resûl-i Ekrem'in eline bir köle geçse, hemen onu azad ederdi. Hattâ azadlı kölesi Zeyd'i, evlâtlığa bile almıştı.

Resûl-i Ekrem'in karşısında müslüman ve hıristiyan, dost ve düşman farkı yoktu. Zengin, fakir büyük ve küçük, efendi ve köle diye ayırdetmezdi. Misafirlerine bizzat kendisi hizmet eder, onları ağırlamak için elinden gelen her şeyi yapardı Habeşistan'dan gelen misafirler için: "Bunlara hizmet etmek, bana düşer; çünkü onlar memleketlerinde benim arkadaşlarıma baktılar." demişti.

Hz. Peygamber: Güler yüzlü, tatlı sözlü nazik yaradılışlı, ince ruhlu bir insandı. Felâkete uğrayanları ayırmaz, hastaların ziyaretine gider, cenazelerde yürürdü. Kendisini çağıran köle bile olsa, dâvetini kabul ederdi.

Peygamberimizin hayâsı çok yüksekti. O zaman Arabistan'da ve bütün dünyada edebe, ahlâka, hayâya hiç ehemmiyet verilmezdi. Araplar çıplak yıkanırlar, Kâ'be'yi çırıl çıplak tavâf ederlerdi. Resûl-i Ekrem, puta tapıcıların bu âdetlerinden nefret ederdi. "Yıkanırken örtününüz!" demiş, "Hayâ imandandır." buyurmuştu[283].

Peygamberimiz çok cömertti. İbnü Abbâs der ki:

– "Resûl-i Ekrem, insanların en âlicenabı, en cömerdi idi." Kendisi de "Ben, ancak dağıtıcıyım. Veren, Allah'tır." buyururdu. Bir gün, otlakta keçileri sayarken adamın biri, Hz. Peygamberden, bir kaç keçi istemiş, Peygamberimiz de ona bütün sürüyü bağışlayıvermişti. Peygamberimiz, ba'zan birinden bir şey satın alır, sonra onu yine o adama hediye ederdi. Ebû Zer der ki:

– "Bir gece, Peygamberimizle birlikte bir yoldan geçiyordum. Resûlullah, bana döndü: Yâ Ebâ Zerr! Bütün Uhud Dağı altına çevrilse de benim olsa, onun bir dinarını bile üç gece yanımda tutmazdım. Yalnız borcumu ödeyecek kadar ayırırdım." demişti.

Hz. Peygamber, insanların en cesuruydu. Düşmanlarından hiçbir zaman zerre kadar korkmamıştı. Hayatını yok etmek için suikasdler tertip olunurken, gece-gündüz Mekke'de korkusuzca dolaşırdı. Medine'ye hicret etmeleri için bütün arkadaşlarına izin verdiği halde, kendisi yalnız başına

düşmanlar arasında Mekke'de kalmıştı. Hicret esnasında Peygamberimizi bulmak, Kureyş'in va'dettiği büyük mükâfatı almak için Sevr Mağarası önüne azılı düşmanlar geldikleri zaman, hicret arkadaşı Ebû Bekir telâşa düşünce, Hz. Peygamber: "Korkma, Allah bizimle beraberdir." buyurmuştu. Uhud muharebesinde bozgunluk başlamış, İslâm ordusu âdeta düşman tarafından tuzağa düşürülmüştü. O zaman Peygamberimiz, bozulan askerlerini toplamak, için en yüksek sesle haykırıyor, şahsını tehdid eden bütün tehlikeleri hiçe sayıyordu. Yine Huneyn savaşının başında müslüman ordusu bozulmuş kaçıyordu. Peygamberimiz ise, bindiği katırını düşmana doğru ileriye, daima ileriye sürüyor, yanındakiler ise onu bırakmak istemiyorlardı. O zaman harb sahasında yine Peygamberimizin cesur sesi yükselmiş, bozgun askerini tekrar toplayarak zafere ulaşmıştı.

Resûl-i Ekrem cesur olduğu kadar da merhametliydi. Merhameti yalnız insanlara değil, hayvanlara karşı da fazlaydı. Eskiden Arapların hayvanlara karşı hareketleri pek fenaydı. Bütün zulümler, Peygamberimiz tarafından kaldırıldı.

Hz. Peygamber, ihtiyarlara da, gençlere de ayni hürmeti yapardı.

Kendisi, uzuna yakın orta boylu, iri kemikli, iri yapılı, güçlü – kuvvetli, biçimli bir insandı. Cildi yumuşak:, teni kırmızı – beyazdı. Kirpikleri siyah ve uzun, gözleri kara ve büyücek, iki kaşının arası açık, saçları ne düz, ne de kıvırcıktı. Sakalı sık ve bir tutamdı. Büyük başlı, hilâl kaşlıydı. Alnı yüksek, burnu çekme, boynu uzun, göğsü genişti. Karnı ile göğsü birdi. Şişman değildi. Ayaklarının altı çukurdu. Gözleri uzağı görür, kulakları uzaktan ses alırdı. Velhâsıl Resûl-i Ekrem, diğer Peygamberler gibi âzası tam ve mükemmeldi. Fakat, onların en güzeliydi[284].

Ashâbtan Câbir:

– "Peygamberin yüzü güneş gibi parlaktı. Mehtaplı bir gecede bir kere Peygamberin, bir kere de ayın yüzüne baktım; Peygamberin yüzü daha çekici idi." demiştir. İki omuzunun arasında "Nübüvvet Hâtemi" vardı. Fakat, bu Nübüvvet Mührü, bir güvercin yumurtası kadar, kırmızı bir "gudde" idi. Siyah benler, araya gelerek üzeri kıllı büyük bir ben oluvermişti[285].

İslâm dininin büyük Peygamberi Hz. Muhammed'in 14 asır önce, tam bir muvaffakiyetle başardığı Peygamberlik vazifesinin esasları üzerinde, arada geçen asırların hiçbir tesiri olmamıştır.

F. Hazreti Peygamberin Terikesi:

Resûl-i Ekrem'in terikesi olarak maddî mirası yoktu. Vefatında, altın ve gümüş hiçbir parası çıkmadı. Yalnız bir gümüş mührü vardı, üzerinde: "Muhammedün Resûlullah" ibâresi yazılıydı. Bu mührü, Peygamberimiz'den sonra halîfelerden Ebû Bekir, Ömer ve Osman'da kullanmışlardı Oturduğu sedirin ayakları ağaçtandı. Hz. Peygamber onun üstünde yatardı, irtihâl buyurdukları zaman, bu sedirin üzerine konularak namazı kılınmıştı.

Bunlardan başka, Hz. Peygamberin bıraktığı şeyler, bir kaç parça silâh ile bir beyaz katırdan ibaret bulunuyordu. Medine'de bir bağ ile Fedek ve Hayber arazisinde hissesi vardı. Fakat Peygamberimiz, bu araziyi sağlığında vakfetmişti. Kendisi, bunların mütevellisi idi. Bu araziden çoğunun geliri, elçilere, misafirlere, yolculara sarfedilirdi. Fedek varidatı üçe ayrılır, bunların iki parçası umumiyetle müslümanlara, bir parçası, Peygamberimizin zevcelerine verilirdi.

Peygamberimizin kayınbiraderi "Huveyris oğlu Amr" der ki:

– "Resûl-i Ekrem, ölümünde ne bir dirhem, ne bir dînâr, ne bir köle, ne bir cariye, ne de bir şey terketmedi. Yalnız beyaz esterini, silâhını ve tesadduk ettiği arazî parçasını bıraktı[286]." Amr'in bu sözünü, Hz. Âişe'nin rivayeti de doğrulamaktadır.

Şu halde, Peygamberimiz vefat ettiği zaman, bütün bırakmış olduğu eşya: bindiği hayvan, kullandığı silâh, bir de arazi parçası idi.

Peygamberimizin mirasçıları da: Kızı Fâtımetü'z-Zehrâ ile zevceleri idi.

Halîfe Ebû Bekir, Peygamberimizin terikesini mirasçıları arasında bölüştüremedi. Bunları, Resûl-i Ekrem devrinde olduğu gibi idare etti.

Zevceleri, Kur'ân-ı Kerîm'de açıkça beyan buyrulduğu veçhile, mü'minlerin anneleri olduğu için, hiç kimse ile evlenemezlerdi. Bunlar yaşadıkları müddetçe, kendilerine ayrılan odalarında bırakılmışlar, verilmekte olan hisselerini almışlardı. Ancak, Hz. Peygamberin Kızı Fâtıma, Ebû Bekir'e haber gönderdi. Babasının Medine'de, Fedek'te ve Hayber'de bıraktığı topraklardan miras istedi. O zaman Halîfe, kendisine şu Hadîsle cevap verdi:

– "Resûl-i Ekrem; "Biz Peygamberler, miras bırakmayız. Her ne bırakırsak sadakadır." buyurmuştu. Ben, Resûlullah'ın yaptığını değiştirmem." dedi. Hz. Fâtıma'ya bir şey vermeye razı olmadı.

Bu Hadîsi, Ebû Bekir'den başka birçok ashâb, hattâ Peygamberimizin zevceleri bile rivayet etmişlerdi[287].

Hz. Ebû Bekir, Fâtıma'ya haber yollamış:

– “Ben, Peygamberin halîfesiyim. Onun hayatında kimlere ne miktar nafaka veriliyorsa, yine vereceğim. Senin masrafını da, işlerini de görmek vazifemdir. Resûl-i Ekrem’in akrabasına bakmayı, yemin ederim ki, kendi akrabama bakmaktan daha fazla severim.” demişti.

Hz. Fâtıma, Ebû Bekir’in bu cevabı üzerine susmuş, miras lâkırdısını bir daha ağzına almamıştı[288].

Miras yüzünden Hz. Fâtıma’nın halîfe Ebû Bekir’e gücendiği, ölünceye kadar Ebûbekir’le konuşmadığı, zevci Hz. Ali’nin de, Fâtıma’nın ölümüne kadar altı ay Ebû Bekir’e bîat etmediği yolunda verilen bilgiler, doğru değildir.

Resûl-i Ekrem uğrunda varını-yoğunu feda eden Hz. Ebû Bekir, Peygamberin kızı Fâtıma hakkında haksızlık yapamaz, Resûl-i Ekrem’in tuttuğu yoldan da ayrılamazdı.

Resûl-i Ekrem Efendimiz, dünya hayatından hiç kimseye bir şey bırakmayarak âhirete göç etti. Dünyaya nasıl geldiyse, öylece gitti. Fakat, insanlığa en büyük manevî mirasını (İslâm dinini) bırakarak gitti. Bu hakikati büyük İslâm-Türk şairi Mehmet Akif, ne güzel anlatmaktadır[289].

BİR GECE

Ondört asır evvel, yine bir böyle geceydi,

Kumdan, ayın ondördü, bir öksüz çıkıverdi!

Lâkin, o ne hüsrandı ki: hissetmedi gözler;

Kaç bin senedir, halbuki, bekleşmedelerdi!

Nerden görecekler; göremezlerdi tabiî:

Bir kere, zuhur ettiği çöl en sapa yerdi;

Bir kere de, ma’mure-i dünya, o zamanlar,

Buhranlar içindeydi, bugünden de beterdi.

Sırtlanları geçmişti beşer yırtıcılıkta;

Dişsiz mi bir insan, onu kardeşleri yerdi!

Fevzâ bütün afakını sarmıştı zeminin,

Salgındı, bugün şarkı yıkan, tefrika derdi.

Derken, büyümüş, kırkına gelmişti ki öksüz,

Başlarda gezen kanlı ayaklar suya erdi!

Bir nefhada insanlığı kurtardı o ma’sûm,

Bir hamlede Kayserleri, Kisrâları serdi!

Aczin ki, ezilmekti bütün hakkı, dirildi;

Zulmün ki, zeval aklına gelmezdi, geberdi!

Âlemlere rahmetti, evet, Şer'-i Mübîni,

Şehbâlini adl isteyenin yurduna gerdi.

Dünya ne sahipse, Onun vergisidir hep;

Medyun Ona cem’iyyeti, medyun Ona ferdi.

Medyundur O ma’suma bütün bir beşeriyyet:

Yâ Rab, bizi mahşerde bu ikrâr ile hasret.

Hulvan: 11 Rebî-ul-evvel, 1347,

Mehmed Akif

Özü:

1) Medine devrinin on birinci yılında Resûl-i Ekrem hastalandı ve irtihal buyurdu. Ebû Bekir, halifeliğe seçildi. Peygamberimizin cenazesi, Hücre-i Saadetine bırakıldı. Resûlullah'ın vefatı, ilkönce Arap yarımadasında büyük sarsıntılara sebep oldu.

2) Resûl-i Ekrem, hicretin onuncu yılının Zilhicce ayında, Vedâ' Haccından Medine'ye dönmüştü. Onbirinci yılının Safer ayında hastalandı. Rebî-ul-evvelinde vefat etti.

3) Hastalığı Saferin ondokuzuncu günü başladı. Onüç gün sürdü. Hastalığının son sekiz gününü, zevcesi Âişe'nin odasında geçirdi. Son üç günü câmie çıkamadı. İmamlık vazifesini Ebû Bekir yaptı.

4) Hz. Ebû Bekir'in İmam vekilliği, bir perşembe günü akşamı yatsı namazıyla başladı, pazartesi günü sabahı namazına kadar onyedi vakit devam etti.

5) Hastalığı zamanında Hz. Peygamber, ateşi düştükçe camiye çıkıyor, cemaate nasihatlerde bulunuyordu. En son kıldırdığı namaz, vefatına üç gün kala perşembe günü akşamı namazı oldu.

6) Peygamberimizin en son olarak hazırladığı ordu, halîfe Ebû Bekir'in ilk gönderdiği Üsâme ordusuydu.

7) Hz. Peygamber, doğru rivâyete göre: Rebî-ul-evvelin birinci Pazartesi günü zevalden sonra, 63 yaşında vefât etti. Salı günü hazırlandı, Salıyı Çarşambaya bağlıyan gece, Hz. Âişe'nin odasında, yatağının serildiği yerde toprağa verildi.

8) Resûl-i Ekrem'in îrtihali, müslümanlar için kara bir gün oldu. Bütün Arap yarımadası sarsıldı. Taraf taraf ihtilâller, iç isyanları belirdi. Medine'de ashâb arasında şaşkınlık başgösterdi. Halifelik meselesi tehlikeli bir duruma girdi.

9) Ebû Bekir'in seçimi durumu düzeltti. Üsâme ordusu, Suriye'ye gönderildi. Resûl-i Ekrem'in ölümünden bir iki ay sonra çıkan bütün irtica' ve dinden dönme hareketleri, yıldırım sür'atiyle bastırıldı. Ebû Bekir, bütün memlekete hâkim oldu. İslâm birliği tekrar kuruldu.

Sorular:

Hicretin on birinci yılının en büyük ve mühim olayı ne idi? – Peygamberimiz, ne zaman hastalandı, kaç gün yattı, hastalığı ne idi? –

Hastalığını nerede geçirdi, câmie nasıl çıkabildi? – Kaç gün, câmie çıkmadı, İmamlık vazifesini kim yaptı? – Üsâme kimdir, neden dedikodulara sebep oldu? – Peygamberimiz, hastalığı sırasında ashâbına ne gibi nasihatlerde bulundu? – Peygamberimiz ne vakit vefat etti, kim hazırladı, nereye gömüldü? – Peygamberimizin vefâtı Medine'de ne gibi etkide bulundu? – Ebû Bekir, halifeliğe nasıl seçildi? – Peygamberimizin vefatı, Arap yarımadasında ne gibi ihtilâllere, iç isyanlarına sebep oldu? – Peygamberimizin ahlâk ve seciyyesi hakkında neler biliyorsunuz? – Peygamberimizin terikesi nelerdi, bunlar hakkında Ebû Bekir'in tuttuğu yol ne idi?.

Okuma Parçası: İSLÂM HALİFELİĞİ

İslâm dininin Büyük Peygamberi, Hicretin onbirinci yılı vefat etti Medine'de halifelik için, çetin bir mücadele başladı. Ebû Bekir, bütün ümmet tarafından bîat olunarak seçimi kazandı. “Halîfe” adiyle İslâm tarihinin ilk devlet reisi oldu. “Hulefâ-i Râşidîn” devri açıldı (632). 30 yıl sürdü. (632-661). Beş Halîfe: (Ebûbekr, Ömer, Osmân, Alî, Hasan) geldi.

Hulefâ-i Râşidîn devrinde Halifelik irsî değildi. Babadan oğula kalmazdı. Halîfe ümmet tarafından istişare ile seçilirdi.

İslâm uleması, halîfede: “Bilgi, adalet, iktidar, kusursuzluk” gibi dört esasın bulunmasında birleşmişlerdi[290].

Ebû Bekir, iki yıl halifelikten sonra öldü. Yahudiler tarafından zehirlendiği rivayet edilir. Medine'de Ebû Bekir'in yerine Ömer halîfe oldu. (634). Ömer, Ebû Bekir gibi doğrudan doğruya seçilmedi. Sağlığında Ebû Bekir, Ömer'i halîfe adayı göstermişti. Ebû Bekir'in ölümünde bütün ümmet, bu adaya bîat etti. Ömer, on buçuk yıl halifelik makamında bulundu. Ebû Lü'lü' adında İran'lı mecusî (ateşe tapan) bir köle tarafından sûikasde uğradı. Ancak, üç gün yaşayabildi.

Ömer'den sonra Medîne'liler, Osman'ı halîfe yaptılar. Fakat Osman'ın, seçimi ne Ebû Bekir'in, ne de Ömer'in seçimlerine benzemiyordu. Hz. Ömer, ashâb arasında halîfe adayı göstermedi. Bu işi, 6 kişilik bir şûrâya bıraktı. Şûrâ içinde Osman ile Ali, çoğunluğu kazanınca, ikisinden birinin tercihi için Abdurrahman, şûrâ tarafından hakem tâyin edildi. Abdurrahman, Osman'ı tercih edince; bütün halk Osman'a bîat etti (644). Osman'ın halifeliğine

hiç kimse itiraz etmedi. Bütün ümmet, seçime katıldığı için "İcmâ-i Ümmet" denilen umumî ittifak hâsıl oldu. Hz. Osman on iki yıl halifelik yaptı. Osman'ın ilk devri, İslâm tarihinde "Altın devri" sayılan Ebû Bekir ile Ömer devirlerinin bir devamıydı. Bu üç halîfe (EbûBekir, Ömer ve Osman) zamanında müslümanlık, Arap yarımadasından çıktı, Irak, İran, Horasan, Aşağı-Kafkasya, Suriye, Filistin, Kıbrıs, Mısır, Ubya bölgesine yayıldı. Fakat fetihlerin çoğu Ömer zamanında olmuştu.

Ömer devrinde müslüman orduları, bir taraftan İran'da Sâsânî devletini yıkarken, mecûsîliği (ateşe tapma dinini) ortadan kaldırırken, diğer taraftan Bizans'tan Suriye, Filistin, Mısır'ı alıyordu.

Ancak, merkezi "Medine" olan İslâm âlemi, bu suretle genişledikçe sınırları içine çeşitli inanışta, çeşitli ruhta, çeşitli insanlar giriyordu. Fakat, bu insanlar, İslâm hükümetinin kudretinden çekindikleri için, açıktan açığa ayaklanmaya cesaret edemiyorlardı. Yalnız perde arkasında gizli teşkilât kuruyorlardı. Mecûsîlerle Yahudiler, bu gibi teşekküllerin başında geliyordu. Bütün bu gizli teşkilâtı kurmaktan maksat, Müslümanları birbirine düşürmek, İslâm birliğini parçalamak, müslümanlıktan öç almaktı.

Bu sebepten, Osman'ın son devrinde karışıklık başgösterdi. Büyük bir fitne koptu. Halîfe Osman, Medine'de kendi evinde fecî bir'şekilde şehit edildi. Bu korkunç isyanı, "Sebe' oğlu Abdullah" adında bir Yahudi dönmesi tarafından kurulan "Sebeiyye" komitası hazırlamıştı[291].

Medine beş gün başsız kaldı. Asîler, halifelik makamına hâkim olmuşlardı. Anarşi başgösterdi. İslâm birliği bozuldu. Medîneli'ler, Hz. Ali'yi halîfe yaptılar (659). Fakat, Hz. Ali, Medine'yi âsîlerden kurtaramadı. Vilâyetleri merkeze bağlıyamadı. Ortaya bir de Osman'ın katillerini bulmak, cezalarını vermek işi çıktı. Biri Mekke'de toplanan muhalifler, diğeri Şam'da Emevîleri başına toplamış bulunan Muâviye, Osmân'ın kanını dâvâ ederek halîfe Ali'yi zor duruma soktular.

Önce Hz. Ali "Cemel" vak'asında Mekke muhaliflerini dağıttı. Devlet Merkezini Medine'den Kûfe'ye götürdü. Fakat, Şam valisi

Muâviye ile yaptığı “Sıffîn” savaşı, hîle ile durdurulunca, hakemler meselesi ise hiçbir sonuç vermeyince, savaş tekrar başladı. Sonunda mütareke yapıldı. Irak, Hz. Ali’de; Suriye, Muâviye’de kalmak üzere iki taraf birbirlerini tanımak zorunda kaldı. Biri Kûfe, diğeri Şam olarak İslâm dünyası iki merkeze ayrıldı (660).

Küfe’de Hz. Ali, bir hâricî fedaisi tarafından şehit edilince; (661), Kûfe’liler, büyük oğlu “Hasan” a bîat ettiler. Ancak; Hz. Hasan, İslâm birliğinin bozulmasından son derece müteessirdi. Altı ay halifelik ettikten sonra, kendi arzusuyla, kendine ait halifelik hakkını Muâviye’ye bıraktı. İslâm birliği adına büyüklük gösterdi. 30 yıldanberi devam edegelen “‘Hulefâ-i Râşidîn” devri sona erdi. Hz. Hasan bu devrin son halîfesi sayıldı (661).

İslâm birliği tekrar Muâviye’nin şahsında toplandı. Muâviye, sağlığında oğlu “Yezîd” i veliahd gösterdi (675). Valileri vasıtasıyla halktan bîat aldı. Meşveret usulü kaldırıldı. Babadan oğula geçen saltanat usulü kuruldu.

Muâviye ile başlıyan Şam Emevî saltanatı 14 kişi ile 90 yıl sürdü (660-750). Emevî halîfeleri, halifelikle saltanatı birleştirmişti. Halifelik hem babadan oğula geçiyor, hem de halîfeler halktan bîat alıyordu.

Muâviye ölünce yerine oğlu Yezîd geçti. Fakat, Kûfe’liler, Yezîd’in halifeliğini istemediler. Ayaklandılar. Peygamberimizin küçük torunu “Hz. Hüseyn”i dâvet ettiler. Hz. Hüseyn, 72 kişilik aile efradiyle Mekke’den kalktı. Kûfe’ye doğru giderken “Kerbelâ” da korkunç bir Emevî ordusuyla sarıldı. Orada fecî bir surette şehit edildi (680).

Kerbelâ fâciası, Hicâz kıt’asını ayaklandırdı. Yezîd’i halifelikten çıkardı. Mekke’de “Zübeyr oğlu Abdullah” (Abdullah İbnü Zübeyr) emirliğini (halifeliği) ilân etti.

Yezîd, Hicâz kıtasına ordu gönderdi. Bu ordu, önce Medine’yi yaktı, yağma etti. Sonra Mekke’yi kuşattı. Kâ’be’yi yıktı. Fakat, Yezîd’in öldüğü haberi gelince, Mekke muhasarasını bıraktı, Şam’a döndü.

Yezîd’in yerine geçen İkinci Muâviye, halifelikten çekilince emevîler, Mervân’ı halîfe yaptılar. Mervân da ölünce, yerine

Abdülmelik geçti. "Muhtâr" da Kûfe'de yeni bir şiî hükümeti kurmuş, Kerbelâ fâciasının intikamını almıştı. İslâm dünyâsında o zaman üç halîfe ortaya çıkmış oldu: Irak'ta Muhtâr, Hicâz'da Zübeyr oğlu Abdullah, Suriye'de Abdülmelik.

Muhtâr, Abdullah tarafından ortadan kaldırıldığı gibi, Abdülmelik'in Haccâc ordusu da Mekke'de Abdullah'ı şehîd etti. İslâm birliği Abdülmelik'in idaresinde tekrar kurulmuş oldu.

Ancak, Şam emevîlerinin sekizincisi "Abdül' Azîz oğlu Ömer" (Ömer İbnü Abd-il-Azîz), İslâm dünyasında fena tesirler bırakan mutlakıyyet usulünü kaldırmak, Hulefâ-i Râşidîn devrinde olduğu gibi tekrar seçim usulüne dönmek istedi. Hz. Ebû Bekir'in torunu "Kasım" ı veliahd yapmak istedi. Kasım, fıkıh âlimi, halifelik için en güzel bir aday idi. Fakat, buna dayanamayan Emevîler, Abdül'-Azîz oğlu Ömer'i zehirlettiler. Yerine ikinci Yezîd geçti. Mutlakıyyet rejimi kaldırılamadı.

Emevîlerin, 22 çeşit ırktan meydana gelmiş bulunan İslâm âleminde iç politikaları: Arap olmayanlara karşı Araplık siyâseti, Araplara karşı da kabîlecilik gayreti gütmeleriydi. Emevîlerin bu iç politikasına karşı, Arap olmayanlar Emevîleri, İslâm âleminin başından atmayı düşünmüşlerdi.

Emevîler, Mekke'li Kureyş kabilesinin bir koluydu. Diğer kolu da Haşimîlerdi. Haşimîlerle emevîler arasında eskiden beri çekemezlik vardı.

Haşimîler de ikiye ayrılıyordu: Ali oğulları, Abbas oğulları. Ali oğulları, halifeliği Emevîlerden almaya kalktılar. Fakat muvaffak olamadılar. Yezîd zamanında Hz. Hüseyin'in hareketi ve Kerbelâ fâciası, Hişâm zamanında Hüseyin'in torunu "Zeyd"in isyanı ve öldürülmesi, ikinci Velîd zamanında "Yahya"nın isyanı ve fecî âkıbeti, Ali oğullarının başlıca teşebbüsleriydi.

Abbâs oğulları ise, Hişâm zamanında gizli propaganda ile işe başladılar. Horasan'lı "Ebû Müslim"in çıkardığı büyük isyan sonunda Irak'ta: "Abbâsî Halifeliği" kuruldu (750). 14. Emevî halîfesi ikinci Mervan'ın Abbâsî ordularıyla yaptığı "Büyük Zâb" savaşıyla Emevî saltanatı yıkıldı.

Abbâsilerden 37 halîfe geldi. İlk halîfe Seffâh, son halîfe Müsta'sım idi. Irak Abbâsileri, 5 asırdan fazla yaşadı (750-1258).

Abbâsîler de, halifeliği Emevîler gibi saltanat şeklinde idâre ettiler. Yalnız Abbâsîlerin yedincisi: Hârûn er-Reşid'in oğlu Me'mûn, Abdül' Azîz oğlu Ömer gibi Hulefâ-i Râşidîn yolunda gitmeyi düşündü. Ali oğullarından "İmâm-ı Ali Rıza"yı veliahd tâyin etti. Fakat, Me'mûn'un bu hareketi Abbâsîlerin gücüne gitti. Me'mûn, Horasan'da iken Bağdad, Memûn'a yaptığı bîati bozdu. Amcası İbrahim'e bîat edince, Me'mûn, Horasan'dan Bağdad'a dönmeye mecbur oldu. Gelirken yolda veliahd Ali Rıza öldü. Me'mûn da hâdisesizce Bağdâd'a girdi. Artık, Me'mûn'dan sonra hiç kimse bu usûlü tecrübe etmedi. Halifelik, irsî şekildeki yoluna devam etti.

İlk zamanlarında Irak Abbâsîleri, halifelikle saltanatı birleştirmişlerdi. Sonraları, ellerinden saltanat çıktı, önce "Büveyh" oğullarına, sonra Büyük Selçukîlere geçti. Abbâsîlerde yalnız "Hâlifelik" sıfatı kaldı. Selçukîlerden sonra Abbâsîler, yine saltanat ile halifeliği birleştirmişlerse de bu hal, çok sürmedi. Cengiz'in torunu "Hülâgû"nun Bağdad'ı almasıyla Irak Abbâsî halifeliği sona erdi (1259). Abbâsoğulları kılıçtan geçirildi. Bağdâd, kırk gün yağma edildi. Parlak İslâm medeniyeti yok oldu. En kıymetli yazma kitaplar, Dicle nehrine atıldı.

Üç sene İslâm halifeliği boş kaldıktan sonra, Mısır'da yeniden kuruldu. Hülâgû'nun kılıcından kurtulmak için, Abbâsîlerin her biri birer tarafa savuşmuşlardı. 37. halîfe Müsta'sım'ın amcası: "Müstansır" da Mısır'a kaçabildi. O zaman Mısır'da "Türk-Kölemen Devleti" vardı. Bu devletin hükümdarı: Asrın en büyük dâhi diplomatı "Melik Zâhir Baybars" idi. Mısır'ın ulemâsını, eşrafını topladı. Müstansır'ın istikbaline çıktı. Kendisine bîat edip Halifeliğini ilân etti. (1261). Bu suretle Mısır Abbâsîleri başladı. Ancak, Mısır Abbâsîlerinde saltanat yoktu. Yalnız halifelik vardı. Saltanat, Kölemenlerdeydi. Kölemenler de iki devir geçirdi.

Mısır halîfelerinin görevi kendilerine müracaat eden müslüman hükümdarlarının hükümdarlığını tasdîk etmekti.

Osmanoğullarının cihana sığamayan Kahraman Padişahı Yavuz Sultan Selim, Mısır'a girdiği zaman, Mısır sultanlığını Kölemenlerden, halifeliği de Mısır Abbâsîlerinden aldı.

Mısır Abbâsîlerinin 17. halîfesi 3. Mütevekkil, Yavuz'la birlikte İstanbul'a gitti. Ayasofya Camiinde Türk ulemasıyla Mısır ulemasından meydana gelen bir meclis huzurunda minbere çıktı. Bir hutbe irad etti. Sultan Selim'in değerini belirtti. Halifeliğe onun lâyık olduğunu anlattı. Sırtından çıkardığı hilâfet hil'atini Sultan Selim'e giydirdi. Bu suretle halifeliği bırakmış oldu. Şimdiye kadar halîfeler, hep Araplardan olurdu. Artık, Arap halifeliği sona ermiş, Türk halifeliği başlamıştı (1517).

Yavuz'un halîfe olmasıyla saltanatla halifelik tekrar birleşti. Osmanlı padişahları, dünyadaki bütün müslümanların halîfesi oldu. O tarihten halifeliğin kaldırılışına (Mart 1924) tarihine kadar İslâm halifeliği, Osmanlı padişahlarında kaldı.

Osmanoğulları sülâlesi, 36 padişah, 1 halîfeden ibaretti. Bunların 8 tanesi yalnız padişah, 28 tanesi hem padişah, hem halîfe; yalnız 1 tanesi yalnız halîfe idi. İlk padişah Osman Bey'den İkinci Bayezîd'e kadar olan padişahlar, yalnız padişah; ilk halîfe Yavuz Sultan Selim'den Altıncı Mehmed Vahîdüddîn'e kadar olan padişahlar da hem halîfe hem sultan idiler. Yalnız halîfe olan: II. Abdulmecîd idi. Abdulmecîd, saltanat kaldırıldıktan sonra Büyük Millet Meclisi tarafından seçilmişti.

KRONOLOJİ CETVELİ

1 Roma İmparatoru Ogüst devrinde Hz. İsâ’nın Kudüs’de, Beytü-llâhim köyünde doğması, Milâdî takvimin başlaması.

4 Hz. İsâ’nın hakikî doğum tarihi (Tarihçi Vels’e göre).

33 Roma İmparatoru Tiberyüs zamanında, Hıristiyanlara göre Hz. İsâ’nın, müslüman inancına göre de İsâ’ya benzetilen Yuda’nın Kudüs’de haça gerilerek asılması.

42 Havârilerden Sen Piyer tarafından Hz. İsâ vekilliği demek olan papalığın Roma’da gizlice kuruluşu.

395 Roma İmparatorluğunun ikiye ayrılması, Doğu Roma’nın başlaması,

527 Doğu Roma’da Jüstinyen devrinin başlaması.

531 İran’da Nûşirevân zamanı.

552 Orta Asya’da Gök-Türk Devleti’nin kuruluşu: (İkiye ayrılması: 582).

571 Hz. Muhammed’in (S.A.V.) Mekke’de doğması: (23 Nisan = 12 Rebîul-evvel).

575 Süt anne Halîme’nin, çocuğu öz annesi Âmine’ye teslimi.

577 Annesi Âmine’nin Medine yolunda vefatı üzerine, Hz. Muhammed’in (S.A.V.) dedesi Abdü-l-muttalib’e verilmesi: (Babası Abdullah, çocuğun doğumundan iki ay önce Medine’de ölmüştü).

579 Abdü’l-Muttalib’in vefatı üzerine, çocuğun öz amcası Ebû Tâlib tarafından himaye edilmesi: (sekiz yaşında).

583 Hz. Muhammed’in (S.A.V.) oniki yaşında Sûriye’ye seyahati.

588 17 yaşında Yemen’e seyahati.

591 20 yaşında Ficar savaşına katılması.

591 20 yaşında Hilfü’l-füdûl cemiyetinde bulunuşu.

596 Hazret-i Muhammed’in 25 yaşında Hz. Hatîce ile evlenmesi.

599 İlk çocuğu Kasım’ın doğması.

602 İlk kızı Zeyneb’in doğumu.

605 Diğer kızı Rukıyye’nin doğuşu.

606 35 yaşında Kâ’be hakemliği etmesi.

607 Diğer kızı Ümmü Gülsûm’ün doğması.

610 Hz. Muhammed’e (S.A.V.) 40 yaşında Hira-Nûr dağında ilk vahyin gelmesi: (Ramazanda: Kadir gecesi), Mekke’de Peygamberlik devrinin

başlaması.

610 En küçük kızı Hz. Fâtıma'nın dünyaya gelmesi.

610 Hz. Peygamberin gizli olarak İslâm'a davetinin başlaması: (ilk namaz), 8 kişilik ilk Müslümanlar.

612 Diğer oğlu Abdullah'ın doğması.

614 Davetin açıklanması: (Mekke devri: 4 üncü yıl).

615 İlk Habeş hicreti: (Mekke devri: 5 inci yıl).

615 Hamza ile Ömer'in İslâm'a girişi: (Mekke devri: 6 ncı yıl).

616 İkinci Habeş hicreti: (Mekke devri: 7 nci yıl).

616 Müslümanların üç sene kuşatma altında kalması: (Mekke devri: 7-10 uncu yıllar).

619 Ebû Tâlib ile Hz. Hatîce'nin vefatları: (Mekke devri: 10 uncu yıl).

620 Peygamberimizin Tâife seyahati: (Mekke devri: 10 uncu yıl).

620 İlk Akabe görüşmesi, Medîne'lilerden 6 kişilik ilk Müslümanlar: (Mekke devri: 10 uncu yıl).

621 Peygamberimizin Mi'râcı (26/27 Receb) Beş vakit namaz: (Mekke devri: 11 inci yıl).

621 Üçüncü Akabe görüşmesi, İkinci Akabe bîati: (Mekke devri: 12 nci yıl).

622 Müslümanların Medine'ye hicreti: (Muharrem = Nisan – Mekke devri: 13 üncü yıl), Hicrî takvimin başlaması.

622 Peygamberimizin 53 yaşında Medine'ye Ebû Bekir'le hicreti: (23. Eylül = 12 Rebîül-evvel), Kubâ Mescidi, İlk Cum'a namazı, Medine'de Hz. Peygamberin akrabasından Hz. Hâlid'in evinde misafirliği, Medine devrinin başlaması.

623 Medine'de Peygamber Mescidi, Peygamberimizin Hz. Âişe ile evlenmesi, Ensârla Muhacirler arasında kardeşlik, Ensârla Yahudiler arasında vatandaşlık, Ezân, ilk nüfûs sayımı, ilk seriyyeler: (Hicretin birinci yılı), Cihâda izin verilmesi: (Safer), ilk gazâlar: (Safer).

624 Batn-ı Nahle vak'ası: (Receb), Kıblenin Mescid-i Aksâ yerine Kâ'be olarak değişmesi: (15 Receb), Büyük Bedir gazâsı: (13 Mart = 17 Ramazan), Benî Kaynuka' gazâsı: (Şevvâl), Orucun: (Şâ'ban), zekâtın farz, bayram namazlariyle kurbanın: (Zilhicce) vâcib oluşu. Hz. Fâtıma'nın Hz. Alî ile evlenmesi: (Hicretin ikinci yılı), Peygamberimizin Hz. Hafsa ile, Hz. Ümmü Gülsûm'ün Hz. Osman'la evlenmeleri.

625 Uhud gazâsı ve Hamrâü'l-esed: (11 Şevval = 27 Mart) (Hicretin üçüncü yılı). Reci' vak'ası ve Bi'r-i Maûne fâciası, Benî Nadîr gazâsı (4

Rebîul-evvel).

625 İçki ve kumarın haram oluşu: (Şevvâl): (Hicretin dördüncü yılı). Hicâb âyetinin nüzûlü.

627 Hendek gazâsı: (1 Şevval = 23 Şubat), Benî Kureyza gazâsı: (Zilka'de): (Hicretin beşinci yılı). Müreysi' gazâsı: (2 Şabân = 17 Aralık), Teyemmüm.

628 Rıdvân Bîati, Hudeybiye antlaşması: (1 Zilka'de = 13 Mart): Hicretin altıncı yılı.

632 Medine'de, Hz. Peygamberin vefatı: (1 Rebîul-evvel = Mayıs, Pazartesi), Hz. Ebû Bekir'in halîfe seçilmesi. Hulefâ-i Râşidîn devri denilen Halîfeler devrinin başlangıcı: (Sona ermesi: 661).

632 Hz. Peygamber zamanında parça parça yazılmış olan Kur'ân âyetlerinin Hz. Ebû Bekir devrinde, bir komisyon tarafından toplu bir hale getirilmesi.

638 Hicret hâdisesinin Hz. Ömer zamanında, Müslümanlar için takvim başı olarak kabul edilmesi.

660 Şam'da Emevî saltanatının kurulması: (Yıkılışı: 750).

681 Orta Asya'da Kutluk Devleti'nin kuruluşu: (Yıkılışı: 745).

716 Orta Asya'da Türklerin Müslümanlığı kabule başlaması.

740 Orta Asya'da Uygur Devleti'nin kuruluşu: (Yıkılışı: 1218).

750 Horasan'da Ebû Müslim ihtilâlinin kopması, Irak'da Abbâsî saltanatının başlaması: (Yıkılışı: 1258).

751 Çin'lilerden alınan kâğıdın Semerkand'de Türklerden Müslüman Araplara geçmesi.

756 Endülüs'te Emevî saltanatının kurulması: (Dağılması: 1031).

800 Çalar saatin, Abbâsi halifesi Hârûn Reşîd tarafından Frank İmparatoru Şarlman'a hediye olarak gönderilmesi.

813 Abbâsî halîfesi Me'mûn devrinde, Musul'un Sincar sahrasında boylamların ölçülmesi, dünyanın yuvarlak oluşunun anlaşılması, ilk defa çevresinin 40 milyon metreye yakın olarak hesaplanması.

1040 İran'da Büyük Selçuklu Devletinin kuruluşu: (Parçalanması: 1157).

1071 Bizans İmparatoruyla Selçuklu padişahı Alparslan arasında vukua gelen Malazgird savaşı: (26 Ağustos), Anadolu'da Türklük temelinin atılması.

1074 Büyük Selçuklu padişahı Celâlü'l-Devle Melikşah zamanında "Celâli" takvimi adiyle yeni bir Türk takviminin yapılması: (Güneş yılına

dayanan Celâli takviminde Nevruz denilen ilkbaharın ilk günü yılbaşı idi).

1076 Anadolu'da Konya Selçuklu Devleti'nin kuruluşu: (Yıkılışı: 1308).

1095 Haçlı seferlerinin başlaması: (Sona ermesi: 1270).

1206 Orta Asya'da Moğol İmparatorluğunun kuruluşu: (Parçalanması: 1227).

1243 Anadolu'da Moğol baskısının başlaması: (Sona ermesi: 1335).

1258 Abbâsî halifeliğinin baş şehri Bağdad'ın Hülâgû tarafından zaptı, İslâm medeniyetinin yıkılması.

1261 Mısır'da Abbâsî halifeliğinin başlaması: (Sona ermesi: 1517).

1299 Anadolu Selçuklu padişahı üçüncü sultan Alâüddin'in Moğollar tarafından Konya'dan kaldırılarak İran'a götürülmesi, Osman Bey'in Bilecik'te parlak merasimle istiklâlini ilân etmesi, Osmanlı Devleti'nin kuruluşu: (Sona ermesi: 1922).

1330 Orhan Gazî zamanında, İznik'de ilk Osmanlı medresesinin kuruluşu.

1453 İstanbul'un Fatih Sultan Mehmed tarafından fethi: (29 Mayıs) Bizans İmparatorluğunun yıkılması.

1463 İstanbul'da Fatih Camii'nin yapılması, etrafında dört devreli Fatih külliyesi (medresesi) adı verilen ve devrine bakarak dünyanın en mükemmel üniversitesi olan Medâris-i Semaniyye'nin kurulması: (1. İbtidâ-i Hariç "İlkokul", 2. İbtidâ-i Dâhil "Ortaokul", 3. Mûsıle "Lise", 4. Sahn "Sekiz fakülteli yüksek" kısım medresesi).

1517 Mısır'ın Yavuz Sultan Selim tarafından alınması, Halifeliğin Abbâsilerden Osmanlı Türklerine geçmesi: (Kaldırılması: 3 Mart 1924).

1557 İstanbul'da Süleymaniye Camii'nin yapılması, etrafında altı bölümlü = fakülteli yüksek Süleymaniye medreselerinin kurulması.

1840 Mâlî yılın başlaması, Rûmî takvimin kabulü. 1914 Medreselerin yenileştirilmesi: (18 Eylül 1330).

1920 Cumhuriyet Türkiyesi'nin Büyük Millet Meclisi Hükûmeti adiyle kuruluşu: (23 Nisan).

1922 Dumlupınar Meydan Savaşı (30 Ağustos); İzmir'in geri alınması 9 Eylül).

1923 Türkiye Cumhuriyetinin ilânı, (Atatürk) Gazi Mustafa Kemal'in ilk Cumhurreisi olması: (29 Ekim).

1926 Türkiye'de Milâdî takvimin başlaması.

1 Hazret-i İsâ'nın doğumu, Milâdî takvimin başlaması.

33 Hıristiyanlara göre, İsâ’nın, Müslümanlara göre ise İsâ’ya benzetilen Yuda’nın haça gerilerek asılması.

226 İran’da Sâsânî saltanatının başlaması. (Yıkılması: 638).

395 Roma İmparatorluğunun ikiye ayrılması, Doğu Roma (Bizans) nın başlaması.

571 Mekke’de Hazret-i Peygamberin doğması: (13 Nisan = 2 Rebiulevvel).

610 Hz. Peygambere, kırk yaşında Hirâ (Nûr) Dağında ilk vahyin gelmesi (Ramazan-Kadir), Mekke’de Peygamberlik devrinin başlaması.

610 Bizans’ta Herakliyüs sülâlesinin başlaması, (sona ermesi: 717)

622 Peygamberimizin 53 yaşında Medine’ye hicreti (23 Eylül), Hicrî takvimin başlaması.

628 Peygamberimizin Mekkeli Müşriklerle Hudeybiye antlaşmasını yapması (13 mart)

628 Hz. Peygamberin hükümdarları İslâm’a dâvet etmesi.

628 Müslümanlar tarafından bir Yahudi kal’esi olan Hayber’in alınması. (Mayıs).

629 Bizans himâyesindeki Gassânîlerle Müslümanların Mûte harbi. (Eylül).

630 Puta tapıcılığın merkezi olan Mekke’nin Müslümanlar tarafından alınması (11 Ocak), Kureyşîlerin Müslümanlığı kabul etmesi.

630 Peygamberimizin Huneyn Gazâsı, Hevâzin kabilesinin Müslüman oluşu.

630 Peygamberimizin, Bizans’a karşı Tebûk seferini açması, Tâiflilerin Müslümanlığı kabul etmesi.

630 İslâmî Haccın farz olması.

632 Peygamberimizin Vedâ’ Haccında bütün insanlığa hitâp eden Veda’ Hutbesini söylemesi: (8 Mart), Son Âyetin gelmesi, Kur’ân’ın tamamlanması: (10 Zilhicce).

632 Peygamberimizin hastalanması: (19 Safer), Vefâtı: (1 Rebiülevvel), Hücrei-Saâdet denilen türbesine gömülmesi: (2/3 Rebîülevvel).

632 Ebû Bekir’in halîfe seçilmesi, Hulefâ-i Râşidîn devrinin başlaması. (Sona ermesi: 661)

632 Peygamberimiz zamanında yazılmış olan Kur’ân âyetlerinin Ebû Bekir devrinde toplu bir hale getirilmesi.

638 Hicret’in, Halîfe Ömer zamanında takvim başı olarak kabul edilmesi.

660 Şam'da Emevî saltanatının (halifeliğinin) başlaması (sona ermesi: 750)

750 Irak'ta Abbâsî saltanatının (halifeliğinin) kuruluşu (yıkılışı: 1258)

751 Çinlilerden alınan kâğıdın Semerkand'de Türklerden Araplara geçmesi.

756 Endülüs'te Emevî saltanatının kurulması (parçalanması: 1031)

800 Alafranga saatin esası olan zevali çalar-saatin, Abbâsî halîfesi Harûn Reşîd tarafından Frank İmparatoru Şarlman'a hediyye olarak gönderilmesi.

813 Abbâsî halîfesi Me'mûn devrinde Musul Vilâyetinde Sincar sahrasının ölçülmesi, dünya çevresinin ilk defa 40 milyon metreye yakın olarak hesaplanması.

982 Afganistan'da Sebük-Tekin sülâlesi tarafından Gazneliler devletinin kurulması (parçalanması: 1183)

972 Kahire'de Fâtimîler tarafından "Câmiu'l-Ezher" in bina edilmesi.

1029 Türk Emîri Sebük-Tekin oğlu "Emîr Nasd" tarafından Nişabur'da ilk İslâm medresesi olan "Nâsıriyye Medresesi" nin kurulması.

1040 İran'da Büyük Selçuklu Devletinin kuruluşu (parçalanması: 1157)

1065 Selçuk hükümdarı Melik Şah'ın veziri Nizamülmülk tarafından Bağdad'da "Nizamiyye Medresesi" nin yapılması.

1071 Bizans İmparatoruyla Alp-Arslan arasında Malazgird savaşı: (26 Ağustos), Anadolu'da Türkiye millî temelinin atılması.

1074 Büyük Selçuklu Padişahı "Celâlüddevle Melik Şah" zamanında güneş yılına dayanan "Takvim-i Celâli" adiyle yeni bir Türk takviminin yapılması.

1076 Anadolu'da Konya Selçuklu Devletinin kuruluşu (yıkılışı: 1308)

1095 İslâm ve Türk âlemine karşı haçlı seferlerinin başlaması (Sona ermesi: 1270)

1206 Orta Asya'da Moğol İmparatorluğunun kurulması (parçalanması: 1227)

1243 Anadolu'da Moğol baskısının başlaması (sona ermesi: 1335)

1258 Bağdâd'ın, Moğol hükümdarı Hülâgû tarafından zaptı, Abbâsî halifeliğinin yıkılması, İslâm medeniyyetinin mahvedilmesi.

1261 Mısır'da Abbâsî halifeliğinin başlaması (sona ermesi: 1517)

1299 Anadolu Selçuk Padişahlığının Moğollar tarafından kaldırılması, Osman Bey'in istiklâlini ilân etmesi, Osmanlı saltanatının başlaması (sona ermesi: 1922)

1330 Gazi Orhan zamanında “İznik” te ilk Osmanlı medresesinin kuruluşu.

1399 Bursa’da İlk Osmanlı Tıp Medresesinin (Fakültesinin) kurulması, hastahanesinin açılması.

1450 Avrupa’da matbaacılığın ıslâhı.

1453 İstanbul’un Fatih Sultan Mehmed tarafından fethi (29 Mayıs), Bizans İmparatorluğunun yıkılması.

1463 İstanbul’da Fatih Camiinin yapılması, etrafına dört devreli Fatih Külliyyesi (üniversitesi) adiyle dünyanın en mükemmel üniversitesinin kurulması.

1517 Mısır’ın Yavuz Sultan Selim tarafından alınması, Halifeliğin Abbasilerden Osmanlılara geçmesi (kaldırılması: 3 Mart 1924)

1530 Fransa’da “Kolej dö Frans = College de France” denilen Kolejin kurulması.

1557 İstanbul’da Kanunî Sultan Süleyman tarafından “Süleymaniyye” Camiinin yaptırılması, etrafına altı fakülteli yüksek Süleymaniyye medresesinin (Üniversite) kurulması.

1718 Nevşehir’li İbrahim Paşa’nın sadrazam olması, zamanında Avrupa’dan önce Türkiye’de çiçek aşısının amelî olarak uygulanması.

1727 Türkiye’de ilk basımevinin açılması, ilk lûgat kitabının basılması.

1808 İkinci Mahmud’un sadrazamı Alemdar Mustafa Paşa’nın âyân zümresiyle anlaşması, Millî hâkimiyyete doğru ilk adım sayılan “Kâğıthane Mîsaknamesi” nin imzalanması.

1826 Türkiye’de askerî tıbbiyyenin kurulması.

1840 Türkiye’de malî yılın başlaması, rumî takvimin kabulü.

1848 Fatih Camii yanında “Darülmuallimin” adiyle ilk defa Öğretmen Okulunun açılması. (16 Mart)

1868 İstanbul’da “Mecelle” cem’iyyetinin kurulması.

1899 İstanbul’da Darülfünunun (Üniversitenin) açılması.

1914 İkinci Meşrutiyyet devrinde eski medreselerin asrîleştirilmesi. (18 Eylül)

1914 I. Cihan savaşı, II. Meşrutiyyet devrinde iktidar partisi olan “İttihad ve Terakki” hükümetinin, Osmanlı Devletini bu savaşa sokması. (29 Ekim)

1918 Mondros mütârekesiyle 6 asırlık Osmanlı devletinin, kayıtsız, şartsız düşmana teslimi. (30 Ekim).

1919 İzmir’in Yunanlılar tarafından işgali (15 Mayıs), Millî Mücadelenin başlaması. Atatürk’ün Samsuna ayak basmase (19 Mayıs)

1920 Cumhuriyyet Türkiyesinin Ankara’da Büyük Millet Meclisi Hükümeti adiyle kurulması. (23 Nisan)

1921 Ankara Hükümetinin Yunanlılara karşı kazandığı: I. inönü (10 Ocak, II. inönü (31 Mart) zaferleri, Sakarya Zaferi (13 Eylûl).

1922 Büyük Türk Taarruzu (26 Ağustos), Dumlupınar - Başkumandanlık Meydan Muharebesinin Zaferi (30 Ağustos) Türk ordusunun İzmir’e girmesi (9 Eylül), Mudanya Mütârekesi, (11 Ekim).

1923 Bugünkü Türkiye’nin sınırlarını çizen Lozan Barış Antlaşmasının imzâlanması (24 Temmuz).

1923 Türkiye Cumhuriyeti’nin ilânı, Gazî Mustafa Kemâl’in (Atatürk) ilk Cumhurreîsi olması. (29 Ekim)

1925 Türkiye’de takvim ve saatin değişmesi, Milâdî takvimin başlaması. (26 Aralık)

1926 Mecelle yerine Medenî Kanunun kabûlü. (17 Şubat)

1928 Eski Türk harfleri yerine yeni Türk alfabesinin kabûlü. (3 Kasım)

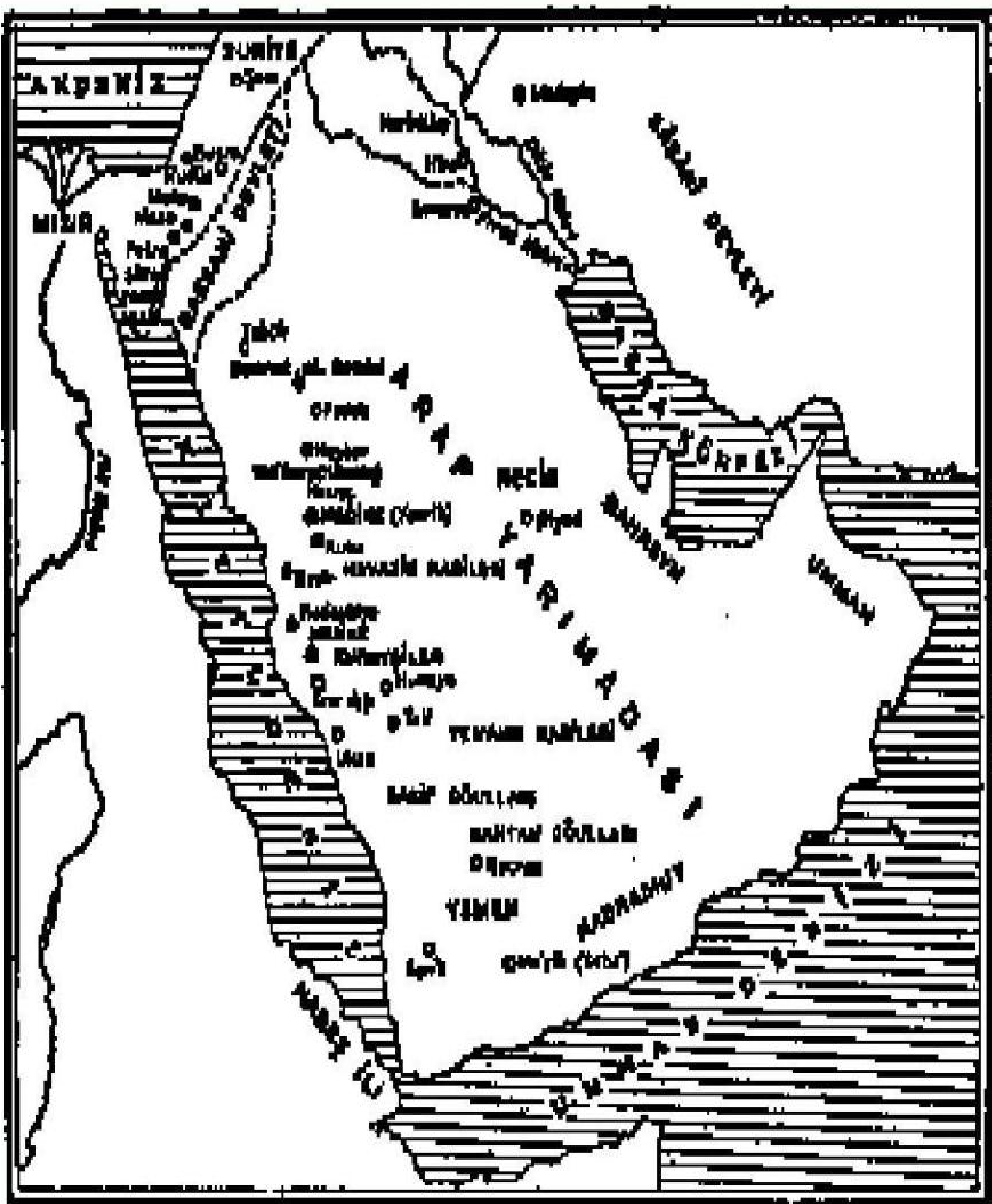
1949 İstanbul’da İmam-Hatip Kurs’unun açılması. (15 Ocak)

1951 İmam-Hatip Kursu yerine İstanbul İmam-Hatip Okulu’nun açılması. (1. Aralık)

1959 İstanbul’da dört senelik yatılı Yüksek İslâm Enstitüsü’nün açılması. (19 Kasım)

1960 Millî Birlik Komitesinin devlet idaresini ele alması (27 Mayıs).

1961 Temsilciler Meclisinin toplanması (6 Ocak),

AKDENİZ
MISIR
YEMEN
HADRAMUT

[1] (Kur’an-ı Kerim: Nisa sûresi; Ayet: 164)

[2] (Kur’an-ı Kerim: Yunus sûresi; Ayet: 47)

[3] (Kur’an-ı Kerim: Ahzab sûresi; Ayet: 40)

[4] (Kur’an-ı Kerim: Fetih sûresi; Ayet: 23)

[5] (Kur’an-ı Kerim: Enbiya sûresi; Ayet: 69)

[6] Hazret-i Muhammed’in doğumu: Rebiülevvelde ve bu ayın ilk yarısındaki Pazartesi günlerinden birinde vukua geldi. Ancak, Rebiülevvelin 12nci günü Pazartesi değildir. Rebiülevvel’in ilk yarısında bulunan, iki pazartesilerden biri ayın ikinci gününe, diğeri dokuzuncu gününe, tesadüf etmektedir. Bunu Mısır’ın eski rasadhâne müdürü, Felekî Mahmud Paşa, astronomi bakımından incelemiştir. Mahmud Felekî’nin bu tetkiklerini, “Riyaz-ül-muhtar” sahibi Gazi Ahmed Muhtar Paşa benimsemiş; Ahmed Rasim Bey “Menakıb-i İslâm” adındaki eserine almış; “Asr-ı Saadet” müellifi de Peygamberin doğum gününü 12 Rebiülevvel değil, 9 Rebiülevvel olarak kabul etmiştir. “Sahih-i Buharî”, Hazret-i Peygamberin ölümünün, tam 63 yaşında, Rebiülevvel ayının birinci Pazartesi gününe rastladığını haber vermektedir. Buharî’nin en mevsuk olarak bildirdiği bu rivayet, göz önüne alınırsa, doğum gününün de 9 Rebiülevvel değil, 2 Rebiülevvel Pazartesi günü olması hakikate daha uygun düşer. Bu sebepten Hazret-i Muhammed’in doğum gününü 571 yılının 13 Nisanına tesadüf eden, 2 Rebiülevvel olarak gösterdik. Lâkin Rebiülevvel ayının 12 nci gününü mevlid kandili saymak âdet olmuştur.

[7] İngiliz tarihçisi “Vels” e göre, Hazret-i İsa’nın hakikî doğum tarihi, Milâdın 4 üncü senesidir. Yâni İsa’nın doğumu ile takvim başı itibar edilen “Milâd senesi” arasında, üç yıllık tarihî bir hata göze çarpmaktadır.

[8] Kur’an-ı Kerîm: Fil-sûresi; Ayet: 1-5).

[9] Asr-ı Saadet müellifi der ki: “Hakikat şu ki; yıkılan hükümdarların sarayı değil, bütün İran’ın Saltanatı, Bizans’ın satveti, Çinin azameti idi. Sönen ateş, Mecusilerin ateşkedelerinde parlayan alevler değil, bütün dünyadaki küfür ateşi idi. Kuruyan şey Sâve gölü değil, Puta tapıcılığın istibdadı, Mecusiliğin kuvveti, Hıristiyanlığın baskısı idi” (C: 1, S. 188).

[10] Mekke’ye hâkim olan, Kureyş kabilesinin 10 veya 12 kolu vardı.

[11] Zamanımızda Peygamberin annesi Amine’yi, Medineli göstermek gibi, gaflette bulunan tarihçilerimiz görülmektedir.

[12] İslâm tarihçileri, Halime’nin, çocuğu, “Şakk-ı Sadr, Şerh-i sadır = göğüs açma” hâdisesi yüzünden annesine teslim ettiğini yazarlar. Şakk-ı sadr mûcizesinde şüphe yoktur. Kur’an-ı Kerimde: “İnşirah” sûresinin,

birinci âyetinde bu hâdiseye işaret var. Ancak, bu mûcizenin zamanı ile mahiyeti, bilginler arasında münakaşalara yol açmıştır (Asr-ı Saadet: C: 3, S: 1526).

[13] Hatice'nin ölümünden sonra üç yıl yine tek zevceli olarak yaşayan Hazret-i Muhammed'in 53 yaşında ve yaşlılık çağına girdikten sonra, Medîne devrinde çok zevce almasında bir takım "siyasî, içtimaî, dinî" mühim sebepler, yüksek maksatlar var. Peygamberin hayatını, tarafsız olarak inceliyen her ilim adamı, bu hakikati görmekte aslâ güçlük çekmez.

[14] Peygamberimizin çocukları yedi tanedir. "İbrahim" adındaki yedincisinin annesi, Müslümanlığı kabul etmiş olan, Mısırlı "Mariye" idi.

[15] (Kur'an-ı Kerim; Bakara sûresi; Ayet: 128)

[16] (Nebîlik ile Resullük arasında fark var: İlâhi vahye mazhar olanlara "Nebî" derler. Hem ilâhî vahye nail olan, hem de ilâhî hükümleri bildirenlere "Resul" denir. Bütün Resullere Nebî denilir, Fakat Nebilere Resul denilemez. Hazret-i Muhammed, hem Nebidir, hem de Resul).

[17] (Sahih-i Buharî muhtasarı Tecrid-Ahmed Naim Bey, tercümesi, C: 1; metin kısmı S. 9).

[18] (Ebü'l-fida; C: 1, S: 115).

[19] İki vahiy arasında, geçen zaman hakkında çeşitli rivayetler var: en azı on beş gün, en çoğu üç senedir: Tecrid-Ahmed Naim tercümesi, C: 2, S: 11).

[20] Profesör İsmâil Hakkı İzmirli, Meani-i-Kur'an, C: 2, S: 577.

[21] (Kur'an-ı Kerîm: Şûra sûresi; Ayet: 49).

[22] (Kur'an-ı Kerîm: Müddessir sûresi; Âyet: 2).

[23] (Kur'an-ı Kerim: Hicr sûresi; Ayet: 94),

[24] (Kur'an-ı Kerim: Şu'ara sûresi; Ayet: 214).

[25] (Kur'an-ı Kerimi Enbiya sûresi; Ayet: 98).

[26] (Kur"an-ı Kerim: Hâkka sûresi; Ayet: 39-52).

[27] (Zilka'de, Zilhicce, Muharrem, ve Receb ayları),

[28] (Kur'ân-ı Kerim: İsra sûresi, âyet: 1 ve Necm sûresi, âyet: 5-18).

[29] (Kur'ân-ı Kerîmde Bakara sûresinin 238 inci âyeti, Namazın hem farz kılındığına, hem de beş olduğuna delâlet ettiği gibi, Hûd sûresinin 114 üncü âyeti namaz vakitlerini mükemmel bir surette göstermekte ve İsra sûresinin 78 inci âyetinde de beş vakit namaz, en güzel şekilde anlatılmaktadır).

[30] (Kur'ân-ı Kerîm; Enfal sûresi, âyet: 30).

[31] (Kur'ân-ı Kerîm: Tevbe sûresi; âyet: 40).

[32] (Riyaz-ül-Muhtar, Gazî Ahmed Muhtar Paşa).
[33] (Buharî).
[34] Hâlid, Neccar oğullarındandı; Peygamberimizin, dedesi Abdülmuttalib'in annesi Selmâ Hatun da Neccar oğullarındandı. Vaktiyle Abdülmuttalib'in babası Hâşim, Medine'de Selma ile evlenmişti. Bazı tarihçilerimiz, Selma Hatunla Peygamberimizin annesini birbirlerine karıştırmışlar, yazdıkları ders kitaplarında Âmine'yi Medîne'li olarak göstermek hatasında bulunmuşlardır. Hz. Halid, Müslüman Arablar tarafından yapılan ilk İstanbul muhasarasında bulunmuş ve şehit düşmüştü. Fatih İkinci Sultan Mehmed, İstanbul'u alınca, Hâlid'in mezarını buldurdu ve türbesini yaptırdı.
[35] (Corci Zeydan - Medeniyet-i İslâmiye Tarihi, C: 1, S: 32).
[36] (Abdurrahman Şeref, Zübdetü'l-kasas, C. I, S: 70).
[37] (M. Şemseddin Günaltay, İslâm Tarihi, Kitap: I, S: 409).
[38] (Tâhir Olgun, Müslümanlıkta ibadetin Tarihi, S: 60)
[39] (Mevlânâ Mehmed Ali, Peygamberimiz, Ömer Rıza Doğrul Tercümesi, S: 113).
[40] Peygamberimiz, Zevcesi Hz. Âişe'nin odasında vefat edince, bu oda, Hz. Peygamberin "Hücre-i Saadet" denilen türbesi oldu).
[41] (Asr-ı Seâdet, Ömer Rıza Doğrul Tercümesi, C: I, S: 316).
[42] (Kur'ân-ı Kerîm, Haşr sûresi, âyet: 9).
[43] (Buhârî-i Şerif).
[44] (Tecrîd Tercümesi, C: 6, S: 406).
[45] (Kur'ân-ı Kerîm, Hucürât sûresi, âyet: 10).
[46] (Kur'ân-ı Kerîm, Enfâl sûresi, âyet: 78),
[47] (Sahîh-i Buhâri).
[48] (Kur'ân-ı Kerim, Al-i İmrân sûresi, âyet: 159).
[49] (Sünen-i Ebî Dâvûd).
[50] (Ebû Dâvûd).
[51] (Hacı Zihnî, Ni'met-i İslâm, Kitâbu's-salât, S: 47).
[52] (Kur'ân-ı Kerîm, Mâide sûresi, âyet: 58-Cuma sûresi, âyet: 9).
[53] (Ebû Dâvûd, C: 2, S: 67).
[54] (Tecrîd Tercümesi, C: 10, S: 143).
[55] (Hamdi Akseki, Peygamberimiz, S: 49).
[56] (Sahîh-i Buhârî, beşinci kitap, Kahire tab'ı. S: 16),
[57] (Elmalı Mehmed Hamdi Yazır, Kur'ân dili, C. I, S. 688).
[58] (Mahmud Es'ad, Tarih-i Din-i İslâm, C. 4, S. 55).

[59] (Sünen-i Ebû Dâvud).
[60] (İbn-i Mâce).
[61] (Kur'ân-ı Kerîm, Nahl sûresi, âyet: 125, 126).
[62] (Kur'ân-ı Kerîm, Hac sûresi, âyet: 39-Bakara sûresi, âyet: 191).
[63] (Peygamberimiz, Ömer Rıza Doğrul Tercümesi, S: 119).
[64] (Kur'ân-ı Kerim, Bakara sûresi, âyet: 145).
[65] (Müslümanlıkta İbadetin Târihi, S: 30).
[66] (Kur'ân-ı Kerîm, Bakara sûresi, âyet: 143).
[67] (Kur'ân-ı Kerîm, Bakara sûresi, âyet: 217).
[68] (Kur'ân-ı Kerîm, Mâide sûresi, âyet: 24).
[69] (Tecrîd Tercümesi, C: 10, S: 148).
[70] (Kur'ân-ı Kerîm, Enfâl sûresi, âyet: 7).
[71] (Müslümanlar muharebe ederken oruçlu bulunsalardı, kuvvetten düşmeleri ihtimali vardı. Onun için muharebe günlerinde oruç yediler. Sonra kazâ ettiler. Tahir Olgun, Bedir Muhârebesi Makalesi).
[72] (Zübdetü'l-Kasas, C: I, S: 83).
[73] (Kur'ân-ı Kerîm, Al-i İmrân sûresi, âyet: 13).
[74] (Kur'ân-ı Kerîm, Kamer sûresi âyet: 45).
[75] (Kur'ân-ı Kerîm, Âl-i İmrân sûresi âyet: 123).
[76] (Kasas-ı Enbiya, S: 161;-Tarihi Dîn-î İslâm C: 4, S: 131).
[77] (Asr-ı Saadet, C: I, S; 346).
[78] (Kur'ân-ı Kerim,' Enfâl sûresi, âyet: 41).
[79] (Asr-ı Saadet, C: I, S: 389).
[80] (Kur'ân-ı Kerim, Enfâl sûresi, âyet: 59).
[81] (Allah'ın Kulu ve Resulü Muhammed, Ali Kemâli Aksüt Tercümesi, S: 115).
[82] Kur'ân-ı Kerîm, Bakara sûresi, âyet: 183, 185).
[83] (Tecrîd Tercümesi, C: 5, S: 15).
[84] (Kur'ân Dili, C: 7, S: 5438).
[85] (Maâni-i Kur'ân, C: 2, S: 613).
[86] (Müslümanlıkta İbâdetin Târihi, S: 169).
[87] (Sahih-î Buhâri)
[88] (Kur'ân, Bakara sûresi, âyet: 185, 203 - Kevser sûresi, âyet: 2-A'lâ sûresi, âyet: 14, 15).
[89] (Tecrîd Tercümesi, C: 3, S: 232).
[90] (Asrı Saâdet, C: I, S: 367).
[91] (Kur'ân-ı Kerîm, Hac sûresi, Ayet: 39 Bakara sûresi, ayet: 191).

[92] (Harbden men’ olunduğunuz kimselerle savaşa başlamayın. Kadınları, çocukları, ihtiyarları öldürmeyin. Burun, kulak kesmeyin. Aranızda ahid bulunan kimselere haber vermeksizin, ansızın, hile ile savaşmayın. Harbe kalkışmayanlara karşı siz de savaşa girmeyin. – Maâni-i Kur’ân, C: I, S: 53).

[93] (Tecrid Tercümesi, C: 10, S: 134).

[94] (Tecrîd Tercümesi, C: 10, S: 200)

[95] (Tecrîd Tercümesi, C: 10, S: 215).

[96] (Asr-ı Seâdet, C: I, S: 376)

[97] (Tecrîd Tercümesi, C: 10, S: 224).

[98] (Kur’ân Dili. C: 2, S: 1231-Asr-ı Seâdet, C: I, S: 378).

[99] (Kur’ân-ı Kerîm, Nisâ sûresi, âyet: 3).

[100] (Kur’ân-ı Kerîm, Nisâ sûresi, âyet: 128). Bugün kanunun “tek kadınla evlenme” hususundaki emri Kur’ân’ın ruhuna uygundur.

[101] (Tecrîd Tercümesi, C: 10, S: 174).

[102] (Kur’ân-ı Kerîm, Haşr sûresi, âyet: 5).

[103] (Kur’ân-ı Kerîm Haşr sûresi, âyet: 2)

[104] (İsmail Hakkı İzmirli, El-cevâbü’s-sedîd, S: 69).

[105] (Kur’ân-ı Kerîm, Nahl sûresi, âyet: 67).

[106] (Kur’ân Dîli.-C: I, S: 763).

[107] (Kur’ân-ı Kerîm, Bakara sûresi, âyet: 219).

[108] (Kur’ân-ı Kerîm, Nisâ sûresi, âyet: 42).

[109] (Kur’ân-ı Kerîm, Mâide sûresi, âyet: 90).

[110] (Târîh-i Dîni İslâm, C: 4, S: 204).

[111] (Hasan Basrî Çantay, Kur’ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm, C: I, S: 59).

[112] (Hucürât sûresi, âyet: 13).

[113] (Kur’ân-ı Kerim, Nisâ sûresi, âyet: 51).

[114] (Tecrîd Tercümesi, C: 10, S: 228).

[115] (Sahîh-i Buhârî).

[116] (Ahzâb sûresi, âyet: 13).

[117] (Ahzâb sûresi, âyet: 9).

[118] (Ahzâb sûresi, âyet: 26).

[119] (Tecrîd Tercümesi, C: 10, S: 241):

[120] (Mevâhib-i Ledünniyye Tercümesi, C: I, S: 130).

[121] (Peygamberimiz, Ömer Rıza Doğrul Tercümesi, S: 159).

[122] (Kur’ân-ı Kerîm, Ahzâb, âyet: 26, 27).

[123] (Tecrîd Tercümesi, C: 10, S: 246).

[124] (Müreysi' Gazâsının Hicretin altıncı yılında, Şâ'bân ayında olduğunu Sahih-i Buhârî yazmaktadır).

[125] (Tecrid Tercümesi, C: 7, S: 611).

[126] (Kur'ân-ı Kerîm, Mâide sûresi, âyet: 6).

[127] (Tecrîd Tercümesi, C: 10, S: 1259).

[128] (Kur'ân-ı Kerîm, Feth sûresi, âyet: 27).

[129] (Kur'ân-ı Kerîm, Feth sûresi, âyet: 18).

[130] (Tecrîd Tercümesi, C: 10, S: 260).

[131] Tecrîd Tercümesi, C: 8, S: 139).

[132] (Tecrîd Tercümesi, C: 8, S: 193, 194).

[133] (Kur'ân-ı Kerîm, Mümtehine sûresi, âyet: 10).

[134] (Tanrı Buyruğu, S: V. Ömer Rıza Doğrul).

[135] (İsmail Hakkı İzmirli, Maâni-i Kur'ân, C: 2, S: 587).

[136] (Maâni-i Kur'ân, C: 2, S: 582).

[137] (Maâni-i Kur'ân, S: 2, C: I).

[138] Ömer Rıza Doğrul, Kur'ân Nedir? S: 10).

[139] Kur'an-ı Kerîm, Enbiyâ Sûresi, Âyet: 107.

[140] Mahmud Esad, Tarih-i Din-i İslâm, C. 4, S. 337.

[141] eygamberimizin bu mührü ölümünden sonra, halîfelerden Hz. Ebûbekir, Ömer ve Osman taraflarından kullanıldı. Yalnız, Hz. Osman'ın parmağından "Bi'r-i Erîs"e yani Erîs kuyusuna düşünce, suyu boşaltıldı ise de her nasılsa mühür bulunamadı. (Abdurrahman Şeref, Zübdet'ül - Kasas, C. I, S. 158).

[142] Hazret-i Muhammed Mustafa, Ömer Rıza Doğrul Tercümesi, S. 361.

[143] Asr-ı Saâdet, Ömer Rıza Doğrul Tercümesi, C. I, S. 435.

[144] Tecrîd Tercümesi, C. I, S. 18.

[145] İmparatorun söyledikleri az zaman içlinde hakikat oluverdi. Halîfeler devrinde müslümanlık Suriye ve Filistin'e yayıldı. On birinci asırda Anadolu'ya, on beşinci asırda da İstanbul'a girdi. Bizans'ın, cami'e çevrilen Ayasofya kilisesinde de Hazret-i Muhammed'in ezanı (daveti) yükseldi: 29 Mayıs 1453.

[146] Al-i İmrân Sûresi, Ayet: 64.

[147] Tecrîd Tercümesi, C. 10, S. 487.

[148] Peygamberimiz mektubunun yırtıldığını duyunca: – "O benim mektubumu nasıl parçaladıysa, Allah da onun memleketini öylece

parçalayacak!” buyurmuştu. Çok geçmeden Hz. Ömer zamanında: Kisrâların imparatorluğu parçalandı, Sâsânî sülâlesi yıkıldı, İran toprakları İslâm sınırlan içine alındı.

[149] Hazret-i Muhammed Mustafa, Ömer Rıza Doğrul Tercümesi, S. 362.

[150] Tecrîd, Kâmil Mîras Tercümesi, C. 12, S. 421.

[151] Peygamberimizin kabul buyurduğu hediyeler arasında câriye olarak bulunan iki Mısırlı kızkardeş müslüman olmuşlar, câriyelikten çıkmışlardı. Peygamberimiz bunlardan birini meşhur İslâm Şâiri Hassân’a verdi. Mâriye (Meryem) adındaki diğerini de kendisine nikahladı. O zaman “Taaddüd-i Zevcat” ı, çok evlenme âdetini sınırlandıran Kur’ân âyeti henüz gelmemişti. Mâriye’nin Hazret-i Peygambere zevce olması, Mısırlılar üzerinde çok iyi tesir bıraktı. Sonraki Bizans savaşında Mısırlıların tarafsız kalmalarına sebep oldu. Hazret-i Peygamberin, İbrahim adındaki en küçük oğlu işte bu Mısırlı kadından doğmuştur.

[152] Hazret-i Muhammed Mustafa, Ömer Rıza Doğrul Tercümesi, S. 363.

[153] Subhi Paşa, Hakâikul-Kelâm, S. 91.

[154] Asr-ı Saadet, Ömer Rıza Doğrul Tercümesi. C. I s. 447; 448

[155] Asr-ı Saadet, Ömer Rıza Doğrul Tercümesi. C. I s. 447; 448

[156] Asr-ı Saadet, Ömer Rıza Doğrul Tercümesi, C: 1, S: 440.

[157] Peygamberimiz, Hayberi fethettiği sırada onaltı kişilik son Ca’fer kafilesi de Habeş muhaceretinden dönmüşlerdi. Hazret-i Peygamber bundan son derece memnun olmuş: – “Hangisine sevineceğimi bilemiyorum. Hayber’in fethine mi, yoksa Ca’ferin gelişine mi?” buyurmuşlardı. Hacı Zihnî Efendi, El-Hakâik, C X, S. 200).

[158] Tecrid, Kâmil Mîras Tercümesi, C 8, S. 534

[159] Abdurrahman Şeref Ef, Zübdetü’ 1-Kasas, C1.S.98.

[160] Hacı Zihnî Efendi, Kitâib ül-Hacc, S. 15.

[161] Hazret-i Muhammed Mustafa, Ömer Rıza Doğrul Tercümesi, S. 367.

[162] Ebedî Risâlet, H. Hüsnü Erdem Tercümesi, S. 8.

[163] “Evvelce birtakım Resullerin kısaslarını Sana haber verdiğimiz gibi, haber vermediğimiz daha nice Resuller de gönderdik.” (Nisa Sûresi, Âyet: 164).

[164] “Allah’ın Resûlü, Peygamberlerin de sonuncusudur.” (Ahzâb Sûresi, Ayet: 40).

[165] Ebedî Risâlet, H. Hüsnü Erdem Tercümesi, S. 10.
[166] Tecrîd, Kâmil Mîras Tercümesi, C 10, S. 311.
[167] Tecrîd, Kâmil Mîras Tercümesi, C 4, S. 541.
[168] Tecrîd, Kâmil Mîras Tercümesi, C. 10 S. 314.
[169] Tecrid, Prof. Kâmil Miras Tercümesi, C. 10, s. 315)
[170] Hazret-i Muhammed Mustafa, Ömer Rıza Doğru! Tercümesi, S. 372.
[171] Haci Zihni Ef. El-Hakaik, C. 1, S. 201.
[172] Ali Rıza Sağman, İslâm Fütuhatı, Milliyet Gazetesi, 18/1/1955
[173] Tecrîd, Kâmil Mîras Tercümesi, C. 10, S. 322, 325.
[174] Tecrîd, Kâmil Mîras Tercümesi, C. 10, S. 322, 325.
[175] Tecrîd, Kâmil Miras Tercümesi, C. 10 S. 332.
[176] Tecrîd, Kâmil Miras Tercümesi, C. 10 S. 333.
[177] Müslümanlara karşı Kureyşîlerle Kinâneoğulları, Mekke devrinin yedinci yılı Muharreminde başlayarak üç sene devam etmek üzere Hâşim ve Abdülmuttalib oğullarını muhasara altında tutmuşlar ve aç bırakmışlardı.
[178] İsrâ Sûresi, Âyet: 31.
[179] Mevlânâ Şiblî, Asrı Seâdet, Ömer Rızâ Doğrul Tercümesi C. I S. 478.
[180] Hucürât Sûresi, Âyet: 13.
[181] Tecrîd, Kâmil Mîras Tercümesi, C. 10, S.341.
[182] Mümtehıne sûresi, âyet: 12.
[183] Mahmud Es’at, Ef. Tarih-i Din-i İslâm, C. 4, S. 426.
[184] Tecrîd, Kâmil Mîras Tercümesi, C. 10, S. 333.
[185] Tecrîd, Kâmil Mîras Tercümesi, C. 10, S. 353.
[186] Tevbe sûresi, âyet: 25, 26.
[187] Mevâhib-i Ledünniyye Tercümesi, C 1, S. 180.
[188] İbnü Hişâm.
[189] İbnü-l-Esîr.
[190] Tevbe Sûresi, âyet: 60.
[191] İsmâil Hakkı İzmirli, Meânî-i Kur’ân, C. 1, S. 333.
[192] Tecrîd, Kâmil Mîras Tercümesi, C. 10, S. 374.
[193] Asr-ı Seâdet, Ömer Rızâ Doğrul Tercümesi, C. 1, S. 487.
[194] Asr-ı Seâdet, Ömer Rızâ Doğrul Tercümesi, C. 2, S. 340.
[195] Asr-ı Seâdet, Ömer Rızâ Doğrul Tercümesi, C. 2, S. 841.
[196] Mevâhib-i Ledünniyye Tercümesi, C. 1, S. 187.
[197] Tevbe Sûresi, âyet: 81.

[198] Mahmud Es'ad Efendi, Târih-î Dîn-i İslâm, C. 4, S. 486.
[199] Tevbe Sûresi, Ayet: 90.
[200] Cevdet Paşa, Kasas-ı Enbiyâ, C. 3, S. 323.
[201] Tevbe Sûresi, âyet: 38, 39.
[202] Tevbe Sûresi, âyet: 38, 39.
[203] Tecrîd, Kâmil Mîras Tercümesi, C. 10, S. 450.
[204] Tecrîd, Kâmil Mîras Tercümesi, C. 10, S. 456, 459.
[205] Tecrîd, Kâmil Mîras Tercümesi, C. 10, S. 456, 459.
[206] Tevbe Sûresi, âyet: 107, 108
[207] Tevbe Sûresi, âyet: 117, 118.
[208] İbnü Hişâm.
[209] Hakaiku-'l-Kelâm, S. 113, 114.
[210] Tarih-i Dîni İslâm, C. 4, S. 525.
[211] Hakaiku-'l-Kelâm, S. 113, 114.
[212] Peygamberimizin Kâ'b'e hediye ettiği bu hırkası, Şam Emevî devletini kuran Muâviye tarafından satın alınmıştı. Daha sonra Emevîlerden Abbâsîlere, Abbâsilerden Osmanlılara geçerek Topkapı Sarayının "Hırka-i Saadet" dâiresinde muhâfaza olunmuştur.
[213] İbnü-'l Esîr.
[214] İbnü Hişâm.
[215] Hazret-i Muhammed Mustafa, Ömer Rıza Doğrul Tercümesi, S. 419.
[216] Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, Kur'ân Dili, C. 1 S. 195.
[217] Âl-i İmrân sûresi, âyet: 97.
[218] İbnü-'l-Esîr.
[219] Bakara sûresi, âyet: 196.
[220] Hacı Zihnî Efendi, Kitâbü-'l-Hacc, S. 25.
[221] M. Şemseddîn "Günaltay", İslâm Tarihi, C. 1, S. 392
[222] Muhammed Hamdi Yazır-Elmalılı, Kur'ân Dili, C. 3, S. 2532.
[223] Sîretü-'l-Halebiyye.
[224] Tevbe sûresi, âyet: 37.
[225] Tâhir Olgun, Müslümanlıkta İbadet Tarihi, S. 273.
[226] Tevbe sûresi, âyet. 1-36.
[227] Tâhir Olgun, Müslümanlıkta İbadet Tarihi, S. 270
[228] Tevbe sûresi, âyet: 1-4.
[229] Tevbe-Berâe sûresi, âyet: 28.
[230] Sırrı Paşa, Ârâü-'l-Milel, S. 37.

[231] İsmail Hakkı İzmirli, Usûl-i Fıkıh, S. 67.
[232] Nasr sûresi, âyet: 1-3.
[233] Muhammed Hamdi Yazır-Elmalili, Kur'ân Dili, C. 8, S. 6234.
[234] Tecrîd, Kâmil Mîrâs Tercümesi, C 10, S. 422-423.
[235] Hacı Zihni Ef., Kitâbü-'l Hacc, S. 17.
[236] Emîr Ali, Rûh-i İslâm, Ömer Rızâ Doğrul Tercümesi, S. 104.
[237] Mâide Sûresi, âyet: 3.
[238] Bakara Sûresi, âyet: 281.
[239] Tecrîd, Kâmil Mîrâs Tercümesi, C. 10, S. 429.
[240] Peygamberimizin amcası Hâris'in oğlu Rabîa, Sa'd Oğullarından Hüzeyl tarafından öldürülmüştü.
[241] Görülüyor ki Peygamberimiz, dînî yasakları önce kendi akrabası üzerinde uygulamıştır.
[242] Görülüyor ki, müslümanlıkta kadınların da erkekler gibi hakları bulunduğunu Peygamberimiz, daha milâdî 7. yüzyılda, Veda' Hutbesinde bütün dünyaya ilân etmişti.
[243] Cihan Tarihinin Ana Hatları, Maarif Vekâleti'nin neşrettiği Tercüme, C. 3, S. 81-82
[244] Tecrîd, Kâmil Mîrâs Tercümesi, C. 11, S.4.
[245] Mahmud Es'ad Ef., Târîh-i Dîn-i İslâm,c. 4, S. 553.
[246] Allah'ın Kulu ve Resulü Muhammed, Ali Kemâli Aksüt Tercümesi, S. 317.
[247] Hz. Muhammed Mustafa, Ömer Rızâ Doğrul Tercümesi, S. 443.
[248] Mahmud Es'ad Ef., Târîh-i Dîn-i İslâm, C. 4, S. 551.
[249] Asr-ı Seâdet, Ömer Rızâ Doğrul Tercümesi, C. 2, S. 752.
[250] Tecrîd, Kâmil Miras Tercümesi, C. 11, S. 15.
[251] Peygamberimizin "Müşrikleri Arabistan'dan çıkarma" hususundaki vasiyeti, ancak ikinci Halîfe Hz. Ömer zamanında yerine getirilebilmiştir. Tecrîd Tercümesi, C. 8, S. 470.
[252] Tecrîd, Kâmil Mîras Tercümesi, C. 11, S. 20.
[253] Mevâhib-i Ledünniyye Tercümesi, C. 2, S. 434
[254] Tecrîd, Kâmil Mîras Tercümesi, C. 11, S. 14.
[255] Hz. Muhammed Mustafa, Ömer Rıza Doğrul Tercümesi, S. 443.
[256] Tecrîd, Kâmil Mîras Tercümesi, C. 4, S. 612.
[257] Tecrîd, Kâmil Mîras Tercümesi, C. 11, S. 26.
[258] Tecrîd, Kâmil Mîras Tercümesi, C. 11, S. 4.
[259] Tecrîd, Kâmil Mîras Tercümesi, C. 11, S. 31.

[260] Hz. Muhammed Mustafa, Ömer Rıza Doğrul Tercümesi, S. 451.
[261] Âl-i İmrân Sûresi, âyet: 144.
[262] Zümer Sûresi, âyet: 30.
[263] İsmâil Hakkı İzmirli, Hilâfet-i İslâmiyye makalesi, Sırât-i Müstakim Mecmûası, 17 Eylül 1325=I-X-1909.
[264] Cevdet Paşa, Kasas-ı Enbiyâ, C. 3, S. 357.
[265] İslâmiyet ve Hükûmet, Ömer Rızâ Doğrul Tercümesi, S. 89-90.
[266] İslâmiyet ve Hükûmet, Ömer Rızâ Doğrul Tercümesi, S. 95.
[267] Mahmud Es'ad Ef., Tarih-i Din-i İslâm, C. 4, S. 569.
[268] Tecrîd, Kâmil Mîras Tercümesi, C. 11, S. 36.
[269] Asr-ı Seâdet, Ömer Rıza Doğrul Tercümesi, C. 2, S. 769.
[270] Cevdet Paşa, Kasas-ı Enbiyâ, C. 4, S. 361.
[271] Cevdet Paşa, Kasas-ı Enbiyâ, C 4, S. 435.
[272] Diyarbakırlı Saîd Paşa, Mir'âtü-'l-İber, C. 5, 306.
[273] Asr-ı Seâdet, Ömer Rızâ Doğrul Tercümesi, C. 6, S. 76; Tevbe Sûresi, âyet: 6.
[274] Asr-ı Seâdet, Ömer Rızâ Doğrul Tercümesi, C. 6, S. 70.
[275] Hacı Zihnî Efendi, El-Hakaik, C. 1, S. 61.
[276] Şehbenderzâde Filibe'li Ahmed Hilmî, Târîh-i İslâm, C. 2, S. 350.
[277] Abdurrahman Şeref Efendi, Zübdet-ü'l-Kasas, C. 1, S. 110.
[278] Tecrîd, Ahmed Naîm Tercümesi, C. 1, S. 10.
[279] Peygamberimiz, Ömer Rıza Doğrul Tercümesi, S. 249.
[280] Asr-ı Seâdet, Ömer Rızâ Doğrul Tercümesi, C. 2, S. 919.
[281] Rûh-i İslâm, Ömer Rızâ Doğrul Tercümesi, S. 112.
[282] Asr-ı Seâdet, Ömer Rıza Doğrul Tercümesi, C. 2, S. 924-925.
[283] Asr-ı Seâdet, Ömer Rızâ Doğrul Tercümesi, C. 2, S. 929.
[284] Cevdet Paşa, Kısas-ı Enbiyâ, C. 4, S. 364.
[285] Asr-ı Seâdet, Ömer Rıza Doğrul Tercümesi, C. 2, S. 785.
[286] Asr-ı Seâdet, Ömer Rıza Doğrul Tercümesi, C. 2, S. 771.
[287] Asrı Seâdet, Ömer Rıza Doğrul Tercümesi, C. 10, S. 153.
[288] Cevdet Paşa, Kısası Enbiyâ, C 4, S. 270.
[289] Safahat, Yedinci Kitap, S. 68.
[290] İsmail Hakkı İzmirli, Hılâfet-i İslâmiyeye makalesi.
[291] Asrı Seâdet, Ömer Rızâ Doğrul Tercümesi, C. 10, S. 483.